

วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย
EAU Heritage Journal

ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
Social Science and Humanities

ปีที่ 15 ฉบับที่ 3 ประจำเดือน กันยายน-ธันวาคม 2568 / Vol. 15 No. 3 September-December 2025 ISSN 2286-6183 (Print) ISSN 2822-1427 (Online)

นโยบายการจัดพิมพ์

วารสาร EAU Heritage เป็นวารสารราย 4 เดือน มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซียจัดพิมพ์ขึ้นเพื่อเผยแพร่ความรู้ในสาขาวิชาด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษา ค้นคว้าและเปิดโอกาสให้นักศึกษา นักวิจัย คณาจารย์ ตลอดจนนักวิชาการทั่วไป ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยได้มีโอกาสเผยแพร่ผลงานให้เป็นที่ยอมรับต่อสาธารณชน และได้แลกเปลี่ยนความรู้ในวิทยาการด้านต่างๆ

บทความที่เสนอเพื่อตีพิมพ์

บทความที่เสนอเพื่อพิจารณาต้องเป็นบทความวิชาการหรือบทความวิจัยทั้งภาษาไทย ภาษาอังกฤษ หรือภาษาต่างประเทศอื่น เรื่องที่จะได้รับการตีพิมพ์ต้องผ่านกระบวนการพิจารณาถ้อยแถลงโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน และเป็นการพิจารณาแบบ Double-blind peer review ในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องก่อนลงตีพิมพ์ และต้องเป็นบทความที่ยังไม่เคยได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาในวารสารอื่นๆ (การละเมิดลิขสิทธิ์ถือเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้ส่งบทความโดยตรง) บทความที่ได้รับการถ้อยแถลงจากผู้ทรงคุณวุฒิและทำการปรับแก้ให้ถูกต้องแล้ว จึงจะได้รับการตีพิมพ์ลงในวารสารฯ

การเตรียมต้นฉบับ

ต้นฉบับที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ ต้องมีรูปแบบดังต่อไปนี้

1. พิมพ์ด้วยกระดาษ A4 ความยาวไม่เกิน 15 หน้า
2. รูปแบบตัวอักษรให้ใช้ TH Sarabun New ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และขนาดของตัวอักษร หากเป็นชื่อเรื่องใช้ตัวอักษรขนาด 20 หัวข้อต่างๆ ใช้ตัวอักษรขนาด 16 และส่วนเนื้อหาทั่วไปใช้ตัวอักษรขนาด 15
3. รูปแบบการจัดหน้า และจัดแนวข้อความชัดเจน (ไม่ต้องปรับขวา)
4. เขียนชื่อ ตำแหน่ง สถานที่ทำงานและที่อยู่ของผู้เขียนอย่างชัดเจน โดยแยกออกจากส่วนต้นฉบับและบทคัดย่อ
5. แนบบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษมาพร้อมกับบทความ โดยกำหนดความยาวของบทคัดย่อไม่เกิน 15 บรรทัด พร้อมทั้งกำหนดคำสำคัญ (key words) ไม่เกิน 6 คำ
6. แยกไฟล์ตาราง รูปภาพ ที่ประกอบในเนื้อหาบทความ และส่งมาพร้อมกับไฟล์บทความ

การอ้างอิงและการเขียนเอกสารอ้างอิง

ในกรณีที่ผู้เขียนต้องการระบุแหล่งที่มาของข้อมูลในเรื่องให้ใช้วิธีการอ้างอิงแบบนามปี (APA) โดยระบุชื่อผู้แต่ง ปีพิมพ์ และเลขหน้าที่ข้อมูลปรากฏอยู่ (ชื่อ นามสกุล, ปีพิมพ์, เลขหน้า) ตัวอย่างเช่น (รัชชัย สันติวงษ์, 2540, น. 142) (Fuchs, 2004, p. 21)

ส่วนการเขียนรายการอ้างอิงท้ายเล่ม ให้ใช้ระบบการอ้างอิงแบบ APA ตัวอย่างการเขียนรายการอ้างอิง มีดังนี้

1. หนังสือ

ชื่อผู้แต่ง. (ปีพิมพ์). *ชื่อหนังสือ* (ครั้งที่พิมพ์). เมืองที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือหน่วยงานที่พิมพ์.

ประคอง วรรณสุด. (2541). *สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: บรรณกิจ.

Sharp, W. F. (1985). *Investment* (3rd ed.). New Jersey: Prentice-Hall.

2. ชื่อบทความในหนังสือรายงานการประชุม

Hay, S. P. (1975). Political parties and the community-society continuum. In W. N. Chambers & W. D. Burnham (Eds.), *The American party systems Stage of political development* (2nd ed.). New York: Oxford University Press.

สุไร พงษ์ทองเจริญ. (2539). สารสำคัญเกี่ยวกับการเรียนการสอนภาษาอังกฤษระดับประถมศึกษา. ในเอกสารการสอนชุดวิชาการสอนภาษาอังกฤษระดับประถมศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 2, หน่วยที่ 9). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

3. วารสาร

ชื่อผู้แต่ง. (ปีพิมพ์). ชื่อบทความ. *ชื่อวารสาร*, ปีที่(ฉบับที่), เลขหน้า.

สุจินต์ สิมาร์ภ. (2550) หลากหลายปัญหาการเลี้ยงโคนมในประเทศไทย. *วารสารเศรษฐกิจการเกษตร*, 27(2), 53-57.

4. หนังสือพิมพ์

ชื่อผู้แต่ง. (ปี, เดือน วันที่). ชื่อบทความ. *ชื่อหนังสือพิมพ์*, หน้า. ศรีสกุล สีวาฬระพันธ์. (2545, กรกฎาคม 11). จับทีวีใส่กระเป๋าทะกาน้อยอย่างไร?. *มติชน*, หน้า 19.

5. วิทยานิพนธ์

กอบกุล สรรพกิจจานง. (2541). *การวิจัยเชิงนโยบายเพื่อการพัฒนา นโยบายการใช้อินเทอร์เน็ตสำหรับสถาบันอุดมศึกษาไทย*. ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

6. สารสนเทศจากอินเทอร์เน็ต

ชื่อผู้เขียน. (ปีที่เผยแพร่เอกสาร). *ชื่อเรื่อง*. ค้นจาก (ระบุ URL ที่สืบค้นบนอินเทอร์เน็ต).

มานพ แก้วผกา. (2549). *เศรษฐกิจพอเพียงกับการค้าเสรีไปด้วยกัน ได้จริงหรือ*. ค้นจาก <http://www.ftawatch.org>

Prizker, T. J. (1989). *An early fragment from central Nepal*. Retrieved from <http://www.ingress.com/-astranart/prizker.html>

สถานที่ติดต่อ

ผู้สนใจเสนอบทความหรือขอรับเป็นสมาชิก สามารถติดต่อได้ที่

กองบรรณาธิการวารสาร EAU Heritage

อาคาร ขวน ขวนชัย ชั้น 4

200 หมู่ 1 ถ.รังสิต-นครนายก ต.รังสิต อ.ธัญบุรี

จ.ปทุมธานี 12110

โทรศัพท์: 0-2577-1028 ต่อ 377

e-mail address: EAUheritage_social@EAU.AC.TH

วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย
EAU Heritage Journal

ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
Social Science and Humanities

ปีที่ 15 ฉบับที่ 3 ประจำเดือน กันยายน-ธันวาคม 2568 / Vol. 15 No. 3 September-December 2025 ISSN 2286-6183 (Print) ISSN 2822-1427 (Online)

ความเป็นมา

วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย (EAU Heritage) ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ เดิมมีกำเนิดพร้อมฉบับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 ด้วยความหลากหลายของบทความและต้องการให้มีความชัดเจนของการเป็นแหล่งข้อมูล จึงได้มีการบริหารจัดการแยกออกจากฉบับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ในปี พ.ศ. 2554 โดยใช้นับเวลาการเผยแพร่ต่อเนื่องเป็นปีที่ 5 ฉบับที่ 1 เผยแพร่ปีละ 2 ฉบับ ในปี พ.ศ. 2557 ได้เริ่มเผยแพร่วารสารเป็นฉบับออนไลน์จนถึงปัจจุบัน ต่อมาในปี พ.ศ. 2559 ได้มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มการออกเผยแพร่วารสารเป็นปีละ 3 ฉบับ (ราย 4 เดือน) และในปีที่ 7 ฉบับที่ 3 (กันยายน – ธันวาคม 2560) ได้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิตวารสารจากตัวเล่มหนังสือเป็นการผลิตแบบ CD ในปีที่ 8 ฉบับที่ 1 (มกราคม – เมษายน 2561) ได้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิตอีกครั้ง โดยการผลิตเป็น Flash Drive ส่งมอบให้สมาชิก ในปี 2564 ได้มีการใช้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาถ่วงน้ำหนักบทความ จำนวน 3 ท่าน/1 บทความ ในปี 2565 ได้ยกเลิกการผลิต Flash Drive และยกเลิกการสมัครสมาชิก แต่ยังสามารถสืบค้นเพื่ออ้างอิงหรืออ่านบทความได้ที่ <https://eauheritage.eau.ac.th/> หรือสืบค้นได้จากฐานข้อมูล Thai Jo ของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index Center: TCI)

ในปี พ.ศ. 2566 วารสารฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ได้ดำเนินการยกเลิกการใช้เลข ISSN (Online) ชุดเดิมคือ E ISSN 2651-172X และได้ดำเนินการขอเลข ISSN ชุดใหม่จากสำนักหอสมุดแห่งชาติ เมื่อวันที่ 24 เมษายน 2566 โดยเริ่มใช้เลข ISSN 2822-1427 (Online) ตั้งแต่ปีที่ 13 ฉบับที่ 2 (พ.ค.-ส.ค. 2566) เป็นต้นไป ส่วนเลข ISSN ที่ใช้กับวารสารที่เป็นฉบับพิมพ์ยังคงใช้เลขเดิมคือ ISSN 2286-6183 (Print) กองบรรณาธิการของวารสารฯ ได้มีการโยกย้ายที่ปฏิบัติงานจากห้อง 423 ชั้น 4 อาคารชวนชนวิชัย มาตั้งอยู่ที่ บริเวณโซนหน้าของสำนักวิชาการ ตั้งแต่วันที่ 4 ตุลาคม 2566

ปี 2568 วารสารได้รับการประเมินคุณภาพวารสาร รอบที่ 5 จาก ศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) เมื่อวันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2568 ได้รับการประเมินรับรองคุณภาพจัดให้เป็นวารสารคุณภาพ กลุ่ม 2 มีผลตั้งแต่ 1 มกราคม 2568 ถึง 31 ธันวาคม 2572

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเผยแพร่บทความวิจัย (Research Paper) บทความวิชาการ (Academic Paper) ที่มีคุณภาพของอาจารย์ประจำ บุคคลภายนอก ตลอดจนผู้ทรงคุณวุฒิ ในสาขาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ได้แก่ สาขาบริหารธุรกิจ บัญชี เศรษฐศาสตร์ นิเทศศาสตร์ นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ วิทยาการจัดการ ภาษาศาสตร์ ศีลภาสา ศาสตร์ ปรัชญา ศาสนา และสาขาที่เกี่ยวข้อง

2. เพื่อส่งเสริมและกระตุ้นให้เกิดการเพิ่มพูนความรู้ทางวิชาการแก่สังคม โดย สนับสนุนให้อาจารย์ประจำ และบุคคลภายนอกนำเสนอผลงานวิชาการในสาขาวิชา บริหารธุรกิจ บัญชี เศรษฐศาสตร์ นิเทศศาสตร์ นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ วิทยาการจัดการ ภาษาศาสตร์ ศีลภาสา ศาสตร์ ปรัชญา ศาสนา และสาขาที่เกี่ยวข้อง

นโยบายการรับบทความ

กองบรรณาธิการวารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซียฉบับสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ มีความยินดีรับตีพิมพ์บทความสาขาบริหารธุรกิจ บัญชี เศรษฐศาสตร์ นิเทศศาสตร์ นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ วิทยาการจัดการ ภาษาศาสตร์ ศีลภาสา ศาสตร์ ปรัชญา ศาสนา และสาขาที่เกี่ยวข้อง เป็นภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ดังนี้

1. ผลงานวิชาการที่ส่งมาขอตีพิมพ์ ต้องไม่เคยเผยแพร่ในสิ่งพิมพ์อื่นใดมาก่อน และต้องไม่อยู่ในระหว่างการพิจารณาของวารสารอื่น

2. การละเมิดลิขสิทธิ์ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้ส่งบทความโดยตรง กอง บรรณาธิการฯ ขอสงวนสิทธิ์ในการรับหรือปฏิเสธบทความเข้าสู่กระบวนการประเมิน คุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิ บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ต้องผ่านการพิจารณากลั่นกรอง คุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Double Blind Review) จำนวน 3 ท่าน โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ต้องมีความเชี่ยวชาญตรงตามสาขาของบทความ และได้รับความเห็นชอบจากกอง บรรณาธิการ

3. ข้อความที่ปรากฏภายในบทความแต่ละเรื่องที่ตีพิมพ์ในวารสารเล่มนี้ เป็นความคิดเห็นส่วนตัวของผู้เขียนแต่ละท่านไม่เกี่ยวข้องกับกองบรรณาธิการและ คณาจารย์ท่านอื่น ๆ ในมหาวิทยาลัยแต่อย่างใด ความรับผิดชอบด้านเนื้อหา และการ ตรวจร่างบทความแต่ละเรื่องเป็นของผู้เขียนแต่ละท่าน หากมีความผิดพลาดใดๆ ผู้เขียน จะต้องรับผิดชอบบทความของตนเอง

4. ผลงานที่ได้รับการตีพิมพ์ถือเป็นลิขสิทธิ์ของวารสาร

5. ผู้ประสงค์จะส่งบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสารฯ สามารถส่งบทความ ออนไลน์ได้ที่ eauheritage_social@eau.ac.th หรือ <https://www.tci-thaijo.org/> หากต้องการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม สามารถติดต่อกองบรรณาธิการวารสาร วิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย อาคาร ชวน ชวนิชย์ ชั้น 4

เลขที่ 200 หมู่ 1 ถ.รังสิต-นครนายก ต.รังสิต อ.ธัญบุรี จ.ปทุมธานี 12110

โทรศัพท์ 0-2577-1028 ต่อ 377, 378 อีเมล eauheritage_social@eau.ac.th

ผู้สนใจส่งบทความกรุณาอ่านรายละเอียดการส่งบทความ ซึ่งระบุไว้ใน website <https://eauheritage.eau.ac.th/> และ <https://www.tci-thaijo.org/>

กำหนดการเผยแพร่

วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
กำหนดออกเผยแพร่ราย 4 เดือน ปีละ 3 ฉบับ ดังนี้

ฉบับที่ 1: มกราคม-เมษายน (กำหนดออก เมษายน)

ฉบับที่ 2: พฤษภาคม-สิงหาคม (กำหนดออก สิงหาคม)

ฉบับที่ 3: กันยายน-ธันวาคม (กำหนดออก ธันวาคม)

การจัดพิมพ์

เผยแพร่ฉบับ Online ที่ website <https://eauheritage.eau.ac.th/> และ
<https://www.tci-thaijo.org/>

แหล่งผลิต

แผนกผลิตเอกสาร สำนักบริการการศึกษา มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย/
กองบรรณาธิการวารสารฯ

ที่ปรึกษา

อาจารย์โชติรัส ชวนิชย์	อธิการบดี
อาจารย์สุกัญญา ชวนิชย์	รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร
อาจารย์บัณฑิต รัตนไทร	รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ

คณะที่ปรึกษากองบรรณาธิการ (Editorial Advisory Board)

บรรณาธิการ กองบรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ครรชิต มัลลียงค์	ราชบัณฑิต
รองศาสตราจารย์ บุญมี เณรยอด	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
อาจารย์นันทยา จรุงแสง	มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย
รองศาสตราจารย์ กิตติมา อินทร์มรรย	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รองศาสตราจารย์ พลอย สืบวิเศษ	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
รองศาสตราจารย์ พันตำรวจโท ศิริพงษ์ เสาภายน	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
รองศาสตราจารย์ โอปอล์ สุวรรณเมฆ	สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณ ทหารลาดกระบัง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อภิวรรณ กรมเมือง	สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณ ทหารลาดกระบัง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประภาส พาวินันท์	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ธนกุลต สังข์เฉย	มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ศิริวิจิตร รวมศิลป์	มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย
นางสาวสุจิตรา สัตบุศย์	มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย
นางสาวสุจิตรา สัตบุศย์	มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย
นางสาวสุจิตรา สัตบุศย์	มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย
นางสาวเสาวลักษณ์ ชัยสิทธิ์	มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย

ผู้ช่วยบรรณาธิการ ออกแบบปก/จัดรูปเล่ม พิสูจน์อักษรประจำฉบับ

จรรยาบรรณการตีพิมพ์ บทบาทและหน้าที่ของผู้นิพนธ์

1. ผู้นิพนธ์ต้องรับรองว่าผลงานที่ส่งมานั้นเป็นผลงานใหม่ และไม่เคยตีพิมพ์ที่ใดมาก่อน
2. ผู้นิพนธ์ต้องรายงานข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นจากการทำวิจัย ไม่บิดเบือนข้อมูล หรือให้ข้อมูลที่เป็นเท็จ
3. ผู้นิพนธ์ต้องอ้างอิงผลงานของผู้อื่น หากมีการนำผลงานเหล่านั้นมาใช้ในผลงานตัวเอง รวมทั้งจัดทำรายการอ้างอิงท้ายบทความให้ครบถ้วน
4. ผู้นิพนธ์ต้องเขียนบทความวิจัยให้ถูกต้องตามรูปแบบที่กำหนดไว้ใน Template ของวารสาร
5. ผู้นิพนธ์ที่มีรายชื่อปรากฏในบทความทุกคน ต้องเป็นผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินการวิจัยจริง

บทบาทและหน้าที่ของบรรณาธิการวารสาร

1. บรรณาธิการวารสารมีหน้าที่พิจารณาคุณภาพของบทความ เพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารที่รับผิดชอบอย่างเข้มข้นตามหลักการ
2. บรรณาธิการต้องไม่เปิดเผยข้อมูลของผู้นิพนธ์ และ ผู้ประเมินบทความ แก่บุคคลใดๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องในช่วงระยะเวลาของการประเมินบทความ
3. บรรณาธิการต้องตัดสินใจคัดเลือกบทความมาตีพิมพ์หลังจากผ่านกระบวนการประเมินบทความแล้ว โดยพิจารณาจากความสำคัญ ความใหม่ ความชัดเจน และความสอดคล้องของเนื้อหา กับนโยบายของวารสารเป็นสำคัญ
4. บรรณาธิการต้องไม่ตีพิมพ์บทความที่เคยตีพิมพ์ที่อื่นมาแล้ว
5. บรรณาธิการต้องไม่ปฏิเสธการตีพิมพ์บทความ เพราะความสงสัยหรือไม่แน่ใจ โดยต้องหาหลักฐานมาพิสูจน์ข้อสงสัยนั้น ๆ ก่อน
6. บรรณาธิการต้องไม่มีประโยชน์ทับซ้อนกับผู้นิพนธ์ ผู้ประเมิน และทีมบริหาร
7. บรรณาธิการต้องมีการตรวจสอบบทความในด้านการคัดลอกผลงานผู้อื่น (Plagiarism) อย่างจริงจัง โดยใช้โปรแกรมที่เชื่อถือได้ คือ Copy catch ที่อยู่ในระบบ Thai Jo เพื่อให้แน่ใจว่าบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสารไม่มีการคัดลอกผลงานของผู้อื่น ไม่เกินกว่าที่กำหนดในโปรแกรมที่ตรวจจับการคัดลอก
8. หากตรวจพบการคัดลอกผลงานของผู้อื่นในกระบวนการประเมินบทความ บรรณาธิการต้องหยุดกระบวนการประเมิน และติดต่อผู้นิพนธ์หลักทันทีเพื่อขอคำชี้แจงประกอบการ “ตอบรับ” หรือ “ปฏิเสธ” การตีพิมพ์บทความนั้น ๆ

จรรยาบรรณการตีพิมพ์ (Publication Ethics)

บทบาทและหน้าที่ของผู้ประเมินบทความ

1. ผู้ประเมินบทความต้องรักษาความลับและไม่เปิดเผยข้อมูลบางส่วนหรือทุกส่วนของบทความที่ส่งมาเพื่อพิจารณาแก่บุคคลอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้อง ในช่วงระยะเวลาของการประเมินบทความ
2. หลังจากได้รับบทความจากกองบรรณาธิการวารสารฯ ผู้ประเมินบทความตระหนักว่าตัวเองอาจมีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้นิพนธ์ เช่น เป็นผู้ร่วมโครงการ หรือรู้จักผู้นิพนธ์เป็นการส่วนตัว หรือเหตุผลอื่น ๆ ที่ทำให้ไม่สามารถให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างอิสระได้ ผู้ประเมินบทความควรแจ้งให้บรรณาธิการวารสารทราบ และปฏิเสธการประเมินบทความนั้น ๆ
3. ผู้ประเมินบทความ ควรประเมินบทความในสาขาวิชาที่ตนมีความเชี่ยวชาญ โดยพิจารณาความสำคัญของเนื้อหาในบทความที่จะมีต่อสาขาวิชานั้น ๆ คุณภาพของการวิเคราะห์และความเข้มข้นของผลงาน ไม่ควรใช้ความคิดเห็นส่วนตัวที่ไม่มีข้อมูลรองรับมาเป็นเกณฑ์ในการตัดสินบทความวิจัย
4. ผู้ประเมินต้องระบุผลงานวิจัยที่สำคัญ ๆ และสอดคล้องกับบทความที่กำลังประเมิน แต่ผู้นิพนธ์ไม่ได้อ้างถึง เข้าไปในการประเมินบทความด้วย นอกจากนี้ หากมีส่วนใดของบทความที่มีความเหมือน หรือซ้ำซ้อนกับผลงานชิ้นอื่น ๆ ผู้ประเมินต้องชี้แจงให้บรรณาธิการทราบด้วย

ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ

รองศาสตราจารย์ โอปอล์ สุวรรณเมฆ
รองศาสตราจารย์ ณิชกุล กุลิสร์
รองศาสตราจารย์ เทพศักดิ์ บุญยรัตพันธุ์
รองศาสตราจารย์ ศิริโสภาคย์ บุรพาเดชะ
รองศาสตราจารย์ วรรณชนก จันทชุม
รองศาสตราจารย์ ณิชฐนิช นักปี
รองศาสตราจารย์ สุภาภรณ์ ประสงค์ทัน
รองศาสตราจารย์ เมธิณี วงศ์วานิช รัชมภาภรณ์
รองศาสตราจารย์ พลวัฒน์ เลิศกุลวัฒน์
รองศาสตราจารย์ ชื่นจิตต์ แจ่มเจนนิก
รองศาสตราจารย์ พันตำรวจโท ศิริพงษ์ เสาภายน
รองศาสตราจารย์ ชันธชัย อภิเกียรติ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วาที่ร้อยตรี ธนภณ นิธิเชาวกุล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ราเมศวร์ คุณวรรณพงษ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ธนพล อินประเสริฐกุล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สันติ อุดมศรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ปรณัฐ กิจรุ่งเรือง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ธนกฤต สังข์เฉย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ปิยะพงษ์ เลาศรีรัตนชัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุรางค์ เห็นสว่าง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เปรมฤทัย น้อยหมื่นไวย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พันตรีหญิง นภาเพ็ญ จันทขัมมา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ชวัลลักษณ์ คุณาธิกรกิจ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ จิตอุษา ชันทอง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดวงเดือน รัตนะมงคลกุล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เทพิกา รอดสการ

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
มหาวิทยาลัยนเรศวร
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
มหาวิทยาลัยบูรพา
มหาวิทยาลัยบูรพา
มหาวิทยาลัยบูรพา
มหาวิทยาลัยบูรพา
มหาวิทยาลัยศิลปากร
มหาวิทยาลัยศิลปากร
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

บทบรรณาธิการ

สวัสดีค่ะ ในช่วงรอบปีที่ผ่านมา มีเหตุการณ์ในสังคมเกิดขึ้นมากมายทั้งสังคมทั่วโลก โดยเฉพาะประเทศไทย ก็มีการเปลี่ยนแปลง เราต้องปรับตัวกันค่ะ วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซียฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ เดินทางเข้าสู่ ปีที่ 15 ฉบับที่ 3 ประจำเดือน กันยายน-ธันวาคม 2568 ซึ่งเป็นฉบับส่งท้ายปี กองบรรณาธิการยังคงมุ่งมั่นส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการ วิจัยและนวัตกรรม ให้เป็นพื้นที่สนับสนุน บทความอันจะนำมาซึ่งการสร้างสรรค์ต่อยอดและพัฒนางานที่เกี่ยวข้องต่อไป บทความที่เผยแพร่ มีความหลากหลาย ในศาสตร์สาขาวิชาสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ เนื้อหาองค์ความรู้ในฉบับนี้มีบทความทางวิชาการที่น่าสนใจ 1 เรื่อง และบทความวิจัย 11 เรื่อง รวมบทความทั้งสิ้น 12 เรื่อง และมี Book Review ที่น่าอ่านอีกเช่นเคย อาชีววิทยา และทันตวิทยา หนังสือชื่อเรื่องนี้ มีผู้เขียนหลายท่านที่ได้เขียนและให้องค์ความรู้ แนวคิดตามหลักการทางทฤษฎี ซึ่งไม่ว่าใครจะเป็นผู้เขียน เนื้อหาก็สามารถนำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันในสังคมปัจจุบันได้ค่ะ ลองอ่านหนังสือเล่มนี้ค่ะ ในส่วนบทความทุกบทความที่น่าสนใจอดีตพิมพ์เผยแพร่ เป็นบทความที่ผ่านการกลั่นกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความชำนาญ และเชี่ยวชาญตามศาสตร์สอดคล้องตรงกับเนื้อหาทุกเรื่อง โดยพิจารณาแบบเข้มข้น 3 ท่าน/1 บทความ จาก 3 สถาบัน

กองบรรณาธิการวารสารฯ ขอขอบคุณผู้สนับสนุนบทความที่ได้ส่งบทความทุกท่านตลอดจนผู้แนะนำหนังสือดี ๆ เพื่อพิจารณาตีพิมพ์เผยแพร่และหวังเป็นอย่างยิ่งว่า เนื้อหาบทความในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อยอดองค์ความรู้ได้ หากมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารฯ ให้มีความสมบูรณ์และคุณภาพยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอขอบคุณด้วยความยินดี

สุดท้ายนี้หวังเป็นอย่างยิ่งว่าทุกเรื่องราวจะมีประโยชน์และสามารถต่อยอดองค์ความรู้ให้กับผู้สนใจได้ในระดับหนึ่งค่ะ หากท่านใดมีความสนใจที่อยากนำเสนอผลงานเพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ที่มีคุณค่า สามารถส่งบทความมายัง กองบรรณาธิการเพื่อให้พิจารณากลั่นกรองได้ที่ e mail: eauheritage_social@eau.ac.th/โทร. 02-577-1028 ต่อ 377 พบกันอีกครั้ง ปีที่ 16 ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน 2569) ขอขอบคุณค่ะ

บรรณาธิการ

สารบัญ

บทความวิชาการ

- 1 ■ การเพิ่มความยืดหยุ่นของห่วงโซ่อุปทานผ่านเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์
Enhancing Supply Chain Resilience Through Artificial Intelligence Technologies
วิต้า สัตยารมณ, สิทธิพรวิทย์ ธนโสติกุลนันท์ และ สุรพันธ์ ใจมา

บทความวิจัย

- 16 ■ แนวทางการพัฒนาสมรรถนะพนักงานต้อนรับภาคพื้นของสายการบินนกแอร์ ในยุควิถี Next Normal
The Competency Development Guidelines of Ground Staff, Nok Air in Next Normal Era
เชมณัฐ อำนวยวรชัย, สุจิต ห่วงสุวรรณ, สุกัญญา สมมติดวง, สุรเดช อาจสิงห์ และ กมล น้อยทองเล็ก
- 29 ■ ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักบัญชีในกองทัพบกที่ 4
(มณฑลทหารบกที่ 41-46)
Factors Affecting the Success of Work Performance of Accountants in the 4th Army Area (41st-46th Military Districts)
จิรภัทร์ พรหมศิลป์ และ อัจฉราวรรณ รัตนพันธ์
- 41 ■ การส่งเสริมทักษะการประกอบการในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 ผ่านชุดกิจกรรมเสริมหลักสูตรสะเต็มศึกษานอกห้องเรียน
Enhancing 21st Century Entrepreneurial Skills in Grade 6 Students Through the Outdoor Stem-Based Extracurricular Activity Package
วัชรภรณ์ รุ่งจิรธนานนท์, เมธิณี วงศ์วานิช รัชมกการณ และ ศศิเทพ ปิติพรเทพิน
- 53 ■ The Relationship Between Domestic Debt, Household Consumption and COVID-19 Impact: The Case of Thailand
ความสัมพันธ์ระหว่างหนี้ในประเทศ การบริโภคในครัวเรือน และผลกระทบจากโควิด-19: กรณีศึกษาในประเทศไทย
Adriano Prates do Amaral and Chawin Thammanankul
- 73 ■ วินัยการเงินการคลังและงบประมาณ กับทัศนคติของประชาชนนอกเขตตัวเมือง จังหวัดขอนแก่น ต่อนโยบายแจกเงินดิจิทัลของรัฐ
Discipline of Finance and Budget with the Attitude of People Outside the City Area Khon Kaen Province to the State's Digital Money Distribution Policy
ปิยเกียรติ สาวิกันย์, จักรินทร์ สมมติ, ประเทือง ปานหงส์ ช่างสลัก และ ธนพัชญ์ เผือกพิพัฒน์

- 86 ■ Tourism Motivations and Experiences of Visitors to Saint Martin's Island Marine Protected Area in Bangladesh
แรงจูงใจในการท่องเที่ยวและประสบการณ์ของผู้มาเยือนเกาะเซนต์มาร์ติน พื้นที่คุ้มครองทางทะเลในบังคลาเทศ
Sazu Sardar, Noppawan Tanakanjana Phongkhieo and Yutthaphong Kheereemangkla
- 105 ■ การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพลงน้อยสร้างสรรค์จังหวัดอ่างทอง: จากภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่ศิลปะการใช้ชีวิตด้านจรรยาวัชระในศตวรรษที่ 21
Development of Training Course in Creative Choi Song, Angthong Province: From Local Wisdom to the Art of Living for Soft Skills in 21st Century
ชญาณิศ พันธุ์จินดาวรรณ และ รวมศักดิ์ เจียมศักดิ์
- 120 ■ ปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดภาวะเบาหวานขณะตั้งครรภ์ในหญิงตั้งครรภ์ในจังหวัดปทุมธานี
Factors Affecting Gestational Diabetes Mellitus Among Pregnant Women in Pathumthani
สุนันทา ยั่งยืนเศรษฐ และ ชวัญใจ ตีอินทอง
- 135 ■ การสำรวจความต้องการด้านสมรรถนะของบัณฑิตพยาบาล หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตตามความต้องการของผู้ประกอบการสถานประกอบการทางสุขภาพ
Exploring the Competencies Requirements from Bachelor of Nursing Science, Based on the Needs of Health Care Organization
อุทัยวรรณ พงษ์บริบูรณ์, รัชชา รัตนถาวร, ภัทรร ลิมป์ลาวัณย์ และ อีรนุช ก้อนแก้ว
- 147 ■ การพัฒนารูปแบบการป้องกันการใช้บุหรี่ไฟฟ้าหน้าใหม่ของนักเรียน: กรณีศึกษานักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตอำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี
Development of a Model for Preventing New Users of Electronic Cigarettes Among Students: A Case Study of Upper Secondary School Students in Thanyaburi District, Pathum Thani Province
ภัทรร ลิมป์ลาวัณย์, อิศราพันธ์ วิเศษศักดิ์, อุทัยวรรณ พงษ์บริบูรณ์ และ สุรัชย์ ลิกขาบัณฑิต
- 163 ■ โมเดลความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัล ความยืดหยุ่นผูกพันในงานกับประสิทธิผล การปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี
The Relationship Model Among Digital Leadership Work Engagement and Teacher Performance Effectiveness Under the Secondary Educational Service Area Office Pathum Thani
รุจา รอดเข็ม, สุรัชย์ ลิกขาบัณฑิต, กรณัฐ สกฤตฤติ และ อภิปราย ดวงน้อย

แนะนำหนังสือ

178

■ อาชญวิทยาและทัณฑวิทยา

สุกิจ อยู่ในธรรม

การเพิ่มความยืดหยุ่นของห่วงโซ่อุปทานผ่านเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์

Enhancing Supply Chain Resilience Through Artificial Intelligence Technologies

วีต้า สัตยารมณ^{1*}, สิทธิพิวีย์ ธนโสติกุลนันท์² และ สุรพันธ์ ใจมา³

Vida Sattayarom^{1*}, Sitthapawee Thanasottigulanun² and Suraphan Jaima³

¹อาจารย์ประจำหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชานวัตกรรมการตลาด (ระบบการศึกษาทางไกล) มหาวิทยาลัยเกริก

¹Lecturer in the Bachelor of Business Administration, Marketing Innovation Program (Distance Education) Krirk University

²อาจารย์ประจำหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชานวัตกรรมการตลาด มหาวิทยาลัยเกริก

²Lecturer in the Bachelor of Business Administration, Marketing Innovation Program Krirk University

³นักวิชาการอิสระ

³Independent Scholar

*Corresponding Author, email: vida_sat@krirk.ac.th

Received: November 22, 2024

Revised: December 13, 2024

Accepted: December 17, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มุ่งเน้นศึกษาปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในการจัดการห่วงโซ่อุปทานในฐานะกลยุทธ์การเปลี่ยนแปลงเพื่อเพิ่มความยืดหยุ่น โดยวิธีการศึกษานี้คือการทบทวนวรรณกรรม ตำราวิชาการ เอกสาร งานวิจัยต่าง ๆ ศึกษาทั้งแนวคิด ทฤษฎี และแบบจำลองต่าง ๆ แล้วทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์ รวบรวมและสรุปผล ซึ่งผลการศึกษาพบว่าการเพิ่มความยืดหยุ่นของห่วงโซ่อุปทานประกอบด้วยการเพิ่มประสิทธิภาพของห่วงโซ่อุปทาน และการบริหารความเสี่ยง รวมถึงการจัดการความสัมพันธ์กับซัพพลายเออร์ การวางแผนสถานการณ์และการจำลอง และการปรับปรุงการบริการลูกค้า เป็นต้น จากงานวิชาการนี้ทำให้องค์กรต่าง ๆ สามารถคาดการณ์ ตอบสนอง และฟื้นตัวจากการหยุดชะงักได้ดีขึ้นด้วยการใช้เทคโนโลยี AI ที่ทันสมัย เช่น การเรียนรู้ของเครื่องจักร การวิเคราะห์เชิงคาดการณ์ และการประมวลผลข้อมูลแบบเรียลไทม์ AI ช่วยลดความเสี่ยงของการขาดสินค้าคงคลัง และการมีสินค้าคงเหลือส่วนเกินโดยเพิ่มความแม่นยำในการคาดการณ์ความต้องการ ปรับปรุงการจัดการสินค้าคงเหลือ และเสนอข้อมูลห่วงโซ่อุปทานแบบเรียลไทม์ นอกจากนี้การลดข้อผิดพลาดของมนุษย์และการปรับปรุงขั้นตอนต่าง ๆ จะทำให้ระบบอัตโนมัติและหุ่นยนต์ที่ขับเคลื่อนด้วย AI สามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานได้ โดยให้กรอบการทำงานสำหรับการบูรณาการ AI เพื่อปรับปรุงความยืดหยุ่นของห่วงโซ่อุปทาน กรอบการทำงานนี้ใช้เทคโนโลยี AI เพื่อเพิ่มความยืดหยุ่นของห่วงโซ่อุปทาน เช่น การมองเห็นแบบเรียลไทม์ ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน และการจัดการความเสี่ยง นอกจากนี้ยังเน้นย้ำถึงคุณค่าของความสัมพันธ์เชิงความร่วมมือกับพันธมิตรในห่วงโซ่อุปทาน ซึ่งเสริมด้วยแพลตฟอร์มการสื่อสารและการแลกเปลี่ยนข้อมูลที่ขับเคลื่อนด้วย AI นำเสนอแนวทางเชิงกลยุทธ์ในการบูรณาการ AI เข้ากับการจัดการห่วงโซ่อุปทาน โดยเน้นย้ำถึงศักยภาพในการเพิ่มความยืดหยุ่น ประสิทธิภาพการทำงาน ช่วยให้องค์กรต่าง ๆ สามารถนำแนวทางห่วงโซ่อุปทานสมัยใหม่มาใช้ได้อย่างประสบความสำเร็จ นอกจากนี้ยังส่งเสริมความไว้วางใจและการประสานงานภายในอีกด้วยจึงทำให้องค์กรต่าง ๆ

สามารถใช้เป็นแนวทางของห่วงโซ่อุปทานสมัยใหม่อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: ความยืดหยุ่นของห่วงโซ่อุปทาน; ห่วงโซ่อุปทาน; เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์

Abstract

This academic article focuses on studying the application of Artificial Intelligence (AI) in supply chain management as a transformative strategy to enhance resilience. The research method involves the literature review, including academic textbooks, research papers, theories, and models, followed by analysis, synthesis, compilation, and summarization of the results. The study finds that enhancing supply chain resilience includes improving supply chain efficiency and risk management including supplier relationship management, scenario planning & simulation and customer service enhancement among others. The study suggests that organizations can better predict, respond to, and recover from disruptions by leveraging advanced AI technologies such as machine learning, predictive analytics, and real-time data processing. AI helps mitigate risks associated with out-of-stock and overstocking by improving demand forecasting accuracy, optimizing inventory management, and providing real-time supply chain insights. Furthermore, AI-powered automation and robotics can enhance operational efficiency by reducing human errors and streamlining processes. The framework presented in this study integrates AI to improve supply chain resilience through technologies that enable real-time visibility, operational efficiency, and risk management. Additionally, the article emphasizes the importance of collaborative relationships with supply chain partners, supported by AI-driven communication and data exchange platforms. The strategic approach to integrating AI into supply chain management highlights its potential to boost resilience, operational performance, and sustainability. This approach enables organizations to adopt modern supply chain practices, fostering internal trust and internal coordination while offering an effective guideline for modern supply chain management.

Keywords: Enhancing Supply Chain; Supply Chain Resilience; Artificial Intelligence Technologies

บทนำ

เศรษฐกิจโลกยุคใหม่เชื่อมโยงถึงกันและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้ห่วงโซ่อุปทานมีความอ่อนไหวต่อการเปลี่ยนแปลงมากขึ้น ดังนั้นการสร้างความยืดหยุ่นของห่วงโซ่อุปทานคือความสามารถในการคาดการณ์ เตรียมพร้อม และตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญสำหรับธุรกิจที่ต้องการรักษาความต่อเนื่องและความสามารถในการแข่งขัน (Devis et al., 2009) จากการศึกษาของ The Business Continuity Institute (BCI) เกี่ยวกับความยืดหยุ่นของห่วงโซ่อุปทาน พบว่าในช่วง 5 ปี ที่ผ่านมา มี บริษัทมากกว่า 70% ประสบปัญหา

ห่วงโซ่อุปทานหยุดชะงักส่งผลให้เกิดการสูญเสียทางการเงินจำนวนมากและความพึงพอใจของลูกค้าลดลง ความสำคัญของความยืดหยุ่นของห่วงโซ่อุปทานและความจำเป็นในการนำเทคโนโลยีขั้นสูง เช่น ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) มาใช้เพื่อบรรเทาความเสี่ยง

ปัญญาประดิษฐ์ (AI) นำเสนอการเปลี่ยนแปลงเพื่อปรับปรุงความยืดหยุ่นของห่วงโซ่อุปทาน เทคโนโลยี AI รวมถึงการเรียนรู้ของเครื่องจักร (Machine Learning: ML) การวิเคราะห์เชิงทำนาย และอินเทอร์เน็ตของสรรพสิ่ง (Internet of Thing: IoT) ช่วยให้คาดการณ์ความ

เสียงเพิ่มประสิทธิภาพและช่วยให้พ้นตัวจากภาวะหยุดชะงักได้เร็วขึ้น (Saaty, 1980) การใช้ AI ธุรกิจสามารถปรับปรุงขั้นตอนการตัดสินใจ ทำความเข้าใจการดำเนินงานห่วงโซ่อุปทานได้ดีขึ้น และรักษาข้อได้เปรียบในการแข่งขัน การผสมรวมเทคโนโลยี AI กับกระบวนการจัดการการเปลี่ยนแปลงขององค์กรเป็นช่องว่างที่สำคัญในเอกสารเกี่ยวกับความยืดหยุ่นของห่วงโซ่อุปทานและแม้ว่าการใช้ AI จะสามารถปรับปรุงความยืดหยุ่นของห่วงโซ่อุปทานได้ แต่กรอบงานที่มีอยู่ยังไม่ครอบคลุมการจัดการการเปลี่ยนแปลงขององค์กร

บทความนี้จะสำรวจการผสมรวม AI เข้ากับการจัดการห่วงโซ่อุปทาน โดยเสนอแบบจำลองเชิงแนวคิดที่แสดงให้เห็นว่า AI สามารถฝังตัวอยู่ในขั้นตอนต่าง ๆ ของห่วงโซ่อุปทานได้ บทความนี้จะศึกษาเกี่ยวกับกลยุทธ์ในทางปฏิบัติและประโยชน์ของการใช้โซลูชันที่ขับเคลื่อนด้วย AI เช่น การระบุความเสี่ยง การจัดการซัพพลายเออร์ การตรวจสอบแบบเรียลไทม์ และการกู้คืน นอกจากนี้การอภิปรายยังครอบคลุมข้อพิจารณาสำหรับการนำ AI มาใช้ รวมถึงคุณภาพของข้อมูล ความสามารถในการปรับขนาดและความปลอดภัยทางไซเบอร์ สำหรับบทความนี้ได้กำหนดเนื้อหาหลักเป็น 3 ส่วน โดยส่วนที่ 1 จะกล่าวถึงภูมิหลังการวิจัย ส่วนที่ 2 นำเสนอแนวทางสำหรับกรอบการทำงานด้านความยืดหยุ่นของห่วงโซ่อุปทาน (ในส่วนนี้จะกล่าวถึงการระบุส่วนประกอบหลักของกรอบการทำงาน การสร้างมิติความยืดหยุ่นที่ขับเคลื่อนด้วย AI และการอภิปรายเกี่ยวกับการสำรวจการมีส่วนสนับสนุนทางทฤษฎีของกรอบการทำงานที่เสนอ รวมถึงการนำไปใช้กับกรณีจริง) ส่วนที่ 3 นำเสนอข้อสรุปและทิศทางในอนาคตแม้ว่าจะมีการวิจัยอย่างกว้างขวางเกี่ยวกับการใช้งาน AI ในแต่ละกรณี แต่ยังมีการศึกษาวิจัยอย่างจำกัดเกี่ยวกับวิธีการผสมรวมเทคโนโลยีเหล่านี้อย่างครอบคลุมถึงการเพิ่มความยืดหยุ่นของห่วงโซ่อุปทาน

บทความนี้จะเป็นเรื่องใหม่จากการใช้แนวทางแบบองค์รวม โดยบูรณาการด้านองค์กร เทคโนโลยี และมนุษย์เข้าในกรอบงานรวม เพื่อเสนอคำแนะนำเชิงปฏิบัติสำหรับการปรับปรุงความยืดหยุ่นของห่วงโซ่อุปทาน ซึ่งช่วยให้เข้าใจว่า AI สามารถนำมาใช้เพื่อเพิ่มความยืดหยุ่นของห่วงโซ่อุปทานได้อย่างไร นอกจากนี้เทคโนโลยี AI ยังอยู่ในช่วงเริ่มต้นของการพัฒนา ทำให้อาจจะยังไม่ครอบคลุม

ในการนำมาใช้ในการจัดการเปลี่ยนแปลงขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ บทความนี้จะเสนอแนวทางบางส่วนที่มีประโยชน์ สามารถใช้งานได้ครอบคลุมมากขึ้น และใช้งานได้จริงสำหรับองค์กรต่าง ๆ ที่ต้องการปรับปรุงความยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลงโดยบูรณาการเทคโนโลยี AI และจัดการกับปัญหาที่เกี่ยวข้องกับองค์กร

เนื้อหา

1. ที่มาพื้นหลัง

1.1 ทฤษฎีความยืดหยุ่นในห่วงโซ่อุปทาน

ความยืดหยุ่นของห่วงโซ่อุปทานมีความสำคัญสำหรับธุรกิจที่พยายามเปิดดำเนินการและมีแข่งขันสูง ทำให้ต้องสนใจจุดอ่อนในโมเดลห่วงโซ่อุปทานแบบดั้งเดิมด้วย (Wong & Tang, 2018) ความจำเป็นในการพัฒนาระบบห่วงโซ่อุปทานที่ชาญฉลาด ปรับตัวได้ และยืดหยุ่นมากขึ้นเพื่อรับมือกับผลกระทบและทำให้พ้นตัวได้อย่างรวดเร็ว ความสามารถของห่วงโซ่อุปทานในการคาดการณ์ วางแผน ตอบสนอง และพ้นตัวจากความวุ่นวายที่ไม่สามารถคาดการณ์ได้นั้นเรียกว่าความยืดหยุ่นของห่วงโซ่อุปทาน เช่น ในช่วงการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ได้เน้นย้ำถึงความสำคัญของเครือข่ายห่วงโซ่อุปทานที่แข็งแกร่ง ความยืดหยุ่นของห่วงโซ่อุปทานคือ ความสามารถของห่วงโซ่อุปทานในการคาดการณ์ ปรับตัว และตอบสนองต่อการหยุดชะงักในขณะที่ยังคงรักษาความสามารถในการแข่งขันและความต่อเนื่องของการดำเนินงาน หรือหากกล่าวอีกนัยหนึ่งเกี่ยวกับความสามารถในการเรียนรู้จากการหยุดชะงักในอดีตและปรับเปลี่ยนขั้นตอนและกลยุทธ์อย่างต่อเนื่องเพื่อเพิ่มความยืดหยุ่น สามารถเรียกว่าความสามารถในการปรับตัว (Ivanov & Dolgui, 2020) โดยองค์ประกอบหลักสองประการของกระบวนการนี้คือ การต่อต้าน และการฟื้นตัว การต่อต้านคือความสามารถในการทนต่อการหยุดชะงักโดยไม่ก่อให้เกิดอันตราย ส่วนการฟื้นตัวคือความสามารถในการกลับมาดำเนินการตามปกติได้ทันทีหลังจากเกิดการหยุดชะงัก (Ivanov et al., 2019)

1.2 ความยืดหยุ่นเทียบกับการจัดการความเสี่ยง

ความยืดหยุ่นนั้นมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา (Dynamic) ซึ่งแตกต่างจากการจัดการความเสี่ยงแบบเดิม ตั้งแต่ทศวรรษ 1970 เทคนิคการวิเคราะห์

ความเสี่ยงมีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจทางธุรกิจ โดยเฉพาะเมื่อใช้ร่วมกับโมเดลทางการเงิน ในความเป็นจริง การจัดการความเสี่ยงเกี่ยวข้องกับการชั่งน้ำหนักความเสี่ยงและผลตอบแทนที่อาจเกิดขึ้นจากการลงทุนหลังจากการพิจารณาสถานการณ์ที่เกิดขึ้น การจัดการความเสี่ยงอย่างมีประสิทธิภาพเป็นรากฐาน ของห่วงโซ่อุปทานที่มีความยืดหยุ่น ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการความเสี่ยงและความยืดหยุ่นของห่วงโซ่อุปทาน (Tang & Musa, 2011) ศึกษาว่าโปรแกรมการจัดการความเสี่ยงของห่วงโซ่อุปทานที่จัดการกับการจัดการด้านอุปทาน ผลิตภัณฑ์ อุปสงค์ และข้อมูลสามารถผสมผสานกับเทคนิคการจัดการความเสี่ยงได้อย่างไร

1.3 ปัจจัยหลักที่มีผลกระทบต่อความยืดหยุ่นของห่วงโซ่อุปทาน

การผสมผสานปัญญาประดิษฐ์กับการจัดการห่วงโซ่อุปทานได้ให้ผลลัพธ์ที่สำคัญโดยเพิ่มความยืดหยุ่นของห่วงโซ่อุปทาน ผลลัพธ์ที่โดดเด่นประการหนึ่ง คือ การปรับปรุงความแม่นยำ ในการพยากรณ์อุปสงค์ด้วยการใช้ประโยชน์จากอัลกอริทึมการเรียนรู้ของเครื่องและข้อมูลในอดีต AI ช่วยให้คาดการณ์อุปสงค์ในอนาคตได้แม่นยำยิ่งขึ้น จึงทำให้ระดับสินค้าคงเหลือเหมาะสมที่สุดและลดกรณีของสินค้าหมดในคลังสินค้า (Choi et al., 2018) นอกจากนี้ความสัมพันธ์เชิงความร่วมมือยังช่วยเพิ่มความยืดหยุ่นของห่วงโซ่อุปทานได้อย่างมากโดยส่งเสริมการสื่อสาร ความไว้วางใจ และการสนับสนุนซึ่งกันและกันระหว่างหุ้นส่วนในห่วงโซ่อุปทาน เมื่อบริษัทต่าง ๆ ร่วมมือกับซัพพลายเออร์ ลูกค้า และผู้ให้บริการด้านโลจิสติกส์ บริษัทต่าง ๆ จะมีการแบ่งปันข้อมูลและทรัพยากร เช่นการแบ่งปันข้อมูลระดับสินค้าคงเหลือ การคาดการณ์ความต้องการ และตารางการขนส่ง ทำให้ทุกฝ่ายตอบสนองต่อการหยุดชะงักได้อย่างรวดเร็ว

ความสำคัญของนวัตกรรมทางเทคโนโลยี เช่นระบบนิเวศทางธุรกิจดิจิทัลอาจเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพในการเพิ่มความยืดหยุ่นของห่วงโซ่อุปทาน Sengupta et al. (2022) ได้แสดงความเห็นว่า เมื่อบริษัทต่าง ๆ ผสมผสานกระบวนการห่วงโซ่อุปทานเข้ากับเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเพิ่มความยืดหยุ่น บริษัทต่าง ๆ จะพัฒนาความได้เปรียบในการแข่งขัน Min (2010) ได้กล่าวว่าเนื่องจากเทคโนโลยีดิจิทัลเพิ่งเกิดขึ้นใหม่ จึงเหมาะสมที่จะทำการวิจัยเกี่ยว

กับการจัดการจุดอ่อน การหยุดชะงัก และ ความเสี่ยงของห่วงโซ่อุปทานพร้อมทั้งการเพิ่มการมองเห็นนวัตกรรมเทคโนโลยีในการฟื้นคืนความยืดหยุ่นของห่วงโซ่อุปทานเริ่มได้รับความนิยมสูงสุดใน พ.ศ. 2559 เช่น การประสานเครือข่ายและ IoT (Iftikhar et al., 2024) ประเด็นเทคโนโลยีต่าง ๆ เช่น IoT ภาพถ่ายดาวเทียม และ เทคโนโลยีบล็อกเชนได้รับการนำไปใช้งานหรืออาจช่วยเสริมการฟื้นคืนความยืดหยุ่นของห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain Resilience: SCR) ได้อย่างไร ความร่วมมือระหว่างองค์กรในห่วงโซ่อุปทานช่วยเชื่อมโยงองค์กรต่าง ๆ ถือเป็นแนวทางองค์รวมสำหรับ SCR ในระดับต่าง ๆ (องค์กร ระหว่างองค์กร เครือข่าย และห่วงโซ่อุปทาน) ซึ่งจะช่วยลดความไม่แน่นอนเกี่ยวกับความสามารถในการกำกับดูแลองค์กรและการหยุดชะงัก และเปิดหรือปิดการเรียนรู้และนวัตกรรมขององค์กร

การทบทวนวรรณกรรมได้ขยายบริบทของ SCR ให้ครอบคลุมถึงเครือข่ายสังคมที่เชื่อมโยงองค์กร ส่งเสริมการทำงานร่วมกันระหว่างบริษัทในห่วงโซ่อุปทาน และพัฒนาความสามารถในการตอบสนองและการกู้คืนความเสี่ยงที่เร็วขึ้น (Madhavika et al., 2023) และวรรณกรรมกล่าวถึงบทบาทของความยืดหยุ่นขององค์กร (Organization Resilience: OR) ในการปรับผลกระทบของการหยุดชะงักและความไม่แน่นอนในองค์กร เครือข่าย และห่วงโซ่อุปทาน และอ้างอิงถึง SCR ที่ยั่งยืนของบริษัทอุตสาหกรรมที่เน้นมิติต่าง ๆ ของการจัดการเชิงกลยุทธ์ (Manurung et al., 2023)

1.4 ภาพรวมของเทคโนโลยี AI

เทคโนโลยี AI ช่วยปรับปรุงการดำเนินงานของห่วงโซ่อุปทานผ่านความสามารถการเรียนรู้ของเครื่องจักร (ML) ซึ่งเป็นเทคโนโลยีหลักในห่วงโซ่อุปทานสมัยใหม่ซึ่งใช้ประโยชน์จากการวิเคราะห์เชิงคาดการณ์และการตรวจจับความผิดปกติเพื่อปรับปรุงการดำเนินงาน (Riahi et al., 2021) การประมวลผลภาษาธรรมชาติ (Natural Language Processing: NLP) มีบทบาทสำคัญในการใช้ประโยชน์จากข้อมูลที่ไม่มีโครงสร้าง วิเคราะห์แหล่งข้อมูล เช่น สื่อสังคมหรือ โซเชียลมีเดีย (Social Media) และบทวิจารณ์ของลูกค้า เพื่อคาดการณ์แนวโน้มความต้องการอย่างแม่นยำ ผ่านการรับรู้ความต้องการ เทคนิค NLP จะวิเคราะห์ข้อมูลจากโซเชียลมีเดีย ข่าวสาร และบทวิจารณ์ของลูกค้า เพื่อตรวจจับแนวโน้มและความรู้สึก

ที่เกิดขึ้นใหม่ ข้อมูลเชิงลึกนี้มีค่าอย่างยิ่งสำหรับการคาดการณ์ความต้องการที่แม่นยำและการเปิดตัวผลิตภัณฑ์ที่ประสบความสำเร็จ นอกจากนี้ แชนบอทและผู้ช่วยเสมือนที่ขับเคลื่อนด้วย NLP ยังช่วยปรับปรุงการสื่อสารภายในห่วงโซ่อุปทาน การจัดการการบริการลูกค้า การติดตามคำสั่งซื้อ และคำถามของซัพพลายเออร์อย่างมีประสิทธิภาพ จึงช่วยปรับปรุงการสื่อสารโดยรวมให้ดีขึ้น (Hang & Chen, 2022) การมองเห็นด้วยคอมพิวเตอร์ช่วยปรับปรุงการควบคุมคุณภาพและการจัดการสินค้าคงเหลือภายในห่วงโซ่อุปทานได้ ระบบควบคุมคุณภาพที่ติดตั้งการมองเห็นด้วยคอมพิวเตอร์จะตรวจสอบผลิตภัณฑ์เพื่อหาข้อบกพร่องระหว่างการผลิต เพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานคุณภาพ การมองเห็นด้วยคอมพิวเตอร์ช่วยให้ติดตามระดับสินค้าคงคลังได้แบบเรียลไทม์ ซึ่งจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการสินค้าคงเหลือ (Talwar & Koury, 2017)

ระบบอัตโนมัติของกระบวนการโดยหุ่นยนต์ (Robotic Process Automation: RPA) จะทำให้กระบวนการที่ทำซ้ำ ๆ เป็นแบบอัตโนมัติ เพิ่มประสิทธิภาพและลดข้อผิดพลาด ในการประมวลผลคำสั่งซื้อ RPA จะช่วยจัดการงานต่าง ๆ เช่น การป้อนคำสั่งซื้อ การประมวลผลใบแจ้งหนี้ และการป้อนข้อมูล นอกจากนี้ RPA ยังช่วยตรวจสอบกิจกรรมในห่วงโซ่อุปทานอย่างต่อเนื่อง ส่งการแจ้งเตือนและสถานะการจัดส่ง ระดับสินค้าคงเหลือ และตารางการผลิตแบบเรียลไทม์ จึงช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการตรวจสอบห่วงโซ่อุปทานโดยรวม (Talwar & Koury, 2017)

เทคโนโลยีบล็อกเชน (Blockchain Technology: BT) ช่วยเพิ่มความโปร่งใสและการตรวจสอบย้อนกลับในห่วงโซ่อุปทานผ่านระบบบัญชีแยกประเภทแบบกระจายอำนาจ เทคโนโลยีนี้จะบันทึกธุรกรรมในลักษณะที่ปลอดภัยและไม่เปลี่ยนแปลง ทำให้ทุกฝ่ายสามารถตรวจสอบความถูกต้องของผลิตภัณฑ์และป้องกันการฉ้อโกงได้ สัญญาอัจฉริยะซึ่งเป็นอีกแอปพลิเคชันหนึ่งของบล็อกเชนทำให้

ข้อตกลงตามสัญญาเป็นระบบอัตโนมัติและบังคับใช้ได้ ลดความจำเป็นในการมีคนกลางและรับประกันการชำระเงินและการจัดส่งที่ตรงเวลาซึ่งช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินการในห่วงโซ่อุปทาน (Willcocks et al., 2017)

อินเทอร์เน็ตของสรรพสิ่ง (IoT) เปลี่ยนแปลงการติดตามทรัพย์สินและการบำรุงรักษาเชิงคาดการณ์ภายในห่วงโซ่อุปทาน อุปกรณ์ IoT ให้ข้อมูลแบบเรียลไทม์เกี่ยวกับตำแหน่งและสภาพของสินค้าระหว่างการขนส่ง โดยตรวจสอบปัจจัยต่าง ๆ เช่น อุณหภูมิและความชื้น เพื่อให้แน่ใจว่าสภาพการขนส่งเหมาะสมที่สุด ในการบำรุงรักษาเชิงคาดการณ์ เซ็นเซอร์ IoT จะประเมินสภาพอุปกรณ์อย่างต่อเนื่อง จึงทำให้การดำเนินงานในห่วงโซ่อุปทานไม่หยุดชะงัก (Ben-Daya et al., 2019)

กล่าวโดยสรุปได้ว่า เทคโนโลยี AI เหล่านี้ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ ความแม่นยำ และความยืดหยุ่นของห่วงโซ่อุปทาน ช่วยทำให้การตัดสินใจดีขึ้น ช่วยลดต้นทุนการดำเนินงานและช่วยปรับปรุงความพึงพอใจของลูกค้า

1.5 บทบาทของปัญญาประดิษฐ์ในความยืดหยุ่นของห่วงโซ่อุปทาน

การประเมินความเสี่ยงในห่วงโซ่อุปทานจะกำหนดและจัดลำดับความสำคัญของความเสี่ยงภายในห่วงโซ่อุปทาน วัตถุประสงค์หลักของการประเมินความเสี่ยงในห่วงโซ่อุปทานคือการประเมินความน่าจะเป็นและการทำให้ความเสี่ยงเฉพาะเจาะจงและผลกระทบของความเสี่ยงเหล่านั้นเป็นจริง เพื่อเพิ่มความยืดหยุ่นของห่วงโซ่อุปทาน

การบริหารจัดการมีความสำคัญในการประเมินความเสี่ยงที่เกิดขึ้นภายในห่วงโซ่อุปทาน นอกจากความเสี่ยงเชิงกลยุทธ์ ได้แก่ ราคา อุปสงค์ และซัพพลายเออร์แล้ว การประเมินความเสี่ยงเชิงกลยุทธ์ยังรวมถึงการประเมินสินค้าคงคลัง การผลิต และตลาดด้วย เทคโนโลยี AI และ ML เป็นเครื่องมือที่กล่าวถึงบ่อยที่สุด เนื่องจากเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพสำหรับการวิเคราะห์แหล่งข้อมูลต่าง ๆ (Xu et al., 2021) ดังแสดงในตาราง 1

ตาราง 1

การสนับสนุนและกรณีศึกษาของเทคโนโลยี AI ต่อความยืดหยุ่นของห่วงโซ่อุปทาน

เทคโนโลยีเอไอ	การมีส่วนสนับสนุนต่อความยืดหยุ่นของห่วงโซ่อุปทาน	ตัวอย่างและกรณีศึกษา
การเรียนรู้ของเครื่องจักร (Machine Learning)	- การคาดการณ์ความเสี่ยง: คาดการณ์การหยุดชะงักที่อาจเกิดขึ้นโดยวิเคราะห์ข้อมูลในอดีตและระบุรูปแบบ - การคาดการณ์อุปสงค์: ปรับปรุงความแม่นยำในการคาดการณ์อุปสงค์ ลดสต็อกสินค้าส่วนเกินและสินค้าหมดสต็อก	- Amazon: ใช้การเรียนรู้ของเครื่องจักรเพื่อคาดการณ์ความต้องการ ส่งผลให้ระดับสินค้าคงเหลือเหมาะสมที่สุดและลดต้นทุน - Walmart: คาดการณ์ความต้องการเฉพาะร้านค้า ช่วยปรับปรุงประสิทธิภาพของห่วงโซ่อุปทาน
การวิเคราะห์เชิงทำนาย (Predictive Analytics)	- การตัดสินใจโดยให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับแนวโน้มและประสิทธิภาพในอนาคต ความเสี่ยงเชิงรุก - การจัดการ: ระบุความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น และแนะนำกลยุทธ์บรรเทาผลกระทบก่อนที่จะเกิดการหยุดชะงัก	- Procter & Gamble: ใช้การวิเคราะห์เชิงคาดการณ์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินการห่วงโซ่อุปทาน ลดระยะเวลาดำเนินการ และปรับปรุงระดับการบริการ
อินเทอร์เน็ตของสรรพสิ่ง (Internet of Things: IoT)	- การตรวจสอบแบบเรียลไทม์: ให้การมองเห็นแบบเรียลไทม์เกี่ยวกับการดำเนินการของห่วงโซ่อุปทาน ช่วยให้ตอบสนองต่อการหยุดชะงักได้อย่างรวดเร็ว - การติดตามทรัพย์สิน: ตรวจสอบสภาพและตำแหน่งของสินค้า ลดการสูญเสียและรับรองการจัดส่งตรงเวลา	- Maersk: ใช้ IoT เพื่อติดตามตู้คอนเทนเนอร์แบบเรียลไทม์ ช่วยปรับปรุงการขนส่งและลดความล่าช้า - Coca-Cola: ตรวจสอบเครื่องจำหน่ายสินค้าและระดับสินค้าคงเหลือปลอดภัยแบบเรียลไทม์ (Real-time Safety Stock)
หุ่นยนต์และระบบอัตโนมัติ (Robotics and Automation)	- ประสิทธิภาพการทำงาน: ทำให้การทำงานซ้ำ ๆ เป็นระบบอัตโนมัติ ลดข้อผิดพลาดของมนุษย์ และเพิ่มความเร็วและประสิทธิภาพ - การผลิตแบบยืดหยุ่น: ช่วยให้การกระบวนการผลิตมีความยืดหยุ่นและตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของอุปสงค์หรือการหยุดชะงักของห่วงโซ่อุปทานได้อย่างรวดเร็ว	- Siemens: ใช้หุ่นยนต์สำหรับระบบการผลิตแบบยืดหยุ่น ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและความยืดหยุ่น - Zara: ทำให้การจัดการสินค้า คงเหลือเป็นระบบอัตโนมัติ ลดระยะเวลาดำเนินการและปรับปรุงความแม่นยำ

บล็อกเชน (Blockchain)	- ความโปร่งใสและการตรวจสอบย้อนกลับ: ช่วยให้การบันทึกธุรกรรมมีความปลอดภัยและโปร่งใส ช่วยปรับปรุงการตรวจสอบย้อนกลับของผลิตภัณฑ์ - การป้องกันการฉ้อโกง: ลดความเสี่ยงจากการฉ้อโกงและการปลอมแปลงโดยจัดทำบันทึกที่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ของธุรกรรมทั้งหมด	- IBM Food Trust: ใช้บล็อกเชนในการติดตามห่วงโซ่อุปทานอาหาร ช่วยเพิ่มความสามารถในการตรวจสอบย้อนกลับและลดความเสี่ยงของโรคที่เกิดจากอาหาร - De Beers: ติดตามเพชรตั้งแต่เหมืองจนถึงร้านค้าปลีก รับประกันความถูกต้อง
การประมวลผลภาษาธรรมชาติ (Natural Language Processing: NLP)	- ทำให้การโต้ตอบกับฝ่ายบริการลูกค้าเป็นระบบอัตโนมัติ ปรับปรุงเวลาตอบสนองและความพึงพอใจของลูกค้า - การสื่อสารกับซัพพลายเออร์: วิเคราะห์การสื่อสารกับซัพพลายเออร์เพื่อระบุปัญหาที่อาจเกิดขึ้นและพื้นที่ที่ต้องปรับปรุง	- Amazon Alexa: ใช้ NLP เพื่อปรับปรุงการบริการลูกค้าและการสอบถามเกี่ยวกับห่วงโซ่อุปทาน - Unilever: วิเคราะห์สัญญาณและการสื่อสารกับซัพพลายเออร์เพื่อปรับปรุงการจัดการซัพพลายเออร์

ความเข้าใจที่ชัดเจนและเป็นสิ่งที่น่าสนใจว่าเทคโนโลยี AI ที่แตกต่างกันมีส่วนสนับสนุนต่อความยืดหยุ่นของห่วงโซ่อุปทานได้อย่างไร โดยจากตัวอย่างและการอ้างอิงในโลกแห่งความเป็นจริง แสดงในตาราง 2

ตาราง 2

ส่วนประกอบหลักของกรอบงาน

ส่วนประกอบ	คำอธิบาย	หมวดหมู่
ระบบอัตโนมัติและหุ่นยนต์ (Automation and Robotics)	ผสมผสานระบบอัตโนมัติที่ขับเคลื่อนด้วย AI ในคลังสินค้าและโลจิสติกส์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ลดข้อผิดพลาด ของมนุษย์ และเพิ่มความยืดหยุ่นในการปฏิบัติงาน	เทคโนโลยีเอไอ (AI Technologies)
การจัดการและบรรเทาความเสี่ยง (Risk Management and Mitigation)	ใช้ AI เพื่อคาดการณ์และจัดการความเสี่ยง โดยวิเคราะห์แหล่งข้อมูลต่าง ๆ และระบุช่องโหว่และภัยคุกคามที่อาจเกิดขึ้นในห่วงโซ่อุปทาน	มิติความยืดหยุ่นของห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain Resilience Dimensions)
การเพิ่มประสิทธิภาพห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain Optimization)	นำ AI มาประยุกต์ใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ การกำหนดเส้นทาง การขนส่ง และโลจิสติกส์ จึงช่วยลดต้นทุนและปรับปรุงระยะเวลาในการจัดส่ง	องค์ประกอบของห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain Elements)

การจัดการความสัมพันธ์กับ ซัพพลายเออร์ (Supplier Relationship Management)	ปรับปรุงการทำงานร่วมกันกับซัพพลายเออร์ผ่านข้อมูลเชิงลึกที่ขับเคลื่อนด้วย AI และการสื่อสารอัตโนมัติ ช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือและความแข็งแกร่งของความร่วมมือ	องค์ประกอบของห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain Elements)
การวางแผนสถานการณ์และการจำลอง (Scenario Planning and Simulation)	ใช้ AI เพื่อจำลองสถานการณ์ต่าง ๆ และจำลองผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อห่วงโซ่อุปทาน ช่วยในการวางแผนเชิงกลยุทธ์ และการตัดสินใจ	มิติความยืดหยุ่นของห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain Resilience Dimensions)
การปรับปรุงการบริการลูกค้า (Customer Service Enhancement)	ใช้ AI เพื่อปรับปรุงการโต้ตอบกับลูกค้า ผ่านทางแชทบอทและการสนับสนุนอัตโนมัติ เพื่อรับประกันบริการที่ดีขึ้น และความพึงพอใจที่มากขึ้น	องค์ประกอบของห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain Elements)
ความยั่งยืนและการปฏิบัติตาม (Sustainability and Compliance)	ตรวจสอบและรับรองความสอดคล้องกับกฎระเบียบและเป้าหมายด้านความยั่งยืนผ่านการติดตามและการรายงานที่ขับเคลื่อนด้วย AI	มิติความยืดหยุ่นของห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain Resilience Dimensions)
การบูรณาการกับระบบเดิม (Integration with Legacy Systems)	อำนวยความสะดวกในการบูรณาการเทคโนโลยี AI เข้ากับโครงสร้างพื้นฐาน IT ที่มีอยู่ เพื่อให้แน่ใจว่าการดำเนินการและการไหลของข้อมูลจะราบรื่น	องค์ประกอบของห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain Elements)

2. แบบจำลองแนวคิดของ AI ในความยืดหยุ่นของห่วงโซ่อุปทาน

กรอบแนวคิดของการบูรณาการ AI และความยืดหยุ่นเกี่ยวข้องกับการทำความเข้าใจบทบาทที่ AI สามารถเพิ่มความคล่องตัว ความแข็งแกร่ง และการตอบสนองของห่วงโซ่อุปทาน กรอบแนวคิดนี้ต้องการกำหนดขอบเขตของแอปพลิเคชัน AI ต่าง ๆ ระบุตัวบ่งชี้ประสิทธิภาพหลักสำหรับการประเมินความยืดหยุ่น และร่างโครงสร้างเชิงกลยุทธ์สำหรับการนำไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ธุรกิจต่าง ๆ สามารถใช้ประโยชน์ของ AI เพื่อสร้างห่วงโซ่อุปทานที่มีความยืดหยุ่นซึ่งสามารถเจริญเติบโตได้ในสภาพแวดล้อมที่ไม่แน่นอนได้เพิ่มขึ้น (Sanders, 2014)

วัตถุประสงค์ คือ การพัฒนากรอบแนวคิดที่ครอบคลุมการบูรณาการเทคโนโลยี AI เพื่อเพิ่มความยืดหยุ่นของห่วงโซ่อุปทาน กรอบแนวคิดนี้ให้คำแนะนำการนำเครื่องมือ AI มาใช้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยจะกล่าวถึงทั้งด้านเทคนิคและองค์การเพื่อให้แน่ใจว่ามีแนวทาง

แบบองค์รวมในการสร้างความยืดหยุ่น เพื่อแก้ไขช่องว่างที่ระบุไว้ การศึกษานี้มุ่งเน้นคำถามวิจัยสี่ข้อ โดยคำถามวิจัยที่นำเสนอ มีดังต่อไปนี้

1. เทคโนโลยี AI หลาย ๆ ประเภทจะสามารถบูรณาการเพื่อสร้างโซลูชันที่สอดคล้องกันเพื่อความยืดหยุ่นของห่วงโซ่อุปทานได้อย่างไร
2. ปัจจัยด้านองค์กรและทรัพยากรบุคคลใดบ้างที่ต้องคำนึงถึงเพื่อนำเทคโนโลยี AI มาใช้ในห่วงโซ่อุปทานได้อย่างประสบความสำเร็จ
3. ผลกระทบในระยะยาวและข้อควรพิจารณาด้านความยั่งยืนของการนำเทคโนโลยี AI มาใช้ในห่วงโซ่อุปทานคืออะไร
4. กรอบงานที่เสนอสามารถปรับให้เหมาะสมกับอุตสาหกรรมและบริบทของห่วงโซ่อุปทานที่แตกต่างกันได้อย่างไร

2.1 กระบวนการพัฒนากรอบแนวคิด

การพัฒนากรอบแนวคิดเพื่อปรับปรุงความยืดหยุ่นของห่วงโซ่อุปทานโดยใช้ AI เกี่ยวข้องกับขั้นตอนเชิงระบบหลายขั้นตอน ซึ่งรวมถึงการตรวจสอบวรรณกรรมอย่างละเอียด การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการปรับปรุงซ้ำ ๆ ทั้ง 6 ขั้นตอนดังต่อไปนี้:

ขั้นตอนที่ 1: การทบทวนวรรณกรรมและการวางรากฐานทางทฤษฎี: ดำเนินการทบทวนวรรณกรรมที่มีอยู่เกี่ยวกับความยืดหยุ่นของห่วงโซ่อุปทานและเทคโนโลยี AI อย่างครอบคลุม ซึ่งเกี่ยวข้องกับการระบุมิติความยืดหยุ่นที่สำคัญ เช่น ความยืดหยุ่น ความซ้ำซ้อน การมองเห็น การทำงานร่วมกัน และความสามารถในการปรับตัว และให้ตรวจสอบแอปพลิเคชัน AI ในการจัดการห่วงโซ่อุปทาน โดยเน้นที่การวิเคราะห์เชิงทำนาย การตรวจสอบแบบเรียลไทม์ และระบบสนับสนุนการตัดสินใจ (Murray et al., 2015)

ขั้นตอนที่ 2: ระบุองค์ประกอบหลักและความสัมพันธ์: จากการทบทวนวรรณกรรม ให้ระบุองค์ประกอบสำคัญ ซึ่งจะรวมถึงเทคโนโลยี AI องค์ประกอบของห่วงโซ่อุปทาน (เช่น การจัดซื้อ การผลิต และโลจิสติกส์) และมิติของความยืดหยุ่นสร้างความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบเหล่านี้ เช่น เทคโนโลยี AI สามารถเพิ่มมิติของความยืดหยุ่นที่เฉพาะเจาะจงได้อย่างไร

ขั้นตอนที่ 3: การพัฒนาโครงสร้าง: พัฒนาโครงสร้างแนวคิดเบื้องต้นโดยบูรณาการส่วนประกอบและความสัมพันธ์ที่ระบุซึ่งเกี่ยวข้องกับการทำแผนที่ว่าเทคโนโลยี AI สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในขั้นตอนของห่วงโซ่อุปทานเพื่อปรับปรุงความยืดหยุ่นได้อย่างไร เช่น การเรียนรู้ของเครื่องจักร (ML) ใช้สำหรับการคาดการณ์ความต้องการเพื่อเพิ่มความยืดหยุ่น และการวิเคราะห์ข้อมูลแบบเรียลไทม์ใช้สำหรับการมองเห็นที่ดีขึ้น ร่วมมือกับผู้เชี่ยวชาญในอุตสาหกรรม นักวิชาการ และผู้เชี่ยวชาญด้านห่วงโซ่อุปทานเพื่อตรวจสอบโครงสร้าง ซึ่งอาจรวมถึงการสัมภาษณ์ การประชุมเชิงปฏิบัติการ หรือการศึกษาเคสศึกษา เพื่อรวบรวมคำติชมและข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับความสามารถในการนำไปใช้จริงและความแข็งแกร่งของโครงสร้าง

ขั้นตอนที่ 4: การปรับปรุงและการวนซ้ำ: นำข้อเสนอแนะจากขั้นตอนการปรึกษาหารือของผู้เชี่ยวชาญมาใช้เพื่อปรับปรุงและปรับปรุงกรอบงาน กระบวนการวนซ้ำนี้จะช่วยให้กรอบงานมีความครอบคลุมและสามารถนำไป

ใช้ได้

ขั้นตอนที่ 5: การศึกษาเฉพาะกรณีและการทดสอบเชิงประจักษ์: นำกรอบแนวคิดไปใช้กับการศึกษาเฉพาะกรณีหรือดำเนินการวิจัยเชิงประจักษ์เพื่อทดสอบความถูกต้องและประสิทธิผล ขั้นตอนนี้เกี่ยวข้องกับการรวบรวมข้อมูล จากองค์การที่ได้นำเทคโนโลยี AI มาใช้ในห่วงโซ่อุปทานและวิเคราะห์ผลกระทบต่อความยืดหยุ่น

ขั้นตอนที่ 6: การสรุปและการบันทึกข้อมูล: สรุปกรอบแนวคิดโดยอิงตามผลการทดสอบเชิงประจักษ์และกรณีศึกษา บันทึกกระบวนการพัฒนา รวมถึงรากฐานทางทฤษฎี ส่วนประกอบของกรอบงาน ขั้นตอนการตรวจสอบ และผลการวิจัยเชิงประจักษ์ เพื่อให้เป็นแนวทางที่ครอบคลุมสำหรับผู้ปฏิบัติงานและนักวิจัย

2.2 ส่วนประกอบหลักและความสัมพันธ์ส่วนประกอบหลัก

การกำหนดกรอบแนวคิดสำหรับความยืดหยุ่นของห่วงโซ่อุปทานผ่านเทคโนโลยี AI ต้องมีการกำหนดองค์ประกอบที่เชื่อมต่อและขั้นตอนที่จำเป็นที่ช่วยให้ AI สามารถเพิ่มความยืดหยุ่นของห่วงโซ่อุปทานได้ [ตาราง 2]

ส่วนประกอบที่เลือกของกรอบแนวคิดโดยพิจารณาจากผลกระทบโดยตรงต่อปัจจัยความยืดหยุ่นหลัก ได้แก่ ความคล่องตัว ความแข็งแกร่ง และการมองเห็น เทคโนโลยี AI แต่ละอย่างมีส่วนช่วยเสริมปัจจัยเหล่านี้ในลักษณะเฉพาะตัว ส่งผลให้ความยืดหยุ่นของห่วงโซ่อุปทานโดยรวมดีขึ้น กรอบแนวคิดสามารถปรับปรุงเพิ่มเติมได้โดยการสำรวจเทคโนโลยี AI เพิ่มเติมและปัจจัยความยืดหยุ่นรวมถึงการรวมการพิจารณาเฉพาะอุตสาหกรรมและการศึกษาในระยะยาวเพื่อประเมินผลกระทบในระยะยาว

กรอบแนวคิดของการศึกษานี้บูรณาการเทคโนโลยี AI ที่สำคัญเข้ากับปัจจัยความยืดหยุ่นที่สำคัญของห่วงโซ่อุปทาน ได้แก่ ความคล่องตัว ความแข็งแกร่ง และการมองเห็น กรอบแนวคิดนี้ออกแบบมาเพื่อจัดการกับด้านต่าง ๆ ของความยืดหยุ่นของห่วงโซ่อุปทานผ่านการบูรณาการเทคโนโลยี AI ขั้นสูงและแนวทางการจัดการเชิงกลยุทธ์อย่างครอบคลุม

ระบบอัตโนมัติและหุ่นยนต์เป็นศูนย์กลางของกรอบงานนี้ เนื่องจากช่วยลดขั้นตอนการทำงานซ้ำ ๆ และเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อการเพิ่มประสิทธิภาพและความคล่องตัวของห่วงโซ่อุปทาน

การจัดการและการบรรเทาความเสี่ยงเป็นส่วนประกอบที่สำคัญ โดยเน้นที่การระบุความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นและนำกลยุทธ์มาใช้เพื่อลดผลกระทบ จึงทำให้ห่วงโซ่อุปทานมีความแข็งแกร่งมากขึ้น การเพิ่มประสิทธิภาพห่วงโซ่อุปทานใช้ประโยชน์จาก AI เพื่อปรับปรุงการจัดสรรทรัพยากร ลดต้นทุน และเพิ่มประสิทธิภาพโดยรวม เพื่อให้แน่ใจว่าห่วงโซ่อุปทานสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของตลาดได้ การจัดการความสัมพันธ์กับซัพพลายเออร์ถูกนำมาพิจารณาเพื่อเน้นย้ำถึงความสำคัญของการส่งเสริมความสัมพันธ์กับซัพพลายเออร์ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการรักษาเสถียรภาพและรับรองการส่งมอบสินค้าได้ตรงเวลา การวางแผนและการจำลองสถานการณ์รวมอยู่ด้วยเพื่ออำนวยความสะดวกในการเตรียมพร้อมสำหรับการหยุดชะงักที่อาจเกิดขึ้นต่าง ๆ ทำให้ห่วงโซ่อุปทานสามารถออกแบบและทดสอบกลยุทธ์การตอบสนองในสภาพแวดล้อมที่ควบคุมได้ การปรับปรุงการบริการลูกค้าผ่านเครื่องมือที่ขับเคลื่อนด้วย AI ช่วยให้มีมั่นใจได้ว่าความต้องการของลูกค้าได้รับการตอบสนองอย่างรวดเร็วและถูกต้อง ช่วยเพิ่มความพึงพอใจและความภักดีโดยรวม ความยั่งยืนและการปฏิบัติตามข้อกำหนดมีความสำคัญต่อการรับรองว่าแนวทางปฏิบัติของห่วงโซ่อุปทานสอดคล้องกับกฎระเบียบด้านสิ่งแวดล้อมและมาตรฐานทางจริยธรรม ซึ่งมีความสำคัญเพิ่มมากขึ้นในห่วงโซ่อุปทานสมัยใหม่

รากฐานทางทฤษฎีสำหรับความยืดหยุ่นของห่วงโซ่อุปทานที่ขับเคลื่อนด้วย AI

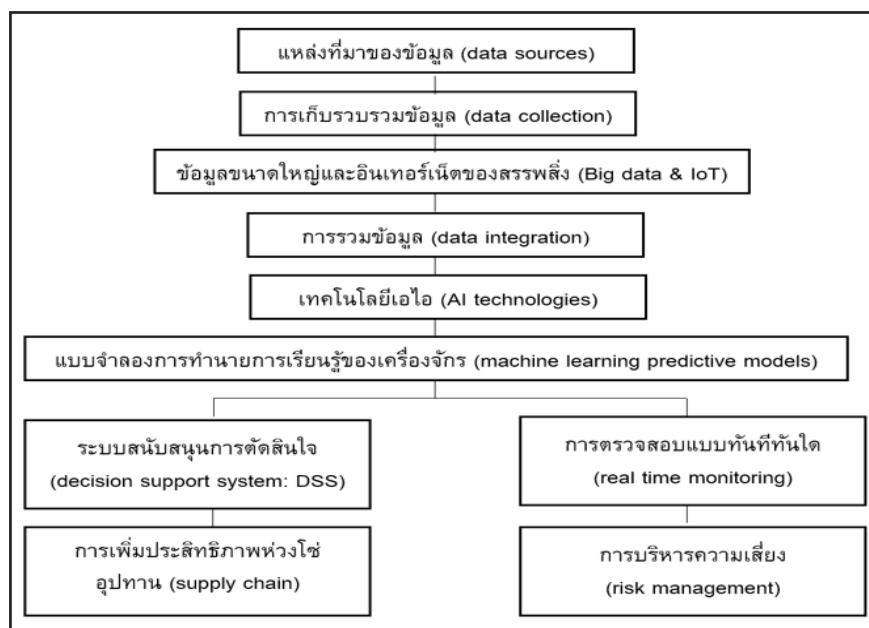
กรอบงานนี้กล่าวถึงประโยชน์ของแอปพลิเคชัน AI เช่น การเรียนรู้ของเครื่องจักร การวิเคราะห์เชิงทำนาย และ IoT (Internet of Thing) แต่สิ่งสำคัญคือต้องยึดหลักการอภิปรายในทฤษฎีความสามารถแบบไดนามิกและมุมมองตามทรัพยากร (Resource Based View: RBV) ตาม Teece et al., (1997) ทฤษฎีความสามารถแบบไดนามิก

เน้นย้ำถึงความสำคัญที่องค์กรต้องสามารถบูรณาการ พัฒนา และกำหนดค่าความสามารถภายในและภายนอกใหม่เพื่อรับมือกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว แนวคิดนี้เน้นย้ำถึงความจำเป็นที่ธุรกิจต้องมีศักยภาพ ที่ช่วยให้ตรวจจับการหยุดชะงัก คว้โอกาส และเปลี่ยนแปลงการดำเนินงานเพื่อรักษาข้อได้เปรียบทางการแข่งขัน ทำให้มีความเกี่ยวข้องกับความยืดหยุ่นของห่วงโซ่อุปทาน เช่น การวิเคราะห์เชิงทำนายอาจใช้เพื่อตรวจจับการเปลี่ยนแปลงในสภาพแวดล้อม และการเรียนรู้ของเครื่องจักรอาจทำให้สามารถกำหนดค่าการดำเนินงานของห่วงโซ่อุปทานใหม่ได้อย่างรวดเร็วเพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ ข้อได้เปรียบในการแข่งขันขององค์กรเกิดจากความสามารถในการรับและจัดการทรัพยากรที่มัลติรูปแบบที่ไม่เหมือนใครและไม่สามารถทดแทนได้ เทคโนโลยี AI สามารถจัดวางเป็นทรัพยากรเชิงกลยุทธ์ที่ตอบสนองความต้องการเหล่านี้ภายในกรอบงานที่ได้รับการแนะนำ เช่น อัลกอริทึมการเรียนรู้ของเครื่องจักรที่กำหนดเองสำหรับการดำเนินงานห่วงโซ่อุปทานของบริษัทอาจถือได้ว่า เป็นทรัพย์สินที่สำคัญ ซึ่งให้ข้อมูลเชิงลึกและผลผลิตที่เหนือกว่าคู่แข่งในทำนองเดียวกัน อุปกรณ์ IoT ที่ใช้ในการดำเนินงานของธุรกิจอาจถูกมองว่าเป็นทรัพย์สินที่ไม่สามารถทดแทนได้ ซึ่งช่วยปรับปรุงการมองเห็นและการจัดการห่วงโซ่อุปทาน

2.3 การพัฒนากรอบแนวคิด (Framework Development)

การบูรณาการ AI ในความยืดหยุ่นของห่วงโซ่อุปทาน

จากการทบทวนอย่างครอบคลุมและกรอบแนวคิดที่กล่าวถึงในเอกสาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเอกสารอ้างอิง (Min, 2010) และ (Hosseini & Ivanov, 2020) สามารถแสดงเป็นแผนภาพตามภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพ 1 กระบวนการบูรณาการความยืดหยุ่นของห่วงโซ่อุปทาน

จากรูปที่ 1 ซึ่งแสดงกระบวนการบูรณาการความยืดหยุ่นของห่วงโซ่อุปทาน สามารถอธิบายแนวคิดของ Min (2010) และ Hosseini and Ivanov (2020) ได้ว่าเป็นแบบจำลองที่ครอบคลุมที่เน้นย้ำความสำคัญของการบริหารความเสี่ยงเชิงรุกและการพัฒนากลยุทธ์ที่เพิ่มประสิทธิภาพของห่วงโซ่อุปทาน โดยการเพิ่มประสิทธิภาพเชื่อมโยงมาจากระบบการสนับสนุนการตัดสินใจนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพ ส่วนการบริหารความเสี่ยงจะเชื่อมโยงมาจากระบบการตรวจสอบแบบทันทีทันใดมาช่วยลดความเสี่ยงลง (ในการรับมือกับการหยุดชะงัก) ซึ่งทั้งระบบสนับสนุนการตัดสินใจและการตรวจสอบแบบทันทีทันใดจะมีประสิทธิภาพนั้นต้องอาศัยความเชื่อมโยงต่อเนื่องกันอย่างเป็นขั้นตอนและเป็นระบบร่วมกัน โดยเริ่มต้นจากกระบวนการได้มาของแหล่งข้อมูล การรวบรวมข้อมูล ข้อมูลขนาดใหญ่และอินเทอร์เน็ตของสรรพสิ่ง การบูรณาการรวมข้อมูล เทคโนโลยี AI รวมทั้งแบบจำลองการทำนายการเรียนรู้ของเครื่องจักร ตามลำดับ โดยองค์การที่มุ่งเน้นที่ความยืดหยุ่น ความซ้ำซ้อน ความร่วมมือ และการมองเห็น องค์การสามารถปรับปรุงความพร้อมในการรับมือการตอบสนองและความสามารถในการฟื้นฟู นอกจากนี้ยังแนะนำให้มีการปรับปรุงและลงทุนในความยืดหยุ่นอย่างต่อเนื่อง ในฐานะส่วนหนึ่งของการจัดการห่วงโซ่อุปทานระยะยาวโดยที่ห่วงโซ่อุปทานสมัยใหม่พึ่งพาแหล่งข้อมูล

ที่หลากหลาย รวมถึงอุปกรณ์ IoT เซ็นเซอร์ และระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กร (Enterprise Resource Planning: ERP) เพื่อรวบรวมข้อมูลที่ครอบคลุมในทุกขั้นตอนของห่วงโซ่อุปทาน การรวบรวมข้อมูลนี้จะถูกจัดการโดยใช้เทคโนโลยีข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) เพื่อจัดการปริมาณข้อมูลขนาดใหญ่และให้ข้อมูลเชิงลึกแบบเรียลไทม์ การบูรณาการข้อมูลและการประมวลผลล่วงหน้าเป็นขั้นตอนสำคัญทำให้พร้อมสำหรับการวิเคราะห์ด้วยเทคโนโลยี AI

3. การเพิ่มความยืดหยุ่นของห่วงโซ่อุปทานด้วย AI เชิงสร้างสรรค์

Generative AI ช่วยเพิ่มความยืดหยุ่นให้กับห่วงโซ่อุปทานโดยเปิดใช้งานการวิเคราะห์เชิงทำนายขั้นสูง การตัดสินใจแบบเรียลไทม์ และการวางแผนสถานการณ์ด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลจำนวนมาก Generative AI สามารถคาดการณ์การหยุดชะงักที่อาจเกิดขึ้นและผลกระทบได้แม่นยำ ทำให้องค์การสามารถลดความเสี่ยงได้ล่วงหน้า (Ivanov & Dolgui, 2020) รวมทั้งรองรับการมองเห็นและการตรวจสอบแบบเรียลไทม์ทั่วทั้งห่วงโซ่อุปทาน ช่วยระบุข้อขัดและความไม่มีประสิทธิภาพได้อย่างรวดเร็ว (Papadopoulos et al., 2016) นอกจากนี้ Generative AI ยังสามารถสร้างการจำลองและสถานการณ์สมมติได้ ช่วยให้บริษัทต่าง ๆ สามารถสำรวจกลยุทธ์ ต่าง ๆ และ

ผลลัพธ์ก่อนนำไปใช้จริง (Ivanov et al., 2019)

การจัดการความเสี่ยงและการบรรเทาผลกระทบจากเหตุขัดข้องเป็นอีกด้านที่ AI เชิงสร้างสรรค์ยังโดดเด่น อีกด้วย ความสามารถในการจำลองสถานการณ์ต่าง ๆ และคาดการณ์ความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นทำให้บริษัทต่าง ๆ สามารถพัฒนากลยุทธ์เชิงรุกเพื่อรับมือกับความท้าทายเหล่านี้ได้ AI เชิงสร้างสรรค์สามารถช่วยระบุผลกระทบและแนะนำ กลยุทธ์ที่ช่วยบรรเทาผลกระทบได้ ความสามารถนี้ช่วยให้ธุรกิจสามารถรักษาความต่อเนื่องและปรับตัว ได้อย่างรวดเร็วต่อเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิด จึงช่วยเพิ่มความยืดหยุ่นโดยรวม (Sanders, 2014)

การเพิ่มประสิทธิภาพด้านโลจิสติกส์และการขนส่งเป็นอีกประโยชน์ที่สำคัญของ AI เชิงสร้างสรรค์ในห่วงโซ่อุปทาน โดยการวิเคราะห์และเพิ่มประสิทธิภาพเส้นทางและกำหนดการ AI เชิงสร้างสรรค์ช่วยให้มั่นใจได้ว่าทรัพยากรจะถูกใช้อย่างมีประสิทธิภาพและลดความล่าช้า ประสิทธิภาพนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการรักษาการไหลของสินค้าและบริการให้ราบรื่น โดยเฉพาะในช่วงที่เกิดการหยุดชะงัก การปรับปรุงโลจิสติกส์นำไปสู่การประหยัดต้นทุนและบริการที่ดีขึ้น ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของห่วงโซ่อุปทานที่มีความยืดหยุ่น (Das et al., 2022)

ปัญญาประดิษฐ์เชิงสร้างสรรค์ (Generative AI) เป็นเทคโนโลยีที่ใช้อัลกอริทึมการเรียนรู้เชิงลึก (Deep Learning Algorithms) เพื่อสร้างเนื้อหาใหม่ที่มีความคล้ายคลึงกับข้อมูลที่ใช้ในการฝึกฝน โดยสามารถผลิตผลงานที่มีความหลากหลายและสร้างสรรค์ ไม่ว่าจะเป็นข้อความ รูปภาพ เสียง หรือแม้กระทั่งโค้ดคอมพิวเตอร์ ช่วยเพิ่มการมองเห็นและความโปร่งใสของห่วงโซ่อุปทาน การรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ เข้าด้วยกันช่วยให้ทราบข้อมูลเชิงลึกแบบเรียลไทม์เกี่ยวกับสถานะของการขนส่งระดับสินค้าคงคลัง และประสิทธิภาพของซัพพลายเออร์ การมองเห็นที่เพิ่มมากขึ้นนี้ช่วยให้ตัดสินใจได้ดีขึ้นและตอบสนองต่อปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้เร็วขึ้น

ความร่วมมือและการประสานงานระหว่างพันธมิตรในห่วงโซ่อุปทานได้รับการอำนวยความสะดวกโดย AI เชิงสร้างสรรค์ซึ่งเป็นแพลตฟอร์มสำหรับการแบ่งปันข้อมูลเชิงลึก ความร่วมมือที่ปรับปรุงนี้ทำให้ห่วงโซ่อุปทานมีความสอดคล้องกันมากขึ้น ความร่วมมือที่ปรับปรุงขึ้นจะส่งเสริมความไว้วางใจและความน่าเชื่อถือระหว่างพันธมิตร

ส่งผลให้ความยืดหยุ่นของห่วงโซ่อุปทานแข็งแกร่งยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ Generative AI ยังช่วยในการจัดการความสัมพันธ์กับซัพพลายเออร์โดยวิเคราะห์ประสิทธิภาพและความน่าเชื่อถือ การวิเคราะห์ช่วยให้บริษัทระบุความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นที่เกี่ยวข้องกับซัพพลายเออร์และพัฒนา กลยุทธ์สำหรับการกระจายความเสี่ยง โดยการสร้างฐานซัพพลายเออร์ที่เชื่อถือได้ความยั่งยืนและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม กำลังกลายเป็นปัจจัยสำคัญที่เพิ่มมากขึ้นในการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานที่มีความยืดหยุ่น Generative AI สามารถปรับกระบวนการให้เหมาะสมเพื่อลดขยะและการใช้พลังงาน ซึ่งมีส่วนสนับสนุนความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม ห่วงโซ่อุปทาน ที่ยั่งยืนไม่เพียงแต่มีความยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลงของกฎระเบียบเท่านั้น แต่ยังดึงดูดผู้บริโภคที่ใส่ใจสิ่งแวดล้อมได้ อีกด้วย ด้วยการนำความยั่งยืนมาผนวกเข้ากับกลยุทธ์ห่วงโซ่อุปทาน ธุรกิจต่าง ๆ สามารถบรรลุความยืดหยุ่นและประสิทธิภาพการดำเนินงานในระยะยาวได้ (Blackhurst et al., 2021) หรือสามารถกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าผู้มีส่วนได้ ส่วนเสีย (Stakeholders) โดยเฉพาะระดับผู้บริหารขององค์กรที่อยู่ในระบบห่วงโซ่อุปทาน ควรพิจารณานำเทคโนโลยี AI มาใช้ในทุกกระบวนการดำเนินงานเป็นอย่างยิ่ง เพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพด้านโลจิสติกส์และการขนส่ง เพื่อบริหารจัดการหรือบรรเทาความเสี่ยง เพื่อจัดการความสัมพันธ์กับพันธมิตรทางการค้าและเพื่อปรับปรุงการบริการลูกค้าขององค์กร และอื่น ๆ ซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จและความยั่งยืนของธุรกิจ

บทสรุป

การสร้างห่วงโซ่อุปทานที่มีความยืดหยุ่นจำเป็นต้องนำแนวคิดด้านเทคโนโลยี AI มาใช้ (เช่น การเรียนรู้ของเครื่องจักร การวิเคราะห์เชิงทำนาย อินเทอร์เน็ตของสรรพสิ่ง หุ่นยนต์และระบบการทำงานอัตโนมัติ บล็อกเชน และการประมวลผลภาษาธรรมชาติ เป็นต้น) โดยนำมาบูรณาการกับระบบเดิมได้ เช่น การนำมาใช้เพื่อการจัดการบรรเทาความเสี่ยง การเพิ่มประสิทธิภาพของห่วงโซ่อุปทาน การจัดการความสัมพันธ์กับซัพพลายเออร์ การวางแผนสถานการณ์และการจำลองสถานการณ์ และการปรับปรุงการบริการลูกค้า เป็นต้น นอกจากนี้แนวทางที่สมดุล ซึ่งผสมรวมกลยุทธ์ทั้งการด้านทานและการฟื้นฟู ในขณะที่ยังคำนึงถึงการป้องกันการหยุดชะงัก

และการรักษาเสถียรภาพ การฟื้นตัวจะทำให้ห่วงโซ่อุปทานสามารถฟื้นตัวได้อย่างรวดเร็ว กลยุทธ์ที่รวมองค์ประกอบเหล่านี้เข้าด้วยกันสามารถเพิ่มความยืดหยุ่นโดยรวมของห่วงโซ่อุปทานได้อย่างมาก การกระจายความเสี่ยงเกี่ยวข้องกับการจัดหาจากหลายภูมิภาคเพื่อลดการพึ่งพาซัพพลายเออร์รายเดียว หรือพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ จึงบรรเทาความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับการหยุดชะงักของห่วงโซ่อุปทาน กลยุทธ์นี้ช่วยเพิ่มความยืดหยุ่นของห่วงโซ่อุปทานโดยทำให้แน่ใจว่าหากแหล่งที่มาหนึ่งไม่สามารถใช้ได้ แหล่งที่มาอื่น ๆ จะยังคงจัดหาวัสดุที่จำเป็นต่อไปได้ การจัดการสินค้าคงคลังมีบทบาทสำคัญในแนวทางนี้โดยการรักษาสารองเชิงกลยุทธ์ของสินค้าจำเป็นซึ่งทำหน้าที่เป็นบัฟเฟอร์สำหรับการหยุดชะงักของอุปทานที่ไม่คาดคิด

นอกจากนี้ การจัดการและการประเมินความเสี่ยงยังเป็นส่วนประกอบสำคัญของห่วงโซ่อุปทานที่มีความยืดหยุ่น รวมถึงการผสมผสานรวมเทคโนโลยีขั้นสูง เช่น บล็อกเชน IoT และ AI ช่วยเพิ่มการตอบสนองและความโปร่งใสของห่วงโซ่อุปทาน AI มีบทบาทสำคัญในการเพิ่มความยืดหยุ่นของห่วงโซ่อุปทานด้วยการให้ข้อมูลเชิงลึกเชิงคาดการณ์ เพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน ปรับปรุงการมองเห็น และเปิดใช้งานการตัดสินใจอัตโนมัติ สำหรับการวิจัยในอนาคตและการพัฒนาเทคโนโลยี AI จะยังคงขับเคลื่อนการสร้างสรรคนวัตกรรม ในการจัดการห่วงโซ่อุปทานช่วยให้ธุรกิจต่าง ๆ สามารถนำทางและเติบโตได้ในโลกที่ไม่แน่นอนมากขึ้น

References

- Ben-Daya, M., Hassini, E., & Bahroun, Z. (2019). Internet of things and supply chain management: A literature review. *International journal of production research*, 57, 4719–4742. Doi: <https://doi.org/10.1080/00207543.2017.1402140>
- Blackhurst, J., Dunn, K. S., & Craighead, C. W. (2011) An empirically derived framework of global supply resiliency. *Journal of business logistics*, 32, 374–391. Doi: <https://doi.org/10.1111/j.0000-0000.2011.01032.x>
- Choi, T. M., Wallace, S. W., & Wang, Y. (2018). Big data analytics in operations management. *Production and operations management*, 27, 1868–1883.
- Das, D., Datta, A., Kumar, P., Kazancoglu, Y., & Ram, M. (2022). Building supply chain resilience in the era of COVID-19: An AHP-DEMATEL approach. *Operations management research*, 15, 249–267.
- Devis, F. D., Goliac, L. S., & Marquardt, A. (2009). Measuring brand equity for logistics services. *The international logistics management*, 20(2), 201–212.
- Hang, H., & Chen, Z. (2022). How to realize the full potentials of artificial intelligence (AI) in digital economy? A literature review. *Journal of digital economy*, 1, 180–191.
- Hosseini, S., & Ivanov, D. (2020). *Bayesian networks for supply chain risk, resilience and ripple effect analysis: A literature review. Expert systems with applications* 161. Retrieved form <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0957417420304735>
- Iftikhar, A., Ali, I., Arslan, A., & Tarba, S. (2024). Digital innovation, data analytics, and supply chain resiliency: A bibliometric-based systematic literature review. *Annals of operations research*, 333, 825–848.
- Ivanov, D., Dolgui, A., & Sokolov, B. (2019). The impact of digital technology and Industry 4.0 on the ripple effect and supply chain risk analytics. *International journal of production research*, 57, 829–846.

- Ivanov, D., & Dolgui, A. (2020). A digital supply chain twin for managing the disruption risks and resilience in the era of Industry 4.0. *Production Planning & Control*, 32, 775–788.
- Madhavika, N., Jayasinghe, N., Ehalapitiya, S., Wickramage, T., Fernando, D., & Jayasinghe, V. (2023). Operationalizing resilience through collaboration: The case of Sri Lankan tea supply chain during COVID-19. *Quality & Quantity*, 57, 2981–3018.
- Manurung, H., Yudoko, G., & Okdinawati, L. (2023). A conceptual framework of supply chain resilience towards sustainability through a service-dominant logic perspective. *Journal heliyon*, 9, 1-13.
- Min, H. (2010). Artificial intelligence in supply chain management: theory and applications. *International journal of logistics: Research and applications*, 13, 13–19.
- Murray, P. W., Agard, B., & Barajas, M. A. (2015). Forecasting supply chain demand by clustering customers. *IFAC-Papers On Line*, 28, 1834–1839. Doi: <https://doi.org/10.1016/j.ifacol.2015.06.353>
- Papadopoulos, T., Gunasekaran, A., Dubey, R., Altay, N., Childe, S. J., & Wamba, S. F. (2016). The role of Big Data in explaining disaster resilience in supply chains for sustainability. *Journal of cleaner production*, 142(2), 1108–1148. Doi: <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2016.03.059>
- Riahi, Y., Saikouk, T., Gunasekaran, A., & Badraoui, I. (2021). Artificial intelligence applications in supply chain: A descriptive bibliometric analysis and future research directions. *Expert systems with applications*, 173. Doi: <https://doi.org/10.1016/j.eswa.2021.114702>
- Saaty, T. L. (1980). *The analytic hierarchy process: Planning, priority setting, resource allocation*. New York: McGraw-Hill.
- Sanders, N. (2014). *Big data driven supply chain management: A framework for implementing analytics and turning information into Intelligence*. London, UK: Pearson Education.
- Sengupta, T., Narayanamurthy, G., Moser, R., Pereira, V., & Bhattacharjee, D. (2022). Disruptive technologies for achieving supply chain resilience in COVID-19 era: An implementation case study of satellite imagery and blockchain technologies in fish Supply Chain. *Information systems frontiers*, 27, 1868–1883.
- Talwar, R., & Koury, A. (2017). Artificial intelligence-The next frontier in IT security?. *Network security*, 14–17. Doi: [https://doi.org/10.1016/S1353-4858\(17\)30039-9](https://doi.org/10.1016/S1353-4858(17)30039-9)
- Tang, O., & Musa, S. N. (2011). Identifying risk issues and research advancements in supply chain risk management. *International journal of production economics*, 133, 25–34.
- Teece, D. J., Pisano, G., & Shuen, A. (1997). Dynamic capabilities and strategic management. *Strategic management journal*, 18, 509–533. Doi: [https://doi.org/10.1002/\(SICI\)1097-0266\(199708\)18:7<509::AID-SMJ882>3.0.CO;2-Z](https://doi.org/10.1002/(SICI)1097-0266(199708)18:7<509::AID-SMJ882>3.0.CO;2-Z)
- Willcocks, L., Lacity, M., & Craig, A. (2017). Robotic process automation: Strategic transformation lever for global business services?. *Journal of information technology teaching cases*, 7(1), 17–28. Doi: <https://doi.org/10.1057/s41266-016-0016-9>
- Wong, W. P., & Tang, C. F. (2018). The major determinants of logistic performance in a global perspective: Evidence from panel data analysis. *International journal of logistics research and applications*, 21(4), 431-443.

Xu, L., Mak, S., & Brintrup, A. (2021). Will bots take over the supply chain? Revisiting agent-based supply chain automation. *International journal of production economics*, 241,

แนวทางการพัฒนาสมรรถนะพนักงานต้อนรับภาคพื้นของสายการบินนกแอร์
ในยุควิถี Next Normal
The Competency Development Guidelines of Ground Staff, Nok Air
in Next Normal Era

เขมณัฏฐ์ อำนวยวรชัย¹, สุธิต ห่วงสุวรรณ¹, สุกัญญา สมมณีดวง^{1*}, สุรเดช อาจสิงห์¹ และ
กมล น้อยทองเล็ก¹

Khemmanat Aumnaiworachai¹, Sutit Huangsuwan¹, Sukanya Sommaneedoung^{1*},
Suradet Artsing¹ and Kamol Noitonglek¹

¹คณะการบิน มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย

¹School of Aviation, Eastern Asia University

*Corresponding Author, email: sukanya@eau.ac.th

Received: February 27, 2025

Revised: March 24, 2025

Accepted: March 25, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะพนักงานต้อนรับภาคพื้นของสายการบินนกแอร์ เพื่อจัดลำดับความต้องการจำเป็นการพัฒนาสมรรถนะพนักงานต้อนรับภาคพื้นของสายการบินนกแอร์ และเพื่อพัฒนาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะพนักงานต้อนรับภาคพื้นของสายการบินนกแอร์ ในยุควิถี Next Normal ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง คือ หัวหน้างานฝ่ายบริการภาคพื้นและหัวหน้างานฝ่ายฝึกอบรมพนักงาน จำนวน 5 คน พนักงานต้อนรับภาคพื้น จำนวน 45 คน และผู้โดยสารที่ใช้บริการสายการบินนกแอร์ จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือแบบสอบถามและแบบสนทนากลุ่ม และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test ดัชนีความสำคัญของลำดับความต้องการจำเป็น และการวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า (1) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพที่เป็นอยู่และสภาพที่พึงประสงค์ในการพัฒนาสมรรถนะพนักงานต้อนรับภาคพื้นของสายการบินนกแอร์อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด (2) ผลการวิเคราะห์การจัดลำดับความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาสมรรถนะของพนักงานต้อนรับภาคพื้นของสายการบินนกแอร์ ประกอบด้วย สมรรถนะที่ควรได้รับการพัฒนาของพนักงานต้อนรับภาคพื้นของสายการบินนกแอร์ ประกอบด้วย สมรรถนะหลัก และ สมรรถนะประจำกลุ่มงาน โดยมีค่า PNI^{Modified} อยู่ในช่วงคะแนน 0.058–0.139 และ (3) แนวทางการพัฒนาสมรรถนะของพนักงานต้อนรับภาคพื้นของสายการบินนกแอร์ควรให้เป็นไปตามวิสัยทัศน์และพันธกิจของบริษัทสายการบินนกแอร์จำกัด (มหาชน) และควรมีการจัดกิจกรรมการฝึกอบรม การสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ และสร้างระบบการติดตามและประเมินผลที่ชัดเจนและโปร่งใส

คำสำคัญ: พนักงานต้อนรับภาคพื้น; การบิน; สมรรถนะ; การประเมินความต้องการจำเป็น

Abstract

The objectives of this research aimed to (1) study of the current and desired state of ground staff competence in Nok Air airline, (2) prioritize the necessary development needs of ground staff competence in Nok Air airline, and (3) study the guidelines for the development of ground staff competence in Nok Air airline in the era of the Next Normal. The sample group consists of 5 supervisors from the ground services and training departments, 45 ground staff employees, and 400 passengers. The research employed questionnaires and focus group discussions as data collection tools. The statistical methods used for data analysis included frequency distribution, percentage, mean, standard deviation, t-test, Priority Needs Index Modified (PNI_{Modified}), and content analysis. The research findings revealed that (1) the analysis of the current and desired states of ground staff competence development in Nok Air airline indicates a high to very high level (2) the analysis of prioritized development needs for enhancing the competence of ground staff in Nok Air airline consists of the competencies that should be developed, including core competencies and job-specific competencies. The PNI_{Modified} scores range from 0.058 to 0.139. Finally, (3) the development guidelines for the competence of Nok Air airline's ground staff should align with the company's vision and mission. This includes organizing training activities, supporting lifelong learning, fostering a learning culture, and establishing clear and transparent monitoring and evaluation systems.

Keywords: Ground Staff; Aviation; Competencies; Needs Assessment

บทนำ

ในปัจจุบันการเดินทางของมนุษย์มีความสะดวกสบายและรวดเร็วมากขึ้น โดยมีทางเลือกในการเดินทางที่หลากหลาย ได้แก่ การเดินทางโดยรถยนต์ เรือโดยสาร รถไฟ และเครื่องบิน ซึ่งหากต้องการความรวดเร็วและสะดวกสบาย การเดินทางโดยเครื่องบินถือเป็นทางเลือกอันดับต้น ๆ จึงทำให้การเดินทางด้วยเครื่องบินได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในช่วงปี พ.ศ. 2555-2562 มีจำนวนผู้โดยสารที่เดินทางโดยเครื่องบินเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ (กองเศรษฐกิจการบิน, 2564) อย่างไรก็ตาม การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมาส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจโลกและอุตสาหกรรมการบิน ทำให้จำนวนนักเดินทางลดลงอย่างรวดเร็ว ถึงแม้สถานการณ์โควิด-19 ได้สร้างผลกระทบอย่างรุนแรงแต่อย่างไรก็ตามสมาคมขนส่งทางอากาศระหว่างประเทศ (IATA) คาดการณ์ว่าความต้องการเดินทางโดยเครื่องบินจะเพิ่มขึ้นทั้งในระยะสั้นและระยะยาว เนื่องจากผู้คน

ขาดการเดินทางท่องเที่ยวมาเป็นเวลานาน รวมถึงภาวะเศรษฐกิจที่เริ่มฟื้นตัวและการมีเงินออมในช่วงล็อกดาวน์ ส่งผลให้อุตสาหกรรมการบินต้องเร่งฟื้นตัวและปรับตัวให้สามารถรองรับความต้องการของผู้โดยสารทั้งในด้านความพร้อมของบุคลากร มาตรการด้านความปลอดภัย และการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการ (แผนวิจัยและพัฒนาธุรกิจการบิน, 2564)

อุตสาหกรรมการบินจึงเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมที่มีแนวโน้มการเติบโตสูง โดยเฉพาะจากสายการบินต้นทุนต่ำ ซึ่งส่งผลให้อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น การผลิตชิ้นส่วนอากาศยาน การซ่อมบำรุง และการผลิตบุคลากรมีการเติบโตตามไปด้วย จากการคาดการณ์ของสำนักงานสภาพัฒนาการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ (สป.อว.) พบว่าในอีก 5 ปีข้างหน้า อุตสาหกรรมการบินและโลจิสติกส์จะมีความต้องการบุคลากรประมาณ 29,735 ตำแหน่ง โดยเฉพาะตำแหน่งพนักงานบริการ

ภาคพื้น (Ground Staff) ซึ่งมีความต้องการสูงที่สุดถึง 8,035 ตำแหน่ง (สำนักงานนโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ, 2562) อย่างไรก็ตามประเทศไทยยังคงประสบปัญหาเรื่องคุณภาพและสมรรถนะของแรงงานที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน โดยเฉพาะเมื่อประเทศกำลังก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัยซึ่งอาจก่อให้เกิดการขาดแคลนแรงงานที่มีคุณภาพในอนาคต ดังนั้น ประเทศไทยจำเป็นต้องมีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีสมรรถนะ ทักษะ และความสามารถที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในยุคไทยแลนด์ 4.0 เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมั่นคงและมีคุณภาพ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561)

สายการบินนกแอร์ จำกัด (มหาชน) เป็นสายการบินต้นทุนต่ำที่ดำเนินธุรกิจมาอย่างยาวนาน และให้บริการเส้นทางการบินภายในประเทศมากที่สุด โดยมุ่งเน้นการให้บริการที่มีคุณภาพ สะท้อนเอกลักษณ์ความเป็นไทย และตอบสนองความต้องการของผู้โดยสารในรูปแบบ Point-to-Point ทั้งนี้ ในปี พ.ศ. 2564 สายการบินนกแอร์ให้บริการเที่ยวบินภายในประเทศจำนวน 34 เส้นทาง และมีจำนวนเที่ยวบินไป-กลับรวม 280 เที่ยวบินต่อสัปดาห์ อย่างไรก็ตาม สายการบินต้องเผชิญกับการแข่งขันอย่างรุนแรงจากสายการบินต้นทุนต่ำรายอื่น ส่งผลให้บริษัทมีการปรับภาพลักษณ์จากสายการบินต้นทุนต่ำแบบดั้งเดิมสู่การเป็น “Lifestyle Airline” โดยมุ่งเน้นการให้บริการที่ตรงกับความต้องการของผู้โดยสารในแต่ละกลุ่มเป้าหมาย เพื่อสร้างความแตกต่างจากคู่แข่งในตลาด (บริษัท สายการบินนกแอร์ จำกัด (มหาชน), 2564) จากสภาพการแข่งขันที่ทวีความรุนแรงในตลาดสายการบินภายในประเทศ โดยเฉพาะกลุ่มสายการบินต้นทุนต่ำ อาทิ สายการบินไทยแอร์เอเชีย ไทยไลอ้อนแอร์ และไทยเวียตเจ็ท ส่งผลให้ “ความสามารถในการให้บริการ” กลายเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความแตกต่างและสร้างความภักดีในกลุ่มผู้โดยสาร ทั้งนี้ บุคลากร โดยเฉพาะพนักงานต้อนรับภาคพื้น ถือเป็นด่านหน้าในการมอบประสบการณ์ที่ดีแก่ลูกค้า มีบทบาทสำคัญในการสื่อสารภาพลักษณ์ขององค์กร และเป็นตัวแทนที่สะท้อนถึงมาตรฐานการให้บริการของสายการบินโดยตรง (ฉัตยาพร เสมอใจ, 2556; กิตติพิชญ์ หนูทอง, 2561)

จากปัญหาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยแนวทางการพัฒนาสมรรถนะพนักงานต้อนรับภาคพื้นของสายการบินนกแอร์ในยุควิถี Next Normal เพื่อที่ผู้บริหารหรือฝ่ายทรัพยากรบุคคลของสายการบินนกแอร์จะได้นำผลที่ได้ไปใช้ในการยกระดับความสามารถและสมรรถนะของพนักงานต้อนรับภาคพื้นในการสร้างคุณค่าการให้บริการ และสร้างความเชื่อมั่น ทำให้สร้างภาพลักษณ์ให้กับสายการบินได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะพนักงานต้อนรับภาคพื้นของสายการบินนกแอร์
2. เพื่อจัดลำดับความต้องการจำเป็นการพัฒนาสมรรถนะพนักงานต้อนรับภาคพื้นของสายการบินนกแอร์
3. เพื่อพัฒนาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะพนักงานต้อนรับภาคพื้นของสายการบินนกแอร์ในยุควิถี Next Normal

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดอุตสาหกรรมการบินในยุควิถี Next Normal

อุตสาหกรรมการบินเป็นหนึ่งในภาคเศรษฐกิจที่ได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 ส่งผลให้สายการบินทั่วโลกต้องเผชิญกับความท้าทายทั้งในด้านรายได้ พฤติกรรมของผู้โดยสาร และมาตรฐานด้านสุขอนามัย อุตสาหกรรมการบินจึงต้องปรับตัวเข้าสู่ยุควิถี Next Normal หรือวิถีใหม่ในการดำเนินธุรกิจ ซึ่งหมายถึงการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์เพื่อให้สามารถดำรงอยู่และเติบโตในโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว (อังคณา ถนอมเกียรติ และ ธนพล อินประเสริฐกุล, 2564) สายการบินนกแอร์ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของอุตสาหกรรมการบินและจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อให้สามารถแข่งขันได้ในยุควิถี Next Normal โดยเปลี่ยนจากสายการบินต้นทุนต่ำแบบดั้งเดิมสู่ สายการบินไฮบริดพรีเมียม (Hybrid Premium Airline) ที่มุ่งเน้นการให้บริการที่แตกต่างและตอบโจทย์ความต้องการของผู้โดยสารในยุค Next Normal ผ่านการแบ่งประเภทบัตรโดยสารออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ Nok Lite, Nok X-tra และ Nok MAX พร้อมกับการใช้

Dynamic Pricing เพื่อบริหารรายได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ นักแอร์ยังขยายเครือข่ายผ่านการเข้าร่วม Value Alliance ซึ่งช่วยเพิ่มเส้นทางบินในระดับภูมิภาคและเสริมศักยภาพในการแข่งขัน ด้านการพัฒนาทรัพยากรบุคคล นักแอร์ให้ความสำคัญกับการฝึกอบรมพนักงานภาคพื้น เพื่อยกระดับคุณภาพบริการและสร้างประสบการณ์ที่ดีให้กับลูกค้า ซึ่งมีการพัฒนาทักษะสมรรถนะหลักและสมรรถนะเฉพาะ โดยการจัดอบรมความรู้ด้านธุรกิจการบิน ควบคู่ไปกับการบริหารค่าตอบแทนที่เป็นธรรม รวมถึงมาตรการด้านความปลอดภัยที่สอดคล้องกับมาตรฐานระดับโลก นอกจากนี้ บริษัทยังให้ความสำคัญกับ ความยั่งยืนและความรับผิดชอบต่อสังคม ผ่านการดำเนินงานที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และการเปิดโอกาสให้บุคคลที่พิการเข้าร่วมงาน การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้สะท้อนถึงความมุ่งมั่นของนักแอร์ ในการเป็นผู้นำในอุตสาหกรรมการบินของภูมิภาคเอเชีย (บริษัท สายการบินนักแอร์ จำกัด (มหาชน), 2564) โดยปรับตัวให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้โดยสารที่เปลี่ยนไปและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในยุค Next Normal

2. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรบุคคล

การพัฒนาทรัพยากรบุคคลเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญต่อการบริหารจัดการองค์กรในยุคปัจจุบัน โดยมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มขีดความสามารถของบุคลากรให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงขององค์กรและสังคม มินากิวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของการพัฒนาทรัพยากรบุคคลในแง่มุมที่แตกต่างกัน ซึ่งล้วนแต่สะท้อนถึงความสำคัญของการส่งเสริมศักยภาพของบุคคลเพื่อสร้างผลลัพธ์ที่ดีทั้งต่อบุคคลและองค์กร โดยแนวคิดหลักของการพัฒนาทรัพยากรบุคคลแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มหลัก (นิศดาว์ เวชยานนท์, ม.ป.ป.; เอกสิทธิ์ สนามทอง, 2562) ได้แก่ กลุ่มแนวคิดแรก มุ่งเน้นให้บุคลากรได้รับประสบการณ์และการเรียนรู้ (Nadler & Nadler, 1980; Nadler & Wiggs, 1989) และแนวทางการที่จะเป็นเครื่องมือสำคัญให้บุคลากรเกิดศักยภาพสูงตามท้องที่ความต้องการ นั้นประกอบด้วยผ่าน 3 กระบวนการ ได้แก่ การฝึกอบรม (Training) ซึ่งมุ่งเสริมสร้างความรู้และทักษะเพื่อให้สามารถทำงานในตำแหน่งปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ การศึกษา (Education) ที่ช่วยเพิ่มพูนความสามารถของบุคลากรเพื่อรองรับความต้องการในอนาคต

และการพัฒนา (Development) ซึ่งเป็นการเตรียมความพร้อมขององค์กรให้สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว กลุ่มแนวคิดที่สอง เน้นการพัฒนาทรัพยากรบุคคลโดยการนำกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีการกำหนดรูปแบบอย่างเป็นระบบเพื่อใช้ในการเพิ่มเติมศักยภาพ ความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ ทักษะคิด และปรับปรุงพฤติกรรมของบุคลากรให้ดีขึ้น (Gilley & Eggland, 1989; Gilley, Eggland, & Maycunich Gilley, 2002) โดยมุ่งเน้นการพัฒนาใน 3 ระดับหลัก ได้แก่ การพัฒนาบุคคล (Individual Development) การพัฒนาสายอาชีพ (Career Development) และการพัฒนาองค์กร (Organization Development) โดยแนวคิดนี้ชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาทรัพยากรบุคคลไม่ควรมุ่งเน้นที่ระดับบุคคลเพียงอย่างเดียว แต่ควรครอบคลุมทั้งการพัฒนาเส้นทางอาชีพและการเสริมสร้างประสิทธิภาพขององค์กร ในภาพรวม และกลุ่มแนวคิดที่สาม ให้ความสำคัญกับการพัฒนาองค์กรให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) โดยเน้นการเรียนรู้ที่เป็นระบบและต่อเนื่องในสามระดับ ได้แก่ ระดับบุคคล ระดับกลุ่มหรือทีม และระดับองค์กร โดยกระบวนการเรียนรู้ที่ครอบคลุมการเรียนรู้จากประสบการณ์ในอดีต การเรียนรู้เพื่อปรับตัวกับสถานการณ์ในปัจจุบัน และการเรียนรู้เพื่อเตรียมตัวรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต

3. แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะ

แนวคิดของสำนักงานสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) (2548) ได้แบ่งประเภทของสมรรถนะไว้ 2 ประเภท ดังนี้

1. สมรรถนะหลัก (Core Competency) คือ คุณลักษณะร่วมของบุคลากรทั้งระบบที่กำหนดขึ้นเพื่อหล่อหลอมค่านิยมและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ร่วมกัน ประกอบด้วย สมรรถนะหลัก 5 สมรรถนะ ดังนี้

1.1 การมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Achievement Motivation) คือ ความมุ่งมั่นในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายหรือเกินมาตรฐานที่กำหนด และการพัฒนาผลงาน และกระบวนการทำงานอย่างต่อเนื่อง

1.2 การบริการที่ดี (Service Mind) คือ การให้บริการโดยคำนึงถึงความต้องการของผู้รับบริการ และแสดงถึงความตั้งใจและความพยายามในการมอบประสบการณ์ที่ดีให้กับผู้รับบริการ

1.3 การสั่งสมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพ (Expertise) คือ การเฝ้าเรียนรู้และพัฒนาความสามารถของตนเองอย่างต่อเนื่อง สามารถนำความรู้และเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการทำงาน

1.4 การยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรมและจริยธรรม (Integrity) คือ การปฏิบัติตนตามหลักกฎหมาย จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ ให้ความสำคัญกับประโยชน์ขององค์กรและสังคมมากกว่าผลประโยชน์ส่วนตัว

1.5 การทำงานเป็นทีม (Teamwork) คือ มีทัศนคติที่ดีต่อการทำงานร่วมกับผู้อื่น สามารถสร้างและรักษาความสัมพันธ์ในทีม เพื่อให้การทำงานเกิดประสิทธิภาพ

2. สมรรถนะประจำกลุ่มงาน เป็นสมรรถนะที่กำหนดเฉพาะสำหรับแต่ละกลุ่มงาน เพื่อช่วยให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับหน้าที่ของตน โดยมีทั้งหมด 16 ด้าน ดังนี้

2.1 การคิดวิเคราะห์ (Analytical Thinking)

2.2 การมองภาพองค์รวม (Conceptual Thinking)

2.3 การใส่ใจและพัฒนาผู้อื่น (Caring Others)

2.4 การสั่งการตามอำนาจหน้าที่ (Holding People Accountable)

2.5 การสืบเสาะหาข้อมูล (Information Seeking)

2.6 ความเข้าใจข้อแตกต่างทางวัฒนธรรม (Cultural Sensitivity)

2.7 ความเข้าใจผู้อื่น (Interpersonal Understanding)

2.8 ความเข้าใจองค์กร (Organizational Awareness)

2.9 การดำเนินการเชิงรุก (Proactiveness)

2.10 การตรวจสอบความถูกต้องตามกระบวนการ (Concern for Order)

2.11 ความมั่นใจในตนเอง (Self Confidence)

2.12 ความยืดหยุ่นผ่อนปรน (Flexibility)

2.13 ศิลปะการสื่อสารจูงใจ (Communication and Influencing)

2.14 สุนทรียภาพทางศิลปะ (Aesthetic Quality)

2.15 ความผูกพันที่มีต่อองค์กร (Organizational Commitment)

2.16 การสร้างสัมพันธภาพ (Relation Building)

4. แนวคิดเกี่ยวกับการบริการภาคพื้น

การบริการภาคพื้น คือ การบริการภาคพื้น (Ground Service) คือ การให้บริการผู้โดยสารภาคพื้นดิน โดยมีหน้าที่อำนวยความสะดวกและดูแลผู้โดยสารตั้งแต่ขั้นตอน Check-in, การตรวจรับบัตรโดยสาร (Boarding Pass), การดูแลสัมภาระ, การนำส่งขึ้นเครื่องบิน, การรับ-ส่งเครื่องบิน และการจัดการเอกสารด้านการบิน ทั้งหมดต้องดำเนินการโดยคำนึงถึงความปลอดภัยเป็นหลัก พนักงานบริการภาคพื้น (Ground Service Officer) มีหน้าที่รับผิดชอบตั้งแต่การเตรียมรายชื่อผู้โดยสาร ส่งข้อมูลให้ท่าอากาศยาน ตรวจสอบความพร้อมของเครื่องบิน และให้บริการ Check-in ที่เคาน์เตอร์ โดยต้องสามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว เช่น เที่ยวบินล่าช้า, กระเป๋าสัมภาระสูญหาย หรือสถานการณ์ฉุกเฉินที่ต้องประสานงานกับเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมือง (ต.ม.) และฝ่ายที่เกี่ยวข้อง คุณสมบัติสำคัญของพนักงานบริการภาคพื้น ได้แก่ ความสามารถในการแก้ไขปัญหา, การทำงานเป็นทีม, ทักษะด้านภาษา โดยเฉพาะภาษาอังกฤษ (TOEIC มากกว่า 550) และภาษาที่ 3 ซึ่งช่วยเพิ่มโอกาสในการทำงานและรายได้ (ปรเมศวร์, 2562)

ธีรกิติ นวรัตน์ ณ อยู่ชยา (2563) ได้กล่าวถึงความสำคัญของบุคคลในธุรกิจบริการ ว่าบุคคล (People) เป็นองค์ประกอบที่ 5 ของส่วนประสมการตลาดบริการ พนักงานเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าของธุรกิจ และมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อความพึงพอใจของลูกค้าและความสำเร็จของกิจการ โดยเฉพาะพนักงานส่วนหน้า (Front-stage Personnel) เป็นผู้ที่ทำหน้าที่โดยตรงในการให้บริการแก่ลูกค้าด้วยแล้ว ความสำคัญดังกล่าวจะยิ่งเพิ่มสูงขึ้น ดังนั้น จึงควรกำหนดกลยุทธ์ในการจัดการที่มุ่งเน้นในการแสวงหาวิธีการที่จะพัฒนาพนักงานให้มีจิตสำนึกในการให้บริการลูกค้า (Service Mind) ตามแนวคิดของ Gronroos (1990) พบว่ากิจกรรมที่สำคัญที่จะสามารถส่งเสริมการพัฒนาพนักงานได้ มีดังนี้

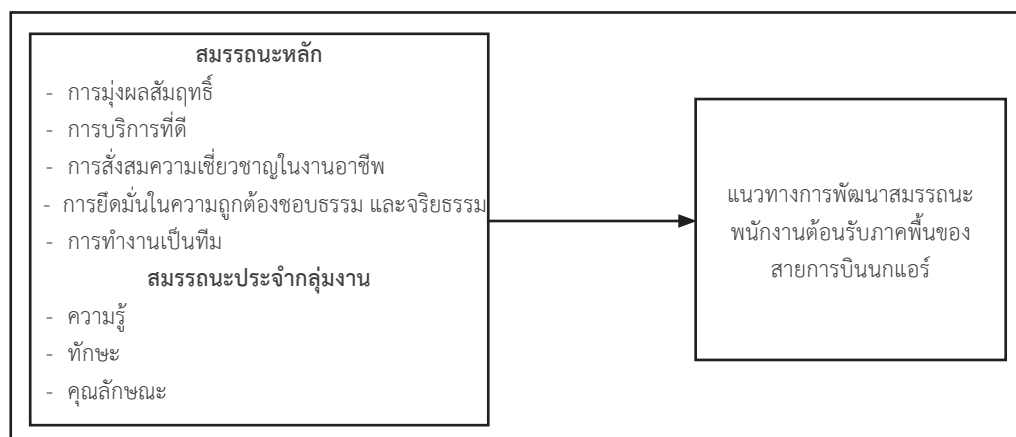
1. การฝึกอบรม (Training) การให้บริการที่มีคุณภาพเป็นเลิศจำเป็นต้องมีการฝึกอบรมพนักงาน เพื่อให้พนักงานมีความรู้ ทักษะในการให้บริการ และเป็นแรง

กระตุ้นจูงใจให้พนักงานปรับปรุงการบริการ การฝึกอบรมควรทำทุกระดับตั้งแต่ผู้บริหารจนถึงพนักงานผู้ให้บริการ โดยทั่วไปงานด้านการฝึกอบรมแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ 1) การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาแนวคิดแบบองค์กรรวม 2) การฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างและพัฒนาทัศนคติที่ดีต่องานบริการ และ 3) การฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างและพัฒนาทักษะในด้านการสื่อสาร การขาย และการให้บริการ เป็นการสร้างความพร้อมให้กับพนักงานด้วยการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในการทำหน้าที่เป็นนักการตลาดชั่วคราว

2. การสนับสนุนของฝ่ายบริหาร กิจกรรมจะประสบความสำเร็จได้ต้องได้รับการสนับสนุนอย่างเต็มที่จากผู้บริหารทุกระดับของกิจการ ผู้บริหารจะต้องให้ความช่วยเหลือ ให้กำลังใจ ตลอดจนให้การสนับสนุนการปฏิบัติงานของพนักงาน ด้วยการสร้างบรรยากาศในการทำงานที่ดี เปิดโอกาสให้พนักงานแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ พร้อมทั้งแจ้งให้พนักงานทราบถึงผลการปฏิบัติงานที่ผ่านมาโดยผ่านการสื่อสารแบบสองทาง กระตุ้นและส่งเสริมให้พนักงานมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจในการให้บริการยิ่งขึ้น และที่สำคัญผู้บริหารจะต้องมีบทบาทใหม่ที่เพิ่มขึ้นในด้านต่าง ๆ เช่น การเป็นพี่เลี้ยง (Mentoring) การฝึกสอน (Coaching) การกำหนดเป้าหมาย (Setting Goals) การช่วยอำนวยความสะดวก (Facilitating) การประสานงาน (Coordinating) การติดตามและการประเมินผลงาน (Monitoring and Evaluating)

3. การสื่อสารมวลชนภายในองค์กร (Internal Mass Communication) เป็นเครื่องมือหนึ่งที่สำคัญที่

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สามารถใช้ในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ให้กับพนักงานภายในองค์กรได้อย่างทั่วถึง ซึ่งในทางปฏิบัติองค์กรในยุคปัจจุบันนิยมใช้เครื่องมือสื่อสารหลายเครื่องมืออย่างผสมผสานและสอดคล้องกัน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการสื่อสารภายในองค์กร

5. สรุป

อุตสาหกรรมการบินได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงจากสถานการณ์โควิด-19 ส่งผลให้สายการบินต้องปรับตัวเข้าสู่ยุค Next Normal ผ่านการปรับกลยุทธ์ทางธุรกิจ เทคโนโลยี และการพัฒนาทรัพยากรบุคคลเพื่อความอยู่รอด และสายการบินนกแอร์ได้เปลี่ยนจาก Low-Cost Carrier (LCC) สู่ Hybrid Premium Airline เพื่อสร้างความแตกต่างในการให้บริการ พร้อมขยายเครือข่ายผ่าน Value Alliance และนำ Dynamic Pricing มาใช้เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน การพัฒนาทรัพยากรบุคคลเป็นอีกปัจจัยสำคัญสำหรับการพัฒนาสมรรถนะของพนักงานภาคพื้น ซึ่งเป็นด่านหน้าในการให้บริการเป็นเรื่องที่สำคัญโดยควรมุ่งเน้น สมรรถนะหลัก (Core Competency) ได้แก่ การมุ่งผลสัมฤทธิ์ การบริการที่ดี ความเชี่ยวชาญในงานอาชีพ การยึดมั่นในจริยธรรม และการทำงานเป็นทีม นอกจากนี้ ยังมีสมรรถนะประจำกลุ่มงาน (Functional Competency) ที่เกี่ยวข้องกับความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะเฉพาะ เช่น ทักษะการแก้ปัญหา การสื่อสารหลายภาษา และความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการเปลี่ยนแปลงในยุควิถี Next Normal

สมมติฐานการวิจัย

สภาพที่เป็นอยู่และสภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะพนักงานต้อนรับภาคพื้นของสายการบินนกแอร์มีความแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาสมรรถนะพนักงานต้อนรับภาคพื้นของสายการบินนกแอร์ในยุควิถี Next Normal เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยนี้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ ประชากรสำหรับการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ โดย ประชากรในการวิจัยเชิงปริมาณประกอบด้วย (1) พนักงานต้อนรับภาคพื้นของสายการบินนกแอร์ จำนวน 291 คน และ (2) ผู้โดยสารที่ใช้บริการสายการบินนกแอร์ จำนวน 1.3 ล้านคน (บริษัท สายการบินนกแอร์ จำกัด (มหาชน), 2564) ประชากรในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ หัวหน้างานฝ่ายบริการภาคพื้นและหัวหน้างานฝ่ายฝึกอบรมพนักงาน ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการและพัฒนาสมรรถนะของพนักงานต้อนรับภาคพื้น

2. กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณใช้กลุ่มตัวอย่าง พนักงานต้อนรับภาคพื้น จำนวน 45 คน ซึ่งสุ่มตัวอย่างแบบง่าย และ ผู้โดยสารจำนวน 400 คน ซึ่งคำนวณจากสูตรของ Yamane (1967) กำหนดความเชื่อมั่น 95% และความผิดพลาดไม่เกิน 5% โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ และการวิจัยเชิงคุณภาพเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง หัวหน้างานฝ่ายบริการภาคพื้นและหัวหน้างานฝ่ายฝึกอบรมพนักงาน จำนวน 5 คน โดยมีเกณฑ์คัดเลือกที่กำหนด ต้องมีประสบการณ์อย่างน้อย 1 ปี และสมัครใจให้ข้อมูล ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการพัฒนาสมรรถนะของพนักงานต้อนรับภาคพื้นให้สอดคล้องกับความต้องการขององค์กร

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยสร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อช่วยในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์และสรุปผล โดยมีเครื่องมือ ดังนี้

1. แบบสอบถามสำหรับพนักงานต้อนรับภาคพื้น โดยเป็นการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการพัฒนาสมรรถนะพนักงานต้อนรับภาคพื้นของสายการบินนกแอร์ และแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะของพนักงานต้อนรับภาคพื้นของสายการบินนกแอร์

2. แบบสอบถามสำหรับผู้โดยสาร โดยเป็นการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการพัฒนาสมรรถนะพนักงานต้อนรับภาคพื้นของสายการบินนกแอร์

3. แบบสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะของพนักงานต้อนรับภาคพื้นของสายการบินนกแอร์

การสร้างแบบสอบถามดำเนินการผ่านกระบวนการมาตรฐาน โดยมีการศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง กำหนดโครงสร้างให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย และตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ผ่านผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน โดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ซึ่งคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ≥ 0.5 นอกจากนี้ได้ทำการทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามกับกลุ่มเป้าหมาย และคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) พบว่า แบบสอบถามสำหรับพนักงานต้อนรับภาคพื้นมีค่า 0.91 และแบบสอบถามสำหรับผู้โดยสารมีค่า 0.93 แสดงให้เห็นว่าแบบสอบถามมีความเชื่อถือได้ในระดับสูง สำหรับแบบสนทนากลุ่มได้มีการกำหนดแนวทางการพัฒนาสมรรถนะของพนักงานต้อนรับภาคพื้น และให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหาและภาษาที่ใช้ก่อนนำไปปรับปรุงและใช้จริง จากผลการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือพบว่า ทั้งแบบสอบถามและแบบสนทนากลุ่มมีความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่นสูง แสดงให้เห็นว่าเครื่องมือที่ใช้สามารถสะท้อนข้อมูลที่จำเป็นต่อการวิจัยได้อย่างแม่นยำและมีประสิทธิภาพในการนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยนี้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1) การวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งประกอบด้วยพนักงานต้อนรับภาคพื้น 45 คน และผู้โดยสารของสายการบินนกแอร์ 400 คน โดยดำเนินการตามขั้นตอนการขออนุญาต ประสานงานกับฝ่ายบริหารของสายการบิน และดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

โดยใช้แบบสอบถามทั้งในรูปแบบเอกสารและแบบสอบถามออนไลน์ เพื่อเพิ่มความสะดวกในการตอบแบบสอบถาม และ 2) การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการประชุมกลุ่มย่อยกับหัวหน้างานฝ่ายบริการภาคพื้นและฝ่ายฝึกอบรมพนักงาน 5 คน เพื่อรวบรวมความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาสมรรถนะของพนักงานต้อนรับภาคพื้นของสายการบินนกแอร์

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล สามารถแบ่งการวิเคราะห์ได้ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ
2. ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยง

ตาราง 1

ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดัชนีความสำคัญของลำดับความต้องการจำเป็นเพื่อการพัฒนาสมรรถนะของพนักงานต้อนรับภาคพื้นของสายการบินนกแอร์ ด้านสมรรถนะหลัก และค่า t-test จากกลุ่มตัวอย่างพนักงานต้อนรับภาคพื้นของสายการบินนกแอร์

สมรรถนะหลัก	สภาพที่เป็นอยู่			สภาพที่พึงประสงค์			PNI _{Modified}	ลำดับ	t-test	Sig.	ผลการเปรียบเทียบ
	$\bar{X}$	SD	แปลผล	$\bar{X}$	SD	แปลผล					
1. การมุ่งผลสัมฤทธิ์	4.19	0.73	มาก	4.64	0.55	มากที่สุด	0.107	1	3.30	.001*	แตกต่าง
2. การบริการที่ดี	4.43	0.64	มาก	4.65	0.54	มากที่สุด	0.050	3	1.76	0.081	ไม่แตกต่าง
3. การสั่งสมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพ	3.93	0.59	มาก	4.25	0.59	มาก	0.081	2	2.57	0.011*	แตกต่าง
4. การยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรม และจริยธรรม	4.55	0.61	มากที่สุด	4.69	0.56	มากที่สุด	0.031	4	1.13	0.260	ไม่แตกต่าง
5. การทำงานเป็นทีม	4.46	0.64	มาก	4.57	0.58	มากที่สุด	0.025	5	0.85	0.395	ไม่แตกต่าง
รวม	4.31	0.68	มาก	4.56	0.59	มากที่สุด	0.058	-	1.86	0.065	ไม่แตกต่าง

* ระดับนัยสำคัญ 0.05

จากตาราง 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพที่เป็นอยู่ของพนักงานต้อนรับภาคพื้นของสายการบินนกแอร์ในด้านสมรรถนะหลัก พบว่าข้อมูลสภาพที่เป็นอยู่ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.31) ข้อมูลสภาพที่พึง

เบนมาตรฐาน และการใช้ดัชนีความสำคัญของลำดับความต้องการจำเป็น หรือ Modified Priority Needs Index (PNI_{Modified})

3. การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างข้อมูลสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ใช้ Paired Sample t-test

4. การประชุมกลุ่มย่อย นำข้อมูลมาจัดหมวดหมู่และวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพที่เป็นอยู่และสภาพที่พึงประสงค์ของพนักงานต้อนรับภาคพื้นสายการบินนกแอร์ จากกลุ่มตัวอย่างพนักงานต้อนรับภาคพื้นของสายการบินนกแอร์ ดังตาราง 1-2

ประสงค์ของพนักงานต้อนรับภาคพื้นของสายการบินนกแอร์ในด้านสมรรถนะหลักในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ =4.56) เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสภาพที่เป็นอยู่และสภาพที่พึงประสงค์ไม่มีความแตกต่างกันที่

ระดับนัยสำคัญ 0.05 และค่าดัชนีความสำคัญของลำดับความต้องการจำเป็น (PNI_{Modified}) เพื่อการพัฒนาสมรรถนะของพนักงานต้อนรับภาคพื้นของสายการบินนกแอร์ ด้านสมรรถนะหลักในภาพรวมมีค่าเท่ากับ 0.058 โดยสมรรถนะย่อยที่มีค่าดัชนีความสำคัญของลำดับความต้องการจำเป็น (PNI_{Modified}) สูงสุด ได้แก่ การมุ่งผลสัมฤทธิ์

มีคะแนนเท่ากับ 0.107 รองลงมา ได้แก่ การส่งเสริมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพ มีคะแนนเท่ากับ 0.081 ซึ่งสมรรถนะย่อยทั้งสองตัวเมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสภาพที่เป็นอยู่และสภาพที่พึงประสงค์มีความแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

ตาราง 2

ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดัชนีความสำคัญของลำดับความต้องการจำเป็นเพื่อการพัฒนาสมรรถนะของพนักงานต้อนรับภาคพื้นของสายการบินนกแอร์ ด้านสมรรถนะประจำกลุ่มงาน และค่า t-test จากกลุ่มตัวอย่างพนักงานต้อนรับภาคพื้นของสายการบินนกแอร์

สมรรถนะประจำ กลุ่มงาน	สภาพที่เป็นอยู่			สภาพที่พึงประสงค์			PNI _{Modified}	ลำดับ	t-test	Sig.	ผลการ เปรียบเทียบ
	$\bar{X}$	SD	แปลผล	$\bar{X}$	SD	แปลผล					
1. ความรู้	4.20	0.68	มาก	4.51	0.55	มากที่สุด	0.074	2	2.38	0.020*	แตกต่าง
2. ทักษะ	3.91	0.86	มาก	4.30	0.61	มาก	0.100	1	2.48	0.015*	แตกต่าง
3. คุณลักษณะ	4.43	0.64	มาก	4.67	0.54	มากที่สุด	0.054	3	1.92	0.058	ไม่แตกต่าง
รวม	4.18	0.77	มาก	4.49	0.59	มาก	0.074	-	2.14	0.035*	แตกต่าง

* ระดับนัยสำคัญ 0.05

จากตาราง 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพที่เป็นอยู่ของพนักงานต้อนรับภาคพื้นของสายการบินนกแอร์ในด้านสมรรถนะประจำกลุ่มงานในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.18) ข้อมูลสภาพที่พึงประสงค์ของพนักงานต้อนรับภาคพื้นของสายการบินนกแอร์ในด้านสมรรถนะประจำกลุ่มงานในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.49) เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสภาพที่เป็นอยู่และสภาพที่พึงประสงค์มีความแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 และค่าดัชนีความสำคัญของลำดับความต้องการจำเป็น (PNI_{Modified}) เพื่อการพัฒนาสมรรถนะของพนักงานต้อนรับภาคพื้นของสายการบินนกแอร์ ด้านสมรรถนะประจำกลุ่ม

งานในภาพรวมมีค่าเท่ากับ 0.074 โดยสมรรถนะย่อยที่มีค่าดัชนีความสำคัญของลำดับความต้องการจำเป็น (PNI_{Modified}) สูงสุด ได้แก่ ทักษะ มีคะแนนเท่ากับ 0.100 รองลงมาได้แก่ ความรู้ มีคะแนนเท่ากับ 0.074 ซึ่งสมรรถนะย่อยทั้งสองตัวเมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสภาพที่เป็นอยู่และสภาพที่พึงประสงค์มีความแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพที่เป็นอยู่และสภาพที่พึงประสงค์ของพนักงานต้อนรับภาคพื้นสายการบินนกแอร์ จากกลุ่มตัวอย่างผู้โดยสารสายการบินนกแอร์ ดังตาราง 3

ตาราง 3

ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดัชนีความสำคัญของลำดับความต้องการจำเป็นเพื่อการพัฒนาสมรรถนะของพนักงานต้อนรับภาคพื้นสายการบินนกแอร์ ด้านสมรรถนะ และค่า t-test จากกลุ่มตัวอย่างผู้โดยสารสายการบินนกแอร์

สมรรถนะ	สภาพที่เป็นอยู่			สภาพที่พึงประสงค์			PNI _{Modified}	ลำดับ	t-test	Sig.	ผลการเปรียบเทียบ
	$\bar{X}$	SD	แปลผล	$\bar{X}$	SD	แปลผล					
1. ความรู้	4.23	0.62	มาก	4.73	0.47	มากที่สุด	0.118	3	4.31	0.000*	แตกต่าง
2. ทักษะ	4.11	0.73	มาก	4.74	0.46	มากที่สุด	0.153	1	4.90	0.000*	แตกต่าง
3. คุณลักษณะ	4.15	0.66	มาก	4.73	0.47	มากที่สุด	0.140	2	4.80	0.000*	แตกต่าง
รวม	4.16	0.66	มาก	4.74	0.47	มากที่สุด	0.139	-	4.80	0.000*	แตกต่าง

* ระดับนัยสำคัญ 0.05

จากตาราง 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพที่เป็นอยู่และสภาพที่พึงประสงค์ในการพัฒนาสมรรถนะพนักงานต้อนรับภาคพื้นของสายการบินนกแอร์จากผู้โดยสารสายการบินนกแอร์ ด้านสมรรถนะ พบว่าข้อมูลสภาพที่เป็นอยู่ด้านสมรรถนะในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.16$) และข้อมูลสภาพที่พึงประสงค์ด้านสมรรถนะในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.74$) เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสภาพที่เป็นอยู่และสภาพที่พึงประสงค์มีความแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 สำหรับค่าดัชนีความสำคัญของลำดับความต้องการจำเป็น (PNI_{Modified}) เพื่อการพัฒนาสมรรถนะของพนักงานต้อนรับภาคพื้นของสายการบินนกแอร์ด้านสมรรถนะในภาพรวมมีค่าเท่ากับ 0.139 โดยสมรรถนะย่อยที่มีค่าดัชนีความสำคัญของลำดับความต้องการจำเป็น (PNI_{Modified}) สูงสุด ได้แก่ ทักษะ มีคะแนนเท่ากับ 0.153 รองลงมาได้แก่ คุณลักษณะ มีคะแนนเท่ากับ 0.140

3. ผลจากการประชุมกลุ่มย่อยระบุว่าแนวทางการพัฒนาสมรรถนะของพนักงานต้อนรับภาคพื้นของสายการบินนกแอร์ควรสอดคล้องกับวิสัยทัศน์และพันธกิจของบริษัท โดยควรดำเนินการประเมินสมรรถนะที่ต้องพัฒนาเพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลในการจัดกิจกรรมฝึกอบรมให้พนักงานมีสมรรถนะตามสภาพที่พึงประสงค์ นอกจากนี้ควรสนับสนุน การเรียนรู้ตลอดชีวิต ผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น การจัดสัมมนาออนไลน์ รวมถึงสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ ภายในองค์กรเพื่อให้พนักงานสามารถแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์กันได้อย่าง

มีประสิทธิภาพ อีกทั้ง ควรมี ระบบพี่เลี้ยงและการให้คำปรึกษา เพื่อช่วยติดตามและสนับสนุนพนักงานในการพัฒนาตนเอง และสุดท้ายควรจัดให้มี ระบบการติดตามและประเมินผลที่ชัดเจนและโปร่งใส เพื่อให้สามารถวัดผลความก้าวหน้าและประสิทธิภาพของการพัฒนาสมรรถนะของพนักงานได้อย่างเป็นรูปธรรม

การอภิปรายผล

จากผลการวิจัย พบว่า พนักงานต้อนรับภาคพื้นของสายการบินนกแอร์มีความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะหลักในภาพรวมจากระดับมากไปสู่ระดับมากที่สุด โดยเฉพาะในด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ซึ่งมีค่าดัชนีความสำคัญของลำดับความต้องการจำเป็น (PNI_{Modified}) สูงสุดที่ 0.107 สะท้อนถึงความตั้งใจของพนักงานในการพัฒนาตนเองเพื่อสร้างโอกาสเติบโตในสายอาชีพ สอดคล้องกับงานวิจัยของพงษ์พิชญ์ นิรุตตินานนท์ (2564) ที่ชี้ว่าการมุ่งผลสัมฤทธิ์เป็นสมรรถนะหลักที่สำคัญต่อการเติบโตในองค์กร นอกจากนี้ ยังพบว่าสมรรถนะย่อยการส่งเสริมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพ มีค่า PNI_{Modified} รองลงมา ที่ 0.081 แสดงถึงความต้องการของพนักงานในการพัฒนาความรู้ ความสามารถ และทักษะอย่างต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับนิยามของสำนักงาน ก.พ. (2548) และงานวิจัยของพรสิฐาภาณ กลิ่นสุวรรณ และเสกสรรค์ สุทธิสงค์ (2558) ที่ระบุว่าความเชี่ยวชาญในงานเป็นคุณลักษณะที่

จำเป็นสำหรับพนักงานต้อนรับภาคพื้นในบริบทของสายการบินนกแอร์

ด้านสมรรถนะประจำกลุ่มงาน ผลการวิเคราะห์พบว่า มีช่องว่างระหว่างสภาพที่เป็นอยู่และสภาพที่พึงประสงค์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยสภาพที่เป็นอยู่มีค่าเฉลี่ย 4.18 และสภาพที่พึงประสงค์มีค่าเฉลี่ย 4.49 สะท้อนถึงความจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะเพิ่มเติม โดยเฉพาะด้านทักษะและความรู้ ซึ่งมีค่า PNI^{Modified} เท่ากับ 0.100 และ 0.074 ตามลำดับ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Spencer และ Spencer (1993) ทั้งในแง่ของการวิเคราะห์ช่องว่างสมรรถนะ (Competency Gap Analysis) ซึ่งเน้นว่าการพัฒนาบุคลากรต้องเริ่มจากการระบุช่องว่างระหว่างสิ่งที่มีอยู่จริงกับสิ่งที่องค์กรต้องการ และในแง่ของโมเดลภูเขาน้ำแข็ง ซึ่งเสนอว่าทักษะและความรู้เป็นสมรรถนะที่มองเห็นได้ชัดเจนและสามารถพัฒนาได้ง่ายกว่าสมรรถนะภายใน ได้แก่ แรงจูงใจหรือค่านิยม แต่สิ่งที่น่าสนใจเพิ่มเติม คือ ผลการวิจัยจากมุมมองของผู้โดยสารพบว่าสมรรถนะของพนักงานต้อนรับภาคพื้นในสภาพที่เป็นอยู่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (4.16) แต่สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด (4.74) โดยมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และมีค่า PNI^{Modified} ในภาพรวมสูงถึง 0.139 โดยสมรรถนะย่อยที่มีค่าสูงสุด ได้แก่ ทักษะ (0.153) และคุณลักษณะ (0.140) สะท้อนถึงมุมมองของลูกค้าที่ให้ความสำคัญกับการบริการที่มีความเชี่ยวชาญและบุคลิกภาพที่เหมาะสม ผลลัพธ์นี้สอดคล้องกับแนวคิดการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของ Conner & Ulrich (1996) ที่เน้นว่าการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรต้องสอดคล้องกับความต้องการของลูกค้าและกลยุทธ์ขององค์กร

จากผลการประชุมกลุ่มย่อย ยังเสนอแนวทางการพัฒนาสมรรถนะที่ชัดเจน โดยควรดำเนินการให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์และพันธกิจขององค์กร รวมถึงการจัดกิจกรรมฝึกอบรม การสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิตผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ในองค์กร การมีระบบพี่เลี้ยง และการติดตามประเมินผลอย่างเป็นระบบ แนวทางเหล่านี้สอดคล้องกับแนวคิดองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) ของ Senge (1990) ที่เน้นการสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างบุคลากรในองค์กร นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Gronroos (1990)

ที่เสนอว่าการพัฒนาพนักงานควรได้รับการสนับสนุนจากฝ่ายบริหารทั้งในด้านกำลังใจ บรรยากาศการทำงาน และการเปิดโอกาสให้พนักงานมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจ อันเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุค Next Normal ได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยพบว่า พนักงานต้อนรับภาคพื้นของสายการบินนกแอร์มีความต้องการพัฒนาสมรรถนะในหลายด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านสมรรถนะหลัก ได้แก่ การมุ่งผลสัมฤทธิ์ และการสั่งสมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพตลอดจนสมรรถนะประจำกลุ่มงาน ได้แก่ ทักษะและความรู้ ซึ่งมีความแตกต่างระหว่างสภาพที่เป็นอยู่กับสภาพที่พึงประสงค์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้น ควรนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบและพัฒนาระบบฝึกอบรมที่ตอบโจทย์ช่องว่างสมรรถนะ (Competency Gap) เหล่านี้โดยตรงจุด โดยเฉพาะการจัดอบรมภาวะผู้นำเบื้องต้น และกิจกรรมเสริมแรงจูงใจสำหรับพนักงานที่มีผลงานโดดเด่น เพื่อส่งเสริมการมุ่งผลสัมฤทธิ์ พร้อมทั้งพัฒนาเนื้อหาการเรียนรู้ที่ครอบคลุมมาตรฐานงานบริการภาคพื้น และสนับสนุนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องผ่านระบบออนไลน์

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้มีประโยชน์เชิงนโยบายและสามารถนำไปใช้ปรับปรุงการบริหารบุคลากรของสายการบินนกแอร์ได้อย่างเป็นรูปธรรม แต่อย่างไรก็ตาม การวิจัยครั้งนี้ยังมีข้อจำกัดที่ควรพิจารณา โดยเฉพาะในเรื่องของขอบเขตกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งจำกัดเฉพาะพนักงานต้อนรับภาคพื้นและผู้โดยสารของสายการบินนกแอร์เพียงแห่งเดียว อาจไม่สามารถนำผลไปเทียบหรืออ้างอิงกับบริบทของสายการบินอื่นหรือองค์กรในอุตสาหกรรมบริการที่หลากหลายได้อย่างครอบคลุม นอกจากนี้ การเก็บข้อมูลในช่วงเวลาจำกัด อาจไม่สะท้อนพัฒนาการของสมรรถนะที่เปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์หรือการปรับตัวขององค์กรในระยะยาว ดังนั้นผู้วิจัยขอเสนอแนะแนวทางสำหรับการพัฒนาและขยายผลการวิจัยในอนาคต ดังนี้

1. ควรดำเนินการวิจัยในกลุ่มพนักงานต้อนรับภาคพื้นของสายการบินอื่น ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อเปรียบเทียบลักษณะสมรรถนะ ความต้องการในการพัฒนาและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในอุตสาหกรรมการบินอย่างรอบด้าน ซึ่งจะช่วยให้สามารถออกแบบแนวทาง

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในระดับอุตสาหกรรมได้ดียิ่งขึ้น

2. ควรมีการวิจัยในลักษณะ Longitudinal Study โดยทำการเก็บข้อมูลในหลายช่วงเวลา เพื่อดูแนวโน้มและผลกระทบของการพัฒนาสมรรถนะในระยะยาว

References

- Aviation Business Research and Development Department, Aviation Business Research and Development Bureau, Civil Aviation Training Center. (2021). *Summary of Thailand's aviation industry news for April-June 2021*. Retrieved from <https://www.catc.or.th>. (in Thai)
- Conner, J., & Ulrich, D. (1996). Human resource roles: Creating value, not rhetoric. *Human resource planning*, 19(3), 38-49.
- Gilley, J. W., & Eggland, S. A. (1989). *Principles of human resource development*. U.S.: Perseus Books.
- Gilley, J. W., Eggland, S. A., & Maycunich Gilley, A. (2002). *Principles of human resource development*. (2nd ed.). Perseus.
- Gronroos, C. (1990). *Service management and marketing*. Massachusetts: Lexington Book.
- Klinsuwan, P., & Suthisong, S. (2015). Characteristics of ground service personnel of the Nok Airlines. *EAU heritage journal science and technology*, 9(3), 47-54. (in Thai)
- Nawarat Na Ayutthaya, T. (2020). *Service marketing: Concepts and strategies*. Bangkok: Chulalongkorn University Press. (in Thai)
- Nadler, L., & Nadler, Z. (1980). *Corporate human resource development*. New York: Van Nostrand Reinhold.
- Nadler, L., & Wiggs, G. D. (1989). *Managing human resource development*. Jossey-Bass.
- Niruttinanont, P., Chuchee, S., & Hankla, C. (2022). The need to improve the competency of school administrators under the educational opportunity expansion schools under the Saraburi primary educational service area office. *Academic journal of the faculty of humanities and social sciences, Thepsatri Rajabhat University*, 13(2), 139-154. (in Thai)
- Nok Air Public Company Limited. (2021). *Annual Report of Nok Air Public Company Limited 2021*. Bangkok: Author. (in Thai)
- Noothong, K. (2018). *The development guideline on service competencies of low cost airline ground staffs: A case study of Phuket International Airport*. Bangkok: National Institute of Development Administration. (in Thai)
- Office of Aviation Economics, Department of Civil Aviation Promotion and Development, Civil Aviation Authority of Thailand. (2021). *Thailand aviation industry situation report 2021*. Retrieved from <https://www.caat.or.th/wp-content/uploads/2022/06/%E0%B8%A3%E0%B8%B2%E0%B8%A2%E0%B8%87%E0%B8%B2%E0%B8%99%E0%B8%AA%E0%B8%A0%E0%B8%B2%E0%B8%A7%E0%B8%AD%E0%B8%B8%E0%B8%95%E0%B8%AA%E0%B8%B2%E0%B8%AB%E0%B8%81%E0%B8%A3%E0%B8%A3%E0%B8%A1%E0%B8%81%E0%B8%>

- Office of the Civil Service Commission. (2005). *Thai civil service competency manual*. Bangkok: P.A. Living Co., Ltd. (in Thai)
- Office of the National Economic and Social Development Council. (2018). *The 20-year national strategy (2018–2037)*. Retrieved from https://www.nesdc.go.th/download/document/SAC/NS_SumPlanOct2018.pdf
- Office of the National Higher Education, Science, Research, and Innovation Policy Council, Ministry of Higher Education, Science, Research, and Innovation. (2019). *Trends in workforce demand in future industries (New S-Curve) and national human resource development policy directions (2020–2024)*. Bangkok: Ministry of Higher Education, Science, Research, and Innovation. (in Thai)
- Porames. (2019). *Ground services*. Retrieved from <https://www.krumontree.com/crew/ground-services/>. (in Thai)
- Samojai, C. (2013). *Service management and marketing*. Bangkok: Se-Education. (in Thai)
- Sanamthong, E. (2019). Human resource development: Strategies for organizational success. *Kasem Bundit Journal*, 20(1), 64-77. (in Thai)
- Senge, P. M. (1990). *The fifth discipline: The art and practice of the learning organization*. New York: Doubleday/Currency.
- Spencer, L. M., & Spencer, S. M. (1993). *Competence at work: Models for superior performance*. New York: John Wiley & Sons, Inc.
- Thanomkiatand, A., & Inprasertkul, P. (2021). Air freight service: The change in airline business under the pandemic of coronavirus disease 2019. *Journal of liberal arts and service industry*, 4(2), 385–395.
- Vechayanont, N. (n.d.). *Human resource development*. Retrieved from <https://moment5000.files.wordpress.com/2014/10/436-humanresourcedevelopment1.pdf> (in Thai)

ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักบัญชีในกองทัพภาคที่ 4
(มณฑลทหารบกที่ 41-46)

Factors Affecting the Success of Work Performance of Accountants in the
4th Army Area (41st-46th Military Districts)

จิรภัทร์ พรหมศิลป์¹ และ อัจฉรวรรณ รัตนพันธ์¹

Jirapat Promsin¹ and Atcharawan Rattanaphan¹

¹หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

¹Master of Business Administration, Suratthani Rajabhat University

Received: March 19, 2025

Revised: April 24, 2025

Accepted: April 29, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เพื่อศึกษาสมรรถนะทางวิชาชีพบัญชีของนักบัญชีในกองทัพภาคที่ 4 (มณฑลทหารบกที่ 41-46) (2) เพื่อศึกษาความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักบัญชีในกองทัพภาคที่ 4 (มณฑลทหารบกที่ 41-46) และ (3) เพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักบัญชีในกองทัพภาคที่ 4 (มณฑลทหารบกที่ 41-46) ประชากร คือ ผู้ที่ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีในกองทัพภาคที่ 4 (มณฑลทหารบกที่ 41-46) จำนวน 90 คน โดยใช้แบบสอบถามแบบเลือกตอบ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และวิเคราะห์สมการถดถอย ผลการวิจัยพบว่า (1) สมรรถนะวิชาชีพบัญชีของนักบัญชีในกองทัพภาคที่ 4 (มณฑลทหารบกที่ 41-46) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี ด้านความรู้ความสามารถทางวิชาชีพบัญชี และด้านทักษะวิชาชีพบัญชี (2) ความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักบัญชีในกองทัพภาคที่ 4 (มณฑลทหารบกที่ 41-46) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการบรรลุเป้าหมายความสำเร็จ ด้านมาตรฐานและความน่าเชื่อถือ ด้านกระบวนการปฏิบัติงาน และ ด้านความพึงพอใจของฝ่ายการเงินและบัญชี (3) สมรรถนะวิชาชีพบัญชีที่มีผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักบัญชีในกองทัพภาคที่ 4 (มณฑลทหารบกที่ 41-46) ด้านความรู้ความสามารถทางวิชาชีพบัญชี และด้านทักษะวิชาชีพบัญชี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสามารถพยากรณ์ผลได้ร้อยละ 74.20

คำสำคัญ: สมรรถนะวิชาชีพบัญชี; ความสำเร็จในการปฏิบัติงาน; นักบัญชี; กองทัพภาคที่ 4

Abstract

This research aimed to (1) study the professional accounting competencies of accountants in the 4th Army Area (41st-46th Military District), (2) examine the success of their work performance, and (3) investigate factors that affecting success of their work performance. Data were collected by using a multiple-choice questionnaire from sample group consisted of 90 personnel who working in finance and accounting within the 4th Army Area (41st-46th Military District) and analyzed by using mean,

standard deviation, Pearson's correlation coefficient, and regression analysis. The research results revealed that (1) the overall professional accounting competency of accountants was at the highest level. Ranked from highest to lowest, professional ethics, professional knowledge and abilities, and professional skills (2) work performance success of the accountants was at a high level. Ranked from highest to lowest, goals achievement, standards and credibility, work processes accomplishment, and satisfaction of the finance and accounting division (3) the professional accounting knowledge and abilities factor had influence on work performance success at 0.05 a statistically significant level. These factors could predict 74.20% of the variance in work performance success.

Keywords: Accounting professional competency; Performance of accountants; Accountant; 4th Army Area

บทนำ

ด้วยสภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไปมาก ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านการเมือง เทคโนโลยี สภาพแวดล้อมต่าง ๆ ก่อให้เกิดผลกระทบในหลาย ๆ องค์กร ทั้งธุรกิจ หน่วยงานเอกชนและหน่วยงานภาครัฐ และมีหลาย ๆ หน่วยงานที่ปรับเปลี่ยนวัตถุประสงค์และระบบการปฏิบัติงานเพื่อให้หน่วยงานปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์และยังคงดำรงอยู่ได้ บทบาทสำคัญของการบริหารงานบัญชีในหน่วยงานทางทหารที่ต้องมีความโปร่งใส มีประสิทธิภาพ และความถูกต้องในการบริหารทรัพยากรภาครัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกองทัพที่มีความซับซ้อนและการควบคุมการบริหารทรัพยากรเท่าที่จำเป็นในการดำเนินงานทางทหาร ซึ่งการพิจารณาการปฏิบัติงานด้านบัญชีให้เกิดความสำเร็จในหน่วยงานจึงมีความสำคัญเนื่องจากจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพทางการเงินในการบริหารงานภายในหน่วยงานของกองทัพ ซึ่งนักบัญชีในหน่วยงานกองทัพจะมีบทบาทสำคัญในด้านการบริหารจัดการงบประมาณ การจัดทำรายงานทางการเงิน รวมไปถึงการตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณให้เป็นไปตามแผนการเบิกจ่ายประจำปี ตามระเบียบข้อบังคับเพื่อไม่ให้เงินในงบประมาณตกเป็นรายได้แผ่นดิน ในการปฏิบัติงานของนักบัญชีจึงส่งผลโดยตรงต่อความโปร่งใส ความถูกต้องในการใช้จ่ายงบประมาณและการบริหารจัดการทรัพยากรภายในองค์กร นอกจากนี้ นักบัญชีมีการปรับเปลี่ยนการปฏิบัติงานให้เข้ากับยุคสมัยปัจจุบันที่กำลังพัฒนาไปจากเดิม โดยระบบบัญชีมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและ

พัฒนาเพิ่มขึ้นอาศัยความรู้ใหม่ๆ และเทคโนโลยีต่าง ๆ มาทำให้นักบัญชีลงข้อมูลได้รวดเร็วยิ่งขึ้น จึงประหยัดเวลาในการปฏิบัติงาน (รัชนก ขวัญอ่อน, 2564) และนักบัญชีมีหน้าที่ในการจัดบันทึกรายการที่เกี่ยวกับการใช้จ่ายเงินและยังจัดทำรายงานทางการเงิน เพื่อให้ผู้บริหารใช้ประกอบการตัดสินใจและวางแผนการดำเนินงานต่อไปในอนาคต จึงกล่าวได้ว่า นักบัญชีเป็นบุคลากรที่มีความสำคัญในการดำเนินงานของหน่วยงาน (สภาวิชาชีพบัญชี, 2547)

การปฏิบัติงานในปัจจุบันให้ประสบความสำเร็จได้นั้นต้องมีสมรรถนะวิชาชีพบัญชี ที่เป็นคุณลักษณะด้านความรู้ ความสามารถทางวิชาชีพบัญชี การปฏิบัติตามหลักจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี และทักษะในการปฏิบัติงานด้านบัญชี มีการพัฒนาคุณลักษณะในการปฏิบัติงานด้านบัญชีให้มีความหลากหลาย มีการเพิ่มทักษะของผู้ทำบัญชีให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์, 2560) และเป็นขีดความสามารถทางปัญญาที่แสดงถึงบุคลากรผู้นั้นมีความรู้ความสามารถในด้านวิชาชีพบัญชี สามารถนำไปประยุกต์และพัฒนาในการปฏิบัติงานภายในหน่วยงานให้เกิดประโยชน์บรรลุเป้าหมายและสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ สามารถให้คำแนะนำแก่เพื่อนร่วมงานและปฏิบัติงานร่วมกันได้ (ณัฐธยาน์ หลวงยศ, 2562) และเป็นคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมที่มีผลมาจากความรู้ทางวิชาชีพมาปฏิบัติงานทางด้านบัญชีราชการหรือบัญชีภาครัฐจะต้องใช้ความรู้และทักษะทางวิชาการมาสนับสนุนในการพัฒนางาน

ให้มีประสิทธิภาพในการดำเนินงานของภาครัฐให้ดียิ่งขึ้น (ร้อยโทหญิงรังสิยา พิทักษ์ศรี, 2563)

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักบัญชีในกองทัพอากาศที่ 4 (มณฑลทหารบกที่ 41-46) ผลการศึกษาที่ได้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดการส่งเสริมการพัฒนาประสิทธิภาพของนักบัญชี และสนับสนุนการศึกษาต่อในสายงานด้านบัญชีภายในกองทัพอากาศที่ 4 ซึ่งจะเห็นได้ว่าสมรรถนะวิชาชีพบัญชีมีความสำคัญต่อหน่วยงานทางทหารเป็นอย่างมากและของผลการวิจัยครั้งนี้อาจช่วยให้หน่วยงานนำปัจจัยเหล่านี้ไปใช้ในการวางแผนและปรับปรุงระบบการทำงาน สามารถสนับสนุนความรู้ให้บุคลากรในอนาคต โดยเฉพาะการบริหารทรัพยากรด้วยความโปร่งใสในหน่วยงานทางทหาร ช่วยเสริมสร้างการใช้จ่ายงบประมาณให้เกิดประโยชน์สูงสุดและเป็นไปตามกฎระเบียบของกองทัพจึงเป็นที่มาของงานวิจัยนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสมรรถนะทางวิชาชีพบัญชีของนักบัญชีในกองทัพอากาศที่ 4 (มณฑลทหารบกที่ 41-46)
2. เพื่อศึกษาความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักบัญชีในกองทัพอากาศที่ 4 (มณฑลทหารบกที่ 41-46)
3. เพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักบัญชีในกองทัพอากาศที่ 4 (มณฑลทหารบกที่ 41-46)

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องได้มาจากการทบทวนวรรณกรรม การค้นคว้าเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยประกอบด้วย ตัวแปรอิสระจากกรอบแนวคิดสมรรถนะวิชาชีพบัญชี ตามสภาวิชาชีพบัญชี และในส่วนของตัวแปรตาม ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดความสำเร็จในการปฏิบัติงาน

แนวคิดทฤษฎีสมรรถนะวิชาชีพ

สภาวิชาชีพ ได้ให้ความหมายไว้ว่า สมรรถนะทางวิชาชีพบัญชี (Accounting Professional Competency) เป็นคุณลักษณะด้านความรู้ ความสามารถทางวิชาชีพ

การปฏิบัติตามหลักจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี และทักษะในการปฏิบัติงานฝ่ายบัญชี เป็นพฤติกรรมเฉพาะบุคคลที่แสดงออกมาให้เห็นในรูปของทักษะ ได้แก่ ความรู้ความสามารถ บุคลิกภาพ ลักษณะนิสัย ทศนคติและแรงจูงใจ ศักยภาพและทักษะในการปฏิบัติงานทางด้านการบัญชี ที่มีการพัฒนาคุณลักษณะในการทำงานด้านบัญชี มีการเพิ่มทักษะ ความสามารถของผู้ทำบัญชี ให้มีความหลากหลายในการปฏิบัติงานด้านบัญชีให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานนั้น สามารถปฏิบัติงานตรงตามเป้าหมายที่หน่วยงานกำหนดหรือมากกว่า มาตรฐานที่หน่วยงานกำหนด มีผลให้ผู้ปฏิบัติงานได้มีโอกาส มีความชำนาญด้านสมรรถนะ มีความก้าวหน้าตามสายงานที่ปฏิบัติที่สูงขึ้น ตามระดับตำแหน่งที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบมากขึ้น (สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์, 2560) และผู้ทำงานด้านบัญชีต้องมีความรู้ความสามารถจากการศึกษาโดยตรง รวมถึงต้องอาศัยประสบการณ์การทำงานโดยตรง มีประสบการณ์ที่เพียงพอ ผู้ที่จะปฏิบัติงานด้านนี้ต้องเป็นผู้ที่มีทักษะ ความเชี่ยวชาญ ความรู้ความสามารถ ประสบการณ์ และรวมถึงกฎระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในปฏิบัติงานโดยอาศัยความรู้ ความชำนาญและความสามารถในการทำงานด้านสายงานด้วยความระมัดระวัง และมีความซื่อสัตย์ มีความรับผิดชอบต่องานที่ทำ เพื่อจะได้ปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ การที่นักบัญชีมีความรู้ความสามารถและมีมาตรฐานในการปฏิบัติงานจะทำให้เกิดการรายงานทางการเงินที่ถูกต้อง ครบถ้วนและมีคุณภาพ (พัชรทิศา นวลละออง, 2562) เป็นคุณลักษณะของบุคคลที่แสดงออกมาในเชิงพฤติกรรมจาก ทักษะ ความสามารถ และคุณลักษณะอื่นที่เกี่ยวข้องกับบุคคลที่ส่งผลให้บุคคลสามารถปฏิบัติหน้าที่ตามความรับผิดชอบให้ประสบความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์หรือมากกว่าที่กำหนด (วารุณี ฤทธิขจร, 2564)

องค์ประกอบของสมรรถนะวิชาชีพบัญชี

1. จรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี หมายถึง ผู้ปฏิบัติงานด้านวิชาชีพบัญชีหรือสมัครเป็นสมาชิกไว้กับสภาวิชาชีพบัญชีมีหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติหน้าที่ของตนให้เป็นไปตามมาตรฐานการบัญชี ตามมาตรฐานการสอบบัญชี และจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี หรือมาตรฐานอื่นใดที่เกี่ยวข้องที่กำหนดตามพระราชบัญญัติวิชาชีพบัญชี

2. ความรู้ความสามารถทางวิชาชีพบัญชี หมายถึง ความรู้อันสาระสำคัญที่เกี่ยวกับการบัญชีเฉพาะด้าน ความสามารถในการลงมือปฏิบัติแสดงให้เห็นถึงความเชี่ยวชาญ ปฏิบัติงานได้อย่างคล่องแคล่วว่องไว ในการปฏิบัติงานทางด้านการบัญชีมีประสิทธิภาพ รวมถึงการแสวงหาความรู้ และศึกษา กฎ ระเบียบข้อบังคับทางด้านบัญชี

3. ทักษะวิชาชีพบัญชี หมายถึง หมายถึง ความรู้ ด้านกฎหมาย ข้อบังคับทางวิชาชีพบัญชี และความชำนาญ ในการปฏิบัติงาน สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อปรึกษา ผู้เชี่ยวชาญในการแก้ปัญหา อย่างระมัดระวังโดยเกิดจากการประเมินสถานการณ์ที่ส่งผลต่อข้อมูลอันเป็นข้อเท็จจริง (สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์, 2560)

แนวคิดทฤษฎีของความสำเร็จในการปฏิบัติงาน

ในช่วงปลายทศวรรษปี 1970 มีการพัฒนาทฤษฎี เป้าหมายความสำเร็จ โดยพัฒนาทฤษฎีนี้ขึ้นเป็นครั้งแรก เพื่อใช้ในสถานศึกษา เป็นการมุ่งเน้นไปทางการเรียนรู้ ปรับปรุง ฝึกฝนให้มีประสิทธิภาพ มีความเชี่ยวชาญ ทั้งด้านการศึกษาและการกีฬา แสดงถึงความสามารถที่บุคคลต้องทำทลายกับอุปสรรคเพื่อให้ประสบผลสำเร็จตามที่ตั้งเป้าไว้ (Martin L. Maehr, Carole Ames, John G. Nicholls, and Carol S. Dweck, 1970) ซึ่งความสามารถในการทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จลุล่วงตามท้องวงจร เพิ่มพูนความรู้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายคุณภาพมาตรฐานตามที่วางไว้และสร้างความพึงพอใจจากผู้ที่เกี่ยวข้อง (ณัฐธรมณ ศรีสขุ, 2560) และความสำเร็จในการปฏิบัติงาน หมายถึง ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานตามการรับรู้ของนักบัญชี ประกอบด้วย การบรรลุเป้าหมายความสำเร็จ การจัดหาและการใช้ปัจจัยทรัพยากร กระบวนการปฏิบัติงาน และความพึงพอใจของทุกฝ่าย (กานดา แซ่หลิว, 2560)

ความหมายของความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักบัญชี

หมายถึง ความสำเร็จในการปฏิบัติงานอย่างสมบูรณ์ สามารถแก้ปัญหาที่เกิดจากการปฏิบัติงาน การมองเห็นถึงผลงานที่มีความชัดเจนเป็นรูปธรรมของงาน ความสำเร็จที่วัดได้จากความสามารถในการปฏิบัติงานให้บรรลุได้ตรงตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ทันตาม เวลาที่กำหนด มีความพึงพอใจในผลการปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมาย เป็นอย่างดี มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เป็นไปตาม มาตรฐานการบัญชีอย่างเคร่งครัด ซึ่งนั่นเป็นความสำเร็จ ในการปฏิบัติงานในขั้นสุดท้าย

องค์ประกอบของความสำเร็จในการปฏิบัติงาน

1. การบรรลุเป้าหมายความสำเร็จ หมายถึง การจัดลำดับความสำคัญในการปฏิบัติงาน มีความเข้าใจด้าน บัญชี มีการวางแผนการปฏิบัติงานตามขอบเขตหน้าที่ที่ได้รับ มอบหมาย รวมทั้งมีการวางแผน การพัฒนาปรับปรุงแก้ไข การปฏิบัติงาน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามเวลาที่กำหนด

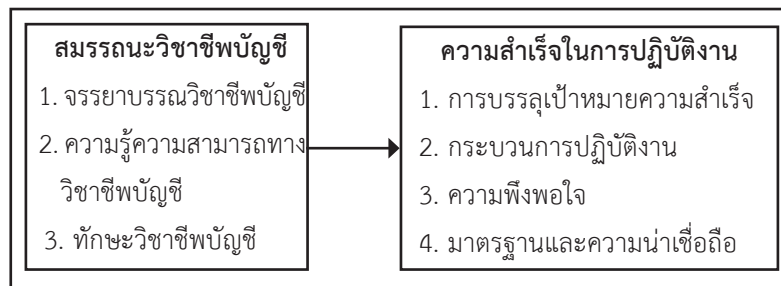
2. กระบวนการปฏิบัติงาน หมายถึง การพิจารณา กระบวนการปฏิบัติงาน การใช้นวัตกรรม เทคโนโลยีด้าน บัญชีมาช่วยในการปฏิบัติงาน อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึง การติดต่อประสานงาน การตรวจทานความถูกต้อง และการส่งมอบงานได้อย่างถูกต้อง

3. ความพึงพอใจของฝ่ายการเงินและบัญชี หมายถึง ทักษะคิดและมุมมองของบุคคลในเชิงบวกของ ผู้ปฏิบัติงานและผู้ร่วมงานที่แสดงออกถึงความพึงพอใจ หรือความรู้สึกที่ส่งผลต่อการดำเนินงานที่ดี รวมทั้งความ สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมในการทำงาน โดยมีสิ่งจูงใจเป็น เครื่องกระตุ้นให้เกิดความพึงพอใจ

4. มาตรฐานและความน่าเชื่อถือ หมายถึง การปฏิบัติงานในทางการเงินและบัญชีที่ได้รับการยอมรับ มีความน่าเชื่อถือ สามารถให้คำแนะนำจนเกิด

กรอบแนวคิดการวิจัย

ตัวแปรอิสระ

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

สมรรถนะวิชาชีพบัญชีมีผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักบัญชีในกองทัพอากาศที่ 4 (มณฑลทหารบกที่ 41-46)

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าตามขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษา ค้นคว้าจากหนังสือ เอกสาร วารสาร ข้อมูลอินเทอร์เน็ต และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้รายละเอียดของเนื้อหาเกี่ยวกับสมรรถนะวิชาชีพบัญชีกับความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักบัญชีในกองทัพอากาศที่ 4 (มณฑลทหารบกที่ 41-46) เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลที่ต้องการประโยชน์ต่อหน่วยงานตามความคาดหวังของผู้บังคับบัญชาและสามารถสร้างความพึงพอใจในการปฏิบัติงานได้ ปฏิบัติตามนโยบายและวิธีปฏิบัติที่มีการควบคุมคุณภาพงาน รวมถึงการปฏิบัติงานตามมาตรฐาน มีความถูกต้องที่น่าเชื่อถือได้เป็นไปตามมาตรฐานวิชาชีพการบัญชี (สิริพร กรณิศร และ ประเวศ เพ็ญภูมิกุล, 2564)

ขั้นตอนที่ 2 กำหนดขอบเขตของแบบสอบถาม โดยทำการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อร่างแบบสอบถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดในการวิจัย

ขั้นตอนที่ 3 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถามของเครื่องมือ โดยตรวจสอบความตรงของเนื้อหาจากอาจารย์ที่ปรึกษาและทดลองใช้เครื่องมือ

ขั้นตอนที่ 4 การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยการนำข้อมูลจากแบบสอบถามที่ตอบแล้วมา

ประมวลผล และวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ (IBM SPSS Statistics)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีในกองทัพอากาศที่ 4 (มณฑลทหารบกที่ 41-46) จำนวน 93 คน ข้อมูล ณ วันที่ 28 ธันวาคม 2566

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีในกองทัพอากาศที่ 4 ซึ่งในกองทัพอากาศที่ 4 จะแบ่งออกเป็น 6 มณฑล ได้แก่ มณฑลทหารบกที่ 41 ตั้งอยู่ในจังหวัดนครศรีธรรมราช รับผิดชอบในจังหวัดนครศรีธรรมราช (เว้น อ.ทุ่งสง) และจังหวัดภูเก็ต มณฑลทหารบกที่ 42 ตั้งอยู่ในจังหวัดสงขลา รับผิดชอบจังหวัดพัทลุง จังหวัดสตูล และจังหวัดสงขลา มณฑลทหารบกที่ 43 ตั้งอยู่ในจังหวัดนครศรีธรรมราช รับผิดชอบ อำเภอยะรัง จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดกระบี่ และจังหวัดตรัง มณฑลทหารบกที่ 44 ตั้งอยู่ในจังหวัดชุมพร รับผิดชอบจังหวัดชุมพร และจังหวัดระนอง มณฑลทหารบกที่ 45 ตั้งอยู่ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี รับผิดชอบจังหวัดสุราษฎร์ธานี และจังหวัดพังงา และมณฑลทหารบกที่ 46 ตั้งอยู่ในจังหวัดปัตตานี รับผิดชอบจังหวัดยะลา จังหวัดนราธิวาส และจังหวัดปัตตานี ซึ่งการแบ่งเขตพื้นที่รับผิดชอบมีบทบาทหน้าที่ของมณฑลทหารบกที่เลือกเก็บแบบสอบถามเฉพาะกองทัพอากาศ 4 เนื่องจากผู้วิจัยทำงานอยู่และง่ายต่อการเก็บแบบสอบถามและได้ข้อมูลที่ครบถ้วน ส่งแบบสอบถามไปยัง กลุ่มตัวอย่างจำนวน 93 คนและตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของแบบสอบถามที่ได้รับกลับมา พบว่ามีการตอบแบบสอบถามกลับมา จำนวน 90 คน คิดเป็นร้อยละ 96.77 โดยปกติแล้ว

อัตราการตอบกลับที่เหมาะสมความอยู่ที่ ร้อยละ 20 หรือมากกว่า ดังนั้นอัตราการตอบแบบสอบถามกลับมามีความน่าพอใจ (Aaker et al., 2001)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยกำหนดหัวข้อรายการต่าง ๆ ที่ต้องการจะศึกษาและรวบรวมแบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการศึกษาจากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วทำการสร้างข้อคำถามให้เหมาะสมและสอดคล้องกัน โดยแบ่งออกเป็น 4 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระดับตำแหน่งงาน ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน และสถานภาพการสมรส จำนวน 6 ข้อ เป็นลักษณะคำถามปลายปิด โดยให้เลือกคำตอบ 1 คำตอบ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสมรรถนะวิชาชีพบัญชี ในกองทัพอากาศที่ 4 (มณฑลทหารบกที่ 41-46) เป็นลักษณะคำถามปลายปิด ประเมินตามมาตรวัดของลิเคิร์ต (Likert's rating scale) วัดระดับความคิดเห็นเป็นระดับคะแนน 5 ระดับ ได้แก่ 5=เห็นด้วยมากที่สุด 4=เห็นด้วยมาก 3=เห็นด้วยปานกลาง 2=เห็นด้วยน้อย 1=เห็นด้วยน้อยที่สุด ตามลำดับ และมีข้อคำถามด้วยกัน 3 ด้าน ได้แก่ด้านจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี ด้านความรู้ความสามารถทางวิชาชีพบัญชี และด้านทักษะวิชาชีพบัญชี

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับความสำเร็จในการปฏิบัติงานในกองทัพอากาศที่ 4 เป็นลักษณะคำถามปลายปิด ประเมินตามมาตรวัดของลิเคิร์ต (Likert's rating scale) วัดระดับความคิดเห็นเป็นระดับคะแนน 5 ระดับ ได้แก่ 5=เห็นด้วยมากที่สุด 4=เห็นด้วยมาก 3=เห็นด้วยปานกลาง 2=เห็นด้วยน้อย 1=เห็นด้วยน้อยที่สุด ตามลำดับ และมีข้อคำถามด้วยกัน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการบรรลุเป้าหมายความสำเร็จ ด้านกระบวนการปฏิบัติงาน ด้านความพึงพอใจ และด้านมาตรฐานและความเชื่อถือได้

ส่วนที่ 4 เป็นคำถามปลายเปิด เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นในลักษณะข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักบัญชีในกองทัพอากาศที่ 4

แบบสอบถามที่ใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยนี้ได้ผ่านการตรวจสอบหาความเที่ยงตรงของแบบสอบถามทั้งฉบับ (IOC : Index of item Objective Congruence) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา ความสมบูรณ์ถูกต้องของเนื้อหา การใช้ภาษา โดยผลการตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามทั้งฉบับ ปรากฏว่าผลการคำนวณค่า IOC มีค่าเท่ากับ 0.96 หลังจากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มที่คล้ายกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด เพื่อหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ (reliability test) พบว่าค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ ได้เท่ากับ 0.7

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจาก Google Forms มีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

1. ขออนุญาตราชการจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี เพื่อขอเก็บข้อมูลผ่าน Google Forms

2. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจาก Google Forms และส่งผ่านช่องทางไลน์ ให้กลุ่มตัวอย่างที่ปฏิบัติงานด้านการบัญชีและการเงินในกองทัพอากาศที่ 4 (มณฑลทหารบกที่ 41-46) เป็นผู้ตอบแบบสอบถาม

3. ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ส่งไปยังกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 93 คน และตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับตอบกลับมา พบว่ามีความสมบูรณ์ จำนวน 90 คน คิดเป็นร้อยละ 96.77 เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนแบบสอบถามที่ส่งไปยังกลุ่มตัวอย่าง

4. นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ของการตอบคำถาม กำหนดให้คะแนนลำดับของแต่ละข้อ และนำข้อมูลที่ได้มาจากแบบสอบถามมาวิเคราะห์ด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ (IBM SPSS Statistics)

ซึ่งใช้ระยะเวลาในการเก็บข้อมูลเป็นระยะเวลา 1 เดือน

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป ใช้การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ และร้อยละ
2. การวิเคราะห์ข้อมูลสมรรถนะวิชาชีพบัญชีของนักบัญชีในกองทัพอากาศที่ 4 (มณฑลทหารบกที่ 41-46) ใช้การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
3. การวิเคราะห์ข้อมูลความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักบัญชีในกองทัพอากาศที่ 4 (มณฑลทหารบกที่ 41-46) ใช้การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย

และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4. การวิเคราะห์ข้อมูลสมรรถนะวิชาชีพบัญชีที่มีผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักบัญชีในกองทัพอากาศที่ 4 (มณฑลทหารบกที่ 41-46) ใช้สถิติเชิงอนุมาน คือ การวิเคราะห์การถดถอย

ผลการวิจัย

จากการศึกษา ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักบัญชีในกองทัพอากาศที่ 4 (มณฑลทหารบกที่ 41-46)

ตาราง 1

แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป	ส่วนใหญ่	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ	ชาย	68	75.60
2. อายุ	18-30 ปี	46	51.10
3. ระดับการศึกษา	ปริญญาตรี	60	66.67
4. ระดับตำแหน่งงาน	นายทหารประทวน	73	81.11
5. ระยะเวลาปฏิบัติงาน	5-10 ปี	53	58.89
6. สถานภาพการสมรส	โสด	64	71.10

จากตาราง 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ผลปรากฏว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็น เพศชาย จำนวน 68 คน (ร้อยละ 75.60) มีอายุ 18-30 ปี จำนวน 46 คน (ร้อยละ 51.10) ระดับการศึกษาปริญญาตรีจำนวน 60 คน (ร้อยละ 66.67)

ระดับตำแหน่งงาน นายทหารประทวน จำนวน 73 คน (ร้อยละ 81.11) ระยะเวลาปฏิบัติงาน 5-10 ปี จำนวน 53 คน (ร้อยละ 58.89) และสถานภาพการสมรส โสด จำนวน 64 คน (ร้อยละ 71.10)

ตาราง 2

แสดงผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสมรรถนะวิชาชีพบัญชีของนักบัญชีในกองทัพอากาศที่ 4 (มณฑลทหารบกที่ 41-46)

สมรรถนะวิชาชีพบัญชี	$\bar{X}$	SD	ระดับความคิดเห็น	ลำดับที่
1. ด้านจรรยาบรรณวิชาชีพ	4.60	0.45	มากที่สุด	1
2. ด้านความรู้ความสามารถทางวิชาชีพบัญชี	4.46	0.57	มากที่สุด	2
3. ด้านทักษะวิชาชีพบัญชี	4.40	0.55	มากที่สุด	3
รวม	4.49	0.51	มากที่สุด	

จากตาราง 2 ผลการวิเคราะห์ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสมรรถนะวิชาชีพบัญชี ของนักบัญชีในกองทัพภาคที่ 4 (มณฑลทหารบกที่ 41-46) โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.49$) โดยเรียงผลลัพธ์

ค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี ($\bar{X}=4.60$) รองลงมา ด้านความรู้ความสามารถทางวิชาชีพบัญชี ($\bar{X}=4.46$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านทักษะวิชาชีพบัญชี ($\bar{X}=4.40$) ตามลำดับ

ตาราง 3

แสดงผลการวิเคราะห์ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักบัญชีในกองทัพภาคที่ 4 (มณฑลทหารบกที่ 41-46)

ความสำเร็จในการปฏิบัติงาน	$\bar{X}$	SD	ระดับความคิดเห็น	ลำดับที่
1. ด้านการบรรลุเป้าหมายความสำเร็จ	4.53	0.48	มากที่สุด	1
2. ด้านกระบวนการปฏิบัติงาน	4.51	0.52	มากที่สุด	2
3. ด้านความพึงพอใจ	4.49	0.54	มากที่สุด	3
4. ด้านมาตรฐานและความน่าเชื่อถือ	4.53	0.53	มากที่สุด	1
รวม	4.52	0.52	มากที่สุด	

จากตาราง 3 ผลการวิเคราะห์ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักบัญชีในกองทัพภาคที่ 4 (มณฑลทหารบกที่ 41-46) โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.52$) โดยเรียงผลลัพธ์ ค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการ

บรรลุเป้าหมายความสำเร็จและด้านมาตรฐานและความน่าเชื่อถือ ($\bar{X}=4.53$) รองลงมาด้านกระบวนการปฏิบัติงาน ($\bar{X}=4.51$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านความพึงพอใจ ($\bar{X}=4.49$) ตามลำดับ

ตาราง 4

แสดงผลวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปร ตามวิธี Pearson Correlation Coefficient เพื่อการตรวจสอบเงื่อนไขการเกิด Multicollinearity

ตัวแปร	ด้านจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี	ด้านความรู้ความสามารถทางวิชาชีพบัญชี	ด้านทักษะวิชาชีพบัญชี	ความสำเร็จในการปฏิบัติงาน
ด้านจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี	-	.758*	.739*	.709*
ด้านความรู้ความสามารถทางวิชาชีพบัญชี		-	.856*	.813*
ด้านทักษะวิชาชีพบัญชี			-	.847*
ความสำเร็จในการปฏิบัติงาน				-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 4 การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปร ตามวิธี Pearson Correlation Coefficient เพื่อการตรวจสอบเงื่อนไขการเกิด Multicollinearity พบว่า ตัวแปรอิสระทุกตัวไม่มีความ

สัมพันธ์กัน ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 แสดงว่าเงื่อนไขความเป็นอิสระจากกันของตัวแปรอิสระทุกตัวแปรเพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์สมการการถดถอย (Regression Analysis) ได้

ตาราง 5

แสดงผลการวิเคราะห์การถดถอย (Regression Analysis) ของความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักบัญชีในกองทัพอากาศที่ 4 (มณฑลทหารบกที่ 41-46) (Y) ผ่านตัวแปรอิสระทุกด้าน

ตัวแปรที่ใช้ในการทดสอบ	Standardized	Unstandardized		Sig.
	Coefficients	Coefficients		
		Beta	B	
(Constant)		.785	.274	.005*
ด้านจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี (X ₁)	.105	.115	.094	.225
ด้านความรู้ความสามารถทางวิชาชีพบัญชี (X ₂)	.277	.242	.098	.015*
ด้านทักษะวิชาชีพบัญชี (X ₃)	.533	.481	.098	.000*
ตัวแปรตาม คือ ความสำเร็จในการปฏิบัติงาน				

ตัวแปรตาม คือ ความสำเร็จในการปฏิบัติงาน

R = .867, R² = .751, Adj-R² = .742, SE = .25163, F = 86.413, Sig. of F = .000*, P < 0.05*

จากตาราง 5 ผลการวิเคราะห์สมการถดถอยของความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักบัญชีในกองทัพอากาศที่ 4 (มณฑลทหารบกที่ 41-46) (Y) ผ่านตัวแปรอิสระทุกด้าน พบว่า ด้านจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี (X₁) ไม่มีผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักบัญชี ส่วนด้านความรู้ความสามารถทางวิชาชีพบัญชี (X₂) และด้านทักษะวิชาชีพบัญชี (X₃) มีผลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักบัญชีในกองทัพอากาศที่ 4 (มณฑลทหารบกที่ 41 - 46) (Y) ซึ่งสามารถสร้างเป็นสมการทางคณิตศาสตร์ได้ ดังนี้

สมการถดถอย (Regression Analysis)

$$Y = a + bX_1 + cX_2 + dX_3$$

แทนค่าสมการได้ดังนี้

$$Y = 0.785 + 0.242(X_2) + 0.481(X_3)$$

จากสมการข้างต้น ค่า Adj-R² ที่ได้รับ เท่ากับ 0.742 หรือ 74.20% แสดงว่าสมการข้างต้นมีความน่าเชื่อถือได้ในการพยากรณ์ ความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักบัญชีในกองทัพอากาศที่ 4 (มณฑลทหารบกที่ 41-46) เท่ากับ 74.20 % ส่วนอีก 0.25163 หรือ 25.16 % ยังมีความคลาดเคลื่อนอยู่ ซึ่งอาจมีปัจจัยอื่นที่มีผลกระทบต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักบัญชีในกองทัพอากาศที่ 4 (มณฑลทหารบกที่ 41-46)

การอภิปรายผล

จากผลการศึกษา ความคิดเห็นของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีในกองทัพอากาศที่ 4 (มณฑลทหารบกที่ 41-46) ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักบัญชี มีประเด็นที่สามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสมรรถนะวิชาชีพบัญชีของนักบัญชีในกองทัพอากาศที่ 4 จากผลการศึกษาพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน สามารถเรียงลำดับด้านที่มีค่าเฉลี่ยจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ดังนี้ ด้านจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี ด้านความรู้ความสามารถทางวิชาชีพบัญชี และด้านทักษะวิชาชีพบัญชี ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าสมรรถนะวิชาชีพบัญชีของพนักงานการเงินและบัญชีนั้นต้องปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี มีการแสวงหาความรู้ความสามารถทางวิชาชีพบัญชีเพิ่มเติมเพื่อพัฒนาขีดความสามารถของตนเองอยู่เสมอ รวมไปถึงทักษะทางวิชาชีพบัญชี ซึ่งสอดคล้องกับพัชริตาน วลละออง (2562, น. 57) ได้ศึกษาเรื่อง ผลกระทบของความรู้ความสามารถและสมรรถนะหลักของนักบัญชีที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการจัดทำรายงานทางการเงิน : กรณีศึกษานักบัญชีในกรมสรรพสามิต ผลการศึกษาพบว่า นักบัญชีของกรมสรรพสามิต แสดงความเห็นว่าคุณสมบัติความสามารถของนักบัญชีส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกับ ณัฐยานันท์ หลวงยศ (2562, น. 92) ได้ศึกษา เรื่อง ความสัมพันธ์ของสมรรถนะทางวิชาชีพบัญชีที่มีผลต่อคุณภาพ

การควบคุมภายในของกลุ่มธุรกิจสินค้าอุตสาหกรรม ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ผลการศึกษาพบว่า สมรรถนะทางวิชาชีพบัญชี ด้านความรู้ความสามารถทางวิชาชีพบัญชี ด้านจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี และด้านทักษะวิชาชีพบัญชี มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

2. วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักบัญชีในกองทัพอากาศที่ 4 จากผลการศึกษาพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน สามารถเรียงลำดับด้านที่มีค่าเฉลี่ยจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ดังนี้ ด้านการบรรลุเป้าหมายความสำเร็จและด้านมาตรฐานและความน่าเชื่อถือ รองลงมาด้านกระบวนการปฏิบัติงานและด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านความพึงพอใจของฝ่ายการเงินและบัญชี ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับ สุลิตา สุปิณชะ, อรยา เรียบไรสงค์ และจิตรัตน์ วงษ์กาฬสินธุ์ (2563, น. 129) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาทักษะทางวิชาชีพบัญชีที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักบัญชี : กรณีศึกษานักบัญชีในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ผลการศึกษาพบว่า ความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ด้านการปฏิบัติงานต้องเชื่อถือได้ อยู่ในระดับมาก เพราะความสำเร็จในการปฏิบัติงานจะเป็นตัวชี้วัดถึงผลงานที่ใช้ความรู้ความสามารถของนักบัญชี

3. วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักบัญชีในกองทัพอากาศที่ 4 จากการศึกษาพบว่า สมรรถนะวิชาชีพบัญชีมีผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักบัญชี โดยปัจจัยด้านความรู้ความสามารถทางวิชาชีพบัญชี ด้านทักษะวิชาชีพบัญชีเนื่องจากบุคลากรในหน่วยงานไม่ได้จบจากบัญชีมาโดยตรง บุคลากรบางรายอาจไม่ได้ศึกษาถึงจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีได้ดีพอ รวมไปถึงการทักษะทางวิชาชีพบัญชีไม่มาก ซึ่งสอดคล้องกับ เพ็ญญา เกื้อเกตุ และ ภูริชาติ พรหมเต็ม (2565, น. 57) ได้ศึกษาเรื่อง ผลกระทบของสมรรถนะที่จำเป็นต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของพนักงานบัญชีในยุคความปกติใหม่ ผลการศึกษาพบว่า สมรรถนะที่จำเป็นในการปฏิบัติงานมีผลกระทบทางบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงาน เป็นความรู้ความสามารถที่บุคคลพึงมีขณะปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จลุล่วง เช่นเดียวกับ ฐานิตา ดงยางวัน, สุวรรณ หวังเจริญเดช และกฤตยาวัตติ

เกตวงศ์ (2567, น. 138) ได้ศึกษา เรื่อง ผลกระทบของทักษะนักบัญชีบริหารดิจิทัลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานบัญชีบริหารของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่า ทักษะของนักบัญชีมีความสัมพันธ์ต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานทางบวก

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักบัญชีในกองทัพอากาศที่ 4 นำไปสู่การได้ข้อเสนอแนะที่สำคัญต่อการวางแผนการปฏิบัติงานอย่างเหมาะสมในการนำข้อมูลจากการวิจัยในครั้งนี้ไปพัฒนาศักยภาพของบุคลากรภายในหน่วย ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สำหรับหน่วยงานในกองทัพอากาศสามารถนำผลการวิจัยไปปรับใช้สำหรับการดำเนินงานและพัฒนาบุคลากรนักบัญชี ซึ่งในส่วนนี้ต้องให้ความสำคัญกับสมรรถนะวิชาชีพ เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีมีประสิทธิภาพด้านความรู้ความสามารถทางวิชาชีพบัญชี เหมาะสมกับหน้าที่ในการปฏิบัติงานด้านบัญชี โดยนักบัญชีมีความเชี่ยวชาญความรู้ที่มีไปใช้คิดวิเคราะห์ข้อมูลได้อย่างถูกต้อง แม่นยำ และมั่นใจในกฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ภายในกองทัพอากาศ ในขณะเดียวกัน ด้านทักษะวิชาชีพบัญชี จะต้องมีความระมัดระวัง สามารถประเมินสถานการณ์ที่อาจจะขัดต่อข้อเท็จจริงหรือส่อไปในทางทุจริต กล่าวคือ กองทัพอากาศมีนโยบายการพัฒนาบุคลากรในแต่ละสายงาน เพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในสายงาน และเพิ่มพูนความรู้ให้แก่บุคลากรอยู่เสมอ เพื่อให้เกิดความผิดพลาดในการปฏิบัติงานให้น้อยที่สุด และด้านจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีที่ในงานวิจัยครั้งนี้พบว่าไม่มีผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานนั้นเพื่อให้ให้นักบัญชีได้ทราบถึงหลักจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีตามที่สภาวิชาชีพบัญชีกำหนดควรสนับสนุนให้บุคลากรได้ศึกษาเพิ่มเติมในสายงานบัญชีโดยตรง

ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาในปัจจัยด้านอื่น ๆ เพื่อยกระดับสมรรถนะวิชาชีพบัญชี เพื่อให้การดำเนินงานและการปฏิบัติงานในหน่วยงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพตรงตามกฎ ระเบียบ เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของกองทัพอากาศ

2. ควรศึกษากลุ่มตัวอย่างให้มากกว่านี้ เช่น ศึกษาผู้ที่ปฏิบัติงานด้านบัญชีของกองทัพบกทั้งหมด เพื่อเปรียบเทียบกันในแต่ละเขตทัพอากาศ

3. ควรศึกษาข้อมูลเปรียบเทียบระดับสมรรถนะวิชาชีพบัญชีและความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านอื่น ๆ ของกองทัพบก เพื่อให้ทราบถึงข้อมูลในการศึกษาที่ครบถ้วนทุกประเด็น และละเอียดมากยิ่งขึ้น

ข้อจำกัดในการศึกษาครั้งนี้

1. มีระยะเวลาน้อย ต่อการคำนวณจำนวนประชากร

2. การขออนุญาตเก็บข้อมูลภายในหน่วยงาน มีความซับซ้อน หากใช้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดต้องใช้เวลา นาน จึงเลือกเก็บข้อมูลที่ใกล้ตัวผู้วิจัย

References

- Dongyangwan, T., Wangcharoendateand, S., & Gatewongsa, K. (2024). The impact of digital managerial accountant skills on success in managerial accounting practices of copanies listed on the stock exchange of Thailand. *Acadmic journal of management technology*, 5(2), 3. (in Thai)
- Federation of Accounting Professions. (2004). *Accounting professions Act, B.E. 2547*. Retrieved from <https://www.tfac.or.th/article/detail/66888>
- Federation of Accounting Professions under the Royal Patronage of His Majesty the King. (2017). *Code of ethics for professional accountants*. Retrieved from <https://www.tfac.or.th/upload/9414/1U2r9e0jMJ.pdf>.
- Kannasorn, S., & Penvutikul, P. (2021). Professional values and code of ethics affecting the success of accountants in the central Thailand. *Journal of Sisaket Rajabhat University*, 25(2), 4. (in Thai)
- Kueket, P., & Promtem, P. (2022). The effect of essential competencies on successful practice of accountants in the new normal era. *Journal of management science and accounting*, 1(1), (in Thai)
- Kwan-on, R., & Saengkhiw, P. (2022). Ethics and professional accounting skills affecting the success of accountants in Bangkok. *Journal of corporate management and local innovation*, 8(11), 385. (in Thai)
- Luangyos, N. (2019). *The relationship of accounting professional competency on the quality of internal control of industrial products business group in Bangkok and Metropolitans Area*. Independent study Master of Accountancy, Sripatum University. (in Thai)
- Martin, L., Maehr, C., Ames, J. G. N., & Carol, S. D. (1970). *Handbook of research on student engagement*. New York: Springer.
- Nuanlaong, P. (2019). *The effect of competency and core competency of accountants on financial reporting efficiency: A case study of accountants in the excise department*. Master of Accountancy, Songkla University. (in Thai)
- Pitakkeeree, R. (2020). *The relationship between accounting staff competencies affecting the effectiveness of accounting performance of defence finance department*. Independent study Master of Accountancy, Sripatum University. (in Thai)

- Pongam, S. (2021). *The relationship between competence and pursuit of knowledge of accountants with the effectiveness of accounting performance of office of the judiciary*. Independent study Master of Accountancy, Sripatum University. (in Thai)
- Ridkajorn, W. (2021) *Effects of accounting professional competency and work motivation on work efficiency of finance and accounting practitioners in the directorate of finance, Royal Thai Air Force*. Thanyaburi: Rajamangala University of Technology Thanyaburi. (in Thai)
- Sae-liw, K. (2017). *The potential of accounting that affects the success of accountants in Samutprakarn*. Bangkok: Sripatum University. (in Thai)
- Srisuk, N. (2017). *Modern accounting competencies on practice success of bookkeepers in Nonthaburi and Bangkok Provinces*. Independent study Master of Accountancy, Sripatum University. (in Thai)
- Supina, S., & Reub-Thaisong, A., & Wongkalasin, T. (2020). The study of the influence of accounting professional skills on the successful performance of accountants: A case study of accountants in Bangkok metropolitan region. *Journal of management science review*, 22(1), (in Thai)
- Urai, S. (2022). The relationship between the development of competence in accounting profession and operational success of accountants in certified accounting practices the northeastern region. *Academic journal of Buriram Rajabhat University*, 14(1), 62. (in Thai)

การส่งเสริมทักษะการประกอบการในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6
ผ่านชุดกิจกรรมเสริมหลักสูตรสะเต็มศึกษานอกห้องเรียน
Enhancing 21st Century Entrepreneurial Skills in Grade 6 Students Through
the Outdoor Stem-Based Extracurricular Activity Package

วัชรภรณ์ รุ่งจิรณานนท์¹, เมธินี วงศ์วานิช รัมภภาภรณ์¹ และ ศศิเทพ ปิตีพรเทพิน²
Watcharaporn Rungjiratananon¹, Methinee Wongwanich Rumpagaporn¹ and
Sasithep Pitiporntapin²

¹สาขาวิชาการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

¹Entrepreneurship Education Division, Faculty of Education, Kasetsart University

²สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

²Science Education Division, Faculty of Education, Kasetsart University

Received: April 9, 2025

Revised: May 6, 2025

Accepted: May 7, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมทักษะการประกอบการในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ผ่านชุดกิจกรรมเสริมหลักสูตรสะเต็มศึกษานอกห้องเรียน ที่มุ่งเน้นพัฒนาทักษะผู้ประกอบการ 3 ด้าน ได้แก่ ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ และทักษะด้านความร่วมมือ กลุ่มเป้าหมายที่ศึกษา คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 33 คน โดยใช้เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบประเมินทักษะการเป็นผู้ประกอบการแบบบันทึกการเรียนรู้ และแบบประเมินความพึงพอใจ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติบรรยาย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และการทดสอบค่าทีแบบกลุ่มตัวอย่างที่มีความสัมพันธ์กัน (Dependent t-test) เพื่อเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมพร้อมทั้งวิเคราะห์ความพึงพอใจด้วยการแจกแจงความถี่ และร้อยละ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีพัฒนาการด้านทักษะการประกอบการในทั้ง 3 ด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 หลังเข้าร่วมกิจกรรม โดยค่าเฉลี่ยของแต่ละทักษะเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน แสดงให้เห็นว่า กิจกรรมที่เน้นการลงมือปฏิบัติจริงในบริบทจริงของชีวิตประจำวัน มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมทักษะผู้ประกอบการของนักเรียนได้อย่างแท้จริง นอกจากนี้ นักเรียนยังมีความพึงพอใจต่อชุดกิจกรรมในระดับสูงสุด (M=4.94, SD=0.24) จากผลการวิจัย แสดงให้เห็นว่าชุดกิจกรรมสะเต็มศึกษานอกห้องเรียนที่ออกแบบมาอย่างเหมาะสมสามารถเป็นเครื่องมือที่มี ประสิทธิภาพในการพัฒนาทักษะการประกอบการในศตวรรษที่ 21

คำสำคัญ: ทักษะการประกอบการ; สะเต็มศึกษา; การเรียนรู้แบบบูรณาการ; กิจกรรมเสริมหลักสูตร; ชุดกิจกรรมสะเต็มศึกษานอกห้องเรียน; การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

Abstract

This study aimed to enhance 21st-century entrepreneurial skills among grade 6 students through an outdoor STEM-based extracurricular activity package that emphasized developing three core entrepreneurial skills: problem-solving, creative thinking, and collaboration. The participants were 33 grade 6 students. The research tools included an entrepreneurial skill evaluation form, learning journals, and satisfaction surveys. The data were analyzed using descriptive statistics, including mean (M) and Standard Deviation (SD), and a dependent t-test was applied to compare pre-and post-activity learning outcomes. Student satisfaction was analyzed through frequency distribution and percentage. The results revealed statistically significant improvement ($p < .05$) in all three entrepreneurial skills after participating in the activities. Each skill showed an apparent increase in mean scores, indicating that hands-on learning experiences embedded in real-life contexts effectively fostered entrepreneurial competencies. In addition, students reported the highest level of satisfaction with the activity set ($M=4.94$, $SD=0.24$), reflecting enjoyment, engagement, and perceived value. The findings suggest that a well-designed outdoor STEM activity package can develop 21st-century entrepreneurial skills effectively.

Keywords: Entrepreneurial Skills; STEM Education; Integrated Learning; Extracurricular Activities; STEM Activity Package; 21st Century Learning

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกในด้านเศรษฐกิจ เทคโนโลยี และสังคม ส่งผลให้การศึกษาจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนแนวทาง เพื่อเตรียมทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพและมีทักษะที่สอดคล้องกับยุคสมัย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ทักษะการคิดแก้ปัญหา การคิดเชิงสร้างสรรค์ ทักษะด้านความร่วมมือ และการเป็นผู้ประกอบการที่มีความรับผิดชอบ ซึ่งสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580) และแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560–2579) ที่เน้นการพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนในมิติต่าง ๆ เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับสังคมไทยในอนาคต ทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยสำคัญอันดับแรกของการพัฒนาประเทศและรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2559) แนวทางการจัดการเรียนรู้หนึ่งที่ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายในการส่งเสริมทักษะสำคัญแห่งศตวรรษที่ 21 คือ การจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา (STEM Education) ที่มุ่งเน้น

การบูรณาการองค์ความรู้ในสาขาวิทยาศาสตร์ (Science) เทคโนโลยี (Technology) วิศวกรรม (Engineering) และคณิตศาสตร์ (Mathematics) เพื่อให้นักเรียนนำความรู้ไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตจริงโดยจะพัฒนากระบวนการหรือผลผลิตใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต (Blackley & Howell, 2015)

นอกจากนี้ Eltanahy et al. (2020) เสนอว่าสะเต็มเป็นเครื่องมือสำคัญที่สามารถพัฒนาทักษะการประกอบการ (Entrepreneurial skills) เช่น ทักษะการคิดแก้ปัญหา (Problem solving skills) ทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ (Creative thinking skills) และทักษะด้านความร่วมมือ (Collaboration skills) ของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผ่านการเรียนรู้การลงมือปฏิบัติจริงในการใช้ศาสตร์ต่าง ๆ ของสะเต็มในการแก้ปัญหาหรือสร้างนวัตกรรมตลอดจนนำไปประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพในอนาคต อย่างไรก็ตามการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษาแคในท้องเรียนเป็นการจำกัดเนื้อหาที่นักเรียนต้องเรียนรู้

ตามหลักสูตรโดยไม่สามารถสำรวจประเด็นที่ตนเองสนใจได้อย่างเต็มที่ การเรียนในห้องเรียนมักเป็นการรับข้อมูลผ่านสื่อของครูเป็นหลัก โดยขาดการมีปฏิสัมพันธ์โดยตรงกับสภาพแวดล้อมจริง (Baran, 2016) และมักจำกัดอยู่เพียงเนื้อหาตามหลักสูตรอย่างตายตัว (Correia, 2024) ส่งผลทำให้การเรียนรู้ในห้องเรียนเพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอหรือไม่สามารถตอบโจทย์ทุกแง่มุมของการศึกษาสะสมเต็มได้อย่างสมบูรณ์ ด้วยเหตุนี้การจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษานอกห้องเรียน (Outdoor STEM education) ทำให้สามารถลดข้อจำกัดที่พบอยู่ได้ เนื่องจากมีหลักฐานสนับสนุนว่าการใช้สะเต็มศึกษานอกห้องเรียนผ่านกิจกรรมเสริมหลักสูตรหรือชมรมนอกห้องเรียน สามารถพัฒนาความรู้ ทักษะ และความเข้าใจของนักเรียนเกี่ยวกับบทบาทของสะเต็มในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี (Baran, 2016; Pitiporntapin, 2024)

ทั้งนี้จากการตรวจสอบเอกสารเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาทักษะการประกอบการ ผู้วิจัยพบว่ามีการวิจัยใช้ชุดกิจกรรม (Activity package) ตามแนวทางสะเต็มศึกษาในการพัฒนาทักษะในการประกอบอาชีพของผู้เรียนได้ (วิราวรรณ พุทธิมาตย์, 2566) แต่ยังมีช่องว่างของงานวิจัยที่มีการก่อนหน้านี้เกี่ยวกับการส่งเสริมทักษะการประกอบการของนักเรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมเสริมหลักสูตรสะเต็มศึกษานอกห้องเรียน ขาดงานวิจัยที่ศึกษาการใช้ชุดกิจกรรมตามแนวทางสะเต็มศึกษานอกห้องเรียน ส่งเสริมทักษะการเป็นผู้ประกอบการของนักเรียน ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงต้องการพัฒนาทักษะประกอบของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 ผ่านชุดกิจกรรมเสริมหลักสูตรตามแนวสะเต็มศึกษานอกห้องเรียน อันจะช่วยให้นักเรียนได้นำเอาทักษะที่ได้จากการเรียน โดยเฉพาะทักษะการคิดแก้ปัญหา ทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ และทักษะด้านความร่วมมือ ซึ่งจะเป็นพื้นฐานในการประกอบการและทำให้นักเรียนได้มองเห็นแนวทางการประกอบอาชีพในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อส่งเสริมทักษะการประกอบการในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 ผ่านชุดกิจกรรมเสริมหลักสูตรสะเต็มศึกษานอกห้องเรียน
2. เพื่อประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดกิจกรรมเสริมหลักสูตรสะเต็มศึกษานอกห้องเรียน

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. ทักษะการประกอบการ (Entrepreneurial Skills)

ทักษะการประกอบการกลายเป็นองค์ความรู้สำคัญที่ช่วยให้บุคคลสามารถสร้างโอกาสใหม่ ๆ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ตามแนวคิดของ ชนมน ตั้งพิทักษ์ไกร และเมธิณี วงศ์วานิช รัชฎาภรณ์ (2558) ทักษะประกอบการสามารถพัฒนาได้ผ่านการศึกษาและประสบการณ์จริง การมีทักษะดังกล่าวมีบทบาทในการช่วยให้บุคคลสามารถเริ่มต้น พัฒนา และบริหารจัดการโครงการหรือนวัตกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เพ็ญลดา ทุไพบระ (2564) ได้กล่าวว่า ผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จควรมีทักษะการแก้ปัญหา (Problem solving) เป็นการพยายามคลี่คลายปัญหาระหว่างสภาพจริงที่เกิดขึ้น กับสภาพความต้องการของบุคคลด้วยการตัดสินใจพิจารณาทางเลือกต่าง ๆ ที่เหมาะสมสำหรับมาใช้ในการแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง อีกทั้งผู้ประกอบการควรมีความคิดสร้างสรรค์ (Creative thinking) ซึ่งเป็นการกระบวนการคิด และการรับรู้ในรูปแบบใหม่ ๆ ที่สามารถนำมาพัฒนาและสร้างให้เกิดประโยชน์ และสามารถต่อยอดในเชิงพาณิชย์ได้ นอกจากนี้ Venture Lab (2013) ยังระบุว่า ผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จควรมีทักษะด้านความร่วมมือ (Collaboration skills) โดยผู้ประกอบการที่สำเร็จมักจะทำหน้าที่เป็นทั้งหัวหน้างานและเป็นส่วนหนึ่งของทีม ในการส่งเสริม สนับสนุน และกระตุ้นสมาชิกทีมที่มีมุมมองและทักษะที่หลากหลายให้ร่วมกันดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับรายงานของ World Economic Forum (2020) และ Partnership for 21st Century Learning (2015) ที่เน้นความสำคัญของทักษะการแก้ปัญหา ความคิดสร้างสรรค์ และทักษะความร่วมมือ ในฐานะทักษะที่ขาดไม่ได้สำหรับความสำเร็จในอนาคต

2. ชุดกิจกรรม (Activity package)

ชุดกิจกรรมเป็นนวัตกรรมทางการศึกษารูปแบบหนึ่งของการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยแก้ปัญหาเกี่ยวกับเวลาที่มีจำกัด สามารถจัดมวลงประสบการณ์ให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองตามความสามารถ และตามศักยภาพของแต่ละบุคคล นักเรียนมีอิสระสามารถดำเนินการศึกษาได้ด้วยตนเอง มีอิสระในการคิด มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ สามารถศึกษาซ้ำ ๆ ได้จน

เกิดความเข้าใจ และสามารถสรุปองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง โดยทั่วไปแล้วการพัฒนาชุดกิจกรรม เริ่มจากการศึกษา เอกสารที่เกี่ยวข้อง การออกแบบชุดกิจกรรม การเขียน แผนการเรียนรู้ การสร้างชุดกิจกรรม การเขียนคู่มือการใช้ชุดกิจกรรม การตรวจสอบคุณภาพชุดกิจกรรมโดยผู้ เชี่ยวชาญ การทดลองใช้ การหาความพึงพอใจของผู้เรียน ที่มีต่อชุดกิจกรรม รวมถึงการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องที่ พบ (วีรวรรณ พุทธมาตย์, 2566)

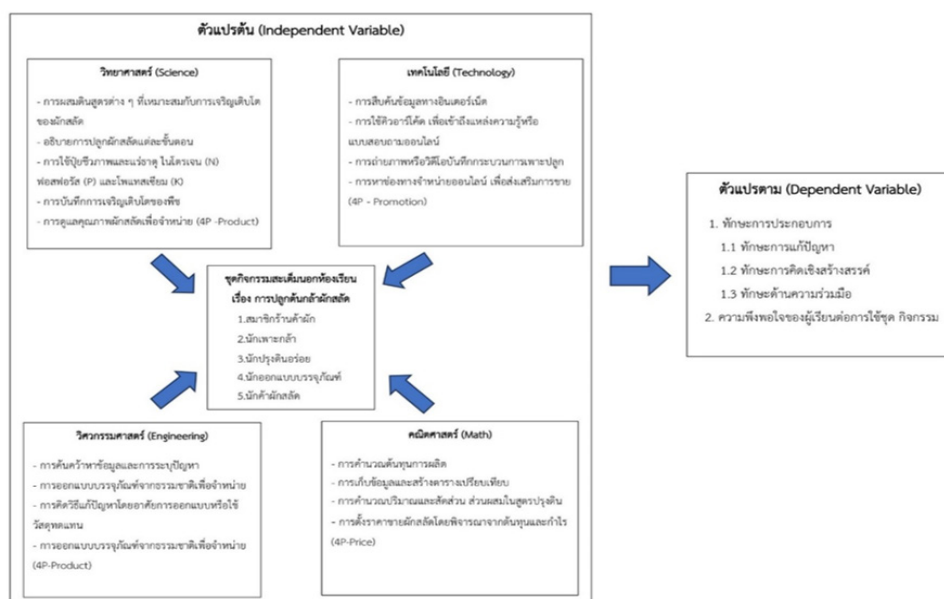
3. สะเต็มศึกษานอกห้องเรียน (Outdoor STEM Education)

สะเต็มศึกษานอกห้องเรียน เป็นแนวทางการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาที่เน้นการมีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ สอดคล้องกับทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองผ่านการสร้างชิ้นงาน (Constructionism) โดยมีลักษณะสำคัญ ได้แก่ 1) การแก้ปัญหาโดยปัญหาที่สัมพันธ์กับบริบทจริงในแหล่งเรียนรู้ (authentic) ใช้กระบวนการทางวิศวกรรมศาสตร์ 2) การใช้ความรู้สะเต็มและศาสตร์อื่น ๆ เพื่อแก้ปัญหาในแหล่งเรียนรู้ 3) การสร้างแนวทางการแก้ปัญหาและใช้วัสดุในแหล่งเรียนรู้ 4) การมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติเพื่อหาแนวทางหรือนวัตกรรมในการแก้ปัญหา (partnership) ในแหล่งเรียนรู้ และ 5) การประเมินแนวทางหรือนวัตกรรมในการแก้ปัญหาตามสภาพจริงจากสถานการณ์ในแหล่งเรียนรู้ (Pitipornatpin et al., 2023) ทั้งนี้ครูสามารถบูรณาการสะเต็มศึกษานอกห้องเรียนในหลักสูตรสถานศึกษาได้หลายรูปแบบ ได้แก่

การบูรณาการในวิชาพื้นฐาน วิชาเพิ่มเติม ชุมนุม และ กิจกรรมเสริมหลักสูตร (Pitipornatpin et al., 2024) โดยครูสามารถใช้กระบวนการทางวิศวกรรมศาสตร์ 6 ขั้นตอน ตามแนวทางของสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) เป็นตัวขับเคลื่อนการเรียนรู้ ได้แก่ 1) การระบุปัญหา (Problem identification) 2) การรวบรวมข้อมูลและแนวทางที่เกี่ยวข้องกับปัญหา (Related information search) 3) การออกแบบวิธีการแก้ปัญหา (Solution design) 4) การวางแผนและดำเนินการแก้ปัญหา (Planning and development) 5) การทดสอบ ประเมินผล และปรับปรุงแก้ไขวิธีการแก้ปัญหาหรือชิ้นงาน (Testing, evaluation and design improvement) และ 6) การนำเสนอวิธีการแก้ปัญหา ผลการแก้ปัญหาหรือชิ้นงาน (Presentation) (Pitipornatpin et al., 2023)

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้เป็นการบูรณาการแนวคิดสะเต็มศึกษานอกห้องเรียนในชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่จะใช้ในลักษณะของกิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะการประกอบการ เช่น การแก้ปัญหา การคิดเชิงสร้างสรรค์ และการทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นทักษะสำคัญที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพและการใช้ชีวิตในศตวรรษที่ 21 โดยมีกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

1. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ผ่านชุดกิจกรรมเสริมหลักสูตรสะเต็มศึกษา นอกห้องเรียนเรื่อง “การปลูกต้นกล้าผักสลัด” จะมีผลการประเมินทักษะการประกอบการ ได้แก่ ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ และทักษะด้านความร่วมมือ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

2. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรสะเต็มศึกษา นอกห้องเรียนจะมีความพึงพอใจต่อชุดกิจกรรมในระดับสูง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยประยุกต์ใช้วิธีการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของชุดกิจกรรมสะเต็มศึกษา นอกห้องเรียนที่มีต่อการเสริมสร้างทักษะความเป็นผู้ประกอบการ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบประเมินทักษะการประกอบการก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรม แบบบันทึกการเรียนรู้รายสัปดาห์ แบบสังเกตพฤติกรรม และแบบประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนต่อกิจกรรม ทั้งนี้มีการกำหนดระยะเวลาศึกษาและดำเนินการตามขั้นตอนอย่างชัดเจนสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

กลุ่มที่ศึกษา

ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ศึกษาเป็นนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 33 คนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) กระทรวงศึกษาธิการแห่งหนึ่ง ในจังหวัดนนทบุรี ซึ่งนักเรียนกลุ่มที่ศึกษาได้มาจากการเลือกอย่างเจาะจง (Purposive selection) จากความสมัครใจสามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ตลอดระยะที่วิจัย ผู้ปกครองแสดงความยินยอมให้เข้าร่วมกิจกรรม และเป็นสมาชิกกิจกรรมบริษัทสร้างการดีซึ่งเป็นกิจกรรมที่สนับสนุนให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้เรียนรู้การสร้างอาชีพสุจริต ทักษะการบริหารและจัดการบริษัท และกิจกรรมเสริมหลักสูตรดังกล่าวมีความเหมาะสมในการส่งเสริมทักษะการเป็นผู้ประกอบการของนักเรียนในโรงเรียนโดยไม่เบียดบังเวลาเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การพัฒนาชุดกิจกรรมเสริมหลักสูตรสะเต็มศึกษา นอกห้องเรียนเพื่อการเสริมสร้างทักษะการประกอบการในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 มีการออกแบบและพัฒนาเครื่องมือวิจัยเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. เครื่องมือสำหรับกิจกรรม ประกอบไปด้วยชุดกิจกรรมสะเต็มศึกษา นอกห้องเรียนและสมุดกิจกรรม จำนวน 5 กิจกรรม เรื่อง การปลูกต้นกล้าผักสลัด จำนวน 5 กิจกรรม ประกอบด้วย สมาชิกร้านค้าผัก นักเพาะกล้า นักปรุงดินอร่อย นักออกแบบบรรจุภัณฑ์ และนักค้าผักสลัด โดยใช้กลยุทธ์การตลาด 4P ได้แก่ Product, Price, Place และ Promotion ที่ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจถึงการสร้างมูลค่าและการตลาดในเชิงธุรกิจอย่างครอบคลุมและมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตรวจสอบเอกสารที่เกี่ยวข้อง ออกแบบกิจกรรมพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ สมุดกิจกรรม รวมถึงสื่อและอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง และตรวจสอบความเหมาะสมและตรงตามเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญและนำไปทดลองใช้กับนักเรียนที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มที่ศึกษา ก่อนปรับปรุงข้อบกพร่องก่อนนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างจริงต่อไป

2. เครื่องมือที่ใช้สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้

2.1 แบบประเมินทักษะการประกอบการทั้ง 3 ด้าน ประกอบด้วย ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ และทักษะด้านความร่วมมือ ซึ่งผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่าแบบลิเคิร์ต (Likert scale) 5 ระดับ มีข้อความทั้งหมด 15 ข้อ แบ่งเป็น 3 หัวข้อหลัก ได้แก่ ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ และทักษะด้านความร่วมมือ (ด้านละ 5 ข้อ) ผู้วิจัยใช้ประเมินทักษะการเป็นผู้ประกอบการนี้ก่อนและหลังการเรียนรู้เพื่อตรวจสอบการพัฒนาทักษะการเป็นผู้ประกอบการของนักเรียน

2.2 แบบบันทึกการเรียนรู้รายสัปดาห์คำถามแบบปลายเปิด (Open-ended form) โดยนักเรียนเป็นผู้บันทึกบรรยายบุคคลหลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรมในแต่ละสัปดาห์ เพื่อสะท้อนมุมมองส่วนตัวในประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ สิ่งที่ได้เรียนรู้จากกิจกรรม ปัญหาและอุปสรรคที่พบ วิธีการที่ใช้ในการแก้ปัญหา หรือ ข้อเสนอแนะหรือความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรม

2.3 แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดกิจกรรมเสริมหลักสูตรสะเต็มนอกห้องเรียนที่พัฒนาโดยผู้วิจัย โดยมีลักษณะมาตราส่วนประมาณค่าแบบลิเคิร์ต 5 ระดับ มีรายการคำถามจำนวน 15 ข้อ ครอบคลุมประเด็นสำคัญ ได้แก่ ความพึงพอใจต่อเนื้อหาและความเหมาะสมของกิจกรรม ความสนุก ความน่าสนใจ และความมีส่วนร่วมของผู้เรียน การประยุกต์ใช้ความรู้ในชีวิตจริง ความเหมาะสมของระยะเวลา อุปกรณ์ และสื่อการเรียนรู้ ความรู้สึกภาคภูมิใจและแรงบันดาลใจที่เกิดขึ้นจากการเข้าร่วมกิจกรรม

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความเหมาะสมและตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือทั้งหมดโดยผู้ทรงเชี่ยวชาญ 5 ท่าน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านสะเต็มศึกษา ด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร และด้านทักษะการประกอบการ โดยใช้วิธี Index of Item-Objective Congruence (IOC) ซึ่งเกณฑ์การให้คะแนนมี 3 ระดับ ได้แก่ +1 (สอดคล้อง) 0 (ไม่แน่ใจ) -1 (ไม่สอดคล้อง) ค่าคะแนน IOC ที่ได้จากการประเมินข้อคำถามทั้งหมด อยู่ในช่วง 0.80–1.00 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำที่กำหนดไว้ที่ 0.5 ตามแนวทางของ ไพศาลวรคำ (2564) จึงสามารถนำแบบประเมินไปใช้เก็บข้อมูลจริงได้อย่างน่าเชื่อถือ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินงานตามขั้นตอนอย่างเป็นระบบ ดังนี้

1. ศึกษาวรรณกรรม ทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ
2. ดำเนินการขออนุมัติจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ พร้อมทั้งประสานงานกับโรงเรียนในชุมชนที่ดำเนินกิจกรรม “บริษัทสร้างการดี” เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล ขออนุญาตจัดกิจกรรมอย่างเป็นทางการ ส่งหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลถึงผู้อำนวยการโรงเรียน พร้อมประสานงานให้โรงเรียนอำนวยความสะดวกด้านเวลา และข้อมูลเบื้องต้นของนักเรียน ประชาสัมพันธ์กิจกรรมให้ผู้ปกครองและนักเรียนรับทราบ โดยนักเรียนที่สมัครใจเข้าร่วมต้องได้รับความยินยอมจากผู้ปกครอง และสามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ตลอดช่วงโครงการ
3. คัดเลือกกลุ่มที่ศึกษาจากนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เป็นสมาชิก “บริษัทสร้างการดี” สนใจปลูกผักสลัด ได้รับอนุญาตจากผู้ปกครอง นักเรียนสามารถเข้า

ร่วมกิจกรรมได้ครบตลอดโครงการ รวมทั้งสิ้น 33 คน

4. ดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้สะเต็มนอกห้องเรียนตามชุดกิจกรรมที่พัฒนาขึ้น เรื่อง “การปลูกต้นกล้าผักสลัด” โดยจัดในลักษณะโครงงานกลุ่มแบบลงมือปฏิบัติจริง เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงประสบการณ์และทักษะการประกอบการของนักเรียน

5. ใช้เครื่องมือแบบประเมินทักษะการประกอบการทั้งก่อนและหลังการจัดกิจกรรม โดยเน้น 3 ด้านหลัก ได้แก่ การคิดเชิงสร้างสรรค์ การแก้ปัญหา และด้านความร่วมมือ รวมถึงแบบบันทึกการเรียนรู้รายสัปดาห์ แบบประเมินความพึงพอใจและดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกกับนักเรียนบางส่วนที่สมัครใจ เพื่อสะท้อนความคิดเห็นที่ได้รับ และข้อเสนอแนะจากการเข้าร่วมกิจกรรม

6. สัมภาษณ์เชิงลึกนักเรียนบางส่วนที่สมัครใจเพื่อเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพเพิ่มเติมเกี่ยวกับประสบการณ์ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกิจกรรม ผู้วิจัยถอดความข้อมูลสัมภาษณ์ และวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลเชิงปริมาณ เพื่อสะท้อนภาพรวมการเรียนรู้ การพัฒนาทักษะ และเป็นแนวทางปรับปรุงกิจกรรมในอนาคต

7. ตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูล ถอดความบทสัมภาษณ์ และวิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและบทสัมภาษณ์เพื่อประเมินการเปลี่ยนแปลงด้านทักษะการประกอบการ สะท้อนภาพรวมการเรียนรู้และเป็นแนวทางปรับปรุงกิจกรรมในอนาคต

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้โปรแกรมวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานสำหรับจัดระเบียบและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม โดยการวิเคราะห์จะประกอบด้วยขั้นตอนและสถิติที่สำคัญ ดังนี้

1. การจัดระบบระเบียบและให้ความหมายกับข้อมูล โดยข้อมูลถูกจัดเป็นหมวดหมู่ตามประเด็นที่เกี่ยวข้องเพื่อให้สามารถเข้าถึงได้ง่าย โดยให้ความหมายและตีความจากบริบทและมุมมองต่าง ๆ เพื่อระบุความหมายและข้อสรุปเบื้องต้น
2. การจัดหมวดหมู่และความสัมพันธ์ของข้อมูล โดยจัดหมวดหมู่ข้อมูลในหัวข้อสำคัญเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างประเด็นที่เกี่ยวข้อง

3. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 สถิติค่ากลางและการกระจาย ใช้ ค่าเฉลี่ย (Mean) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ในการวิเคราะห์และเปรียบเทียบข้อมูลที่เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Likert Rating Scales) สำหรับประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดกิจกรรมเสริมหลักสูตรสะเต็มนอกห้องเรียน เรื่อง การปลูกต้นกล้าผักสลัด อีกทั้งผู้วิจัยยังใช้ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เชิงลึคนำมาเปรียบเทียบเพื่อสนับสนุนผลลัพธ์เชิงปริมาณเกี่ยวกับความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อชุดกิจกรรม

3.2 การทดสอบที (Paired-samples t-test) ทักษะการประกอบการ 3 ด้าน คือ ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ และทักษะด้านความร่วมมือ เพื่อพิจารณาระดับการพัฒนาทักษะการประกอบการของนักเรียนทั้ง 3 ด้าน ทั้งนี้ผลการแบบประเมินตนเองของนักเรียนจะใช้ร่วมกับแบบสังเกตพฤติกรรมซึ่งดำเนินการโดยครูและผู้วิจัย เพื่อเสริมความน่าเชื่อถือของข้อมูลเชิงปริมาณและสะท้อนพฤติกรรมจริงที่แสดงออกระหว่างการเข้าร่วมกิจกรรม

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบพัฒนาการของทักษะการประกอบการระหว่างก่อนและหลังการเรียนรู้

ตาราง 1

การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยทักษะการประกอบการด้านทักษะการแก้ปัญหา ก่อนเรียนกับหลังเรียนของนักเรียน

ระยะการวัด	N	$\bar{X}$	SD	SE	t	p
หลังเรียน	33	4.571	0.533	0.093	8.944	.000
ก่อนเรียน	33	3.897	0.682	0.119		

หมายเหตุ $\alpha=.05$

2. ด้านทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยทักษะการประกอบการด้านทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ก่อนเรียนกับหลังเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมเสริมหลักสูตรสะเต็มนอกห้องเรียน เรื่อง การปลูกต้นกล้าผักสลัด พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมดังกล่าวมีคะแนนทักษะการประกอบการด้านทักษะความคิดสร้างสรรค์หลัง

ด้วยชุดกิจกรรมเสริมหลักสูตรสะเต็มศึกษานอกห้องเรียน เรื่อง “การปลูกต้นกล้าผักสลัด” พบว่า นักเรียนมีพัฒนาการด้านทักษะการประกอบการทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ และทักษะด้านความร่วมมือ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และมีความพึงพอใจต่อชุดกิจกรรมเสริมหลักสูตรสะเต็มศึกษานอกห้องเรียนระดับมากที่สุด โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ด้านทักษะการแก้ปัญหา

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยทักษะการประกอบการด้านทักษะการแก้ปัญหา ก่อนเรียนกับหลังเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมเสริมหลักสูตรสะเต็มนอกห้องเรียน เรื่อง การปลูกต้นกล้าผักสลัดพบว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมดังกล่าวมีคะแนนทักษะการประกอบการด้านทักษะการแก้ปัญหาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t=8.944$, $p/2=.000$) หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า ชุดกิจกรรมเสริมหลักสูตรสะเต็มนอกห้องเรียน เรื่อง การปลูกต้นกล้าผักสลัด ช่วยพัฒนาทักษะการประกอบการด้านทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนได้ ดังตาราง 1

เรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t=9.493$, $p/2=.000$) หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า ชุดกิจกรรมเสริมหลักสูตรสะเต็มนอกห้องเรียน เรื่อง การปลูกต้นกล้าผักสลัด ช่วยพัฒนาทักษะการประกอบการด้านทักษะความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนได้ ดังตาราง 2

ตาราง 2

การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของทักษะการประกอบการด้านทักษะความคิดสร้างสรรค์ก่อนเรียนกับหลังเรียนของนักเรียน

ระยะการวัด	N	$\bar{X}$	SD	SE	t	p
หลังเรียน	33	4.558	0.474	0.082	9.493	.000
ก่อนเรียน	33	3.697	0.656	0.114		

หมายเหตุ $\alpha=.05$

3. ด้านทักษะด้านความร่วมมือ

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยทักษะการประกอบการด้านทักษะด้านความร่วมมือก่อนเรียนกับหลังเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมเสริมหลักสูตรสะเต็มนอกห้องเรียน เรื่อง การปลูกต้นกล้าผักสลัด พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมดังกล่าวมีคะแนนทักษะ

การประกอบการด้านทักษะด้านความร่วมมือหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t=6.150$, $p/2=.000$) หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าชุดกิจกรรมเสริมหลักสูตรสะเต็มนอกห้องเรียน เรื่อง การปลูกต้นกล้าผักสลัด ช่วยพัฒนาทักษะการประกอบการด้านทักษะการทำงานร่วมกันของนักเรียนได้ ดังตาราง 3

ตาราง 3

การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยทักษะการประกอบการด้านทักษะการทำงานร่วมกันก่อนเรียนกับหลังเรียนของนักเรียน

ระยะการวัด	N	$\bar{X}$	SD	SE	t	p
หลังเรียน	33	4.539	0.481	0.084	6.150	.000
ก่อนเรียน	33	3.921	0.730	0.127		

หมายเหตุ $\alpha=.05$

4. ความพึงพอใจต่อชุดกิจกรรมเสริมหลักสูตรสะเต็มนอกห้องเรียน

จากการให้นักเรียนทำแบบความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดกิจกรรมเสริมหลักสูตรสะเต็มนอก

ห้องเรียน ผู้วิจัยพบว่านักเรียนมีความพึงพอใจต่อชุดกิจกรรมในทุกด้าน โดยคะแนนเฉลี่ยภาพรวมอยู่ที่ 4.94 จาก 5.00 คะแนน ($SD=0.24$) ดังรายละเอียดตาราง 4

ตาราง 4

ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ผลการประเมินความพึงพอใจแสดงระดับความพึงพอใจต่อชุดกิจกรรมของนักเรียน

รายการคำถาม	ค่าเฉลี่ย (Mean)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)	แปลความ
1. นักเรียนมีความพึงพอใจต่อเนื้อหาในชุดกิจกรรมโดยรวมมากน้อยเพียงใด	4.94	0.24	มากที่สุด
2. นักเรียนมีความพึงพอใจต่อเนื้อหาในชุดกิจกรรมโดยรวมมากน้อยเพียงใด	4.73	0.45	มากที่สุด
3. นักเรียนมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมที่ 2 (นักเพาะกล้า) มากน้อยเพียงใด	4.73	0.62	มากที่สุด
4. นักเรียนมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมที่ 3 (นักปรุงดินร่อย) มากน้อยเพียงใด	4.73	0.62	มากที่สุด
5. นักเรียนมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมที่ 4 (นักออกแบบบรรจุภัณฑ์) มากน้อยเพียงใด	4.79	0.48	มากที่สุด
6. นักเรียนมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมที่ 5 (นักค้าผักสลัด) มากน้อยเพียงใด	4.94	0.24	มากที่สุด
7. นักเรียนคิดว่าชุดกิจกรรมนี้มีความยากง่าย เหมาะสมกับนักเรียนชั้น ป.6 มากน้อยเพียงใด	4.67	0.54	มากที่สุด

8. นักเรียนรู้สึกสนุกสนานกับการเรียนรู้ผ่านชุดกิจกรรมนี้	4.94	0.24	มากที่สุด
9. นักเรียนคิดว่าชุดกิจกรรมนี้มีประโยชน์ต่อการเรียนรู้ และการนำไปใช้ในชีวิตจริง	4.82	0.46	มากที่สุด
10. สมุดกิจกรรมและอุปกรณ์ในชุดกิจกรรมเหมาะสมต่อทำกิจกรรมนี้	4.76	0.50	มากที่สุด
11. กิจกรรมนี้ทำให้ฉันสนใจในการทำสวนหรือการเกษตรมากขึ้น	4.58	0.70	มากที่สุด
12. ชุดกิจกรรมนี้มีประโยชน์ต่อ กิจกรรม “บริษัทสร้างการดี” ในโรงเรียนของเรา	4.70	0.63	มากที่สุด
13. ระยะเวลาทำกิจกรรม 5 สัปดาห์ของโครงการเหมาะสมดีแล้ว	4.76	0.56	มากที่สุด
14. การร่วมกิจกรรมนี้ ทำให้นักเรียนรู้สึกภูมิใจในตัวเอง	4.67	0.59	มากที่สุด
15. นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมโดยรวม	4.91	0.29	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	4.77	0.33	มากที่สุด

นอกจากนี้จากการตรวจบันทึกการเรียนรู้ของนักเรียน ผู้วิจัยพบว่านักเรียนมีความพึงพอใจต่อชุดกิจกรรมเช่นกัน ดังตัวอย่างข้อความของนักเรียนในกิจกรรม “นักปรุงดินอ้อย”, “นักเพาะกล้า”, และ “สมาชิกร้านค้าผัก” ที่นักเรียนสนุกกับการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติจริงทุกขั้นตอนของกระบวนการเตรียมดินและเพาะต้นอ่อน ผักสลัด เช่น “...กิจกรรมสนุก ได้เรียนรู้เรื่องการปลูกต้นกล้าและแก้ไขปัญหา...” (S04, 25 มีนาคม 2568) กิจกรรม “นักออกแบบบรรจุภัณฑ์” ที่นักเรียนสนุกกับการประดิษฐ์วัสดุท้องถิ่นใช้ใบตองกับเส้นตอก เช่น “การออกแบบบรรจุภัณฑ์ใช้ใบตองทำกระเป๋าทูว ตอนแรกไม่แข็งแรง พอแก้ไขโดยใช้เส้นตอกประกบ ใบตองก็ดูแข็งแรงขึ้น” (S03, 19 มีนาคม 2568) และกิจกรรม “นักค้าผักสลัด” ที่นักเรียนได้ทดลองขายของจริง และเรียนรู้การเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ เช่น “...ชอบกิจกรรมนี้มาก โดยเฉพาะการเพิ่มมูลค่าผักสลัดด้วยการทำอาหารขาย...” (S02, 26 มีนาคม 2568)

การอภิปรายผล

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาทักษะการประกอบการของนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ผ่านชุดกิจกรรมเพิ่มเติมนอกห้องเรียน เรื่อง “การปลูกต้นกล้าผักสลัด” โดยใช้แนวคิดเพิ่มเติมศึกษานอกห้องเรียนและทักษะในศตวรรษที่ 21 เป็นกรอบในการออกแบบกิจกรรม ทั้งนี้ ผลการวิจัยสามารถอภิปรายได้ในประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ผลการพัฒนาทักษะการประกอบการของนักเรียน

ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่านักเรียนมีพัฒนาการด้านทักษะการประกอบการในทุกด้าน ได้แก่ การแก้ปัญหา

ความคิดสร้างสรรค์ และการทำงานร่วมกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงถึงประสิทธิผลของชุดกิจกรรมที่สามารถพัฒนาองค์ความรู้และทักษะผู้ประกอบการได้อย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของซึ่งสอดคล้องกับ Jonassen (2011) ที่ระบุว่า การเรียนรู้ที่ดีควรเกิดจากประสบการณ์ตรงรวมถึงการให้ผู้เรียนเผชิญสถานการณ์ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตจริงจะช่วยให้พวกเขาสามารถพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหาได้ดียิ่งขึ้น นำไปสู่การสร้างความรู้ความเข้าใจ และแรงจูงใจในการเรียนรู้ที่ลึกซึ้ง ส่วนทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ Torrance (2008) ที่ชี้ว่าการให้ผู้เรียนมีโอกาสออกแบบและสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์หรือแนวทางใหม่จะช่วยกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ได้เป็นอย่างดี ด้านทักษะความร่วมมือ 21K School (2025) ระบุว่า การเรียนแบบร่วมมือนี้เป็นแนวทางการจัดเรียนรู้ที่ทรงพลัง สอดคล้องกับแนวคิดของชนมน ตั้งพิทักษ์ไกร และเมธิณี วงศ์วานิช รัชภาภรณ์ (2558) ที่พบว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) สามารถเสริมสร้างทักษะการทำงานเป็นทีมและความรับผิดชอบได้ ที่กล่าวว่า การเรียนรู้ทางสังคมช่วยเพิ่มพูนทักษะการสื่อสารและความสามารถในการทำงานร่วมกันของผู้เรียน

นอกจากนี้ผลการศึกษานี้มีความสอดคล้องกับแนวคิดของ Eltanahy et al. (2020) ซึ่งเสนอว่าเพิ่มเติมศึกษา เป็นเครื่องมือสำคัญที่สามารถพัฒนาทักษะการเป็นผู้ประกอบการของผู้เรียนได้อย่างครอบคลุม โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติจริง จะช่วยให้นักเรียนเชื่อมโยงโดยธรรมชาติระหว่างเรียนรู้เพิ่มเติม กับการพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับความสำเร็จในกิจกรรมผู้ประกอบการ และ Eltanahy & Mansour (2025) ยังชี้ให้เห็นว่า

การผนวกแนวคิดผู้ประกอบการเข้ากับประสบการณ์ การเรียนรู้เพิ่มเติมแบบบูรณาการสามารถสร้างโอกาสเรียนรู้ที่หลากหลายทั้งนี้เพื่อให้แนวทางการจัดการเรียนรู้ได้ผลดี ผู้สอนควรใช้กลไกที่มีประสิทธิภาพในการติดตามความก้าวหน้าของนักเรียนและให้คำแนะนำในสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้อย่างอิสระ สอดคล้องกับแนวคิดของ Raupp (2020) ที่กล่าวว่าการเรียนรู้เพิ่มเติมที่ดีที่สุด คือ การลงมือปฏิบัติและช่วยให้นักเรียนเรียนรู้การแก้ปัญหาในรูปแบบที่สนุกและมีความหมาย การเรียนรู้ทักษะผู้ประกอบการก็เป็นเช่นเดียวกัน ทักษะเหล่านี้สามารถสอนได้ และยิ่งเราเริ่มรวมความคิดทางธุรกิจที่ชาญฉลาดเข้ากับการศึกษาของเด็กได้เร็วเท่าไร ก็จะทำให้พวกเขาพร้อมที่จะเริ่มต้นธุรกิจของตนเองในอนาคตมากขึ้นเท่านั้น ในทำนองเดียวกัน Pitiporntapin et al. (2024) ได้เสนอว่าการออกแบบกิจกรรม สะเต็มที่เชื่อมโยงกับปัญหานอกห้องเรียนหรือความต้องการของชุมชน เช่น แปลงเกษตรพื้นที่สีเขียวในโรงเรียน หรือบริบทในท้องถิ่น จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning) ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาทักษะสำคัญ อาทิ การคิดวิเคราะห์เชิงสร้างสรรค์ การแก้ปัญหา การตัดสินใจ และการทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ความพึงพอใจของนักเรียนต่อชุดกิจกรรม

ผลการประเมินความพึงพอใจต่อชุดกิจกรรม พบว่านักเรียนมีความพึงพอใจในระดับ “มากที่สุด” โดยเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.67–4.91 นักเรียนหลายคนมีความคิดเห็นว่าการกิจกรรมมีความสนุก น่าสนใจ ได้ทดลองจริง และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ นักเรียนยังแสดงความพึงพอใจต่อชุดกิจกรรมในระดับสูงมาก ยังแสดงถึงความสำเร็จทั้งในแง่ประสิทธิภาพการเรียนรู้และความน่าสนใจของกิจกรรมตามวัตถุประสงค์ การวิจัยข้อที่ 2 ที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Eltanahy et al. (2020) ที่ระบุว่า แม้นักเรียนทุกคนอาจไม่ได้ให้ความสนใจในสะเต็มศึกษาโดยตรง แต่หากสะเต็มถูกเชื่อมโยงกับแนวทางที่แสดงให้เห็นถึงประโยชน์ในชีวิตจริงก็สามารถช่วยกระตุ้นแรงจูงใจและเพิ่มการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และRaupp (2020) ยังเน้นว่าการเรียนรู้สะเต็มศึกษาที่มีประสิทธิภาพที่สุด คือ การลงมือปฏิบัติจริง (Hands-on Learning) ซึ่งช่วยให้นักเรียนพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาในรูปแบบที่สนุกและมีความหมาย

จากงานวิจัยและแนวคิดข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า แนวทางการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรแบบสะเต็มศึกษานอกห้องเรียนที่เน้นการพัฒนาทักษะผู้ประกอบการ มีความสอดคล้องกับแนวทางการจัดการศึกษาที่มุ่งเสริมสร้างสมรรถนะและทักษะการประกอบการของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะการคิดวิเคราะห์แก้ปัญหา การคิดเชิงสร้างสรรค์ การทำงานร่วมกันและการลงมือปฏิบัติ ซึ่งล้วนเป็นทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพในอนาคตอย่างมีคุณภาพ อย่างไรก็ตาม การวิจัยครั้งนี้มีข้อจำกัด เนื่องจากใช้กลุ่มทดลองเพียงกลุ่มเดียวโดยไม่มีการเปรียบเทียบกับกลุ่มควบคุม จึงไม่สามารถระบุได้อย่างชัดเจนว่าการพัฒนาทักษะการประกอบการทั้งสามด้าน เกิดจากชุดกิจกรรมสะเต็มศึกษานอกห้องเรียนโดยตรง หรืออาจมีอิทธิพลจากกิจกรรมการเรียนการสอนในรายวิชาต่าง ๆ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งส่งเสริมทักษะเหล่านี้อยู่แล้ว ดังนั้น ผลการวิจัยควรนำไปใช้ในเชิงแนะแนวหรือการพัฒนาเชิงนโยบายมากกว่าการสรุปผลในเชิงสรุปทั่วไปอย่างแน่นอน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. จากผลการวิจัยที่แสดงให้เห็นว่าชุดกิจกรรมนอกห้องเรียนตามแนวทางสะเต็มศึกษาสามารถเสริมสร้างทักษะการประกอบการในศตวรรษที่ 21 ให้กับนักเรียนระดับประถมศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะด้านการแก้ปัญหา ความคิดสร้างสรรค์ และการทำงานร่วมกัน อีกทั้งผู้เรียนยังมีความพึงพอใจในระดับสูง สถานศึกษาจึงสามารถนำชุดกิจกรรมดังกล่าวไปใช้เป็นกิจกรรมเสริมในรายวิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เทคโนโลยี หรือการทำงานอาชีพ โดยสามารถปรับใช้ให้เหมาะสมกับระดับชั้นหรือบริบทท้องถิ่นอื่น ๆ ได้อย่างยืดหยุ่น เพื่อส่งเสริมสมรรถนะผู้เรียนให้พร้อมสำหรับการเป็นผู้ประกอบการในอนาคต และสนับสนุนการพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 อย่างยั่งยืน

2. จากผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าการเรียนรู้แบบบูรณาการในรูปแบบเสริมหลักสูตรของโรงเรียน ส่งผลให้นักเรียนมีมุมมองที่กว้างขึ้นเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจ ดังนั้นโรงเรียนสามารถใช้ชุดกิจกรรมที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการส่งเสริมการเรียนรู้นอกห้องเรียน

(Outdoor learning) หรือโครงการฝึกทักษะอาชีพเบื้องต้นในโรงเรียนสร้างแรงบันดาลใจในการเป็นผู้ประกอบการรุ่นใหม่

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการวิจัยพบว่า ชุดกิจกรรมเสริมหลักสูตรสะเต็มศึกษานอกห้องเรียนสามารถเสริมสร้างทักษะการประกอบการในศตวรรษที่ 21 ให้กับนักเรียนระดับ

ประถมศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในด้านความคิดสร้างสรรค์ การแก้ปัญหา และการทำงานร่วมกัน ในการวิจัยครั้งถัดไป ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะให้ขยายขอบเขตของกลุ่มที่ศึกษา เช่น ศึกษานักเรียนในระดับชั้นอื่น ๆ หรือศึกษาความแตกต่างของผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการนำชุดกิจกรรมไปใช้ในหลักสูตรสถานศึกษาในลักษณะที่แตกต่างกัน

References

- Baran, E., Canbazoglu Bilici, S., Mesutoglu, C., & Ocak, C. (2016). Moving stem beyond schools: Students' perceptions about an out-of-school stem education program. *International journal of education in mathematics, science and technology*, 4(1), 9–19. Doi: <https://doi.org/10.18404/ijemst.71338>
- Blackley, S., & Howell, J. (2015). A stem narrative: 15 years in the making. *Australian journal of teacher education*, 40(7), 102–112.
- Correia, M. (2024). Outdoor steam education: Opportunities and challenges. *Education sciences*, 14(7), 1–21. Doi: <https://doi.org/10.3390/educsci14070688>
- Eltanahy, M., Forawi, S., & Mansour, N. (2020). Incorporating entrepreneurial practices into stem education: Development of interdisciplinary e-stem model in high school in the United Arab Emirates. *Thinking skills and creativity*, 37, 100697. Doi: <https://doi.org/10.1016/j.tsc.2020.100697>
- Eltanahy, M., & Mansour, N. (2025). Developing a rubric for assessing students' competencies in entrepreneurial-stem learning context. *Innovations in education and teaching international*, 62(1), 249–265. Doi: <https://doi.org/10.1080/14703297.2024.2311701>
- Jonassen, D. H. (2011). Supporting problem solving in PBL. *Interdisciplinary journal of problem-based learning*, 5(2), 95–119. Doi: <https://doi.org/10.7771/1541-5015.1256>
- Office of the Basic Education Commission. (2023). *Good company creation activities: Integrity school project*. Retrieved from https://fth1.com/uppic/13101067/ita/ita_13101067_1_20230820-185526.pdf (in Thai)
- Partnership for 21st Century Learning. (2015). *P21 framework for 21st century learning*. Retrieved from <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED519462.pdf>
- Pitipornatapin, S., Butkatanyoo, O., Piyapimonsit, C., Thanarachataphoom, T., Chotitham, S., & Lalitpasan, U. (2023). The development of a professional development model focusing on outdoor learning resources to enhance in-service teachers' stem literacy. *Kasetsart journal of social sciences*, 44(2), 489–496. Doi: <https://doi.org/10.34044/j.kjss.2023.44.2.19>

- Pitipornatapin, S., Butkatanyoo, O., Piyapimonsit, C., Thanarachataphoom, T., Chotitham, S., & Lalitpasan, U. (2024). The influence of outdoor stem activities on students' stem literacy: A study of elective subject, extracurricular activities, and student club. *Journal Pendidikan IPA Indonesia*, 13(2), Doi: <https://doi.org/10.15294/es9jaz32>
- Puttamat, W. (2023). Designing an activity package to increase career skills by using agricultural product development in Ban Thaen District, Chaiyaphum Province, based on stem education. *Udon Thani Rajaphat University academic journal*, 11(2), 17-30. (In Thai)
- Raupp, A. B. (2020). *Entrepreneurship: Key to future success in stem*. Retrieved from <https://www.forbes.com/councils/forbestechcouncil/2020/08/25/entrepreneurship-key-to-future-success-in-stem/>
- Tangpitakkrai, C., & Wongwanich-Rumphakaphon, M. (2015). The development of student-centered instructional activities using cooperative learning to enhance teamwork skills in the subject group of occupations and technology (occupational work 1) for grade 7 students at Don Mueang Taharn Argard Bumrung School, Bangkok. *Journal of education review*, 30(3), 157–170. (in Thai)
- Toopriao, P. (2021). *The development of curriculum approach to enhance entrepreneur competence and corporate social responsibility for upper secondary school students (Doctoral dissertation)*. Bangkok: Srinakharinwirot University. (in Thai)
- Torrance, E. P. (2008). *Torrance tests of creative thinking: norms-technical manual, figural (streamlined) forms a & b*. Bensenville, IL: Scholastic Testing Services.
- VentureLab. (2013). *Our approach: estem-entrepreneurship+stem=estem*. Retrieved from <https://venturelab.org/approach/>
- World Economic Forum. (2020). *These are the top 10 job skills of tomorrow-and how long it takes to learn them*. Retrieved from <https://www.weforum.org/stories/2020/10/top-10-work-skills-of-tomorrow-how-long-it-takes-to-learn-them/>
- 21K School. (2025). *Vygotsky's sociocultural theory of cognitive development*. Retrieved from <https://www.simplypsychology.org/vygotsky.html>

The Relationship Between Domestic Debt, Household Consumption and COVID-19 Impact: The Case of Thailand

ความสัมพันธ์ระหว่างหนี้ในประเทศ การบริโภคในครัวเรือน และผลกระทบจากโควิด-19: กรณีศึกษาในประเทศไทย

Adriano Prates do Amaral¹ and Chawin Thammanankul¹

อาเดรียโน ปราเตส ดู อามารัล¹ และ ชวินท์ ทัมมานันท์กุล¹

¹Bachelor in Business Administration (International Business Management), Eastern Asia University

¹บริหารธุรกิจบัณฑิต (สาขาการจัดการธุรกิจระหว่างประเทศ) มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย

Received: April 24, 2025

Revised: June 4, 2025

Accepted: June 4, 2025

Abstract

This study explores the relationship between public debt and household consumption in Thailand during the period between 2005 and 2024, with an added focus on the impact of the COVID-19 pandemic on the relevant factors. The research employs Autoregressive Distributed Lag (ARDL) and Segmented Regression. The study demonstrates that public debt positively and significantly affects household spending, with the impact taking place within two to four quarters after policy implementation. The segmented regression analysis shows that the relationship between public spending and individual consumption weakened in the period post-COVID, revealing that the effectiveness of public debt as a stimulus to consumption was reduced after the event, implying that debt may be approaching critical levels that could affect economic stability. These findings emphasize the need for appropriate fiscal policy to balance short-term economic stimulus and long-term fiscal stability.

Keywords: Public debt; Household consumption; COVID-19; Thailand

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความสัมพันธ์ระหว่างหนี้สาธารณะและการบริโภคของครัวเรือนในประเทศไทยระหว่างปี 2548 ถึง 2567 โดยเน้นผลกระทบของการระบาดใหญ่ของโควิด-19 ที่มีต่อปัจจัยดังกล่าว งานวิจัยใช้การวิเคราะห์เชิงสถิติแบบ Autoregressive Distributed Lag (ARDL) และ Segmented Regression ผลการศึกษาพบว่าหนี้สาธารณะส่งผลกระทบเชิงบวกและมีนัยสำคัญต่อการใช้จ่ายของครัวเรือน โดยผลกระทบเกิดขึ้นภายในสองถึงสี่ไตรมาสหลังจากการดำเนินนโยบาย อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้จ่ายภาครัฐและการบริโภคส่วนบุคคลอ่อนแอลงในช่วงหลังวิกฤตโควิด-19 สะท้อนให้เห็นว่าประสิทธิภาพของหนี้สาธารณะในการกระตุ้นการบริโภคลดลง ผลการวิจัยบ่งชี้ว่าระดับหนี้สาธารณะของประเทศไทยอาจเข้าใกล้จุดที่อาจส่งผลกระทบต่อ

เสถียรภาพทางเศรษฐกิจ ซึ่งเน้นย้ำถึงความจำเป็นในการกำหนดนโยบายการคลังที่เหมาะสมเพื่อรักษาสมดุลระหว่างการกระตุ้นเศรษฐกิจและความมั่นคงทางการคลังในระยะยาว

คำสำคัญ: หนี้สาธารณะ; การบริโภคในครัวเรือน; โควิด-19; ประเทศไทย

Introduction

Household consumption is a fundamental macroeconomic factor determining the performance of an economy, including Thailand. When households spend money on goods and services, they create a stimulus in demand that in turn increases business production and income, improving general levels of employment, and government revenue via taxes. This creates a positive effect throughout a country's economy initiating a new cycle of economic expansion (Mian, Sufi & Verner, 2017).

On the other hand, variations in household spending may generate instability in consumption-based economies. Those variations are usually linked to other macroeconomic factors such as government debt, cost of living, import and export of goods and services, foreign direct investment, fixed capital formation, taxation, and others. Among these, government debt plays a very important role, affecting private consumption confidence, disposable income, and long-term general economic stability. Those effects are influenced by governments need to source more resources, materializing in the form of higher taxes or reduced public consumption, which in turn will reduce households purchasing capability. The threat of excessive growth of government debt is one of the largest concerns regarding an economy sustainability, that potentially could reduce overall economic activity, including household consumption (Reinhart and Rogoff, 2010; Égert 2015).

The recent COVID-19 economic downturn had an additional negative impact on economic stability. In Thailand, and around the world, the government increased spending in order to stimulate the economy during and after the COVID-19 outbreak, significantly expanding public debt to support the private sector purchasing power, including both businesses and households, and also to support public health initiatives. Those measures although necessary also brought about a higher debt-to-GDP ratio, escalating the pressure on public debt the consequent economic stability. This situation could make households more cautious regarding their spending, negatively impacting the private sector sales and the economic growth in general and, as a consequence, lead to stagnation and recession (Baker, Farrokhnia, Meyer, Pagel & Yannelis, 2023; Carvalho, Garcia, Hansen, Ortiz, Rodrigo, Rodriguez Mora & Ruiz, 2021).

In respect to current debt levels, there is a growth trend of Thailand's public expenses, which led to a total debt of almost 12 trillion-baht by the middle of 2024, representing about 64 percent of the GDP that year. Although relatively high, these results are still below the pre-determined ceiling of 70 percent of the GDP, indicating that Thailand's debt level was still within sustainable limits (PRD, 2024). However, recent projections by the National Economic and Social Development Council (NESDC) show that public debt could

reach about 69 percent of GDP by the end of 2029, increasing the potential for future economic instability (Nation Thailand, 2025).

Given these circumstances, any further growth in Thailand's public debt could have a multiplying repercussion on household consumption. As a consequence, Thai policy makers should consider adjusting the fiscal policy, in order to improve revenue and expanding borrowing to meet debt repayment obligations. However, there is a possibility that those adjustments could constrain household spending by shifting the financial cost of managing the debt onto the general population.

In summary, while Thailand's current public debt is sustainable as long as it remains within statutory limits, it is necessary to monitor its level and implement a fiscal reform that would allow the government to support its activities without increasing the pressure on household consumption and, by extension, on economic growth.

Objective

This study aims to identify the effects of government debt on household consumption in Thailand during the period between 2005 and 2024, taking into account the impact of the COVID-19 pandemic on those variables. The clear understanding of this relationship is fundamental to determine the impact of unforeseen crisis, such as pandemics, on the economy and how that knowledge could help to develop stimulus policies that simultaneously improve economic growth and reduce economic instability. It is well known that the COVID required urgent fiscal interventions by governments around the world, which started launching initiatives to support private consumption and stimulate a speedy

recovery. However, these measures added to the rising of public debt, increasing global concerns about long-term growth and the sustainability of those policies.

For Thailand this is particularly important because public debt approaches its critical threshold of 70 percent of GDP, as discussed in the previous section, an outcome that would reduce the country's capability to create sustained economic growth. Therefore, in face of these challenges, it is fundamental to understand the interplay of these factors, household consumption, government debt, and COVID-19 impact (as a proxy for unforeseen crises), so that the gained knowledge could help design targeted fiscal strategies that would avoid the most common negative effects of fiscal policies, such as reduced consumer confidence, slow recovery, and risk of economics instability. In this regard, the objective of this study is twofold:

- a) Determine the impact of government debt on household consumption in Thailand
- b) Determine the influence of the COVID-19 pandemic, including the period post outbreak, on the dynamic between government debt and household consumption.

The general expectation is that this research outcomes will contribute to the existing literature, particularly regarding the impact of government stimulus initiatives during and post-COVID in Asian and emergent countries. In order to fulfil that gap, this research outcomes will provide insights into whether public debt bolstered households' purchasing power before and after the pandemic. The gap in the literature is a consequence of the COVID-19 pandemic being such a recent event, as most of the research available on household consumption and government debt in Asia and Thailand employs data from before 2020.

Additionally, it will explore the timing and delayed effects of such policies, as well as their sustainability in the face of rising public debt levels. The authors anticipate that this knowledge will help policymakers to design more effective fiscal interventions that can support private consumption in a sustainable manner.

Literature review

Household consumption is a critical factor utilized in several economic studies that aim to determine how individual impact economic performance. Its importance derives from the key role that household spending plays on economic growth: purchasing power of households drives demand on goods and services, therefore generating both income for firms and the government. Fast changes in consumption patterns could signal changes in households' confidence, income, or saving trends. As a result, during economic downturns households may reduce consumption, which can worsen the overall performance of an economy.

Impact of public debt on growth and income

Kaplan and Violante (2014) explore the role of liquidity constraints and the response time to government stimulus policy. They developed a model used to understand how households respond to fiscal stimulus and found that 25 percent of the stimulus is used to consume nondurable goods on the first 3 months after payment. They concluded that fiscal injections can be very effective regardless of the household level of income and can stimulate economic growth.

Attanasio and Pistaferri (2016) investigate trends in consumption inequality and its relationship with income inequality. They found

that consumption inequality is more relevant than income inequality when determine the impact of stimulus policies, and even low-income households may smooth consumption. Carroll, Slacalek, Tokuoka, & White (2017) highlight how belonging to specific income groups has an impact wealth distribution and marginal propensity to consume (MPC): low income households spend the stimulus payment almost immediately, while higher income household smooth consumption.

Several different channels enable the influence of public debt on household consumption, and this stimulus may either increase or decrease household spending.

Expansionary effects that lead to higher consumption may occur by directly influencing income, known as fiscal stimulus. Governments may borrow to finance transfers to households in the form of unemployment benefits or stimulus checks, or tax reduction, increase disposable income and, as a consequence, consumption. Hagedorn, Manovskii, & Mitman (2019) discuss the impact of stimulus checks during recession periods in the United States and confirm that household spending increases as a result, in specially in low income households. Additionally, Fagereng, Holm, & Natvik (2021) observe that those low-income households have a higher marginal propensity to consume (MPC) for the extra income.

The multiplier effect from government spending is another form of expansionary force on consumption. Infrastructure projects and any other type of public services funded by debt may have an indirect effect on households' income by raising wages. Guren, Nakamura, & Steinsson (2018) show that during recessive periods government spending has a larger multiplier effect, implying an expansion in consumption.

On the other hand, contractionary effects generate lower consumption. The crowding out impact on private credit occurs when higher government debt increases long-term interest rates, raising mortgage and loan costs and therefore reducing the spending of households.

Reinhart and Rogoff (2010) demonstrate that high public debt levels are associated with slower economic growth, which can suppress household consumption. After analyzing 44 countries over 200 years they concluded that when debt exceeds 90 percent of GDP growth slows down very fast. Additionally, advanced economies are more resilient to debt than emerging economies, and the last group suffers recessions at a lower threshold.

Similarly, Égert (2015) examines the existence of a nonlinear relationship between public debt and economic growth. The author found that the relationship changes with different economic contexts and while high debt may harm growth, the threshold varies across countries. In the paper he advised policy makers to take a more nuanced approach, measuring specific local conditions in order to determine debt sustainability. Morina, Misiri, Alijaj (2024) also reveal a nonlinear relationship between government debt and household consumption in 26 OECD member countries. When debt levels are low to moderate, below 60 percent of the GDP, they have a positive or neutral effect on consumption. However, high debt levels, above 90 percent of GDP, reduce consumption.

Alesina, Favero, & Giavazzi, (2019) found that the design of a fiscal adjustment plays a fundamental role on its impact, and that fiscal austerity may also create growth. They showed that spending cuts are less damaging to an economy than tax increases, emphasizing that tax

increases on labor and capital reduce growth more persistently. They suggested that governments should prioritize structural spending reforms. However, Bato & Viray (2024) suggest that the negative effect found in Alesina et al. (2019) may be less significant during recessions or if government spending enhances productivity.

Additionally, Fatás & Summers (2018) show that fiscal austerity has permanent negative impact on economic growth. They demonstrated in a study involving OECD countries that there is a correlation between spending cuts and lower GDP that may last over more than 10 years. The authors argued that during economic downturns, public debt can help maintain household consumption levels. This is particularly important in the context of the present study, where COVID-19 plays the role of a negative influence on consumption.

Related studies in Thailand and Asia

Regarding research focusing on Asia and Thailand, Tan, Mohamed, Habibullah, & Chin (2020) studied the effects of both monetary and fiscal policies on the economic growth of three ASEAN nations from 1990 to 2018: Malaysia, Singapore, and Thailand. They found that, in general, government spending has a more direct and positive effect on growth, in particular in Thailand, with the highest impact amongst the three countries. Monetary policy has a weaker effect, with Singapore being the country more responsive to this type of policy. They advised that fiscal policy is more efficient when the objective is short-term growth. However, they emphasize that structural reforms would improve the efficiency of both policies types.

Uprasen (2022) explores the effects of government debt on Thailand's economy from 2002 to 2019 and found a nonlinear relationship

between government debt and economic growth. Moderate public debt, defined by the author as below 60 percent of the GDP, will have a neutral or positive short-term effect on growth, while high debt of more than 60 percent of the GDP will negatively impact growth, probably because of crowding-out effects and higher borrowing costs. The author advised that while debt has a positive short-term impact, the weight of long-term debt may reduce future economic performance. Rising debt levels also exert upward pressure on interest rates and inflation, while negatively impacting private investment by reducing access to credit. Both of the studies above adopt the ARDL approach. However, they focus on the period before COVID-19 had any impact.

Tangkanjanapas, Thamma-Apiroam, and Dheera-aumpon (2020) investigate the impact of public debt on Thailand's economic growth using quarterly data from 1998 to 2017 and found a non-linear relationship between the public debt and economic growth. They set-up their threshold at 48 percent public debt-to-GDP ratio and suggest that while initial increases in public debt may stimulate growth, excessive debt levels can hinder economic performance. They argued that initially public debt has a stimulating effect on growth, which is reduced after the threshold and becomes critical after 80 percent, giving as example the 1997 Asian Financial Crisis.

Chaisaard (2021) examines the relationship between public debt and Thailand's economic growth from 2005 to 2019. As in Tangkanjanapas et al. (2020) and Uprasen (2022), this author revealed the existence of a U-shaped relationship between debt and growth, supporting the gradual reduction in public debt effectiveness to stimulate economic growth. Also, similarly to other studies in this literature review, there is an

optimal debt range, within 30 to 50 percent of GDP, where is a positive impact on economic growth occurs, with the optimal level being around 40 percent, and with a sharp decline after 50 percent debt-to-GDP, with stagnation settling after 60 percent. Additionally, the author points a differentiation between productive debt, in infrastructure and education, and unproductive debt, like subsidies and debt servicing.

Summary

Household consumption is considered as a fundamental driver of economic growth and development, stimulating the demand for goods and services and, as a result, increasing income for households and businesses. Every time that household confidence, income, or savings change, consumption patterns suffer a direct impact, consequently affecting the whole economic performance. This impact is particularly important during economic downturns, where it could increase the negative consequences of a recession.

Additionally, the findings from the literature emphasize that a moderate level of public debt can help to stimulate the economy, while excessive debt may reduce consumption by households. The positive effect of public debt is mostly relevant for low-income households, that usually have a high marginal propensity to consume (MPC). The findings from Thailand studies confirm the general international patterns, with optimal public debt found to be between 40-50 percent of GDP. However, the data utilized in those studies is from before the COVID-19 outbreak, a gap in knowledge that the present study aims to fulfill.

Methodology

The main purpose of this study is to describe the impact of public debt on household final consumption in Thailand before and after the COVID-19 outbreak utilizing regression analysis. Therefore, in order to determine the soundness of the basic correlation, additional independent macroeconomic factors will be included as control variables to measure the strength of the correlation between those two major variables and the soundness of the model. The control variables are gross fixed capital formation, foreign direct investment, export of goods and services, consumer price index, gross domestic product, and total tax revenue.

This study uses time series data from a variety of secondary sources: consumer price index (CPI) from the Bureau of Trade and Economic Indices, Ministry of Commerce Thailand, public debt outstanding from Public Debt Management Office of Thailand, tax revenue from the Revenue Department, Ministry of Finance Thailand, the Gross Domestic Product and individual consumption expenditure of households from the Office of The National Economic and Social Development Council, and gross fixed capital formation, export of goods and services and foreign direct investment from the Bank of Thailand. The data under analysis range from the first quarter of 2005 to the third quarter of 2024 (fourth quarter of 2023 for tax revenue), resulting in a total of 76 observation points. The period influenced by the COVID-19 pandemic (including the pandemic itself and the subsequent quarters) includes all quarters from the first quarter of 2020 to the third quarter of 2024, in a total of nineteen observation points.

Household consumption is the dependent variable, with the assumption that the independent variables, particularly public debt, have a significant influence on the performance of final household expending. The research model is represented below:

$$\begin{aligned} HCE_{i,t} = & \alpha_i + \beta_1(TPD_{i,t-1t}) + \beta_2(GFCF_{i,t-1}) \\ & + \beta_3(FDI_{i,t-1}) + \beta_4(EXGS_{i,t-1}) + \beta_5(TTR_{i,t-1}) \\ & + \beta_6(\Delta GDP_{i,t-1}) + \beta_7(CPI_{i,t-1}) + \beta_8(COV_{i,t-1}) \\ & + \epsilon_i \quad (1) \end{aligned}$$

Household consumption expenditure (HCE) is the total spending by households on goods and services for personal use. Consumption expenditure directly affects demand growth: as demand expands, the business sector increases their production and profitability, positively impacting profitability, employment, and tax revenue (Bato & Viray, 2024). Household consumption expenditure is the study dependent variable and is included in the main equation as the natural logarithm of the individual consumption expenditure of households in Thailand.

Total Public Debt (TPD) is the total outstanding debt owed by the government, including domestic and external debt. TPD impact on household consumption is determined by the pressure that high levels of public debt exercise on interest rates, which in turn reduces private investment and, as consequence, reduce disposable income and consumption. Additionally, if households anticipate future tax increases to pay public debt, they may reduce current spending and increase savings, known as Ricardian equivalence (Égert, 2015; Reinhart and Rogoff, 2010). However, increased public debt can stimulate household consumption in the short

term and long term. For instance, expansionary fiscal policies funded by borrowing can increase disposable income, thereby boosting consumer spending (Mian et al., 2017). Total public debt is the major independent variable in this study and it is included in the regressions as the natural logarithm of the total public debt outstanding, including both external debt and domestic debt

Gross Fixed Capital Formation (GFCF) is the investment in physical assets such as infrastructure, buildings, and machinery. High levels of GFCF can help to expand productivity and consequently income levels. However, if GFCF is financed mostly by borrowing it may inflate interest rates, reducing loan opportunities, either increasing their debt or reducing their disposable income.

Foreign Direct Investment (FDI) includes all investments made by foreign companies or other entities in local businesses and assets. FDI may increase household consumption by upgrading domestic salaries and wages, developing human capital, creating jobs, and improving productivity and competitiveness. However, if FDI is concentrated in capital-intensive industries, its impact on household consumption may be limited.

Consumer Price Index (CPI) measures the rate of prices increase in terms of a standard basket of goods and services. Inflation directly affects purchasing power by reducing disposable income in the short-term. In the long-term inflation may reduce households' confidence on economy stability, leading to reduced consumption of durable goods.

Export of Goods and Services (EXGS) are all goods and services produce domestically but are sold and consumed in another country. EXGS contribute to the consumption of households by increasing income via salaries, wages, and

employment. However, if exports revenue is concentrated in the hands of a limited number of companies or individuals, its benefits may be minimal.

Total Tax Revenue (TTR). Tax revenue is a fundamental source of government income used to support public programs that directly or indirectly increase household income. However, high taxes may reduce disposable income, therefore limiting consumption.

Gross Domestic Product (GDP) is the sum of the overall economic activity in a country during a period of time, usually a year. Higher GDP typically leads to higher income levels, employment, and consumer confidence, all of which support household consumption. However, if GDP growth (Δ GDP) is unevenly distributed, its impact on consumption may be limited.

COV is a dummy variable for the post-COVID-19 pandemic and assumes the value of 1 in the quarters post-COVID outbreak, and 0 otherwise. The post-COVID period includes every quarter from 2020 up to 2024. COV will be employed to determine if there are differences in household consumption in the periods before and after COVID-19. Because the COVID-19 had a general negative impact on consumption, the expectation is that the coefficient for COV will be negative.

The variables relationship over time will be analyzed using the Autoregressive Distributed Lag (ARDL) approach, which testing procedure can determine whether a long-run relationship exists between household consumption and government debt (and the other control variables). This is particularly useful for understanding whether government debt has a sustained impact on consumption patterns.

ARDL models work by including lagged values of the independent variables, capturing how, in our case, household consumption adjusts over time in response to changes in public debt. One advantage of the ARDL model is that by including lagged values of variables, the approach reduces the risk of endogeneity, which is common in models involving time series of macroeconomic variables like household consumption and public debt. Furthermore, the approach is better adapted for smaller samples, between 30 to 80 observations (Canakci, 2021).

In order to carry out the analysis related to the impact of the period pos-COVID, this study will employ segmented regressions to each of the independent variables influencing household consumption, as a means to determine the overall effect of the COVID-19 pandemic, including the period after the outbreak. Segmented regression, also known as piecewise regression, is a statistical technique used to model data that shows different linear or nonlinear relationships across distinct intervals or segments of the independent variable (Hansen 2017, Phillips & Shi 2019).

This method is useful when the relationship between the dependent and independent variables changes at specific points, called breakpoints or knots. For the purposes of this study, it was determined that the COVID-19 outbreak is the breakpoint to be analyzed and it is expected that there will be significant differences between the two periods for at least some of the macroeconomic factors of interest. By dividing the data into segments and fitting separate models to each segment, before and after COVID, segmented regression can capture complex, non-uniform patterns that a single broad model potentially could not detect (Tuna, Evren, Şahinbaşoğlu, & Veznikli 2023).

In order to determine the validity of the overall assumption in the study, six econometric tests are employed: (1) linear regression (ordinary least squares–OLS), (2) random effects (generalized least squares–GLS), (3) fixed effects (generalized least squares–GLS), (4) Arellano-Bond estimator (generalized method of moments–GMM), (5) Arellano-Bover/Blundell-Bond estimator (generalized method of moments–GMM), and the (6) generalized estimating equations (GEE) model (Morina et al. 2024). As a precaution used to reduce effects from dispersion, multicollinearity and heteroscedasticity in the series, all continuous variables were converted to their natural logarithms, while CPI, Δ GDP and COV are introduced in the regression as discrete variables. The regression models were tested for autocorrelation utilizing the most suitable test available in the STATA software.

All the models in the study are estimated employing the STATA software and the outcomes are presented in Table 1, Table 2 and Table 3.

Statistical Analysis and Discussion

Table 1 presents the econometric outputs of the tests used in the study, which analyzed the impact of the target macroeconomic factors on household final consumption in Thailand during the period between 2005 and 2024 (2023 for total taxes).

The Breusch-Godfrey test was employed for the OLS and no significant autocorrelation in the residuals was found. This last test has the capability of detecting autocorrelation up to any pre-assigned lagged independent variable. The Wooldridge test was used for the GLS models with random and fixed effects and displayed no significant autocorrelation. Similarly, the Sargan-Hansen test shows no autocorrelation in

the variables for the GMM and GEE models.

The outcomes from the equation (1) in Table 1 demonstrate that all models are significant at 1 percent and the majority of variables are statistically significance at 1 percent or 5 percent. For the purposes of this analysis the focus will be on the Generalized Least Squares (GLS) random effect regression, model [2]. This approach is useful when autocorrelation or heteroskedasticity may occur, particularly if there is a possibility of unobserved heterogeneity or time-varying effects that are not captured by the model's explicit variables.

The central independent variable in the model, TPD, is positive and significant at 1 percent, as observed in Table 1. This result confirms that public spending in Thailand generate an incentive to consumption during the period under study, confirming the stimulus effect of public debt on household spending. Total taxes revenue (TTR) was also positive and significant at 1 percent, supporting the assumption that taxes during the period under analysis were able to support the public sector activities without significantly reducing household income.

The EXGS and Δ GDP coefficients are both positive and significant at 5 percent. These outcomes demonstrate the importance of

exports of goods and services as an income facilitator in Thailand. Additionally, the positive impact of Gross Domestic Product growth on consumption is expected according to the literature. On the other hand, both CPI and COV are negative and significant at 5 percent. In general inflation has a counteractive impact on households, as it reduces consumption by eroding purchasing power, increasing uncertainty, and making goods and services less affordable, leading to tighter budgets and reduced spending. The COVID-19 dummy negative coefficient indicates that the pandemic reduced consumption by households in a significant manner. However, it is not clear if there is any positive effect of government spending to mitigate this impact.

The variables GFCF and FDI did not show a significant impact on household consumption during the period under analysis. Gross fixed capital formation had a slighter larger influence on private spending, especially when the general results of all models in Table 1 are considered together. Nevertheless, the highest significance is only 10 percent in some approaches, but not significant in the GLS random effects regression.

Table 1

Econometric results of statistical tests models

Variables	Linear Regression (OLS)	Random Effects (GLS)	Fixed Effects (GLS)	Arellano -Bond estimator (GMM)	Arellano -Bover estimator (GMM)	Generalized Estimating Equations (GEE)
HCE	-	-	-	.492 0.000***	.684 0.000***	
TPD	.208 0.003***	.116 0.000***	.213 0.002***	.165 0.006***	.051 0.069*	.193 0.000***
GFCF	.125	.124	.094	.059	.092	.097

	0.082*	0.165	0.074*	0.356	0.129	0.074*
FDI	-.004	-.004	.001	.002	.007	-.004
	0.807	0.991	0.829	0.936	0.638	0.362
EXGS	.446	.385	.325	.052	.306	.393
	0.020**	0.023**	0.016**	0.163	0.038**	0.021**
TTR	.143	.161	.149	.170	.169	.148
	0.000***	0.000***	0.000***	0.000***	0.000***	0.000***
CPI	-.005	-.007	-.004	-.004	-.003	-.004
	0.018**	0.000***	0.015**	0.034**	0.035**	0.001***
Δ GDP	.456	.295	.269	.0975	.058	.263
	0.000***	0.018**	0.034**	0.371	0.092*	0.008***
COV	-.035	-.051	-.024	.047	-.0388	-.03187
	0.003***	0.000***	0.017**	0.012**	0.021**	0.000***
Observations	76	76	76	72	56	76
F-value:	271.67		102.59			
	0.000		0.000			
Wald chi2		1372.52		1506.21	1974.45	1663.57
		0.000		0.000	0.000	0.000
R-squared	0.9510	0.9501	0.9413	0.9034	0.8842	0.9271
Breusch-Godfrey	0.0983					
Wooldridge		0.1440	0.1699			
Sargan-Hansen				0.2819	0.2067	0.1977

Dependent Variable: Household Consumption Expenditure (HCE)

*, **, *** denote significance at 10%, 5% and 1% respectively

Table 2 shows the outcomes for the equation (1) ARDL regression (adapted from Canakci, 2021). Total public debt (TPD) has a positive lagged effect on household consumption, with exception of the first lagged TPD. Both, the two-lagged and four-lagged coefficients are significant at 5 percent level, and the three-lagged TPD is significant at 1 percent level. This result emphasizes a slightly delayed effect of public debt on individual spending, with household consumption being more responsive to government spending from two to four quarters after the event. This means that in Thailand, during the period under investigation,

government efforts to improve consumption of individuals did not have an instant effect, on the first quarter, but took at least one additional quarter to establish enough confidence to influence households purchasing, with government spending having a more gradual effect in the short to medium-term.

Three studies support a time-frame of two to four quarters for government spending impacting household consumption. Ramey (2019) showed that the effect of government debt-financed spending on household consumption can occur within 4 to 12 months if the spending is direct and targeted.

Auerbach & Gorodnichenko (2017) found that government debt-financed spending has a faster and larger impact on household consumption during recessions, with effects materializing within the same period as Ramey (2019). Blanchard (2019) reached a similar conclusion and suggested that government debt can increase household consumption relatively quickly (6 to 12 months) if crowding-out effects are minimal.

EXGS had a comparatively slower impact on household consumption, on the three and four-lagged periods. Income generated by exports may take a longer cycle to reach households, and the effect is not immediate. Studies confirm that in many cases trade and export growth in developing countries increase household income and consumption, particularly in labor-intensive sectors, with effects materializing within 6 to 18 months (Dieppe, Guénette, Ha, Kindberg-Hanlon, Kirby, Nagle, & Ye, 2020; Gabriele, 2006) or even longer as the full multiplier effect, including indirect impacts through supply chains and local businesses, may take 1 to 2 years to materialize (Kee & Tang, 2016).

The coefficients of inflation, CPI, are both negative, showing an inverse relation between inflation and household debt. Their effect is restricted to the very short-term, on the one and two-lagged periods, with a significance at 1 percent in the first lag, and at 5 percent in the second lag. Coibion, Gorodnichenko & Weber (2022) found that households reduce

consumption of durable goods when they believe inflation will be higher in the future, within a time span of 3 to 6 months. This occurs because households' confidence in their future purchasing power is reduced, affecting their perception of future income and future spending. Additionally, Miyajima (2024) analyzed the impact of inflation on consumption in emerging countries and found that household consumption in those countries plunge dramatically within 3 to 6 months after prices of food and energy increase.

Total tax revenue (TTR) has a similar profile to total public debt (TPD), the largest difference being the four-lagged period, that for TTR has only a 10 percent significance, below this study threshold for inclusion in the analysis. The two-lagged period has a significance of 5 percent, and the three-lagged has a significance of 1 percent. The mirroring in results between TTR and TPD could be explained by the use of tax revenues to support public services and social benefits, therefore funding government debt. Agarwal, Koo, & Qian (2022) found in Singapore that cash transfers funded by tax revenues generated a significant increase in household consumption of non-durable goods within 3 months to a peak in 6 months. Hagedorn, Manovskii, & Mitman (2019) explain that unemployment benefits and other social transfers funded by tax revenues helped maintain household consumption levels during recessions, with effects visible within 6 months.

Table 2

ARDL Regression

Variables	Coefficient	t-value	Significance
TPD (-2)	.466	2.42	0.012**
TPD (-3)	.709	4.27	0.000***
TPD (-4)	.415	2.24	0.031**
EXGS (-3)	.416	2.12	0.039**
EXGS (-4)	.331	2.03	0.047**
CPI (-1)	-.010	-2.91	0.005***
CPI (-2)	-.007	-2.26	0.028**
TTR (-2)	.165	2.22	0.028**
TTR (-3)	.182	2.74	0.008***
TTR (-4)	.081	1.79	0.079*
Δ GDP (-2)	.420	3.15	0.003***
Δ GDP (-3)	.353	-2.26	0.028**
Δ GDP (-4)	.152	1.73	0.090*
COV (-1)	-.051	-2.23	0.029**

Number of observations: 72

F-value: 156.63

F (sig.): 0.0000

R-squared: 0.9714

Adj R-squared: 0.9674

Breusch-Godfrey Test: 0.3228

Dependent Variable: Household Consumption Expenditure (HCE)

*, **, *** denote significance at 10%, 5% and 1% respectively

GDP growth (Δ GDP) reproduces almost directly the profile of TTR, with 1 percent significance on two-lagged period, 5 percent significance for three-lagged period, and a low 10 percent significance for the final lag. The literature has mixed results regarding the timing between Δ GDP and its impact on household consumption. According to Carvalho, Ferrero, & Nechio (2016) the speed at which Δ GDP leads to higher income and consumption depends on how quickly income growth translates into disposable income for households. The authors calculated a delay between three quarter up to

two years caused by both labor market conditions and wage-setting conditions such as collective bargaining power, regulations, market forces, and others. In addition, Alvaredo, Chancel, Piketty, Saez, & Zucman, (2017) found that the impact of GDP growth on household consumption is likely to be inconsistent, as higher-income households receive the highest benefits from the growth and, because of their lower marginal propensity to consume, the final impact on consumption may be delayed or subdued.

Finally, the dummy variable for COVID-19, COV, implicates that the pandemic

and post-pandemic slowdown had an immediate impact, stronger on the one-lagged period. The one-lagged coefficient for COV is significant at 5 percent and negative, indicating that COVID depressed consumption very fast, a result that is not surprising. The speed of the impact of COVID varies in the literature, as lockdowns, job losses, and uncertainty led to sharp declines in spending. The timing and magnitude of this impact differed across countries and sectors, but the effects were generally felt within weeks to a few months from the beginning of the pandemic. Baker et al. (2023) show that household consumption suffered because of job losses, reduced working hours, and income uncertainty, strongly impacting lower-income households. These effects materialized within 1 to 3 months of the pandemic's outbreak, as households were forced to adjust spending in response to income shocks. Carvalho et al. (2021) demonstrate that the increased uncertainty about the future during COVID led households to both save more and spend less, practicing precautionary saving due to uncertainty about future income and expenses. This behavior sharply reduced consumption, with effects becoming visible within 2 to 4 months of the outbreak. They emphasize that declines in household consumption continued longer after the outbreak.

Table 3 shows an additional exploration of the relationship between the macroeconomic variables of interest in the study, particularly total public debt (TPD), and their effect on household consumption during the period between 2005 to 2024. The segmented regression employs the

COVID-19 outbreak, at the first quarter of 2020, as the breaking point of a new segment in the analysis of the relationship between the variables. The observed TPD is significant at 1 percent before COVID and 5 percent post-COVID. EXGS has the opposite profile: significant at 5 percent before COVID and 1 percent post-COVID. CPI and Δ GDP are significant at 1 percent before and after the COVID outbreak, the first variable having negative coefficients. These results suggest that total debt, exports of goods and services, inflation and growth of GDP have a sustained effect on household debt during the whole period under study, and the COVID pandemic did not change the variables influence over households expending. The exception is total taxes revenue, TTR, that has lost significance on the period post-COVID.

When the differences between the segments before and post-COVID are examined the analysis reveals that only total public debt (TPD) has shown a relevant difference between the coefficients of the regressions: this difference is both statistically significant, at 5 percent, and negative. In a segmented regression the model is divided into separated segments, each with its own slope. A negative difference in slopes between two segments means that the slope of the second segment is less than the slope of the first segment (Hansen 2017). This suggests a reduction in the rate of change of individuals consumption after the COVID outbreak, disclosing that the relationship between government debt and the household spending weakened in the period post-COVID.

Table 3*Segmented Regression*

Variables	(A) Before COVID	(B) Post-COVID	Difference (B-A)
TPD	.466 0.000***	.218 0.029**	-0.217 .016**
EXGS	.321 0.013**	.386 0.006***	0.065 .333
CPI	-.0046 0.000***	-.0055 0.005***	0.0009 .904
TTR	.163 0.034**	-.023 0.361	0.186 .112
Δ GDP	.612 0.000***	.574 0.000***	-0.037 .908
Observations:	20	19	
F-value:	217.97	8.70	
F (sig.):	0.000	0.009	
R-squared:	0.9626	0.7178	
Breusch-Godfrey:	0.6977	0.2363	

Dependent Variable: Household Consumption Expenditure (HCE)

*, **, *** denote significance at 10%, 5% and 1% respectively

This result does not imply that government spending ceased to be relevant in the support of households' consumption, but reveals that its effects are weakening comparatively to before the COVID-19 outbreak.

According to Tangkanjanapas et al. (2020) there is a non-linear relationship between public debt and economic growth in Thailand. Specifically, there is a threshold level of 48 percent of public debt to GDP, beyond which additional debt negatively impacts economic growth. Similar results were found by Chaisaard (2021), and Uprasen (2022), with decline in public debt impact on consumption occurring after 50 and 60 percent of GDP, respectively. Following this reasoning, the slow-down in the rate of change between TPD and HCE may indicate that public

debt is close to or have exceeded the point where it has a positive impact on household consumption. However, further research is necessary to confirm this observation, which is beyond of the scope of this study.

Result

Both Thailand's government debt and household consumption have been the topic of significant discussion, particularly in the period following the COVID-19 pandemic, when the government had to carry out the necessary initiatives to face the crisis and to bolster recovery afterwards, leading to an increase in debt-to-GDP ratio that recently moved to 64 percent and is forecasted to reach 69 percent by 2029, only one percentage point below the ceiling of 70 percent.

In this regard, this study aims to verify if government spending had a positive effect on household consumption both before and after the COVID outbreak, as a means to evaluate both the accuracy of the consumption supporting programs and to guide future initiatives. In order to achieve these goals this study set up two main objectives: (1) determine the impact of government debt on household consumption in Thailand and (2) determine the influence of the COVID-19 pandemic, including the period post outbreak, on the dynamic between government debt and household consumption. These objectives were achieved by examining the relationship between household consumption, government debt, COVID-19 impact and a group of macroeconomic control variables, including gross fixed capital formation, foreign direct investment, exports of goods and services, consumer price index, total tax revenue and gross domestic product growth. The study focused on the period between 2005 to 2024, divided in two parts: before COVID (2005 to 2019) and post-COVID (2020 to 2024). The quantitative analysis employed a Generalized Least Squares (GLS) random-effect regression, an Autoregressive Distributed Lag (ARDL) approach to assess both immediate and lagged effects, and a Segmented Regression to investigate the before and after effects of the COVID-19 outbreak.

Both foreign direct investment (FDI) and gross fixed capital formation (GFCF) did not significantly impact household consumption. Nevertheless, total public debt (TPD) has a positive and significant impact on household consumption, confirming the assumption that government spending stimulates household consumption. The ARDL outcome displayed a lag between two to four quarters, a result

that suggests a short delay but a sustained impact of government debt on household consumption. The segmented regression analysis shows a weakened relationship between public debt and household consumption in the period post-COVID, with a negative and significant difference in the rate of change between segments. This result implies that while public debt still relevant, its effectiveness in stimulating consumption has decreased, potentially due to Thailand's public debt approaching a threshold where its positive effects on growth will decline, supporting findings from Tangkanjanapas (2020), Chaisaard (2021), and Uprasen (2022).

Total tax revenue (TTR) also positively impacts consumption, as taxes generate the income to fund public investments that indirectly supports household's spending. However, the segmented regression shows that TTR lost significance in the post-COVID period, indicating a shift in its role after the pandemic. Exports of goods and services (EXGS) and GDP growth (Δ GDP) both have positive and significant effects on household consumption, though their impacts differ in timing. EXGS influences consumption with a lag of three to four quarters, reflecting the time it takes for export income to reach households, while Δ GDP shows a more immediate effect, with significant impacts within two to three quarters. For both, the impact on household consumption is relatively stable before and after COVID. Inflation (CPI), on the other hand, has a negative and significant effect on consumption on the first and second quarters, as rising prices reduce households' purchasing power in the short-term. This variable also has a steady impact in the periods before and post-COVID.

In summary, the study's findings directly address its two key objectives. First, regarding the impact of government debt on household consumption, government spending has a positive impact on household consumption, with a slightly delayed but steady effect. Second, regarding the second objective—analyzing COVID-19's influence on this relationship—the effectiveness of public debt support to household spending decreased with debt levels expansion in the period post-COVID, revealing a weakened effect post-pandemic, as Thailand's rising debt-to-GDP ratio (approaching 70%) diminishes the consumption-stimulating power of government spending. This aligns with prior research suggesting debt thresholds beyond which fiscal expansion loses efficacy.

In this regard, policymakers should incorporate this knowledge on lagged effects and public debt thresholds when designing fiscal policies in order to promote sustainable economic growth and stability.

Recommendations

The results discussed above show a relevant impact of public debt on household spending, with implications regarding research focusing on fiscal policies during times of crisis, when government stimulus would be necessary as a means to support consumption and foster economic recovery, but could bring about an excessive debt that could also slowdown that recovery. In this regard, there is more that can be investigated on the subject matter, but it was outside of the scope of this present study. Two suggestions for future research are included below as a way to promote further discussion on this topic.

First, future studies could investigate in more detail the impact of public debt threshold on household consumption, in special in the context of Thailand's distinct economic profile and history. Further research could focus on the peculiarities of household's demand, including the effect of public debt on consumption of durable and non-durable goods, different levels of household's income, demographic factors like size, age and education, regional differences, employment conditions, and on any other relevant factor. This would give policymakers the opportunity to fine tune fiscal policies in order to achieve the most positive effect without hindering growth and development or causing economic instability.

Second, more discussion is necessary concerning the delayed impact between policy implementation and consumption growth. As discussed in the previous section, government policies changes may take time to achieve their objectives, potentially creating more instability before they can be effective. This topic is particularly important in emergency situations, such as the recent COVID-19 pandemic, when households' income was abruptly reduced, with negative repercussions to the overall economy. In order to better understand the timing and delay in fiscal policies, future studies could focus in the specific characteristics of different initiatives. Those studies could include for example the timing and delay of direct government cash transfers, reduced sales and income taxes, increased government spending in specific projects, including infrastructure, social programs, or subsidies. These studies would provide policymakers with specific targets to address during the crises, avoiding broad-based stimulus that could unnecessarily increase government

debt.

Additionally, these research projects could include comparative analyses to other countries in ASEAN, in order to understand the characteristic of Thailand's unique conditions.

By addressing these research gaps, future studies could improve the general knowledge on the interactions between fiscal policies, public debt, household consumption, and crises economic responses, this way policymaker to the better design suitable policies that

encourage both economic stability and growth.

In this regard, policymakers' priority should be on targeted fiscal stimulus that improve consumption of low-income households, which have higher propensity to consume, therefore maximizing the impact of such policies. However, giving the diminishing returns of debt-based policies, Thailand could redirect the focus to productive investments in infrastructure and education, which would result in a more sustainable growth while avoiding excessive debt accumulation.

References

- Agarwal, S., Koo, K. M., & Qian, W. (2022). Consumption response to temporary price shock: Evidence from Singapore's annual sale event. *Journal of financial intermediation*, 51, 100966.
- Alesina, A., Favero, C., & Giavazzi, F. (2019). Effects of austerity: Expenditure-and tax-based approaches. *Journal of economic perspectives*, 33(2), 141-162.
- Alvaredo, F., Chancel, L., Piketty, T., Saez, E., & Zucman, G. (2017). Global inequality dynamics: New findings from WID world. *American economic review*, 107(5), 404-409.
- Attanasio, O. P., & Pistaferri, L. (2016). Consumption inequality. *Journal of economic perspectives*, 30(2), 3-28.
- Auerbach, A. J., & Gorodnichenko, Y. (2017). *Fiscal stimulus and fiscal sustainability* (No. w23789). National Bureau of Economic Research.
- Baker, S., Farrokhnia, R. A., Meyer, S., Pagel, M., & Yannelis, C. (2023). Income, liquidity, and the consumption response to the 2020 economic stimulus payments. *Review of finance*, 27(6), 2271-2304.
- Bato, M. J., & Viray Jr, E. (2024). Exploring the effects of high national debt on household consumption and foreign direct investments. *Bedan research journal*, 9(1), 112-144.
- Blanchard, O. (2019). Public debt and low interest rates. *American economic review*, 109(4), 1197-1229.
- Canakci, M. (2021). The impact of monetary policy on household debt in China. *The journal of asian finance, economics and business*, 8(4), 653-663.
- Carvalho, C., Ferrero, A., & Nechio, F. (2016). Demographics and Real Interest Rates: Inspecting the Mechanism. *European economic review*, 88, 208-226.
- Carvalho, V. M., Garcia, J. R., Hansen, S., Ortiz, A., Rodrigo, T., Rodriguez Mora, J. V., & Ruiz, P. (2021). Tracking the Covid-19 Crisis with high resolution transaction data. *Royal society open science*, 8(8), 210-218

- Chaisaard, K., (2021). *Chulalongkorn University Theses and Dissertations (Chula ETD). 7660. The impact of public debt on economic growth: evidence from Thailand*. Retrieved from <https://digital.car.chula.ac.th/chulaetd/7660>
- Coibion, O., Gorodnichenko, Y., & Weber, M. (2022). Monetary policy communications and their effects on household inflation expectations. *Journal of political economy*, 130(6), 1537-1584.
- Dieppe, A. M., Guénette, J. D., Ha, J., Kindberg-Hanlon, G., Kirby, P. A., Nagle, P. S. O., & Ye, L. S. (2020). *Global economic prospects: Slow growth, policy challenges*. World Bank Group Working Paper.
- Égert, B. (2015). Public debt, economic growth and nonlinear effects: Myth or reality?. *Journal of macroeconomics*, 43, 226-238.
- Fagereng, A., Holm, M. B., & Natvik, G. J. (2021). MPC heterogeneity and household balance sheets. *American economic journal: Macroeconomics*, 13(4), 1-54.
- Fatás, A., & Summers, L. H. (2018). The permanent effects of fiscal consolidations. *Journal of international economics*, 112, 238-250.
- Gabriele, A. (2006). Exports of services, exports of goods, and economic growth in developing countries. *Journal of economic integration*, 294-317.
- Government Public Relations Department (PRD). (2024). *Thailand's public debt remains below the ceiling*. Retrieved from <https://thailand.prd.go.th/en/content/category/detail/id/48/iid/337798>.
- Guren, A., Mc Kay, A., Nakamura, E., & Steinsson, J. (2018). *General equilibrium multipliers of housing wealth effects and fiscal shocks*. (No. w24729). National Bureau of Economic Research.
- Hagedorn, M., Manovskii, I., & Mitman, K. (2019). *The fiscal multiplier* (No. w25571). National Bureau of Economic Research.
- Hansen, B. E. (2017). Regression kink with an unknown threshold. *Journal of business & economic statistics*, 35(2), 228-240.
- Kaplan, G., & Violante, G. L. (2014). A model of the consumption response to fiscal stimulus payments. *Econometrica*, 82(4), 1199-1239.
- Kee, H. L., & Tang, H. (2016). Domestic value added in exports: Theory and firm evidence from China. *American economic review*, 106(6), 1402-1436.
- Mian, A., Sufi, A., & Verner, E. (2017). Household debt and business cycles worldwide. *The quarterly journal of economics*, 132(4), 1755-1817.
- Miyajima, K. (2024). Monetary policy, inflation and distributional impact: South Africa's case. *South African journal of economics*, 92(3), 305-330.
- Morina, F., Misiri, V., & Alijaj, S. (2024). Examining the relationship between public debt and private consumption in European OECD countries (2011–2020). *Quantitative finance and economics*, 8(1), 75-102.
- Nation Thailand. (2025). *NESDC rings alarm bell as Thailand's public debt approaches 70% of GDP*. Retrieved from https://www.nationthailand.com/business/economy/40045054?utm_source=chatgpt.com
- Phillips, P. C., & Shi, S. (2019). Detecting financial collapse and ballooning sovereign risk. *Oxford bulletin of economics and statistics*, 81(6), 1336-1361.

- Ramey, V. A. (2019). Ten years after the financial crisis: What have we learned from the renaissance in fiscal research?. *Journal of economic perspectives*, 33(2), 89-114.
- Reinhart, C. M., & Rogoff, K. S. (2010). Growth in a time of debt. *American economic review*, 100(2), 573-578.
- Tan, C. T., Mohamed, A., Habibullah, M. S., & Chin, L. (2020). The impacts of monetary and fiscal policies on economic growth in Malaysia, Singapore and Thailand. *South Asian journal of macroeconomics and public finance*, 9(1), 114-130.
- Tangkanjanapas, T. A., & Dheera, A. (2020). Public debt and economic growth: The empirical result of Thailand. *RMUTT global business and economics review*, 15(2), 1-18.
- Tuna, E., Evren, A. A., Şahinbaşoğlu, Z. Z., & Veznikli, M. (2023). Examination of the effects of covid-19 on happiness in different geographical regions with piecewise linear panel data models. *Sustainability*, 15(11), 8569.
- Uprasen, U. (2022). *The macroeconomic impact of government debt: an empirical analysis of Thailand in sustainable development in asia: Socio-economic, financial, and economic perspectives*. Cham: Springer International Publishing.

วินัยการเงินการคลังและงบประมาณ กับทัศนคติของประชาชนนอกเขตตัวเมือง
จังหวัดขอนแก่น ต่อนโยบายแจกเงินดิจิทัลของรัฐ
Discipline of Finance and Budget with the Attitude of People Outside the City
Area Khon Kaen Province to the State's Digital Money Distribution Policy

ปิยเกียรติ สาวิกัญ¹, จักรินทร์ สมมติ¹, ประเทือง ปานหงส์ ช่างสลัก¹ และ ธนพัชญ์ เผือกพิพัฒน์¹
Piyakiat Sawigun¹, Jackarin Somati¹, Pratheung Panhong Changsalak¹ and Tanapat
Peugpipat¹

¹มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต

¹Rattana Bundit University

Received: April 30, 2025

Revised: June 4, 2025

Accepted: June 4, 2025

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เพื่อศึกษาความเป็นมาหลักการแนวคิดของนโยบายแจกเงินดิจิทัล (Digital Wallet Policy) (2) เพื่อศึกษาวิเคราะห์ทัศนคติของประชาชนนอกเขตตัวเมือง จังหวัดขอนแก่น ต่อนโยบายแจกเงินดิจิทัลของรัฐ (3) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์แนวทางการบังคับใช้กฎหมายวินัยการเงินการคลังและงบประมาณ ต่อนโยบายแจกเงินดิจิทัลของรัฐ ให้เกิดประสิทธิภาพ กลุ่มประชากรเป้าหมายได้แก่ ประชาชนนอกเขตอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น จำนวน 1,784,641 คน กลุ่มตัวอย่าง 400 คน โดยใช้ตารางของเครจซี่ และมอร์แกน เก็บข้อมูล ตุลาคม 2567 ถึง กุมภาพันธ์ 2568 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า ภาพรวมมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 3.48 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เท่ากับ 0.49 อยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านประชาชนอยู่ในระดับปานกลาง ด้านการก่อกวนสาธารณะอย่างมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับปานกลาง ด้านหลักการรักษาเสถียรภาพและการพัฒนาทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนอยู่ในระดับมาก และแนวทางบังคับใช้กฎหมายที่สำคัญคือ แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 4 เพิ่มบทนิยาม ให้มีหมวดที่ 6 บทลงโทษก่อนถึงบทเฉพาะกาล แก้ไข มาตรา 81 “ผู้ใดที่มีตำแหน่งหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้กระทำการฝ่าฝืนต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 3 ปี ถึง 15 ปี และปรับตั้งแต่สามแสนบาท ถึง หนึ่งล้านบาทและแสนบาท และให้เพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งในทางการเมืองทุกระดับเป็นเวลา 10 ปี

คำสำคัญ: วินัยการเงินการคลัง; งบประมาณ; ทัศนคติ; ประชาชน; นโยบายแจกเงินดิจิทัลของรัฐ

Abstract

The purpose of this research is to (1) study the background and principles of the Digital Wallet Policy, (2) analyze the attitudes of the population outside the urban area of Khon Kaen Province towards the government's digital cash distribution policy, and (3) examine and analyze the enforcement strategies of financial discipline and budget laws related to the Digital Wallet

Policy to enhance efficiency. The target population consists of 1,784,641 residents outside Khon Kaen City, with a sample size of 400 determined using Krejcie and Morgan's table. Data collection occurred from October 2024 to February 2025, with analysis conducted through descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, and standard deviation, as well as content analysis. The results indicate an overall average ($\bar{X}$)=3.48 and a standard deviation (SD)=0.49, reflecting a moderate level. The areas of populism and effective public debt management showed moderate levels, while the principles of maintaining economic stability and sustainable development achieved a higher rating. Key legal enforcement recommendations include amending Section 4 to introduce definitions and a new Section 6 for penalties before transitional provisions, and the amendment of Section 81 to impose prison sentences between 3 to 15 years, and fines ranging from 300,000 to 1.5 million Baht, along with a 10-year ban on eligibility for political office.

Keywords: Financial Discipline; Budgeting; Attitudes; Public; Government Digital Cash Distribution Policy.

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความเป็นมาของปัญหา “ข้อเท็จจริงเชิงปัญหา” นโยบายแจกเงินดิจิทัล 10,000 บาทต่อคน เป็นนโยบายกระตุ้นเศรษฐกิจรูปแบบใหม่ที่น่าสนใจและมีความท้าทายสูง เพื่อกระตุ้นการใช้จ่ายภายในประเทศ และส่งเสริมการเข้าถึงเทคโนโลยีทางการเงินซึ่งประชาชนทั้งประเทศทราบจากการหาเสียงของพรรคการเมืองแกนนำรัฐบาลปัจจุบัน แต่การนำนโยบายนี้ไปปฏิบัติจริงย่อมส่งผลกระทบต่อระบบการเงินการคลังและการบริหารเศรษฐกิจของประเทศในหลายมิติ การศึกษาผลกระทบอย่างครอบคลุมจึงมีความสำคัญยิ่งต่อการวางแผนและการตัดสินใจเชิงนโยบายที่รอบคอบ

“หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง” คือ พ.ร.บ.วินัยการเงินการคลังของรัฐ พ.ศ. 2561 ที่ตราขึ้นเพื่อให้รัฐรักษาคุณภาพทางการคลัง รัฐจึงต้องยึดมั่นในวินัยทางการเงินในทุกการรับรายจ่ายเงินงบประมาณแผ่นดิน เพื่อสร้างสรรค์ความมั่งคั่งที่งดงาม ยั่งยืน ดังนั้น บทบัญญัติในเรื่องกรอบวินัยการเงินการคลัง และงบประมาณ จึงเสมือนกรอบที่เป็นแบบร่างแห่งความสำเร็จที่ต้องสร้างสรรค์อย่างพิถีพิถันเพื่อประโยชน์สุขแห่งปวงชนชาวไทย และความมั่นคงให้แก่ประเทศชาติสืบไป

นโยบายแจกเงินดิจิทัล (Digital Wallet Policy)

เป็นหนึ่งในนโยบายเศรษฐกิจที่สำคัญของรัฐบาล คือ จะให้เงินดิจิทัล 10,000 บาท แก่ประชาชนบางคนตามเกณฑ์ที่กำหนด และให้ใช้จ่ายภายในอำเภอตามทะเบียนบ้าน สำหรับการซื้อของอุปโภคบริโภคเท่านั้น โดยจะพัฒนาต่อยอดจากแอปพลิเคชันเป่าตังและนำระบบ blockchain เข้ามาช่วยดำเนินการ โดยจะกระทำด้วยวิธีกู้เงินด้วยการตรา พ.ร.บ.กู้เงิน 5 แสนล้านบาท มาบริหารจัดการตามนโยบายนี้ แต่ประเด็นปัญหา คือ พ.ร.บ.วินัยการเงินการคลัง มาตรา 6 และมาตรา 9 มีสาระสำคัญคือ ต้องไม่ใช้ประโยชน์ไปในการหาเสียง หาคะแนนนิยม สำหรับมาตรา 6 และมาตรา 9 ในหมวด 1 บททั่วไป ของ พ.ร.บ.วินัยการเงินการคลังฯ ระบุไว้ในมาตรา 6 มีใจความสำคัญคือ รัฐบาลต้องบริหารเงินของประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตรวจสอบได้ เพื่อประโยชน์ของประเทศและประชาชนในระยะยาว ซึ่งหากพิจารณาว่า เงินแผ่นดินก็เหมือนเงินของครอบครัวใหญ่ รัฐบาลต้องดูแลเงินก้อนนี้ให้ดีไม่ใช่แค่ใช้จ่ายอย่างประหยัด แต่ต้องใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด โปร่งใสให้ประชาชนตรวจสอบได้ และต้องวางแผนการเงินระยะยาวให้มั่นคงและรอบคอบไม่สร้างหนี้สินจนเกินตัว

ส่วนมาตรา 9 นั้นได้เน้นย้ำว่ารัฐบาลต้องเคร่งครัดในเรื่องการใช้เงินแผ่นดิน ไม่ใช่เงินเพื่อหวังผลทางการเมืองในระยะสั้น ที่อาจทำให้ประเทศเสียหายในระยะยาว

ต่อมา คณะกรรมการกฤษฎีกามีความเห็นมายัง คณะกรรมการนโยบายโครงการเติมเงิน 10,000 บาท ว่า ร่าง พ.ร.บ.กู้เงิน 5 แสนล้านบาท จะต้องเป็นไปตาม พ.ร.บ.วินัยการเงินการคลังฯ มาตรา 53 และมาตรา 57

ความสำคัญของปัญหา

การดำเนินโครงการแจกเงินดิจิทัล ก่อให้เกิด ปัญหาที่ซับซ้อนและท้าทาย ซึ่งมีประเด็นสำคัญที่จำเป็นต้องวิเคราะห์ ได้แก่

ด้านวินัยการเงินการคลังและงบประมาณ

(ก) ภาระงบประมาณ การแจกเงินจำนวนมหาศาล ย่อมสร้างภาระงบประมาณแผ่นดินอย่างหนัก อาจส่งผลกระทบต่อ ความยั่งยืนทางการคลังในระยะยาว นำไปสู่การเพิ่มภาระ หนี้สาธารณะและส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่น

(ข) ความเสี่ยงต่อเงินเฟ้อ การเพิ่มปริมาณเงินใน ระบบเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วอาจกระตุ้นให้เกิดเงินเฟ้อ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากกำลังซื้อของประชาชนเพิ่มขึ้นอย่างมาก แต่กำลังการผลิตของประเทศยังไม่สามารถรองรับได้

(ค) การจัดการและควบคุมการใช้จ่ายเงินดิจิทัล ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการเป็นสิ่งสำคัญ การขาดการควบคุมที่เข้มงวดอาจนำไปสู่การใช้จ่ายที่ไม่ เกิดประโยชน์ต่อเศรษฐกิจ และนำไปสู่การทุจริตและการ แสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว

ด้านการบริหารงานทางการคลังและเศรษฐกิจ

(ก) ประสิทธิภาพในการกระตุ้นเศรษฐกิจการ ใช้จ่ายอาจไม่กระจายอย่างทั่วถึง อาจมีกลุ่มเป้าหมายบาง กลุ่มที่ได้รับประโยชน์น้อยกว่ากลุ่มอื่น ๆ และอาจมีการ ใช้จ่ายในสินค้าและบริการที่ไม่ใช่สินค้าและบริการที่สร้าง มูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ

(ข) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยี การนำระบบเงินดิจิทัลมาใช้ จำเป็นต้องมีการพัฒนา โครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่ครอบคลุม และมีประสิทธิภาพ รวมถึงการสร้างความเข้าใจและความ รู้ความสามารถด้านดิจิทัลให้แก่ประชาชน

(ค) การแข่งขันทางเศรษฐกิจ การแจกเงินดิจิทัล อาจส่งผลกระทบต่อการแข่งขันทางเศรษฐกิจในระยะยาว โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากมีการใช้จ่ายส่วนใหญ่กับธุรกิจขนาด เล็กหรือธุรกิจที่มีอำนาจเหนือกว่า จะทำให้ธุรกิจขนาด กลางและขนาดย่อมอาจไม่ได้รับประโยชน์อย่างเต็มที่

การศึกษาผลกระทบของโครงการอย่างรอบด้าน โดยใช้กรอบวิเคราะห์เชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ จึงมีความ จำเป็นอย่างยิ่งในการสร้างความเข้าใจและช่วยในการ วางแผนและการตัดสินใจเชิงนโยบายเพื่อให้เกิดประโยชน์ สูงสุดต่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยในระยะยาว ดังนี้

ประการแรก การวิจัยจะศึกษาความเป็นมา หลักการ และแนวคิดของนโยบายแจกเงินดิจิทัล โดย วิเคราะห์กรอบแนวคิด เป้าหมาย และกลไกการทำงานของ นโยบายเพื่อสร้างพื้นฐานความเข้าใจที่ครอบคลุม และ เป็นรากฐานสำหรับการวิเคราะห์ในส่วนถัดไป

ประการที่สอง การวิจัยจะศึกษาวิเคราะห์ทัศนคติ เพื่อสำรวจความคิดเห็น ความพึงพอใจ และอุปสรรคต่าง ๆ ที่ประชาชนอาจเผชิญ ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจถึงความต้องการ ของประชาชนต่อการออกแบบและปรับปรุงนโยบายให้ สอดคล้องกับบริบทของสังคม

ประการสุดท้าย การวิจัยจะศึกษาและวิเคราะห์ แนวทางการบังคับใช้กฎหมายวินัยการเงินการคลังและ งบประมาณ เพื่อให้แน่ใจว่าการดำเนินนโยบายเป็นไปอย่าง โปร่งใส มีประสิทธิภาพ และปราศจากการทุจริต เพื่อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงและสร้างกลไกการตรวจสอบ ที่เข้มแข็งขึ้น

ผลการวิจัยนี้คาดว่าจะให้ประโยชน์ต่อหลาย ภาคส่วน ได้แก่ หน่วยงานผู้กำหนดนโยบาย และ นักวิชาการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับทัศนคติ ของประชาชนจะเป็นตัวชี้วัดความชอบธรรมของนโยบาย นอกจากนี้ การวิจัยนี้ยังเป็นการสร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยว กับนโยบายแจกเงินดิจิทัลในบริบทของประเทศไทย และสามารถนำไปใช้เป็นกรณีศึกษาสำหรับการศึกษาวิจัยใน อนาคตได้ต่อไป

ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงประสงค์จะศึกษาวิจัยถึง ทัศนคติของประชาชนนอกเขตตัวเมืองขอนแก่น จังหวัด ขอนแก่น เนื่องจากเป็นเมืองใหญ่ในภาคตะวันออกเฉียง เหนือ ซึ่งมีประชากรหนาแน่น และโรงงานอุตสาหกรรม สถานศึกษาเป็นจำนวนมาก ว่ามีทัศนคติในระดับใด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาหลักการแนวคิดของ นโยบายแจกเงินดิจิทัล

2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ทัศนคติของประชาชนนอกเขตตัวเมือง จังหวัดขอนแก่น ต่อนโยบายแจกเงินดิจิทัลของรัฐ

3. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์แนวทางการบังคับใช้กฎหมายวินัยการเงินการคลังและงบประมาณ ต่อนโยบายแจกเงินดิจิทัลของรัฐ ให้เกิดประสิทธิภาพ

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับเงินดิจิทัล

1.1 แนวคิดสกุลเงินดิจิทัล

ในสมัยก่อนการใช้เงินสดพกพาไม่สะดวกและยังมีข้อจำกัด เช่น การต้องพึ่งธนาคาร ธนาคารปิดเราก็ทำธุรกรรมไม่ได้ ค่าธรรมเนียมก็แพงขึ้นเรื่อย ๆ และการใช้เงินสดก็มีความเสี่ยง ปัญหาเหล่านี้จึงทำให้นักธุรกิจคิดค้น “สกุลเงินดิจิทัล” ขึ้นมาโดยเริ่มต้นในราว ๆ ปี ค.ศ.2009 ซึ่งเป็นการปฏิวัติวงการการเงิน จึงทำให้เกิดคำถามว่า สกุลเงินดิจิทัลคืออะไร

1.2 ความหมายของเงินดิจิทัล

หากพิจารณาตามกฎหมายไทยจะเรียกว่า “คริปโทเคอร์เรนซี” Cryptocurrency หรือ “สินทรัพย์ดิจิทัล” ก็คือเป็นข้อมูลดิจิทัลที่สร้างขึ้นบนระบบคอมพิวเตอร์ใช้แทนเงินสดได้ สามารถซื้อของหรือแลกเปลี่ยนกับสิ่งอื่น ๆ ได้เหมือนเงินสดทุกอย่าง แต่สะดวก รวดเร็ว และปลอดภัยกว่า เป็นเงินที่ธนาคารแห่งประเทศไทยออกมาให้ เป็นแบบดิจิทัลและรับประกัน มีมูลค่ารองรับด้วยสินทรัพย์ของรัฐบาล

2 นโยบายแจกเงินดิจิทัล (Digital Wallet Policy)

โครงการแจกเงินดิจิทัลมักมีลักษณะเป็นการแจกเงินในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ให้กับประชาชน ซึ่งสามารถนำไปใช้จ่ายในร้านค้าหรือแพลตฟอร์มออนไลน์ต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการใช้จ่ายในเศรษฐกิจท้องถิ่น (IMF, 2020) นโยบายดังกล่าวมักถูกออกแบบมาเพื่อลดผลกระทบทางเศรษฐกิจจากการแพร่ระบาดของโรคหรือวิกฤตทางเศรษฐกิจอื่น ๆ โดยมุ่งหวังให้ประชาชนมีสภาพคล่องทางการเงินและสามารถเข้าถึงสินค้าหรือบริการที่จำเป็นได้ (OECD, 2021)

ในทางปฏิบัติ โครงการแจกเงินดิจิทัลของรัฐจะต้องมีการออกแบบอย่างชัดเจนเกี่ยวกับวิธีการแจกจ่าย วิธีการใช้งาน และระบบความปลอดภัยในการทำธุรกรรม เพื่อป้องกันการฉ้อโกงหรือการทุจริต (Zhang & Chen,

2022) การประเมินผลความสำเร็จของโครงการดังกล่าวก็ถือเป็นเรื่องสำคัญ โดยจะต้องพิจารณาถึงผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างรอบคอบ เช่น การเพิ่มขึ้นของการใช้จ่ายของประชาชน ความพึงพอใจของผู้รับสิทธิ์ และความสามารถในการเข้าถึงบริการทางการเงิน (Feldstein, 2020)

อย่างไรก็ตาม อุปสรรคในการดำเนินโครงการดังกล่าวมีมาก เช่น ความไม่เสถียรของระบบเทคโนโลยี ความสามารถในการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตของประชาชน และความไม่เข้าใจในการใช้เงินดิจิทัล (Katz & Callorda, 2021)

3. กรอบแนวคิด เป้าหมาย และกลไกการทำงานของนโยบายแจกเงินดิจิทัล

กรอบแนวคิดของนโยบายนี้ถูกพัฒนาขึ้นจากการเศรษฐศาสตร์เชิงพฤติกรรมที่มุ่งเน้นการกระตุ้นการใช้จ่ายของประชาชนในช่วงที่เกิดสถานการณ์วิกฤต (Dufllo & Banerjee, 2019) จึงถูกมองว่าเป็นวิธีการหนึ่งที่รัฐสามารถเข้ามามีบทบาทในการสร้างสภาพคล่องทางการเงินให้กับประชาชน เพื่อลดผลกระทบที่เกิดจากการลดลงของรายได้และการว่างงาน (Keen, 2020) เชื่อมโยงกับทฤษฎีการสนับสนุนทางสังคมที่กล่าวถึงความสำคัญของการช่วยเหลือจากรัฐต่อประชาชนในช่วงเวลาที่ยากลำบาก (Margalit, 2020)

เป้าหมายหลัก คือ กระตุ้นการใช้จ่ายเพื่อสร้างความมั่นใจในระบบเศรษฐกิจและส่งเสริมการฟื้นฟูทางเศรษฐกิจหลังจากภาวะวิกฤต โดยเฉพาะในกลุ่มประชาชนที่มีรายได้น้อยหรือเสี่ยงต่อการถูกขัดขวางทางการเงิน (Friedman, 2021)

กลไกการทำงานของนโยบายแจกเงินดิจิทัลประกอบด้วยหลายส่วนที่เชื่อมโยงกัน โดยทั่วไป ได้แก่

การออกแบบระบบแพลตฟอร์ม จำเป็นต้องมีประสิทธิภาพและความปลอดภัยสูง เพื่อป้องกันการทุจริตและการแทรกแซงภายนอก (Chen & Wu, 2020) การใช้เทคโนโลยีบล็อกเชนอาจเป็นตัวเลือกที่น่าสนใจในการประกันความปลอดภัยของข้อมูลและธุรกรรม

การกำหนดเกณฑ์การรับสิทธิ์ ว่าใครมีสิทธิ์รับเงินดิจิทัล ซึ่งสามารถทำได้ผ่านการประเมินรายได้ ความยากลำบากในการเข้าถึงบริการทางการเงิน และเกณฑ์ทางสังคมอื่น ๆ (World Bank, 2021)

การสร้างความรู้ความตระหนักรู้ เกี่ยวกับการใช้เงินดิจิทัล โดยเฉพาะในกลุ่มประชาชนที่ไม่มีความรู้ความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยี (Katz & Callorda, 2021)

การประเมินผล การวัดและประเมินผลสัมฤทธิ์ของนโยบายเป็นสิ่งสำคัญ โดยต้องพิจารณาถึงผลกระทบในด้านเศรษฐกิจและสังคม (Baker et al, 2020)

4. แนวคิดเกี่ยวกับวินัยการเงินการคลัง

ชาญชัย แสวงศักดิ์ (2562) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 เป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกที่ได้มีการบัญญัติเกี่ยวกับการรักษาวินัยการเงินการคลังของรัฐ และบัญญัติให้มีกฎหมายการเงินการคลังของรัฐ ทำให้มีการดำเนินการยกร่าง พ.ร.บ. วินัยการเงินการคลังของรัฐ พ.ศ. ขึ้นเพื่ออนุวัติการให้เป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญดังกล่าว จนกระทั่งได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 และได้มีการประกาศใช้ พ.ร.บ.วินัยการเงินการคลังของรัฐ พ.ศ. 2561 โดยมีสาเหตุมาจากการที่รัฐบาลที่ผ่านมาได้ดำเนินการตามนโยบาย “ประชานิยม” ซึ่งส่งผลกระทบต่อวินัยการเงินการคลังของรัฐ จนเสียหายต่อชาติ คณะผู้วิจัย เห็นว่าเป็นประโยชน์จึงขอนำเสนอ ดังต่อไปนี้

4.1 ความหมายและการถือกำเนิดของ “ประชานิยม”

4.1.1 ความหมายของ “ประชานิยม” (อนันท์ กระบวนศรี, 2558) “ประชานิยม” มาจากภาษาอังกฤษว่า “Populism” ซึ่งถูกนำมาใช้สื่อความหมายอย่างหลากหลาย แต่พอจะสรุปได้ว่า คำ ๆ นี้เป็นที่เข้าใจกันว่าเป็นการกระทำของนักการเมืองที่มุ่งเอาใจประชาชนเพื่อมุ่งหวังผลประโยชน์ในทางการเมือง

4.1.2 การถือกำเนิดของ “ประชานิยม” ในต่างประเทศ

1. “ประชานิยม” ในรัสเซีย

คำว่า “Populism” ปรากฏขึ้นครั้งแรกในรัสเซียในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 ซึ่งหมายถึงขบวนการเปลี่ยนสังคมที่เห็นว่าประชาชนที่เป็นเกษตรกรสำคัญที่สุด ขบวนการนี้เห็นว่าการพัฒนาบนรากฐานของภูมิปัญญาดั้งเดิมเหมาะสมกว่าการเปลี่ยนไปเป็นสังคมนิยมหรือทุนนิยมแบบตะวันตก

2. “ประชานิยม” ในสหรัฐอเมริกา

เกิดขึ้นในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 มีการก่อตั้งพรรคการเมืองและเรียกคนที่ยินยอมพรรคนี้ว่า “Populist”

มีนโยบายที่จะสนับสนุนเกษตรกรและคนในชนบทมากกว่าลูกจ้างหรือผู้ขายแรงงาน

3. “ประชานิยม” ในกลุ่มประเทศลาติน อเมริกา ในอาร์เจนตินา ในช่วงปี ค.ศ.1946 Juan Peron เป็นประธานาธิบดีที่มีนโยบายส่งเสริมคนยากจนในเมืองโดยใช้เงินงบประมาณอุดหนุนกรรมการและข้าราชการให้มีรายได้และสวัสดิการเพิ่มขึ้นและได้ก่อให้เกิดภาระหนี้สาธารณะอย่างมหาศาล ธนาคารพาณิชย์ล้มละลาย เกิดการไหลออกของเงิน ประชาชนไม่มีความสามารถในการชำระหนี้ ทำให้เศรษฐกิจของอาร์เจนตินาเข้าสู่ภาวะวิกฤติ ในประเทศอื่น ๆ คือ เปรู บราซิล เอกวาดอร์ เม็กซิโก และเวเนซุเอลา ก็ได้ดำเนินนโยบายนี้ไปใช้

4. “ประชานิยม” ในกลุ่มประเทศยุโรป

ในกลุ่มประเทศยุโรป มีพรรคการเมืองที่มีนโยบายชาตินิยมชาวยุโรปต่อต้านชาวต่างชาติที่อพยพย้ายเข้ามาในประเทศของตนเอง เช่น ในประเทศออสเตรีย เบลเยียม กรีซ

4.2 การนำคำว่า “ประชานิยม” เข้ามาใช้ในประเทศไทย

ธีรยุทธ บุญมี ได้นำคำนี้มาอธิบายว่าคือ “นโยบายเอาใจหรือดัดสินบนชาวบ้าน” เพื่อใช้กับนโยบายของพรรคไทยรักไทย จนต่อมามีการนำคำว่า “ประชานิยม” มาใช้กับอดีตนายกรัฐมนตรี นายทักษิณ ชินวัตร และคณะในความหมายที่สื่อถึง “การเอาใจประชาชนในทางที่ผิดด้วยนโยบายที่ผิดหรือด้วยนโยบายที่ไม่รับผิดชอบ และไม่น่าเชื่อว่าจะเป็นไปได้ที่จะได้รับการปฏิบัติ รังแต่จะมีโทษหรือมีภัยต่อเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมตามมา (อนันท์ เหล่าธรรมทัศน์, 2549, หน้า 80)

ชาญชัย แสวงศักดิ์ (2562) “ประชานิยม” เป็นวาทกรรมที่ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการแสวงหาประโยชน์ทางการเมือง ทำให้การลดความเหลื่อมล้ำของคนในสังคม การปฏิรูประบบสวัสดิการสังคมซึ่งมีความหมายที่จะเป็นก้าวแรกในการพัฒนาประเทศให้เข้าสู่สมัยใหม่ในรูปแบบของ “รัฐสวัสดิการ” ที่ไม่ประสบความสำเร็จ

โดยสรุป คำนี้จึงหมายถึง การบริหารราชการแผ่นดินที่มุ่งสร้างความนิยมทางการเมือง โดยไม่คำนึงถึงความเสียหายที่อาจจะเกิดต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศหรือประชาชนในระยะยาว

4.3 การบัญญัติเรื่องการรักษาวินัยการเงินการคลังของรัฐไว้ในรัฐธรรมนูญ แห่ง ราชอาณาจักรไทย

พิสิฐสิทธิ์ อารธรรม (2559) ได้บรรยายว่า เพื่อป้องกันมิให้เกิดปัญหาจากการดำเนินนโยบายประชานิยมที่นำไปสู่วิกฤติการคลัง จึงได้เสนอให้มีการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกที่ได้มีการนำเอาเรื่องการรักษาวินัยการเงินการคลังของรัฐมาบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญโดยตรงในหมวด 5 แผนนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐและในหมวด 8 การเงินการคลัง และงบประมาณ และสานต่อในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน (พ.ศ. 2560) ซึ่งต่อมาได้มีการตรา พ.ร.บ.วินัยการเงินการคลังของรัฐ พ.ศ.2561 เพื่อให้สอดคล้องกับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ โดยมีสาระสำคัญของมาตรา 6 มาตรา 7 และมาตรา 9 คือ

มาตรา 6 รัฐบาลต้องบริหารเงินของประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส ตรวจสอบได้ และบริหารอย่างยั่งยืนเพื่อประโยชน์ของประเทศและประชาชนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน และต้องทำตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดด้วย

มาตรา 7 ก่อนที่รัฐบาลจะกู้เงิน ลงทุน ออกกฎหมาย หรือทำอะไรก็ตามที่เกี่ยวกับเงินของประเทศ ต้องพิจารณาให้รอบคอบว่าคุ้มค่าหรือไม่ มีผลดี ผลเสียอย่างไรบ้าง จะกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมหรือไม่ และจะทำให้ประเทศมีหนี้สินมากเกินไปหรือไม่

มาตรา 9 คณะรัฐมนตรีต้องดูแลเงินของประเทศอย่างระมัดระวัง ต้องพิจารณาอย่างรอบคอบว่าค่าใช้จ่ายแต่ละครั้งจะเกิดประโยชน์กับประเทศและประชาชนมากน้อยแค่ไหน คุ้มค่าหรือไม่ และมีภาระหรือความเสี่ยงอะไรบ้าง ห้ามใช้เงินเพื่อหวังผลทางการเมืองในระยะสั้นที่อาจทำให้ประเทศเสียหายในระยะยาว

โดยสรุป กฎหมายนี้ต้องการให้รัฐบาลบริหารเงินของประเทศอย่างโปร่งใส มีประสิทธิภาพ และยั่งยืนเพื่อประโยชน์สูงสุดของประเทศและประชาชนทุกคน

4.4 การก่อกำหนดนี้สาธารณะอย่างมีประสิทธิภาพ การก่อกำหนดนี้สาธารณะอย่างมีประสิทธิภาพหมายถึงการดำเนินการก่อกำหนดของภาครัฐที่สามารถสร้างผลตอบแทนทางเศรษฐกิจและสังคมในระดับที่สูงกว่าต้นทุนของหนี้สินนั้น ๆ

ในบริบทด้านการคลังและนโยบายเศรษฐกิจ ต้องเน้นการวางแผนและบริหารจัดการหนี้อย่างมีประสิทธิภาพ

เช่น การเลือกใช้แหล่งเงินทุนที่มีต้นทุนต่ำและความเสี่ยงต่ำ การใช้จ่ายที่เป็นเป้าหมายและตอบสนองความต้องการพื้นฐานอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการเสริมสร้างความสามารถในการชำระหนี้และการบริหารความเสี่ยงที่เกี่ยวข้อง (Aizenman & Jinjarak, 2014) ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการป้องกันภาวะวิกฤติทางการคลังและการสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจในระยะยาว

ดังนั้น การก่อกำหนดนี้สาธารณะที่มีประสิทธิภาพจึงไม่ใช่เพียงแค่การก่อกำหนดเพื่อแก้ปัญหาชั่วคราว แต่รวมถึงการวางแผนและบริหารจัดการทรัพยากรทางการเงินอย่างรอบคอบเพื่อให้เกิดผลกระทบเชิงบวกสูงสุดต่อเศรษฐกิจและสังคม (Thampanishvong, 2009)

4.5 หลักการรักษาความในคงและการปฏิรูปทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน

หลักการรักษาความในคงและการปฏิรูปทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน หมายถึง แนวคิดและแนวทางที่มุ่งรักษาความมั่นคงของทรัพยากรและโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจในระยะยาว พร้อมทั้งดำเนินการปรับปรุงและพัฒนาเศรษฐกิจให้สามารถเติบโตอย่างต่อเนื่องและเสถียรภาพ โดยไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและความสมดุลของสังคม

จากงานวิจัยของ Smith (2020) ชี้ให้เห็นว่าการรักษาความในคงในเชิงเศรษฐกิจจำเป็นต้องอาศัยกลไกการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการวางนโยบายที่สนับสนุนการพัฒนาอย่างเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ส่วนในด้านการปฏิรูปเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนนั้น งานของ Johnson and colleagues (2018) เน้นย้ำให้มีความสำคัญกับการเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันผ่านนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่สามารถลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและเสริมสร้างความเสมอภาคในสังคม

โดยสรุปแล้ว หลักการนี้เป็นแนวทางที่สนับสนุนความมั่นคงทางเศรษฐกิจและความยั่งยืนในระยะยาวผ่านการวางแผนและดำเนินนโยบายที่สมดุลกันทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

5. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับทัศนคติ

จากการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติพบว่า มีนักวิจัยที่ได้ให้ความหมายและแนวคิดของทัศนคติที่สำคัญไว้คือ

5.1 ความหมายของทัศนคติ

สจิตรา ลิอินทร์ (2558) ได้ให้ความหมายของทัศนคติไว้ว่า ทัศนคติ หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ รอบตัว ซึ่งจะมีความโน้มเอียงในการประพฤติปฏิบัติตนไปในทางใดทางหนึ่งต่อสิ่งนั้น ทั้งนี้ทัศนคติของแต่ละบุคคลเป็นปัจจัยที่สามารถกำหนดพฤติกรรมการแสดงออกของบุคคลนั้น โดยได้รับอิทธิพลมาจากสภาพแวดล้อม ทั้งนี้พฤติกรรมที่เกิดจากประสบการณ์การเรียนรู้ที่ผ่านมาของแต่ละบุคคลจะส่งผลย้อนกลับสู่ทัศนคติต่อเนื่องกัน

5.2 แนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติ

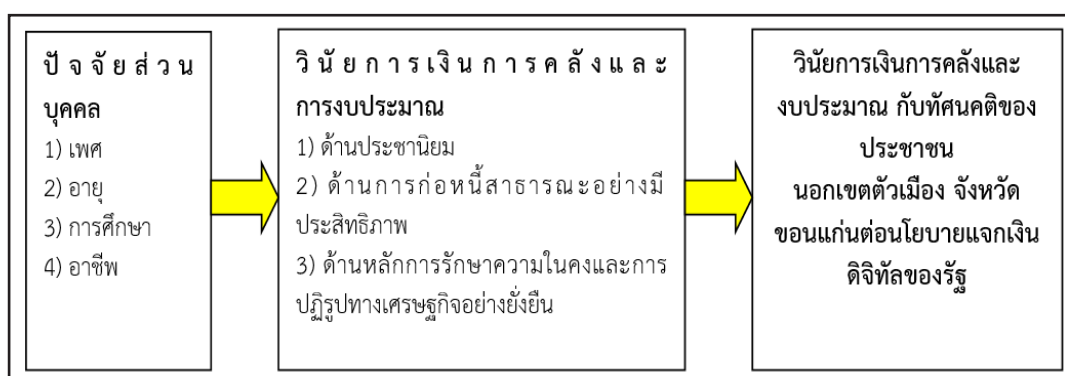
Gibson (2000) อ้างถึงใน ชลธิชา วังศิริไพศาล (2563) ได้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับ ทัศนคติไว้ว่า ทัศนคติ เป็นส่วนที่ยึดติดแน่นกับบุคลิกภาพของบุคคล ซึ่ง

บุคคลจะมีทัศนคติที่เป็นโครงสร้างอยู่แล้ว ทางด้านความรู้สึก ความเชื่อ อันใดอันหนึ่ง โดยองค์ประกอบเหล่านี้ จะมีความสัมพันธ์กัน ซึ่งทัศนคติ มี 3 องค์ประกอบ คือ

1) ความรู้สึก (Affective) 2) ความเข้าใจ (Cognitive) 3) พฤติกรรม (Behavioral)

จากแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องทัศนคติที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้ทราบว่าทัศนคติเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อปฏิกิริยาทั้งด้านบวกและด้านลบในเรื่องวินัยการเงินการคลังและงบประมาณ ต่อนโยบายแจกเงินดิจิทัลของรัฐได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยทัศนคติที่ดี มีประสิทธิภาพ จะก่อให้เกิดความรู้สึกที่ชัดเจนของความรู้ความเข้าใจ และพฤติกรรมที่แสดงออกมา

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากภาพ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยพื้นฐานของแต่ละบุคคล ซึ่งจะช่วยให้อาจวิเคราะห์ได้ว่า ปัจจัยใดส่งผลเชิงบวกหรือเชิงลบต่อทัศนคติของประชาชนในบริบทท้องถิ่นของจังหวัดขอนแก่น

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงสำรวจซึ่งใช้แบบสอบถามความคิดเห็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรเป้าหมาย ได้แก่ ประชาชนนอกเขตอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น จำนวน 1,784,641 คน (สำนักงานสถิติจังหวัดขอนแก่น ประจำปี พ.ศ. 2566)

ซึ่งเป็นการศึกษาทัศนคติและพฤติกรรมการใช้เงินของประชาชนอย่างมีนัยสำคัญ ที่สะท้อนถึงกลุ่มคนที่มีบริบททางเศรษฐกิจและสังคมที่หลากหลาย มีความสามารถในการเข้าถึงเทคโนโลยีและบริการทางการเงิน มีการเข้าถึงข้อมูลและแหล่งทรัพยากรที่จำกัดมากกว่าประชากรในเขตเมือง (Schneider et al., 2020) ซึ่งอาจส่งผลต่อทัศนคติของพวกเขาต่อนโยบายแจกเงินดิจิทัลที่มีการส่งเสริมในองค์กรรัฐ

กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนนอกเขตตัวเมืองจังหวัดขอนแก่น จำนวน 400 คน ซึ่งได้มาโดยใช้ตารางของ เครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1987, pp. 697-710) ซึ่งกำหนดไว้สำหรับประชากรขนาดใหญ่มากกว่า 1,000,000 คน เนื่องจากเป็นขนาดที่เพียงพอ

และเหมาะสมในทางสถิติเพื่อเป็นตัวแทนของประชากรขนาดใหญ่อย่างมีนัยสำคัญ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย 2 ตอน โดยมีแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม ด้วยการศึกษาวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวินัยการเงินการคลังและงบประมาณกับความชอบด้วยกฎหมาย ต่อนโยบายแจกเงินดิจิทัลของรัฐ แล้วนำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา และการใช้ภาษา (Content Validity) โดยทำการวิเคราะห์ค่าความสอดคล้อง (IOC) จึงนำมาทำการปรับปรุงและแก้ไข และจัดพิมพ์ฉบับสมบูรณ์ ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างเป็นแบบตรวจสอบรายการ ประกอบด้วยสถานะของผู้ตอบแบบสอบถาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามทัศนคติที่มีต่อนโยบายแจกเงินดิจิทัลของรัฐ จำนวน 15 ข้อ เป็นแบบสอบถามแบบมาตรวัดประเมินค่า (rating scale) 5 ระดับ โดยวัดทัศนคติภาพรวม และรายด้านคือ ด้านประชานิยม ด้านการก่อหนี้สาธารณะอย่างมีประสิทธิภาพ และด้านหลักการรักษาความมั่นคงและการปฏิรูปทางเศรษฐกิจ โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ย คือ

4.51-5.00 หมายถึงระดับมากที่สุด

3.51-4.50 หมายถึงระดับมาก

2.51-3.50 หมายถึงระดับปานกลาง

1.51-2.50 หมายถึงระดับน้อย

1.00-1.50 หมายถึงระดับน้อยที่สุด

ในส่วนของการวิเคราะห์แนวทางการบังคับใช้กฎหมายเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 นั้น ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์เนื้อหา ความโดยวิเคราะห์ข้อมูลจากวรรณกรรม และนำผลการวิเคราะห์เชิงพรรณนาที่ได้รวบรวมมากำหนดเป็นแนวทางการบังคับใช้กฎหมายวินัยการเงินการคลังต่อการแจกเงินดิจิทัลของรัฐให้เกิดประสิทธิภาพต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลตามขั้นตอนและวิธีการ ดังนี้

1. ประสานงานกับข้าราชการส่วนท้องถิ่น กำหนดผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน เพื่อขอความอนุเคราะห์โดยการนำแบบสอบถามในรูปออนไลน์ของระบบ Google form โดย ให้เป็นผู้ประสานในการส่งแบบสอบถามไปยังเครือข่ายโทรศัพท์มือถือผ่านเข้าสู่ระบบแอปพลิเคชันไลน์ของประชาชนนอกเขตตัวเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ไปยังการสอบถามกลุ่มตัวอย่างดังกล่าว ซึ่งได้รับการตอบรับและให้ความร่วมมือจากผู้ประสานงานผ่านมาทุกคนทั้ง 24 อำเภอ โดยเฉพาอย่างยิ่ง อำเภอน้ำพอง อำเภออุบลรัตน์ อำเภอเขาสมบวง และอำเภอกระนวน ที่ผู้วิจัยหลักมีภูมิลำเนาเดิมอยู่

2. ตรวจสอบความเรียบร้อยจากข้อมูลย้อนกลับในระบบอินเทอร์เน็ตเพื่อทำการวิเคราะห์

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. นำแบบสอบถามทัศนคติที่ได้รับคืนทั้งหมดมาคัดแยกกลุ่มตัวอย่างและตรวจสอบความสมบูรณ์

2. ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) จากนั้นนำเสนอในรูปของตารางประกอบความเรียง

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาวินัยเรื่องนี้ พบว่า

1. จำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไป พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นหญิงจำนวน 218 คน เป็นร้อยละ 54.50 อายุไม่น้อยกว่า 31 ปี 231 คน เป็นร้อยละ 57.80 การศึกษา ปริญญาตรี 209 คน เป็นร้อยละ 52.20 อาชีพลูกจ้างในสถานประกอบการ จำนวน 108 คน เป็นร้อยละ 27.00

2. ระดับของทัศนคติต่อนโยบายแจกเงินดิจิทัลของรัฐ ภาพรวม พบว่า ภาพรวมมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 3.48 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เท่ากับ 0.49 ความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งชี้ให้เห็นว่าส่วนใหญ่ไม่ถึงกับเห็นด้วยหรือคัดค้านนโยบายนี้อย่างรุนแรง และความคิดเห็นค่อนข้างใกล้เคียงกัน ไม่มีความหลากหลายมาก

3. ระดับของทัศนคติต่อนโยบายแจกเงินดิจิทัลของรัฐ ด้านประชานิยม มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 3.19 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เท่ากับ 0.37 ความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งชี้ให้เห็นว่าทัศนคติยังไม่ได้เป็นเอกฉันท์ ซึ่งอาจเป็นผลมาจากปัจจัยอื่น ๆ เช่น ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการ, ความกังวลเกี่ยวกับผลกระทบในระยะยาว หรือความเห็นทางการเมืองที่แตกต่างกัน

4. ระดับของทัศนคติต่อนโยบายแจกเงินดิจิทัลของรัฐ ด้านการก่อหนี้สาธารณะอย่างมีประสิทธิภาพ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 2.95 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เท่ากับ 0.54 แสดงว่า ความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งชี้ให้เห็นว่า ความคิดเห็นค่อนข้างมีความหลากหลาย บางส่วนอาจเห็นว่าโครงการนี้อาจนำไปสู่การก่อหนี้สาธารณะที่ไม่เหมาะสม ในขณะที่บางส่วนอาจมองว่าโครงการนี้มีความจำเป็นเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ

5. ระดับของทัศนคติต่อนโยบายแจกเงินดิจิทัลของรัฐ ด้านหลักการรักษาความมั่นคงและการปฏิรูปทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.31 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เท่ากับ 0.57 ความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ซึ่งชี้ให้เห็นว่า ส่วนใหญ่ค่อนข้างเชื่อมั่นว่านโยบายแจกเงินดิจิทัลมีส่วนช่วยในการรักษาความมั่นคงทางเศรษฐกิจ หรือส่งเสริมการปฏิรูปเศรษฐกิจที่ยั่งยืนได้

การอภิปรายผล

การศึกษาวิจัย เรื่อง วินัยการเงินการคลังและงบประมาณ กับทัศนคติของประชาชนนอกเขตตัวเมือง จังหวัดขอนแก่น ต่อนโยบายแจกเงินดิจิทัลของรัฐ ซึ่งผลของการวิจัยนำมาอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. จำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไป พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นหญิงจำนวน 218 คน คิดเป็นร้อยละ 54.50 มีอายุน้อยกว่า 31 ปี 231 คน คิดเป็นร้อยละ 57.80 การศึกษา ปริญญาตรี 209 คน คิดเป็นร้อยละ 52.20 มีอาชีพ ลูกจ้างในสถานประกอบการ จำนวน 108 คน คิดเป็นร้อยละ 27.00 ที่เป็นเช่นนี้เพราะประชากรไทยมีเพศหญิงมากกว่าเพศชาย สัดส่วนประชากรนอกเขตตัวเมืองจังหวัดขอนแก่นจึงมีความกระจายโดยเฉลี่ยเพศหญิงมากกว่าเพศชายเช่นกัน และคนที่อายุระหว่าง 31-35 เป็นช่วงรู้เทคโนโลยี สามารถเข้าใจการใช้แบบสอบถามจากโปรแกรมในรูปออนไลน์ของระบบ

Google form ได้ดีกว่าวัยอื่น และปัจจุบันคนสำเร็จปริญญาตรีจำนวนมาก เนื่องจากได้รับการสนับสนุนด้านทุน ก.ย.ศ.จากรัฐ อีกทั้งสถานที่ใกล้เคียงที่ประชาชนนอกเขตตัวเมือง จังหวัดขอนแก่น มีภูมิลำเนาอยู่ก็มีโรงงานอุตสาหกรรม และสถานประกอบการอยู่มาก จึงนิยมและมีโอกาสเป็นลูกจ้างในสถานประกอบการใกล้เคียงกันที่อยู่มากกว่าอาชีพอื่น

2. ระดับของทัศนคติต่อนโยบายแจกเงินดิจิทัลของรัฐ ภาพรวม พบว่า ภาพรวมมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 3.48 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เท่ากับ 0.49 ความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ที่เป็นเช่นนี้เพราะกลุ่มตัวอย่างสำเร็จปริญญาตรีจำนวนมากเนื่องจากได้รับการสนับสนุนทางการศึกษาจากรัฐ ด้านทุน ก.ย.ศ. นอกจากนี้ ยังมีปริญญาโท และปริญญาเอก บางส่วนด้วย เนื่องจากจังหวัดขอนแก่น มีสถาบันอุดมศึกษาหลายแห่งที่เปิดหลักสูตรถึงปริญญาเอกเป็นส่วนมาก จึงค่อนข้างจะมีความคิดในระดับปัญญาชนที่เข้าใจความตื่นตัวทางการเมือง แสดงถึงความรู้สึกและความคิดเห็นต่อมาตรการของรัฐในการแจกเงินดิจิทัลเพื่อช่วยเหลือประชาชนในภาวะวิกฤต โดยค่าเฉลี่ย 3.48 บ่งบอกว่าอยู่ในระดับที่ดีในมุมมองเชิงกลางถึงสูง ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการรับรู้และความคาดหวังที่น่าพอใจต่อแนวนโยบายดังกล่าว อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อบ่งชี้ถึงความต้องการที่สำคัญในการปรับปรุงการสื่อสารข้อมูล และตระหนักถึงความแตกต่างในการรับรู้และทัศนคติที่มีต่อมาตรการทางการเงินดังกล่าวในกลุ่มประชาชนที่มีลักษณะเป็นเอกลักษณ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Rogers & Dearing (1988) ซึ่งระบุว่าความสามารถในการยอมรับเทคโนโลยีใหม่ ๆ นั้นมีความสัมพันธ์กับการรับรู้ถึงประโยชน์และผลลัพธ์จากนโยบาย นอกจากนี้ McCall et al. (2017) ยังกล่าวถึงความสำคัญของการสร้างความรู้สึกเชื่อมั่นในนโยบายทางการเงินจากภาครัฐ ซึ่งส่งผลให้ประชาชนมีการสนับสนุนในเชิงบวกต่อเรื่องเหล่านี้ได้

3. ระดับของทัศนคติต่อนโยบายแจกเงินดิจิทัลของรัฐ ด้านประชานิยมมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 3.19 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เท่ากับ 0.37 ความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ที่เป็นเช่นนี้เพราะเหตุผลเหมือนภาพรวมตามข้อ 2 อีกทั้ง ระดับของทัศนคติด้านประชานิยมนี้ บ่งชี้ถึงความรู้สึกของประชาชนซึ่งถือเป็นการแสดงออกถึงการสนับสนุนการเอาเปรียบของพรรคการเมืองที่กำหนด

นโยบายในรูปแบบของประชานิยมอย่างจริงจัง การศึกษานี้ได้ให้ข้อมูลแสดงถึงระดับความเข้าใจและความพึงพอใจต่อแนวนโยบาย รวมทั้งผลกระทบของนโยบายที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการณ์ลงคะแนนเสียงของประชาชน ซึ่งอาจชี้ให้เห็นถึงความไม่แน่ใจเกี่ยวกับเจตนารมณ์ของนโยบายนี้ การที่ประชาชนมีทัศนคติที่ไม่ชัดเจนอาจสะท้อนถึงความคาดหวังหรือความกังวลเกี่ยวกับผลกระทบในด้านเศรษฐกิจหรือการเมือง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Inglehart & Norris (2016) ซึ่งระบุว่า การสนับสนุนแนวนโยบายทางเศรษฐกิจควรคำนึงถึงความเข้าใจและความรู้สึกของประชาชนในเชิงลึก พร้อมทั้งความเป็นไปได้ที่พรรคการเมือง ส่งเสริมแนวนโยบายที่มีผลต่อความเชื่อมั่นในระบบการเมือง Pappas (2019) ยังเน้นย้ำถึงความสำคัญของการร่วมมือจากประชาชนในการควบคุมนโยบายสาธารณะเพื่อให้เกิดความยั่งยืนในกลยุทธ์การพัฒนาของรัฐ

4. ระดับของทัศนคติต่อนโยบายแจกเงินดิจิทัลของรัฐ ด้านการก่อกวนสาธารณะอย่างมีประสิทธิภาพ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 2.95 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เท่ากับ 0.54 แสดงว่า ความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางที่เป็นเช่นนี้เพราะเหตุผลเหมือนภาพรวมตามข้อ 2 อีกทั้งชี้ให้เห็นว่า ประชาชนบ่งบอกถึงความไม่แน่ใจและข้อกังวลที่ยังมีอยู่เกี่ยวกับผลกระทบทางการเงินและเศรษฐกิจในระยะยาว ผลลัพธ์นี้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการปรับปรุงความโปร่งใสในการดำเนินนโยบายและการสื่อสารข้อมูลที่ครบถ้วนให้ประชาชนรับรู้ในอนาคต เพื่อสร้างความมั่นใจและสนับสนุนการปฏิบัติที่ถูกต้องตามหลักเศรษฐศาสตร์อย่างยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Taleb & Lintner (2019) ได้ศึกษาถึงผลกระทบของนโยบายการเงินและการก่อกวนต่อการฟื้นฟูเศรษฐกิจซึ่งชี้ให้เห็นว่าความกังวลเกี่ยวกับภาระหนี้ที่เกินกำลังอาจทำให้เกิดการตอบรับที่ไม่ดีจากประชาชน และแนวคิดนี้ได้สะท้อนผ่านการศึกษากับนโยบายทางการเงินในประเทศที่มีการก่อกวนมากเกินไป Alesina & Ardagna (2010) กล่าวถึงว่ามาตรการการชำระหนี้มีผลต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจในรูปแบบของความมั่นคงทางเศรษฐกิจในระยะยาว

5. ระดับของทัศนคติต่อนโยบายแจกเงินดิจิทัลของรัฐ ด้านหลักการรักษาความมั่นคงและการปฏิรูปทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.31 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เท่ากับ 0.57 ความคิดเห็นอยู่ในระดับ

มาก เป็นเช่นนี้เพราะเหตุผลเหมือนภาพรวมตามข้อ 2 อีกทั้งชี้ให้เห็นถึงความเห็นของประชาชนเกี่ยวกับความสามารถของนโยบายในการสนับสนุนเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะในบริบทของการก่อกวนสาธารณะ พร้อมทั้งตั้งความหวังว่ามาตรการนี้จะสามารถสร้างเสถียรภาพให้แก่เศรษฐกิจและมีการปฏิรูปที่ยั่งยืนได้ และการตรา พ.ร.บ.กู้เงินจะไม่ขัดแย้งกับกฎหมายวินัยการเงินการคลังนั้น มีนัยสำคัญว่าจะให้ความเชื่อมั่นแก่ประชาชนว่านโยบายนี้จะช่วยรักษาเสถียรภาพของเศรษฐกิจได้ ประชาชนยังแสดงความรู้สึกถึงการขาดความโปร่งใสในการดำเนินการ การมีความเห็นในระดับบวกแสดงให้เห็นถึงความคาดหวังว่ารัฐจะมีการใช้เงินอย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ก่อให้เกิดปัญหาทุจริต สอดคล้องกับงานวิจัยของ Klein & Tuma (2021) ที่ศึกษาถึงผลกระทบของนโยบายการเงินต่อเสถียรภาพเศรษฐกิจซึ่งพบว่า การเปิดเผยข้อมูลและความโปร่งใสในการก่อกวนนี้มีผลต่อความเชื่อมั่นของประชาชน นอกจากนี้ Friedman (2020) ยังเน้นอีกว่า การรักษาเสถียรภาพของนโยบายการเงินในระยะยาวจำเป็นต้องอิงอยู่บนความไว้วางใจจากประชาชน

ข้อเสนอแนะ

การศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่า ผู้วิจัยขอเสนอแนะแนวทางแก้ไขเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปสู่แนวทางการปฏิบัติในการบังคับใช้กฎหมายให้เกิดประสิทธิภาพ

เนื่องจากพระราชบัญญัติวินัยการเงินการคลังของรัฐ พ.ศ. 2561 ยังขาดบทนิยามที่จะนำไปสู่การลงโทษผู้ที่กระทำการฝ่าฝืน อีกทั้งไม่มีหมวดว่าด้วยบทลงโทษ

1. จึงควรแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 4 โดยเพิ่มบทนิยามในความหมายของคำว่า

“ภาระทางการเงินการคลังแก่รัฐ” หมายความว่า ภาระทั้งหมดที่รัฐบาลต้องรับผิดชอบทางด้านการเงิน ไม่ว่าจะเป็นภาระที่เกิดขึ้นแล้ว หรือภาระที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งส่งผลกระทบต่อความสามารถในการบริหารจัดการงบประมาณและเศรษฐกิจของประเทศ

“ความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นแก่การเงินการคลังของรัฐ” หมายความว่า ความเสี่ยงจากการขาดดุลงบประมาณอย่างต่อเนื่อง ความเสี่ยงจากอัตราดอกเบี้ยที่เพิ่มสูงขึ้น ความเสี่ยงจากการลงทุนหรือโครงการที่

ล้มเหลว ความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติ หรือความเสี่ยงทางภูมิรัฐศาสตร์

“ความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นแก่การเงินการคลังของรัฐ” หมายความว่า การขาดดุลงบประมาณที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว การเพิ่มขึ้นของหนี้และดอกเบี้ยของหนี้สาธารณะ การลดลงของความน่าเชื่อถือทางเศรษฐกิจ และการลดลงของความสามารถในการให้บริการสาธารณะ

“การมุ่งสร้างความนิยมทางการเมือง” หมายความว่า การกระทำหรือการใช้กลยุทธ์ต่าง ๆ เพื่อเพิ่มความนิยม และการสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนเพื่อให้ได้รับการสนับสนุนทางการเมืองมากขึ้น รวมถึงการใช้สื่อต่าง ๆ ในการโฆษณาประชาสัมพันธ์ การจัดกิจกรรมโดยเป้าหมายหลักคือการได้รับคะแนนเสียงเพื่อประโยชน์ทางการเมือง ทั้งการเลือกตั้งและการรักษาอำนาจของตน หรือพรรคการเมืองของตน โดยไม่ได้มุ่งถึงความอยู่ดีกินดีของประชาชนในระยะยาว

2. ให้มี หมวดที่ 6 บทลงโทษ ก่อนที่จะถึงบทเฉพาะกาล โดยให้มาตรา 81 ของบทเฉพาะกาลขยับไปและให้แก้ไขมาตรา 81 ดังนี้ “ผู้ใดที่มีตำแหน่งหน้าที่

ทั้งทางตรงและทางอ้อมตามพระราชบัญญัตินี้ กระทำการฝ่าฝืนพระราชบัญญัตินี้ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 3 ปี ถึง 15 ปี และปรับตั้งแต่สามแสนบาท ถึง หนึ่งล้านบาท และให้เพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งในทางการเมืองทุกระดับเป็นเวลา 10 ปี

และให้ขยับมาตรา 81 ถึงมาตรา 87 เดิมในบทเฉพาะกาล เป็นมาตรา 82 ถึงมาตรา 88

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรทำการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลจากศึกษาวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีตำแหน่งหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับนโยบายการเงินการคลัง ซึ่งเลือกมาแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อก่อให้เกิดแนวที่มีความเหมาะสมในทางปฏิบัติแก่ผู้เกี่ยวข้องต่อไป

References

- Aizenman, J., & Jinjark, Y. (2014). The quality of public spending and the role of political economy: Cross-country evidence. *Journal of international money and finance*, n.p.
- Alesina, A., & Ardagna, S. (2010). *Large changes in fiscal policy: Taxes versus spending*. In NBER Working Paper Series.
- Baker, S. R., Farrokhnia, R. A., Nekarda, C. J., & Sunderam, A. (2020). *The covid induced economic crisis: A survey*. Brookings Papers on Economic Activity.
- Chen, L., & Wu, G. (2020). Cybersecurity in digital payments: A survey. *Journal of risk and financial management*, n.p.
- Duflo, E., & Banerjee, A. (2019). *Good economics for hard times*. U.S.: PublicAffairs.
- Feldstein, M. (2020). *The economics of digital currencies*. U.S.: Harvard University Press.
- Friedman, M. (2020). *The role of transparency in public finance management: Evidence from emerging economies*. World Bank Policy Research Working Papers.
- Friedman, M. (2021). *The role of money in the economy*. U.S.: University of Chicago Press.
- Gibson, J. L. (2000). *Organizations behavior*. (7th ed.). Boston: Irwin.
- IMF. (2020). *The role of digital currencies in the financial system*. International Monetary Fund.
- Inglehart, R., & Norris, P. (2016). *Trump, brexit, and the rise of populism: Economic have-nots and cultural backlash*. U.S.: Harvard Kennedy School.

- Johnson, L., & et al. (2018). Innovation and technology for sustainable economic reform. *Sustainable development journal*, n.p.
- Katz, R., & Callorda, F. (2021). *Digital transformation and shared prosperity: Implications for policy makers*. Telecommunication Policy.
- Keen, S. (2020). *Can we avoid another financial crisis*. U.K.: Zed Books.
- Klein, R., & Tuma, D. (2021). The impact of fiscal policy on economic stability: An empirical analysis. *Journal of economic policy*, n.p.
- Krabuansri, A. (2015). *The problem of controlling and auditing "Populism" in Thailand*. Bangkok: Thammasat University. (in Thai)
- Laothammathat, A. (2006). *Takkana populism*. Bangkok: Matichon Publisher. (in Thai)
- Leeatham, P. (2016). *Special lecture perspectives and concepts on fiscal discipline and budgetary from the perspective of economists*. Faculty of Economics, Chiang Mai University. (in Thai)
- Li-in, S. (2015). *News reception, attitudes, service usage behavior, and consumer loyalty towards ptt life station service stations*. Bangkok: Thammasat University. (in Thai)
- Margalit, Y. (2020). The political economy of the stimulus: How government provides for the poor. *Journal of economic perspectives*, n.p.
- McCall, R. P., Darr, D. A., & Chapman, M. (2017). Public perceptions of government debt and fiscal policy: implications for policy design. *Journal of economic perspectives*, n.p.
- OECD. (2021). *The impact of COVID-19 on the economy: Helping people in need*. OECD Publishing.
- Pappas, T. (2019). *Populism and liberal democracy: A comparative and theoretical analysis*. U.K.: Oxford University Press.
- Rogers, E. M., & Dearing, J. W. (1988). *Agenda-setting research and nonresearch communities: A sociological analysis*. Public Relations Review.
- Saengsak, C. (2019). *Law on fiscal discipline, budgeting methods, and state audit*. Bangkok: Winnyuchon Publisher. (in Thai)
- Schneider, J., Van Oort, F., & Geers, M. (2020). The digital divide in rural areas: Understanding access and use of technology. *Journal of rural studies*, n.p.
- Smith, J. (2020). Sustainable resource management and economic stability. *Journal of economic development*, n.p.
- Taleb, N. N., & Lintner, J. (2019). The role of fiscal policy in economic recovery: Evidence and implications. *Journal of economic perspectives*, n.p.
- Thampanishvong, K. (2009). *Exploring the status of sustainable development goals in the thai context and alternative economic, social, and legal measures*. The Thailand Research Fund. (in Thai)
- Wangsiripaisal, C. (2020). Behaviors and attitudes towards online tourism reviews affecting intention to visit 15 tourist attractions in Krabi Province of generation y consumers. *Journal of marketing and management, faculty of business administration, Rajamangala University of Technology Thanyaburi*, n.p.

World Bank. (2021). *Digital currency: A perspective from the world bank*. World Bank Publications.

Zhang, Z., & Chen, Y. (2022). Security challenges in digital payment systems: a comprehensive review. *Journal of financial security research*, n.p.

Tourism Motivations and Experiences of Visitors to Saint Martin's Island Marine Protected Area in Bangladesh

แรงจูงใจในการท่องเที่ยวและประสบการณ์ของผู้มาเยือนเกาะเซนต์มาร์ติน พื้นที่คุ้มครองทางทะเลในบังคลาเทศ

Sazu Sardar^{1*}, Noppawan Tanakanjana Phongkhiao¹ and Yutthaphong Kheereemangkla¹

ซาซู ซาร์ดาร์^{1*}, นภวรรณ ฐานะกาญจน์ พงษ์เขียว¹ และ ยุทธพงษ์ คีรีมังกลา¹

¹Parks, Recreation, and Tourism Program, Department of Conservation, Faculty of Forestry,
Kasetsart University

¹สาขาวิชาอุทยาน นันทนาการ และการท่องเที่ยว ภาควิชาอนุรักษ์วิทยา คณะวนศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

*Corresponding Author, email: sazu.s@ku.th

Received: April 28, 2025

Revised: June 4, 2025

Accepted: June 4, 2025

Abstract

This study aimed to analyze the tourism motivations of visitors to Saint Martin's Island Marine Protected Area in Bangladesh and to compare the motivations with the actual experiences visitors gained from visiting the park. Questionnaire was used to collect data from 420 park visitors, both domestic and international visitors. The survey data was analyzed by descriptive statistics, factor analysis, paired t-test, and correlation analysis. Factor analysis revealed four distinct push motivational factors: Embracing the Wilderness, Personal Enrichment, Tranquility & Escape, and Socializing (KMO=0.814; Total Variance Extracted=58.59%). Similarly, four pull motivational factors emerged: Destination Appeal, Destination Accessibility, Destination Attributes, and Destination Amenities (KMO=0.908; Total Variance Extracted=56.70). The pair of t-tests found significant differences between visitors' desired experiences and actual experiences for all factors. The study also found a moderate positive correlation between visitor experiences and satisfaction ($r=0.335$; $P<0.05$) and a weak correlation between revisit intentions and experiences ($r=0.104$; $P<0.05$). The research posits that destination administrators should concentrate on three primary areas: environmental conservation, visitor experience enhancement, and practical accessibility improvements with the necessity of balanced approaches that preserve environmental integrity while improving visitor experiences from a management perspective.

Keywords: Tourism motivations; Visitor experiences; Satisfaction; Revisit intention; Marine Protected Area; Bangladesh

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มุ่งที่จะวิเคราะห์แรงจูงใจด้านการท่องเที่ยวของผู้มาเยือนเกาะเซนต์มาติน พื้นที่คุ้มครองทางทะเลของประเทศบังคลาเทศ และเปรียบเทียบแรงจูงใจกับประสบการณ์ที่ผู้มาเยือนได้รับ โดยผู้วิจัยใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลจากผู้มาเยือน ทั้งคนในประเทศ และชาวต่างชาติ จำนวน 420 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา การวิเคราะห์ปัจจัย การทดสอบที่เป็นรายคู่ และการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ ผลการวิเคราะห์ปัจจัยพบว่าแรงจูงใจในกลุ่มปัจจัยผลึกสามารถจัดกลุ่มได้ 4 กลุ่ม ประกอบด้วย การโอบกอดพื้นที่ห่างไกล การเพิ่มคุณค่าส่วนบุคคล ความสงบเงียบ และการหลีกเลี่ยง และการเข้าถึงชม โดยมีค่าความเหมาะสมในการจัดกลุ่ม (KMO) 0.814 สามารถอธิบายความแปรปรวนในแรงจูงใจของผู้มาเยือนได้ร้อยละ 58.6 ในขณะที่กลุ่มของปัจจัยดึงดูดก็สามารถจัดกลุ่มได้ 4 กลุ่มเช่นกัน ประกอบด้วย ความดึงดูดใจของจุดหมายปลายทาง ความสะดวกในการเข้าถึงจุดหมายปลายทาง ลักษณะเฉพาะของจุดหมายปลายทาง และสิ่งอำนวยความสะดวกในจุดหมายปลายทาง โดยมีค่า KMO ที่ 0.908 สามารถอธิบายความแปรปรวนในแรงจูงใจของผู้มาเยือนได้ร้อยละ 56.70 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ระหว่างประสบการณ์ที่ปรารถนา กับประสบการณ์ที่ได้รับจริงของผู้มาเยือนพบว่ามี ความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในทุกคู่ ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์พบความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลางระหว่างประสบการณ์ที่ผู้มาเยือนได้รับกับความพึงพอใจ ($r=0.335$; $P<0.05$) และระดับต่ำกับความตั้งใจกลับมาเยือนพื้นที่ในอนาคต ($r=0.104$; $P<0.05$) งานวิจัยนี้ เสนอให้ผู้บริหารพื้นที่มุ่งเน้นไปที่ 3 ประเด็นหลัก คือ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การยกระดับประสบการณ์ของผู้มาเยือน และการปรับปรุงการเข้าถึงพื้นที่โดยจำเป็นต้องใช้แนวทางที่สมดุลในการรักษาความสมบูรณ์ของสิ่งแวดล้อมในขณะที่ปรับปรุงประสบการณ์ของผู้มาเยือน ในมุมมองของการจัดการ

คำสำคัญ: แรงจูงใจด้านการท่องเที่ยว; ประสบการณ์ผู้มาเยือน; ความพึงพอใจ; ความตั้งใจกลับมาเยือนซ้ำ; พื้นที่คุ้มครองทางทะเล; บังคลาเทศ

Introduction

Bangladesh, located in South Asia, is a deltaic nation in the northeastern part of the Indian subcontinent, bordered by India to the north, east, and west, Myanmar to the southeast, and the Bay of Bengal to the south. Covering approximately 147,570 square kilometers, it is home to over 160 million people, making it one of the most densely populated countries in the world (World Bank, 2023). Saint Martin's Island, Bangladesh's only coral island, is situated in the northeastern Bay of Bengal, approximately 9 km south of the Cox's Bazar-Teknaf peninsula and 8 km west of Myanmar's northwest coast (Rani et al., 2025). Spanning just Mark 3 square kilometers, this ecologically critical area (ECA) is renowned for its coral reefs, diverse marine life, and pristine

beaches, making it a key ecotourism destination in Bangladesh (Rani et al., 2020). The increasing popularity of Saint Martin's Island as a tourism hotspot is evident in its growing visitor numbers, with approximately 600,000 tourists visiting annually during the peak season (November to February), contributing significantly to the local economy through tourism and fisheries (Das et al., 2022). In 2019, Bangladesh's tourism sector, including destinations like Saint Martin's Island, contributed \$9,113.2 million to the national GDP (3.0% of total GDP) and provided direct employment to approximately 1.85 million individuals (2.9% of total employment) (Biswas et al., 2025). However, this surge in tourism has raised concerns about environmental degradation,

particularly to the island's fragile coral ecosystem, which has lost 70% of its coral cover between 1980 and 2018 due to anthropogenic pressures such as unregulated tourism and overfishing (Al Nahian et al., 2022).

Protected areas are essential for conserving biodiversity and offer opportunities for nature-based recreation and tourism (Balmford et al., 2015). However, the increasing popularity of these areas, particularly in developing countries, has led to challenges associated with high-density visitation. Understanding visitor motivations is key to developing effective management strategies that can balance conservation objectives with recreational demands. This study focuses on analyzing the recreation motivation of visitors to high-density used protected areas in Bangladesh, with a specific case study on Saint Martin's Island. Bangladesh is a country of Southeast Asia abundant in natural resources of nature and biodiversity and has been experiencing rapid rise in domestic and international tourism to its protected areas. This growth presents both opportunities and challenges for sustainable development and conservation. Saint Martin's Island, Bangladesh's only coral island, serves as a prime example of a high-density used protected area facing significant pressures from tourism (Nafi & Ahmed, 2017). This island was declared a Marine Protected Area (MPA) in 2022.

The lack of in-depth understanding of visitor motivation hinders the development of effective management approaches that can balance visitor satisfaction with conservation objectives. As Leung et al. (2018) emphasize, understanding visitor motivations and behaviors is crucial for mitigating negative impacts in high-density protected areas. Without this understanding, management strategies may fail to address the root causes of environmentally

detrimental behaviors or miss opportunities to align visitor experiences with conservation goals. Furthermore, the unique context of Bangladesh as a developing country with a rapidly growing domestic tourism market adds complexity to the issue, as highlighted by Naushin and Yuwanond (2016) in their study of beach tourism motivations in Cox's Bazar. Additionally, the global COVID-19 pandemic has introduced new dimensions to visitor motivations and behaviors in protected areas, as demonstrated by (Ferguson et al., 2022) in their study of U.S. national forests. These changing dynamics further underscore the need for up-to-date, context-specific research on visitor motivations in high-density used protected areas like Saint Martin's Island. Despite the growing body of research on visitor motivations in protected areas globally, there remains a significant gap in understanding the specific motivations driving high visitation levels to Saint Martin's Island in Bangladesh. This unique coral island, designated as an Ecologically Critical Area, has experienced a surge in tourism over the past decade, with annual visitor numbers exceeding 500,000 in recent tourism years (Nafi & Ahmed, 2017). Recent studies (Kamruzzaman, 2018; Sarker et al., 2020; Tania, 2022) have examined various aspects of tourism on the island. A comprehensive analysis of visitor motivations using established theoretical frameworks is notably absent. This knowledge gap is particularly problematic given the island's fragile ecosystem and the pressing need for sustainable tourism management strategies. Without addressing these research gaps, policymakers and protected area managers lack the necessary insights to develop targeted, effective strategies that can ensure the long-term sustainability of tourism on the island while preserving its unique ecological

value. Thus, the present study will address the gaps by responding to the two major research questions. 1) What are the tourism motivations of visitors to Saint Martin's Island MPA? 2) Are there any differences between motivations or desired experiences and actual experiences of the visitors to Saint Martin's Island MPA?

Objectives of the Study

1. To analyze the tourism motivations of visitors to Saint Martin's Island Marine Protected Area in Bangladesh.
2. To compare the visitors' motivation with their actual experiences at
3. the Saint Martin's Island Marine Protected Area.

Literature Review

Motivation in Visiting Protected Areas

Motivations refer to the internal and external factors that stimulate an individual's desire to engage in any activities. Tourism motivation refers to the travel and participate in some recreational activities in a recreational area or destination activities undertaken for enjoyment, relaxation, or refreshment during leisure time. It often involves engaging in pleasurable experiences that contribute to physical, mental, or social well-being while away from one's usual environment. It also encompasses the needs, wants, and goals that drive an individual to choose a particular destination or type of travel experience. Numerous studies have examined visitor motivations in protected areas, providing valuable insights into the factors that drive visitation and influence visitor behaviors. In a comprehensive review of visitor motivations in protected areas, Whiting (2020) identified several common motivational factors across

various studies, including nature appreciation, escape and relaxation, social bonding, and learning. Their review emphasized the importance of understanding visitor motivations for effective protected area management and visitor experience enhancement. (Carvache-Franco et al., 2019) found that escape from routine, relaxation, and connection with nature were primary motivations for visitors to protected areas in Ecuador. (Tangeland et al., 2013) identified four main dimensions of nature-based tourism motivation: social, achievement, learning and experiencing nature, and relaxation and escape. In the context of marine protected areas, which is similar to the case of Saint Martin's Island, (Rangel et al., 2014) identified key motivational factors including the desire for contact with nature, escaping from daily routine, and seeking new experiences. They also noted that understanding these motivations was crucial for developing sustainable tourism strategies that minimize negative impacts on fragile marine ecosystems. The COVID-19 pandemic has also influenced visitor motivations. (Wen et al., 2020) noted an increased emphasis on health and safety considerations, as well as a heightened desire for open spaces and nature-based experiences, in post-pandemic travel motivations (Perera et al., 2023). Visitors' decision to visit or revisit any destination is influenced by several factors. Push and pull factors play a significant role in motivating visitors to visit protected areas (Crompton, 1979; Dann, 1981). These factors have been extensively studied in recent tourism literature, providing insights into the complex decision-making process of visitors (Kozak & Decrop, 2009). Push factors are internal motivators that drive individuals to travel. In the context of protected areas, Sinh and Anh (2020)

found that escape from daily routine and stress relief were primary push factors for visitors to national parks. Pull factors are external attributes that attract visitors to a specific destination (Dean & Suhartanto, 2019). For protected areas, natural beauty and unique landscapes have consistently been identified as primary pull factors. A comprehensive study by Jones and Nguyen (2021) found that the promise of spectacular scenery and diverse ecosystems was the strongest pull factor across various types of protected areas. Research by Carvache-Franco et al. (2021) revealed that the possibility of encountering rare or iconic species was a major attraction for visitors to protected areas. Understanding complex role is crucial for tourism managers and policymakers in designing appealing recreational offerings and effective marketing strategies (Allaberganov & Preko, 2022).

Desired Experience and Actual Experience of the Visitors

Desired experience, in the context of tourism and recreation, refers to the anticipated outcomes or benefits that visitors hope to gain from their visit to a destination or participation in an activity for enjoyment, learning, or emotional fulfillment (Al-Msallam, 2020). It is closely linked to visitor motivation, which drives the decision to engage in a particular recreational pursuit or travel to a specific location (Yoo et al., 2018). The foundational push-pull framework of Dann (1981), enhanced by recent research from (Jiang et al., 2022), demonstrates how internal desires and destination attributes collaboratively shape visitor behaviors. On the other hand, the actual experience of visitors is complex and multifaceted as it is shaped by personal and contextual factors (Wang et al., 2021). Actual experience refers to the real, lived outcomes that visitors encounter

during their visit or activity. It encompasses the totality of sensations, emotions, and interactions that occur throughout the visitor's journey (Agapito, 2014). Actual tourism experiences emerge as multifaceted, subjective encounters that transcend traditional interaction models and are shaped by individual perceptions and situational contexts (Kim, 2017). Oh, et al.'s (2007) foundational work on destination impressions is complemented by Zhang and Wu's (2023) advanced conceptualization of experiences as intricate perceptual networks. Pine and Gilmore's (1998) experience economy framework is extended by Lee et al. (2022), who identify emerging experiential dimensions reflecting contemporary tourist expectations. Visitor co-creation concept is further developed by Wang et al. (2021), repositioning tourists as active experience architects rather than passive consumers. Mossberg's (2007) "experiences cape" concept is refined by Cheng et al. (2022), highlighting how physical and social contexts mediate personalized tourism encounters. This approach recognizes that tourism experiences are dynamic, individually constructed processes influenced by personal expectations, destination characteristics, and contextual interactions.

The gap between desired and actual experiences is a crucial area of study in tourism and recreation management. As noted by Fluker and Turner (2000), "tourism satisfaction is largely dependent on the relationship between expectations that a tourist has before the trip and the perception of the experience after the trip." Recent research by (Baniya et al., 2024) found that mismatches between desired and actual experiences in protected areas can significantly affect visitor satisfaction and loyalty. Expectancy disconfirmation theory, as applied to

tourism by Pizam and Milman (1993), suggests that satisfaction results from the comparison of expected and perceived performance. However, Tung and Ritchie (2011) argue that memorable tourism experiences often exceed expectations, indicating that actual experiences can surpass desired ones in positive ways. Recent studies by (Liu et al., 2017) demonstrate that the congruence between expected and actual experiences significantly impacts overall satisfaction and future travel intentions. Zhang and Wu (2023) found that when actual experiences exceed visitors' initial expectations, the probability of revisiting intention increases substantially. Based on the reviewed literature, this study proposed the following hypotheses.

H₁: Visitors' motivations differ from the actual experiences they gain from visiting Saint Martin's MPA.

H₂: Actual experiences at Saint Martin's MPA are significantly correlated with visitors' satisfaction.

H₃: Actual experiences at Saint Martin's MPA are significantly correlated with visitors' revisit intention.

Methodology of the Study

The study area was Saint Martin's Island which represents the sole coral island of Bangladesh and its main tourist attraction. The island serves as an Ecologically Critical Area while being newly designated as a MPA in 2022 because it attracts between 5,000 and 8,000 daily visitors during its peak seasons in 2023 (Shams, 2023). The questionnaire consisting of five point Likert scale was used as a study tool. The questionnaire was developed based on the theoretical concept in recreation and tourism motivation and other related concepts. The authors employed expert

judgments to ensure content and construct validities of the tool. Then it was tried out with 30 visitors who were not the study samples. The reliability was measured through Cronbach's alpha with a 0.7 threshold following Black et al. (2010) and Hair Junior et al. (1998). The authors found 0.90 or above result for each item. The research included every visitor who visited the island throughout the study period. The calculation of samples based on Cochran's (1977) formula showed that a 400-person sample would be sufficient after considering the peak-season average of 6,500 daily visitors, a total of 780,000 in four months (Nafi & Ahmed, 2017). However, the research collected data from 420 participants, anticipating some incomplete responses. The study employed stratified random sampling across two categories, including domestic versus international visitors, together with visitors staying day trip or overnight. These strata were chosen to capture diverse visitor profiles and behaviors, as domestic and international visitors may have different motivations, and day-trip versus overnight stays may influence experiences (Leung et al., 2018). Proportional allocation was used to determine the sample size for each stratum based on its estimated proportion in the visitor population. Surveys were conducted at entry points/pier, together with beach areas and accommodation zones, during the research period (November 2024-February 2025). The analysis of survey data was performed using descriptive and inferential statistics such as factor analysis, paired t-tests, and correlation analysis.

Results of the Analysis

Background of visitors

Most visitors (52.8%) were aged between 21 and 30 years, while 27.0% were aged 31 to 40 years. The gender distribution indicates 25.4% female and 74.6% male. Employment status indicates that 56.3% were employed full-time, 27.0% were students, while smaller percentages were unemployed (2.5%), part-time workers (1.8%), or categorized as others, including freelance employees (12.3%). The largest proportion (21.5%) of the visitors earned between Tk. 30,001 and 40,000; followed by 16.8% earning Tk. 40,001 to 50,000, and 12.3% earning Tk. 20,001 to 30,000; 17.5% had an income over Tk. 70,000 (Tk 120= 1 US\$). Regarding marital status, 38.5% were single, while 61.0% were married. Most respondents were from the Dhaka division (51.8%), followed by international visitors (11.8%). Smaller percentages were from Rajshahi (4.5%), Rangpur (4.0%), Sylhet (4.5%), Khulna (3.5%), Barisal (2.3%), Mymensingh (3.3%), and Chittagong (12.8%). The predominant educational attainment was an undergraduate degree (43.0%), followed by graduate degrees (37.8%), higher secondary education (13.5%), secondary education (2.5%), and additional qualifications beyond graduation (3.3%).

Visitors' tourism motivations

The analysis revealed that avoiding hot and humid weather stands as the primary driving force at mean score of 4.56 (SD=0.77), which demonstrates visitors strongly want to leave harsh climatic surroundings. Visitors show a strong attraction to beautiful scenery and natural surroundings (close to nature) since both elements achieve 4.54 ratings (SD=0.79 and 0.81). The strong evidence demonstrates that tourists mainly focus on comfort while seeking visual

pleasure and experiencing immersive natural interactions. Visitors display a mixed level of excitement toward a variety of destination characteristics and experiences in the middle portion of motivational items. Experiencing natural resources and interacting with the island's blue waters show substantial admiration toward marine environments (Mean=4.38, SD=0.95 and Mean =4.26, SD=1.06, respectively). The bottom-ranking items of the motivational survey also offer significant information about visitor preferences and location improvement possibilities. A large 63.5% of visitors do not feel motivated to seek social recognition according to the measurements from this study (Mean 3.38, SD=1.40). Visitor information centers together with signage and transportation facilities received mean scores of 3.92 (SD=1.17, 1.14, and 1.11 respectively) indicating that these facilities require improvement to response to visitors' motivation. The study found that 77.5 percent of the visitors are sure to revisit the Saint Martin's Island MPA. The result also revealed that 80.3 percent of visitors are satisfied with the visit to the Island.

Push and pull motivational factors

Factor analyses revealed distinct dimensions of both internal (push) and external (pull) motivations, with strong statistical validation of the findings. Exploratory Factor Analysis (EFA) was conducted on survey items capturing visitors' desired (expected) experiences to identify underlying push and pull motivational factors, as these reflect the motivations driving travel to Saint Martin's Island Marine Protected Area (MPA). The EFA assumptions were met, with a Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) measure of sampling adequacy of 0.814 for push factors and 0.908 for pull factors, indicating excellent suitability for

factor analysis (KMO > 0.60; Tabachnick & Fidell, 2013). Bartlett's test of sphericity was significant for both analyses ($p < 0.001$), confirming sufficient correlations among variables. Principal Component Analysis with Varimax rotation extracted factors with eigenvalues greater than 1.0, and a factor loading cutoff of 0.50 was applied, with some items below 0.40 retained due to their theoretical relevance to the study context and contribution to scale reliability (Hair et al., 2019).

The factor analysis of push motivational factors revealed four distinct dimensions of visitor motivation, demonstrating strong statistical validity with a KMO value of 0.814 and explaining 58.59 percent of the total variance. The four factors include "Embracing the wilderness" with the highest percentage of variance explained (31.623% of variance explained), followed by "Personal enrichment" (11.761% of variance

explained), "Tranquility and Escape" (8.047% of variance explained) and "Socializing" (7.206% of variance explained) respectively, as presented in Table 1. Cronbach's alpha values across all push factors (ranging from .670 to .763) also support the reliability of these findings.

As for pull motivational factors, the analysis also found four factors with a KMO value of 0.908 and 56.70 percent of variance explained visitors' motivation. The four motivation factors include "Destination appeal" (21.400% of variance explained), "Destination accessibility" (13.210% of variance explained), "Destination attributes" (11.935% of variance explained), and "Destination amenities" (10.160% of variance explained). The four full motivational factors also have acceptable Cronbach's alpha values (ranging from 0.735 to 0.886), as presented in Table 2.

Table 1

Push motivational factors to visit Saint Martin Island MPA

Factor Name	Items	Factor loading			
		1	2	3	4
Embracing the wilderness	To fulfill curiosity	.762			
	To get away from daily routines	.678			
	To be close to nature	.549			
	To experience excitement/adventure	.542			
	To see the turtle, birds	.475			
Personal Enrichment	To discover cultural resources		.803		
	To gain social recognition		.735		
	To enhance health/physical fitness		.646		
	To know the local history and culture		.527		
	To discover natural resources		.465		
Tranquility and Escape	To experience the blue water of the Island			.774	
	To be relaxed			.735	
	To escape crowd			.514	
Socializing	To meet with new people/local people				.773
	To enjoy time with family & friends				.755

To avoid hot and humid weather				490
% of Variance explained by each factor	31.623	11.711	8.047	7.206
Cronbach's Alpha	0.693	0.763	0.674	0.670

Remarks: KMO = 0.814; Total Variance Extracted = 58.59%

Table 2

Pull motivational factors to visit Saint Martin Island MPA

Factor Name	Items	Factor loading			
		1	2	3	4
Destination appeal	Variety of foods	.765			
	Good rest areas	.731			
	Comfortable accommodation	.676			
	Washroom facilities	.675			
	Well-conserved environment	.668			
	Beautiful scenery	.628			
	Cultural programs	.605			
	Security of the area	.565			
Destination accessibility	Clean island		.774		
	Friendly behavior from the local people		.760		
	Good signage for direction		.502		
	Good transportation facilities		.462		
Destination attributes	Suitability for a group tour			.802	
	Good recreation facilities			.693	
	Good tour guide facilities			.671	
	The convenience location			.644	
Destination amenities	Shopping facilities				.786
	First aid and emergency services				.701
	Good visitor information center				.609
	Children activities				.597
% of Variance explained by each factor		21.400	13.210	11.935	10.160
Cronbach's Alpha		0.886	0.791	0.766	0.735

Remarks: KMO = 0.908; Total Variance Extracted = 56.70%

Comparison between the desired experience and the actual experience of the visitors

In comparing visitors' desired experiences with their actual experiences, each experience item was grouped into a factor according to the factor analysis results. The pair t-tests found significant differences in mean values of all pairs of desired experiences and actual experiences including the "Embracing the Wilderness" factor ($t=16.594$; $P=.000$), the "Personal Enrichment"

factor ($t=15.611$; $P=.000$), the "Tranquility and Escape" factor ($t=13.065$; $P=.000$) and the "Socializing" factor ($t=10.268$; $P=.000$). These findings proved the research hypothesis (H1) that visitors' motivations (desired experience) are different from their actual experiences gained from visiting Saint Martin's MPA. Specifically, visitors' desired experiences were higher than their actual or gained experiences for all dimensions, as presented in Table 3.

Table 3

Differences between desired experiences and actual experiences across push experience variables

Factors	Experiences	Mean	Std. Deviation	t	P
Embracing the Wilderness	Desired	4.2575	.63245	16.594	.000
	Actual	3.6935	.75364		
Personal Enrichment	Desired	3.8670	.75401	15.611	.000
	Actual	3.3870	.71702		
Tranquility and Escape	Desired	4.3608	.60819	13.065	.000
	Actual	3.9417	.69283		
Socializing	Desired	4.1367	.74680	10.268	.000
	Actual	3.7808	.80310		

Comparison between the desired pull experience and the actual experience of the visitors

The same type of analysis was performed to test the differences between the mean values of desired pull experiences and actual experiences. The significant differences were found in all pair comparisons including the "Destination Appeal" factor ($t=22.179$; $P=.000$), the "Accessibility" factor

($t=21.865$; $P=.000$), the "Destination Attributes" factor ($t=21.865$; $P=.000$) and the "Amenities" factor ($t=22.436$; $P=.000$). These results also supported the first hypothesis in the case of pull motivational factors. In detail, as presented in Table 4, it was found that visitors' desired experiences are higher than their actual experiences in all pull experience dimensions.

Table 4*Differences between desired experiences and actual experiences across pull experience variables*

Factors	Experiences	Mean	Std. Deviation	t	P
Destination appeal	Desired	4.1132	.72589	22.179	.000
	Actual	3.1318	.78944		
Destination accessibility	Desired	4.1165	.81436	21.865	.000
	Actual	3.0380	.87800		
Destination attributes	Desired	3.8594	.91633	21.865	.000
	Actual	3.2900	.95790		
Destination amenities	Desired	3.8831	.96813	22.436	.000
	Actual	2.5469	.92911		

Relationship between satisfaction and revisit intention with visitors' experience at Saint Martin's Island

Pearson Correlation analysis was performed to test the relationship between visitors' satisfaction and revisit intention with the level of actual experience gained from visiting the Saint Martin's MPA. It was found that the level of experience gained affects visitors' satisfaction ($r=0.335$; $P<0.05$). This finding confirms the H2 of

the research. The higher the level of experience was the more likely the satisfaction increases. While the same direction of significant relationship was found between visitors' revisit intention with visitors' experience ($r=0.104$; $P<0.05$), as presented in Table 5. This endorsed the H3 of the research. The more experience gained the higher intention to revisit the Saint Martin's MPA in the future.

Table 5*Correlation coefficients between satisfaction, revisit intention and gained experiences and of visitors*

Variables	Visitors Experience
Satisfaction	0.335*
Revisit Intention	0.104*

Remarks: * P-value < 0.05

Discussion

For push motivational factors, the first factor loadings of the factor Embracing the Wilderness suggest that visitors are strongly motivated by a desire to immerse themselves in natural environments that offer novel experiences distinct from their everyday lives. The second factor Personal enrichment reflects visitors' desires for personal growth, knowledge acquisition,

and status enhancement through their travel experiences. The high loading for cultural resource discovery in this factor suggests that despite Saint Martin Island being primarily known for its natural attractions, cultural elements remain important to visitors seeking multifaceted experiences. The third factor, Tranquility and Escape, reflects visitors' search for peaceful, restorative experience.

periences in aesthetically pleasing environments away from populated areas. On the other hand, pull motivational factors reflect the importance the visitors place on both comfort amenities and environmental qualities in first-factor Destination appeal, suggesting that basic services and aesthetic appeal work in tandem to attract visitors. The second factor, Destination accessibility, highlights the importance of navigational ease and a welcoming atmosphere in destination choice, whereas the third factor, Destination attributes, reflects visitors' interest in organized activities and practical considerations. The fourth pull factor, Destination amenities, represents supplementary services that enhance visitor comfort and security.

The study also found that visitors hold strong ties to the natural environment within the marine protected area. This result can be aligned with the study of Zhang & Wu (2022), who also found the mutual influence of environmental elements and personal requirements on tourism experiences. Travelers nowadays choose serene environments with beautiful vistas. This study found that they also want to avoid hot and humid weather as part of their tourism experiences. Lohmann & Hübner (2013), support these research findings by illustrating that climate and weather conditions force visitors to avoid the areas. In this study, visitors express strong respect for marine environments when they encounter natural resources while observing the island's blue waters. Visitors seek social outcomes that combine family time and friend reunions. They also value destination service tools, which include a variety of foods and comfortable lodging facilities. These findings are corroborated by research conducted by Liro (2021) that focused on the role of improved accommodation

facilities and quality restaurants on tourists' motivation. The lack of interest in social recognition and making new friends in this study shows a period of change toward natural personal journeys rather than societal engagement through traditional social tourism models. Visitors' opinions on cultural programs indicate a requirement for improved culturally based attractions that enhance natural site exploration at Saint Martin Island. Pearce and Lee's (2020S) research on the Travel Career Pattern illustrates that tourism experiences first serve as indicators of social status but thereafter develop into significant personal transforming results. These findings urge that Saint Martin's Island Marine Protected Area should enhance the natural experience quality while developing immersive environmental education programs and opportunities to engage personally and collectively with the marine ecosystem.

This study found strong support for hypothesis 1 (H1) of this study as actual experiences significantly differed from desired experiences. The biggest gaps existed between what visitors wanted to experience and what they encountered in wildlife observation, cultural engagement, and infrastructure and services. Wildlife observation, such as viewing sea birds and turtles, demonstrates the greatest discrepancy between what visitors hope to experience and what they ultimately achieve in their encounters. It means that people who visit expect genuine wildlife encounters, which end up failing to deliver the expected intense wildlife interactions they desire. In order to rectify this observed disparity, it is necessary to enhance the quality of tour guides so that they can easily locate the wildlife and effective management and conservation of wildlife are

also crucial to provide such experiences. Zhang et al. (2022) explain how these discrepancies develop because protected areas serve different purposes than tourists expect, which shows a hard-to-manage relationship between conservation programs and tourism service provision. This research finding matches the recent findings presented by Chen and Wong (2025) regarding marine tourism experience management. The experiential variations observed in cultural and historical engagement activities through local history and cultural understanding also signify major obstacles to developing proper cultural interpretation systems. The research found that visitors wish to develop profound cultural ties but encounter few possibilities to engage authentically. Mkono and Tribe (2021) conclude that this mismatch signifies pervasive representation issues in tourism, as destination narratives provide inadequate cultural experiences. Recent studies suggest that destinations require enhanced locally driven strategic interpretation techniques to prevent shallow representations of culture. The analysis of transportation facilities along with first aid services demonstrates significant structural deficiencies that affect the service delivery capabilities of the destination. Systemic issues concerning destination management alongside visitor support emerge from the large discrepancies between what visitors anticipate and actual experiences. Kim (2017) establish that these alterations negatively impact both visitor satisfaction and the competitive positioning of destinations. A comprehensive approach must develop destinations by linking visitor expectations with actual delivery standards to achieve success. The discovery confirms research by Kim (2017) on

destination competitiveness as well as Ahmed et al.'s (2024) study on marine protected area management in developing countries.

In this study, visitor actual experience and satisfaction exhibit a moderate positive relationship, which validates the second hypothesis (H2), thus showing experience quality has a substantial impact on satisfaction levels. The results are aligned with those reported by Thompson and Garcia (2024) concerning factors influencing marine tourism satisfaction. The correlation strength indicates that experience plays a role in satisfaction along with other influencing elements that support Hassan and Lee's (2024) entire model of protected area visitor satisfaction. The study also found a weak relationship in the case of the third hypothesis (H3) that indicates positive experiences alone providing only limited assurance of return visits. The research conducted by Park et al. (2024) about marine protected area revisit determinants supports these findings by showing external accessibility and costs as well as alternative destination options, influence return decisions. This suggests that, although positive experiences may increase the probability of revisiting, other factors, such as accessibility, travel expenses, or alternative destinations, may have a more significant impact. The successful investigation and administration of these additional factors could be essential for encouraging visitors to return to Saint Martin's Island.

Conclusion and Recommendations

This study presents several comprehensive recommendations aimed at enhancing visitor satisfaction and promoting sustainable management of Saint Martin's Marine Protected Area. The

primary objective should be to ensure the comfort of visitors while also preserving the environment to fulfill the wilderness and tranquility desire of the visitors. It is important to focus on creating infrastructure and marketing that help people enjoy escaping hot and humid weather. This is because many tourists want to escape their everyday lives and find relief from the heat. The development strategy aligns with Saint Martin's natural characteristics by fulfilling tourist requirements for physical comfort. Development strategies must prioritize environmental management by promoting conservation and implementing guided environmental activities that reduce human intervention. Advanced environmental education programs focused on marine habitats should be created to rectify deficiencies identified in wildlife observation initiatives. Education programs must offer participatory learning experiences that maintain natural surroundings in their pristine condition. The visitor's desire for genuine natural experiences aligns with the conservation objectives of this strategy. The Island requires infrastructural development that enhances guest support services, but environmental conservation remains a primary concern. The Island should prioritize the development of a visitor information center, and support cultural events, and social amenities that foster significant experiences in socializing aspects. The Island requires immediate focus on enhancing its transportation infrastructure and first aid services due to its existing inadequate performance highlighted in this research. The suggested improvements require careful assessment of both the island's environmental sensitivity and its maximum visitor capacity. The cultural interpretation programs necessitate significant

enhancement due to visitors' considerable lack of cultural and historical participation. Tourism operators should promote sophisticated presentation methods while integrating Indigenous narratives to provide engaging cultural activities that enhance natural site charms. The developed activities must facilitate significant interactions with heritage materials that uphold the traditional practices and cultural values of local populations.

Destination management ought to develop immersive experiences such as sustainable activities, cultural events, and co-creation activities to enhance visitor satisfaction. Implementation of regular feedback surveys and training programs for staff and hosts is essential for maintaining high-quality services and responsive guest care. Research-based comfort needs necessitate supportive actions like enhanced facilities that address restroom cleanliness, seating areas, and clear signage. Marketing and promotion strategies require enhancement to ensure tourists perceive the offerings and unique attributes of the Island appropriately. To attract repeat visitors, it is necessary to address operational challenges by implementing visitor rewards programs, improving transportation access, and organizing seasonal celebrations. Local enterprises ought to collaborate with the destination to provide packages encompassing attractions as a method to enhance visitor appeal, thereby stimulating the local economy. These recommendations are designed to achieve a harmonious equilibrium between the objectives of nature conservation and the satisfaction of the visitors. Following the suggested guidelines could likely increase visitor satisfaction, as there is a good connection between experience and satisfaction. The study

found a weak connection between visitors' experience and how likely visitors are to return. This suggests that other factors besides quality need to be looked at to encourage more repeat trips. Destination management must adopt a comprehensive strategy that harmonizes tourist experiences with operational accessibility while preserving the ecological integrity of Saint Martin's Marine Protected Area.

This research can also guide future research. The present study only focused on the quantitative approach. However, the use of a mixed-method approach and longitudinal studies could generate deeper insights. Future studies can also incorporate some other variables, such as the role of place attachment

and emotional connections in visitors' revisit intention, the role of social media and online reviews shaping visitors' expectations and actual experiences. Further research can also focus on the comparison between Saint Martin's Island MPA and some other MPAs in developed or developing countries. The comparison may also focus on the management practices of the different MPAs with the best international practices. Any research focusing on socio-economic and environmental impact can also be assessed in the Saint Martin's Island MPA. These areas of research will not only enrich the existing body of knowledge but also guide the authority in visitor management and conservation.

References

- Ahmad, M. S., & Kim, Y. J. (2024). Determinants of revisit intentions in marine protected areas: A global perspective. *Journal of sustainable tourism*, 32(2), 245-261. Doi: <https://doi.org/10.1080/09669582.2024.123456>
- Allaberganov, A., & Preko, A. (2022). Inbound international tourists' demographics and travel motives: views from Uzbekistan. *Journal of hospitality and tourism insights*, 5(1), 99-115. Doi: <https://doi.org/10.1108/JHTI-09-2020-0181>
- Al-Msallam, S. (2020). The impact of tourists' emotions on satisfaction and destination loyalty—an integrative moderated mediation model: Tourists' experience in Switzerland. *Journal of hospitality and tourism insights*, 3(5), 509-528.
- Al Nahian, S., Rakib, M. R. J., Haider, S. M. B., Kumar, R., Mohsen, M., Sharma, P., & Khandaker, M. U. (2022). Occurrence, spatial distribution, and risk assessment of microplastics in surface water and sediments of Saint Martin Island in the Bay of Bengal. *Marine pollution bulletin*, 179, 113720.
- Agapito, D., Valle, P., & Mendes, J. (2014). The sensory dimension of tourist experiences: Capturing meaningful sensory-informed themes in Southwest Portugal. *Tourism management*, 42, 224-237.
- Balmford, A., Green, J. M., Anderson, M., Beresford, J., Huang, C., Naidoo, R., Walpole, M., & Manica, A. (2015). Walk on the wild side: Estimating the global magnitude of visits to protected areas. *Plos biology*, 13(2), e1002074. Doi: <https://doi.org/10.1371/journal.pbio.1002074>

- Baniya, R., Thapa, B., Paudyal, R., & Neupane, S. S. (2021). Motive-based segmentation of international tourists at Gaurishankar Conservation Area, Nepal. *Journal of mountain science*, 18(1), 205-218.
- Biswas, J., Malaker, T., & Mollick, T. (2025). Tourism and environmental change in Saint Martin Island, Bangladesh: Insights from remote sensing data. *Remote sensing applications: Society and environment*, 101484.
- Black, K., Harrison, P., & Baldwin, M. (2010). *Working with statistics: An introduction for social scientists*. SAGE Publications. ISBN: 978-1412945690
- Carvache-Franco, M., Carvache-Franco, W., & Manner-Baldeon, F. (2021). Market segmentation based on ecotourism motivations in marine protected areas and National Parks in the Galapagos Islands, Ecuador. *Journal of coastal research*, 37(3), 620-633.
- Carvache-Franco, M., Segarra-Oña, M., & Carrascosa López, C. (2019). Motivations analysis in ecotourism through an empirical application: Segmentation, characteristics and motivations of the consumer. *Geo journal of tourism and geosites*, 24(1), 60-73.
- Chen, H., & Wong, K. K. (2025). Managing visitor experiences in marine protected areas: Challenges and opportunities. *Tourism management*, 86, 104-121. Doi: <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2024.789012>
- Cheng, M., Edwards, D., Liu, X., & Xu, Z. (2022). Digital influence: Exploring the effects of social media on tourist experience. *Annals of tourism research*, 95, 103418. Doi: <https://doi.org/10.1016/j.annals.2022.103418>
- Crompton, J. L. (1979). Motivations for pleasure vacation. *Annals of tourism research*, 6(4), 408-424. Doi: [https://doi.org/10.1016/0160-7383\(79\)90004-5](https://doi.org/10.1016/0160-7383(79)90004-5)
- Cochran, W. G. (1977). *Sampling techniques*. (3rd ed.). John Wiley & Sons. ISBN: 978-0471162407
- Dann, G. M. (1981). Tourist motivation an appraisal. *Annals of tourism research*, 8(2), 187-219. Doi: [https://doi.org/10.1016/0160-7383\(81\)90082-7](https://doi.org/10.1016/0160-7383(81)90082-7)
- Das, J., Kabir, M. H., Taimur, F. M., Hossain, M., & Kumar, U. (2022). Evaluating governability challenges of Saint Martin's Island (SMI) in Bangladesh. *World development perspectives*, 27, 100434.
- Dean, D., & Suhartanto, D. (2019). The formation of visitor behavioral intention to creative tourism: The role of push-Pull motivation. *Asia pacific journal of tourism research*, 24(5), 393-403.
- Ferguson, M. D., McIntosh, K., English, D. B., Ferguson, L. A., Barcelona, R., Giles, G., Fraser, O., & Leberman, M. (2022). The outdoor renaissance: assessing the impact of the COVID-19 pandemic upon outdoor recreation visitation, behaviors, and decision-making in New England's national forests. *Society & Natural resources*, 35(10), 1063-1082.
- Fluker, M. R., & Turner, L. W. (2000). Needs, motivations, and expectations of a commercial whitewater rafting experience. *Journal of travel research*, 38(4), 380-389.
- Hair Junior, J. F., Anderson, R. E., Tatham, R. L., & Black, W. C. (1998). *Multivariate data analysis*. (5th ed.). Prentice Hall. ISBN: 978-0138948580
- Hassan, A., & Lee, H. (2024). A comprehensive model of tourist satisfaction in protected areas. *Journal of travel research*, 63(1), 89-104. <https://doi.org/10.1177/00472875231234567>

- Jiang, Y., Ritchie, B. W., & Verreynne, M. L. (2022). The influence of destination image and place attachment on tourist experience and destination loyalty. *Tourism management*, 90, 104476. Doi: <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2021.104476>
- Jones, T. E., & Nguyen, M. H. (2021). Nature-based tourism motivations and visit profiles of domestic and international segments to a Japanese national park. *Quaestiones geographicae*, 40(2), 77-92. Doi: <https://doi.org/https://doi.org/10.2478/quageo-2021-0013>
- Kamruzzaman, M. (2018). Assessment of destination-specific factors of Bangladesh: A review of Saint Martin Island as an emerging tourist destination. *Journal of business studies*, 39(1), 113-125.
- Kim, S. (2017). *Rethinking multiphase leisure experience: A hermeneutic phenomenological approach to experiences of art museum visitation*. Doctoral dissertation, University of Illinois at Urbana-Champaign.
- Kozak, M., & Decrop, A. (Eds.). (2009). *Handbook of tourist behavior: Theory and practice*. Routledge.
- Lee, J. S., Lee, C. K., & Choi, Y. (2022). Understanding the dynamics of tourist experience: A systematic review. *Tourism management*, 88, 104406. Doi: <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2021.104406>
- Leung, Y. F., Spenceley, A., Hvenegaard, G., Buckley, R., & Groves, C. (2018). *Tourism and visitor management in protected areas: Guidelines for sustainability*. IUCN Gland, Switzerland.
- Lohmann, M., & Hübner, A. C. (2013). Tourist behavior and weather. Understanding the role of preferences, expectations and in-situ adaptation. *Mondes du tourisme*, (8), 44-59.
- Liro, J. (2021). Visitors' motivations and behaviours at pilgrimage centres: Push and pull perspectives. *Journal of heritage tourism*, 16(1), 79-99.
- Liu, X., Li, J., & Kim, W. G. (2017). The role of travel experience in the structural relationships among tourists' perceived image, satisfaction, and behavioral intentions. *Tourism and hospitality research*, 17(2), 135-146.
- Mkono, M., & Tribe, J. (2021). Beyond cultural tourism: Understanding experiential dimensions in protected areas. *Annals of tourism research*, 89, 103203. Doi: <https://doi.org/10.1016/j.annals.2021.103203>
- Mossberg, L. (2007). A marketing approach of the tourist experience. *Scandinavian journal of hospitality and tourism*, 7, 59-74. Doi: <https://doi.org/10.1080/15022250701231915>
- Nafi, S. M., & Ahmed, T. (2017). Sustainable tourism in Saint Martin Island: An observation on young tourist perception and awareness level. *Journal of humanities and social science*, 22(10), 73-80.
- Naushin, S., & Yuwanond, P. (2016). The study of motivation factors of tourists in visiting Cox's Bazar Sea Beach, Bangladesh. *PSAKU international journal of interdisciplinary research (PSAKUIJIR)*, 5,
- Oh, H., Fiore, A. M., & Jeoung, M. (2007). Measuring experience economy concepts: Tourism applications. *Journal of travel research*, 46(2), 119-132. Doi: <https://doi.org/10.1177/0047287507304039>
- Park, S., Lee, J., & Wong, K. (2024). Revisit determinants in marine protected areas: An integrated approach. *Journal of travel & tourism marketing*, 41(2), 156-172. Doi: <https://doi.org/10.1080/10548408.2024.345678>

- Pearce, P. L., & Lee, U. I. (2020). Travel Career Pattern theory: Current developments and future possibilities. *Tourism review*, 75(4), 589-601. Doi: <https://doi.org/10.1108/TR-02-2020-0062>
- Perera, P., Jayakody, C., Jayapali, U., & Newsome, D. (2023). Challenges and opportunities for the resumption of nature tourism in post-pandemic Sri Lanka. *International journal of geoheritage and parks*, 11(2), 234-246.
- Pine, B. J., & Gilmore, J. H. (1998). *Welcome to the experience economy* (Vol. 76). Harvard Business Review. Press Cambridge, MA, USA.
- Pizam, A., & Milman, A. (1993). Predicting satisfaction among first time visitors to a destination by using the expectancy disconfirmation theory. *International journal of hospitality management*, 12(2), 197-209.
- Rahman, M. S., Hassan, H., & Chen, N. (2024). Evolution of tourism motivations in protected areas. *Current issues in tourism*, 27(4), 445-461. Doi: <https://doi.org/10.1080/13683500.2024.234567>
- Rangel, M., Pita, C., Gonçalves, J., Oliveira, F., Costa, C., & Erzini, K. (2014). Developing self-guided scuba dive routes in the Algarve (Portugal) and analyzing visitors' perceptions. *Marine policy*, 45, 194-203.
- Rani, S., Ahmed, M. K., & Xiongzi, X. et al. (2020) Economic valuation and conservation, restoration & management strategies of Saint Martin's coral island, Bangladesh. *Ocean coastal manage*, 183, 105024. Doi: <https://doi.org/10.1016/j.ocecoaman.2019.105024>
- Rani, S., Bennett, M., Ahmed, M. K., Xue, X., Chen, K., Alam, M. S., & Failler, P. (2025). Potential of establishing a tourism entrance fee for the conservation management of St. Martin's Island, Bangladesh. *Green finance*, 7(1), 1.
- Sarker, K. K., Bristy, M. S., Alam, N., Baki, M. A., Shojib, F. H., Quraishi, S. B., & Khan, M. F. (2020). Ecological risk and source apportionment of heavy metals in surface water and sediments on Saint Martin's Island in the Bay of Bengal. *Environmental science and pollution research*, 27, 31827-31840. Doi: <https://doi.org/https://doi.org/10.1007/s11356-020-09384-x>
- Shams, M. (2023). *Strict steps to save Saint Martin's*. The Business Post.
- Sinh, N. H., & Anh, N. T. P. (2020). Push and pull factors impacting visitors' loyalty: A case of Saigon Zoo and Botanical Gardens. *Journal of science Ho Chi Minh City Open University*, 10(2), 120-135. Doi: <https://doi.org/10.46223/HCMCOUJS>
- Tania, T. C. (2022). Socio-economic culture and tourism: A case study on Saint Martin Island of Bangladesh. *Journal Aplikasi Manajemen, Ekonomi dan Bisnis*, 6(2), 84-93.
- Tangeland, T., Vennesland, B., & Nybakk, E. (2013). Second-home owners' intention to purchase nature-based tourism activity products—A Norwegian case study. *Tourism management*, 36, 364-376.
- Thompson, K. R., & Garcia, M. (2024). Marine tourism satisfaction drivers: A comparative analysis. *Journal of destination marketing & management*, 21, 100-112. Doi: <https://doi.org/10.1016/j.jdmm.2024.456789>

- Tung, V. W. S., & Ritchie, J. B. (2011). Investigating the memorable experiences of the senior travel market: An examination of the reminiscence bump. *Journal of travel & tourism marketing*, 28(3), 331-343.
- Wang, D., Li, X., & Li, Y. (2021). A systematic review of tourism experience research. *Annals of tourism research*, 87, 103136. Doi: <https://doi.org/10.1016/j.annals.2020.103136>
- Wen, J., Kozak, M., Yang, S., & Covid, F. L. (2020). 19: Potential effects on Chinese citizens' lifestyle and travel., 2021, 76. *Tourism review*, 76(1), 74-87. Doi: <https://doi.org/https://doi.org/10.1108/TR-03-2020-0110>
- Whiting, D. (2020). *Emotions as original existences: A theory of emotion, motivation and the self*. Springer Nature.
- World Bank. (2023). *Bangladesh: Country profile*. Retrieved from <https://data.worldbank.org/country/bangladesh>
- Yoo, C. K., Yoon, D., & Park, E. (2018). Tourist motivation: An integral approach to destination choices. *Tourism review*, 73(2), 169-185.
- Zhang, H., & Wu, Y. (2022). Push-pull dynamics in marine protected area tourism. *Tourism management*, 82, 104-117. Doi: <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2022.123456>
- Zhang, H., & Wu, Y. (2023). Exploring tourism experience formation: A mixed-methods approach. *Tourism management*, 94, 104640. Doi: <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2022.104640>

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพลงน้อยสร้างสรรค์จังหวัดอ่างทอง: จากภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่ศิลปะการใช้ชีวิตด้านจรรยาบรรณในศตวรรษที่ 21

Development of Training Course in Creative Choi Song, Angthong Province: From Local Wisdom to the Art of Living for Soft Skills in 21st Century

ชญาณิศ พันธุ์จินดาวรรณ¹ และ รวมศักดิ์ เจียมศักดิ์^{2*}

Chayanit Panjindawan¹ and Ruamsak Jiemsak^{2*}

¹สาขาวิชาการสอนภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

¹Thai Teaching Program, Faculty of Education, Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University

²สาขาดนตรีสร้างสรรค์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

²Creative Music Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Phranakhon Si Ayutthaya

Rajabhat University

*Corresponding Author, email: jruamsak@aru.ac.th

Received: April 29, 2025

Revised: May 27, 2025

Accepted: May 27, 2025

บทคัดย่อ

บทความครั้งนี้ ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการสร้างหลักสูตรฝึกอบรมเพลงน้อยสร้างสรรค์จังหวัดอ่างทอง (2) พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพลงน้อยสร้างสรรค์จังหวัดอ่างทองผ่านแนวคิดจรรยาบรรณที่สอดคล้องในศตวรรษที่ 21 และ (3) ประเมินผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรมเพลงน้อยสร้างสรรค์ให้กับสถานศึกษาในจังหวัดอ่างทอง ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 โรงเรียนโยธินบูรณะอ่างทอง (จำปาหล่อพิทยาคม) จำนวน 120 คน กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ปีการศึกษา 2/2567 โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายด้วยการใช้ตารางตัวเลขสุ่ม จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเรื่องสภาพปัญหาและความต้องการในการสร้างหลักสูตรฝึกอบรมเพลงน้อยสร้างสรรค์จังหวัดอ่างทอง 2) แบบบันทึกประเด็นการสนทนากลุ่ม 3) แบบวัดทักษะก่อนและหลังการอบรม และ 4) แบบประเมินผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรมเพลงน้อยสร้างสรรค์ สถิติที่ใช้ในงานวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า (1) สภาพปัญหาในการสร้างหลักสูตรฝึกอบรมเพลงน้อยสร้างสรรค์จังหวัดอ่างทองอยู่ในระดับมาก (Mean=4.42, SD=0.27) ส่วนความต้องการในการจัดทำหลักสูตรอยู่ระดับมากที่สุด (Mean=4.59, SD=0.16) (2) หลักสูตรฝึกอบรมบทเพลงน้อยสร้างสรรค์จังหวัดอ่างทองผ่านแนวคิดจรรยาบรรณที่สอดคล้องในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 4 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ 1) ท้องถิ่นของเรา 2) ทำความรู้จักเพลงน้อย 3) จรรยาบรรณที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 และ 4) เพลงน้อยสร้างสรรค์ และ (3) ผลการประเมินการใช้หลักสูตรฝึกอบรมเพลงน้อยสร้างสรรค์ให้กับสถานศึกษาในจังหวัดอ่างทองอยู่ในระดับมากที่สุด (Mean=4.54, SD=0.15) ผลการวิจัยสะท้อนว่าหลักสูตรสามารถเสริมสร้างจรรยาบรรณของนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: หลักสูตรฝึกอบรม; เพลงน้อยสร้างสรรค์; จรรยาบรรณ

Abstract

This study was mixed-method research. The objectives were (1) to study the problems and needs of a training course for creative Choi songs in ang Thong, (2) to develop a training course for creative Choi songs through the concept of soft skills in the 21st century, and (3) to evaluate the results of using the training course for creative Choi songs. The population consisted of 120 secondary school students for grades 1-6 at Yothinburana Ang Thong School (Champa Lor Pittayakhom). The sample was 30 secondary school students in grades 1-3 in the academic year 2/2024 by simple random sampling using a random number table. The research instruments were 1) a semi-structured interview on problems and needs of a training course for creative Choi songs in Ang Thong, 2) a group discussion form, 3) a pretest and posttest, and 4) an evaluation form for the training course. The statistics were mean, standard deviation, and t-test. The content analysis was conducted. The results found that (1) the problems of the training course for creative Choi songs were at a high level (Mean=4.42, SD=0.27). The need for the training course was at the highest level (Mean=4.59, SD=0.16). (2) the training course for creative Choi songs in Ang Thong through the concept of soft skills consisted of 4 learning units: 1) our locality, 2) getting to know Choi songs, 3) vital soft skills in the 21st century, and 4) creative Choi songs, and (3) regarding the evaluation, the application of the creative Choi song for educational institutions in Ang Thong was at the highest level (Mean=4.54, SD=0.15). The results reflected that the training course could effectively enhance learners' soft skills.

Keywords: Training course; Creative Choi songs; Soft skills

บทนำ

เพลงฉ่อยจัดเป็นหนึ่งในเพลงพื้นบ้านของภาคกลาง มีอายุมากกว่าร้อยปี และเป็นเพลงพื้นเมืองที่นิยมขับร้อง และแพร่หลายมากที่สุด เนื่องจากมีลักษณะพิเศษทางการขับร้องที่ไพเราะ และวรรณศิลป์ที่โดดเด่น อาทิ การเกริ่นเพลงฉ่อยของฝ่ายชายที่ขึ้นเพลงด้วยน้ำเสียงที่แสดงความเข้มแข็ง ในขณะที่การเกริ่นเพลงฉ่อยของฝ่ายหญิงจะมีเอกลักษณ์ที่ไพเราะ อ่อนหวาน Somsriploy (2021) ได้ศึกษาการใช้วรรณศิลป์ (Figurative language) ที่ปรากฏในเพลงฉ่อย เช่น ภาพพจน์ อุปมา อุปลักษณ์ และสัญลักษณ์ การใช้ภาษาของเพลงฉ่อยมีวรรณศิลป์หลายประการ เช่น การเล่นเสียงในคำ การใช้ภาพพจน์ที่ชัดเจน และการเรียงลำดับเนื้อหาอย่างมีศิลปะ นับเป็นเสน่ห์ทางเสียงและภาพพจน์ในภาษา นอกจากนี้ เพลงฉ่อยถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น การอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาทางด้านเพลงพื้นบ้านสามารถส่งเสริมให้ภูมิปัญญาดำรงอยู่ และมีการสืบทอดให้กับอนุชน

ในสังคมไทย

สำหรับการอนุรักษ์และการสืบทอดภูมิปัญญารายการโทรทัศน์ “คุณพระช่วย” ถือเป็นสื่อกลางสำคัญที่มีบทบาทในการฟื้นฟู และเผยแพร่เพลงฉ่อยสู่สาธารณชนอย่างกว้างขวาง นายพิเชษฐ เอี่ยมขาวนา (โย่ง เชิญยิ้ม) และคณะซึ่งเป็นนักแสดงในรายการ มีส่วนสำคัญในการสืบสาน และนำเสนอเพลงฉ่อยในรูปแบบการแสดงที่เข้าถึงผู้ชมยุคใหม่ โดยผ่านการแสดงที่ผสมผสานระหว่างความบันเทิง และการรักษาเอกลักษณ์ของเพลงฉ่อยดั้งเดิม รายการนี้กลายเป็นเวทีที่ช่วยปลุกกระแสความนิยมเพลงฉ่อยให้กลับมามีชีวิตชีวา และได้รับความสนใจจากคนรุ่นใหม่มากขึ้น หากพิจารณาพื้นที่ทางประวัติศาสตร์ดนตรีพื้นบ้าน เพลงฉ่อยมักขับร้องในจังหวัดแถบภาคกลางของประเทศไทย อาทิ จังหวัดอ่างทอง พระนครศรีอยุธยา สุพรรณบุรี นครนายก อุทัยธานี และสิงห์บุรี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เพลงฉ่อยของจังหวัดอ่างทองในปัจจุบัน

มีลักษณะเฉพาะตัวเนื่องจากมีคณะเพลงพื้นบ้าน “พุทธพล คนอ่างทอง” ที่ได้ขับร้องเพลงน้อยสร้างสรรค์ ซึ่งมีการใช้เครื่องดนตรีประกอบจังหวะ ได้แก่ ตะโพน ฉิ่ง และกรับ โดยมีเนื้อหาตามขนบธรรมเนียมของเพลงที่มุ่งเน้นด้านสังคมและวัฒนธรรมไทย อาทิ วัฒนธรรมอาหาร การแต่งกาย ความเชื่อ และประเพณีไทย การประพันธ์เพลงน้อยสร้างสรรค์ไม่เพียงเป็นการสืบสานภูมิปัญญาของท้องถิ่น แต่ยังเน้นการถ่ายทอดจินตนาการในการสร้างสรรค์งานที่แปลกใหม่จากของเดิมที่มีอยู่ มักใช้สำนวนภาษาที่มีลักษณะเฉพาะเป็นของตัวเอง เขียนแสดงความและอารมณ์อย่างประณีตบรรจง เพื่อให้ผู้อ่านได้รับอรรถรสของวรรณศิลป์ เกิดคุณค่า และเป็นที่ยอมรับของสาธารณชน อย่างไรก็ตาม กระแสวัฒนธรรมต่างชาติได้หลั่งไหลมาอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้เพลงน้อยสร้างสรรค์จังหวัดอ่างทอง ภูมิปัญญาท้องถิ่นอันล้ำค่าของจังหวัดอ่างทอง กำลังจะสูญหายไปตามกาลเวลา แม้คณะเพลงพื้นบ้าน “พุทธพล คนอ่างทอง” ได้ปรับเนื้อหาเพลงน้อยให้มีความสร้างสรรค์และร่วมสมัยอย่างต่อเนื่อง ทว่า การถ่ายทอดการประชาสัมพันธ์ และการเผยแพร่เพลงน้อยร่วมสมัยยังไม่กว้างขวาง และเป็นที่รู้จักมากเท่าที่ควร

คณะผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของเพลงน้อยสร้างสรรค์ จึงมีความสนใจที่จะอนุรักษ์ ถ่ายทอด และสืบสานภูมิปัญญาให้กับอนุชนรุ่นหลังในจังหวัดอ่างทอง ซึ่งเป็นพื้นที่รับผิดชอบด้านการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ทั้งนี้เพื่อมิให้เพลงน้อยร่วมสมัยจังหวัดอ่างทองเป็นเพียงตำนานที่เล่าขานสืบไป การจัดทำหลักสูตรฝึกอบรมเพลงน้อยสร้างสรรค์ผ่านแนวคิดจรรยาวัชระที่สอดคล้องในศตวรรษที่ 21 สามารถเสริมสร้างผู้เรียนให้ได้รับความรู้และทักษะทางสังคมที่จำเป็นสำหรับส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน รวมไปถึง การศึกษาสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืนและการมีวิถีชีวิตที่ยั่งยืนในท้องถิ่น โดยคณะผู้วิจัยร่วมกับคณะเพลงพื้นบ้านได้ร่วมกันแต่งเพลงน้อยให้มีเนื้อหาที่ทันสมัยโดยสอดคล้องกับจรรยาวัชระ (Soft skills) ในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ ทักษะด้านการทำงานเป็นทีม ด้านการสื่อสาร ด้านการแก้ปัญหา ด้านการบริหารเวลา และด้านความคิดสร้างสรรค์ จรรยาวัชระจึงถือเป็นทักษะที่สำคัญทั้งด้านวิชาการ และวิชาชีพ มีความสำคัญกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต และการทำงานในยุคปัจจุบัน (Chotikeerativatch & Ariratana, 2017) ด้วยเหตุที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ คณะ

ผู้วิจัยจึงมีเป้าหมายออกแบบพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพลงน้อยสร้างสรรค์ จังหวัดอ่างทองซึ่งเป็นนวัตกรรมด้านการศึกษา และองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สะท้อนสังคม วัฒนธรรม และการดำรงชีวิตของคนไทยในแง่มุมต่าง ๆ เช่น การประกอบอาชีพ วิถีชีวิต ค่านิยม รวมถึงทัศนคติของผู้คนในท้องถิ่น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการทางด้านดนตรีพื้นบ้านในการสร้างหลักสูตรฝึกอบรมเพลงน้อยสร้างสรรค์จังหวัดอ่างทอง
2. เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมบทเพลงน้อยสร้างสรรค์ จังหวัดอ่างทองผ่านแนวคิดจรรยาวัชระที่สอดคล้องในศตวรรษที่ 21
3. เพื่อประเมินผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรมเพลงน้อยสร้างสรรค์ให้กับสถานศึกษาในจังหวัดอ่างทอง

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สำหรับงานวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพลงน้อยสร้างสรรค์จังหวัดอ่างทอง : จากภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่ศิลปะการใช้ชีวิตด้านจรรยาวัชระในศตวรรษที่ 21 คณะผู้วิจัยมีการศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย แบ่งเป็นหัวข้อ ดังนี้

1) แนวคิดการพัฒนาหลักสูตร

Taba (1962) เห็นว่าการพัฒนาหลักสูตรเป็นงานที่ต้องจัดลำดับความคิดเป็นขั้นตอนอย่างเหมาะสม ซึ่งต้องพิจารณาทั้งลำดับในการวางแผนงานและวิธีการเพื่อให้งานสำเร็จ โดยมี 7 ขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตร ดังนี้

1. การวินิจฉัยความต้องการ (Diagnosis of Needs) สำรวจความต้องการและความจำเป็นของสังคม เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการสร้างหลักสูตรได้ตรงตามความต้องการของผู้เรียน
2. กำหนดจุดมุ่งหมาย (Formulation of objectives) กำหนดจุดประสงค์ที่ชัดเจน และเข้าใจตรงกัน ตามที่สังคมและผู้เรียนต้องการ
3. การเลือกเนื้อหาสาระ (Selection of Content) เลือกเนื้อหาสาระที่ต้องการนำมาสอนให้ตรงกับความต้องการจำเป็นของสังคม

4. จัดเนื้อหาสาระ (Organization of Content) จัดระเบียบ จัดลำดับแก้ไขปรับปรุงเนื้อหาสาระที่คัดเลือกไว้ในขั้นที่ 3 ตามระดับความยากง่ายเพื่อให้เหมาะสมกับผู้เรียน

5. เลือกประสบการณ์ในการเรียนรู้ (Selection of Learning Experiences) คัดเลือกประสบการณ์เพื่อการเรียนรู้ซึ่งจะนำมาเสริมเนื้อหาสาระให้สมบูรณ์

6. การจัดประสบการณ์เรียนรู้ (Selection of Learning Experiences) จัดระเบียบ จัดลำดับแก้ไขปรับปรุงประสบการณ์ต่าง ๆ ในอันที่จะช่วยผู้เรียนให้มีมโนทัศน์และเจตคติที่ดี การเลือกและการจัดประสบการณ์การเรียนรู้มีความสำคัญมากกว่าการประยุกต์หลักในการเรียนรู้ในการเลือกประสบการณ์จะรวมถึงความคิดเกี่ยวกับขั้นตอนของมโนภาพที่จะได้รับและขั้นตอนของข้อมูลเกี่ยวกับเจตคติและความรู้สึก การวางแผนสำหรับประสบการณ์ในการเรียนรู้เป็นขั้นตอนที่สำคัญในการพัฒนาหลักสูตรทำอย่างไร ผู้สอนควรจัดการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ที่เหมาะสม เพื่อให้ผู้เรียนเกิดพัฒนาการเรียนรู้ และเกิดแรงจูงใจ

7. การกำหนดเรื่องที่จะต้องประเมินผลและวิธีการในการประเมินผล (Determination of Evaluate) การตัดสินใจว่ามีเนื้อหาสาระ และประสบการณ์ที่ต้องประเมินผลการเรียนรู้ซึ่งตรงกับจุดประสงค์ที่กำหนดไว้

แนวคิดการพัฒนาหลักสูตรของทาบานัน การวางแผนอย่างเป็นระบบและมีขั้นตอนที่ชัดเจน เริ่มจากการวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียนและสังคม แล้วกำหนดจุดมุ่งหมายที่สอดคล้องกัน จากนั้นเลือกและจัดลำดับเนื้อหาให้เหมาะสม การเลือกและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเข้าใจเนื้อหาอย่างลึกซึ้ง รวมถึงการกำหนดวิธีประเมินผลที่สามารถวัดผลได้ตรงตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ สุดท้ายตรวจสอบความสมดุลและความเป็นระบบของหลักสูตร แนวคิดนี้ช่วยให้หลักสูตรมีความชัดเจน ตรงตามความต้องการ และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

จากแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรของ Taba (1962) มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการออกแบบและพัฒนาหลักสูตร ผูกอบรมเพลงน้อยสร้างสรรค์จังหวัดอ่างทอง โดยเริ่มจากการสอบถามความต้องการของชุมชน และผู้เรียนในพื้นที่ เพื่อให้หลักสูตรสอดคล้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น และทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จากนั้น กำหนดจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน และเหมาะสมต่อการพัฒนาทักษะด้านจรรยาบรรณ

ผ่านการเรียนรู้เพลงน้อย ผ่านการคัดเลือก และจัดลำดับเนื้อหาเน้นความเชื่อมโยงระหว่างภูมิปัญญาและทักษะที่จำเป็นในยุคปัจจุบัน พร้อมทั้ง ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ ความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน รวมถึงการกำหนดวิธีการประเมินผลที่วัดได้ทั้งความรู้และทักษะ

2) แนวคิดเพลงน้อย

เพลงน้อยจัดอยู่ในภูมิปัญญาภูมิปัญญาวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี มีอารมณ์และทัศนคติของเจ้าของเป็นพื้นฐาน และเอกลักษณ์ของสังคมจึงมีความเรียบง่ายมากกว่าปรุงแต่ง มีความสอดคล้องประสานกับสภาพจริงของวิถีชีวิตในสังคม และเป็นองค์ความรู้ทางด้านดนตรีที่ชาวบ้านคิดขึ้นจากสติปัญญา และความสามารถของชาวบ้าน และได้ส่งสืบทอดต่อกันมาเป็นวัฒนธรรมท้องถิ่น เพลงน้อย ในฐานะเพลงพื้นบ้านเป็นกิจกรรมที่สื่อสารความรู้และอารมณ์อย่างหนึ่งของคนในสังคม การร้องเพลงน้อยช่วยเสริมสร้างความบันเทิง และความสนุกสนาน นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของเพลงน้อยไว้ ดังนี้

Nawikamun & Pitakrat (2007) ให้ความหมายของเพลงน้อยว่าเป็นเพลงร้องโต้ตอบระหว่างชายและหญิง มีเอกลักษณ์คือ ลูกคู่ รับด้วยคำว่า เอ้อ... ทุกครั้งเป็นเพลงที่ได้รับความนิยมแพร่หลาย และมีคนรู้จักมากเกือบทั่วทุกจังหวัดของภาคกลาง ถิ่นที่มีพ่อเพลงแม่เพลงระดับอาชีพ ได้แก่ อ่างทอง พระนครศรีอยุธยา สุพรรณบุรี ราชบุรี และอุทัยธานี เพลงน้อยยังมีชื่อเรียกอื่นอีก 3-4 ชื่อ เช่น “เพลงวง” เพราะเดิมนิยมร้องเล่นเป็นวง “เพลงเป่” เพราะในสมัยรัชกาลที่ 5 มีพ่อเพลงคนหนึ่งเล่นเพลงน้อยแล้ว มีชื่อเสียงมากชื่อตาเป “เพลงฉ่า” เพราะตอนท้ายรับว่า เอ้อ เอ้อ ฉ่า ฉ่า หนอยแม่ หรือ “เพลงตะขบ”

ขณะที่ Sutchaya (2000) ได้กล่าวถึงเพลงน้อยไว้ว่า ในบางท้องถิ่นเรียกว่า “เพลงวง” ซึ่งเรียกตามลักษณะการยืนล้อมวงเล่น บางท้องถิ่นเรียกว่า “เพลงฉ่า” ตามบทรับของลูกคู่ว่า “เอ้อ...” เพลงน้อยมีอายุไม่เกินหนึ่งร้อยกว่าปี เป็นเพลงรุ่นหลังเพลงเทพทองและเพลงปรบไก่อันนิษฐานว่าเพลงน้อยเกิดขึ้นมาแทนเพลงปรบไก่อและเพลงโคราชที่มีจังหวะซ้ำ โดยมีเพลงโคราชเป็นครู ดังนั้นจึงใช้กลอนเพลงโคราชเป็นบทไหว้ครูและบทเกริ่น นอกจากนี้ เพลงน้อยเป็นเพลงที่ชายและหญิงใช้ร้องโต้ตอบกัน ส่วนใหญ่เป็นเรื่องการเกี้ยวพาราสีซึ่งมีจุดเด่นอยู่ที่โวหาร การชิงไหวชิงพริบกัน ในต่างประเทศไม่ปรากฏว่ามีเพลงพื้นบ้านที่มี

ลักษณะแบบเพลงน้อย ซึ่งมีการร้องตอบกันโดยใช้ถ้อยคำ
กำกวมในเรื่องเพศ ที่รู้จักกันว่า คือ “คำสองแง่สองง่าม”

เพลงน้อยจึงเป็นภูมิปัญญาพื้นบ้านด้านศิลป
วัฒนธรรมที่สะท้อนอารมณ์ ทศนะ และวิถีชีวิตของชาว
บ้าน โดยมีลักษณะเรียบง่าย สอดคล้องกับสภาพความเป็น
จริงของสังคม เป็นการร้องเพลงโต้ตอบระหว่างชายหญิง
มีเอกลักษณ์ในการรับลูกคู่ว่า “เอ๋ขา...” เป็นที่นิยมใน
ภาคกลาง เช่น อ่างทอง อุทัยฯ สุพรรณบุรี เป็นต้น
นอกจากนี้ จุดเด่นของเพลงน้อยคือการชิงไหวชิงพริบ
และการใช้ถ้อยคำกำกวมอย่างมีศิลปะ จึงเป็นมรดกทาง
วัฒนธรรมที่สะท้อนภูมิปัญญาไทยพื้นบ้าน

จากที่กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นว่าแนวคิดเพลง
น้อยในฐานะภูมิปัญญาพื้นบ้านที่สะท้อนศิลปวัฒนธรรม
และวิถีชีวิตของคนในจังหวัดอ่างทองมีลักษณะการร้อง
ที่โดดเด่นเน้นร้องโต้ตอบระหว่างชายหญิงที่ใช้ถ้อยคำ
กำกวมอย่างมีศิลปะ ซึ่งสะท้อนความคิดสร้างสรรค์และ
ทักษะการสื่อสารอย่างลึกซึ้ง แนวคิดนี้มีผลสำคัญต่อการ
ออกแบบและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพลงน้อยสร้างสรรค์
จังหวัดอ่างทอง โดยนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้
เป็นสื่อในการพัฒนาจริยทักษะเช่น การคิดวิเคราะห์
การสื่อสาร และการแก้ปัญหา ผ่านการเรียนรู้ที่เน้นการ
มีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ในบทเพลงน้อย นอกจากนี้
การรักษาเอกลักษณ์ของเพลงน้อยยังช่วยส่งเสริมความ
ภาคภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น และสร้างแรงจูงใจให้
ผู้เรียนสามารถนำศิลปะพื้นบ้านไปใช้ในชีวิตประจำวันและ
บริบทสังคมยุคใหม่ได้อย่างยั่งยืน ดังนั้น หลักสูตรไม่เพียง
แต่ถ่ายทอดทักษะทางดนตรีพื้นบ้าน แต่ยังพัฒนาศักยภาพ
ผู้เรียนให้พร้อมรับมือกับความท้าทายในศตวรรษที่ 21

3) แนวคิดจริยทักษะ (Soft Skills)

Will (2019) ได้นิยามจริยทักษะไว้ว่าเป็นลักษณะ
นิสัยและทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคม
ในที่ทำงาน โดยจริยทักษะถือเป็นส่วนเสริมของทักษะด้าน
ความรู้ (Hard skills) ที่สำคัญของคนทำงานและเป็นทักษะ
ในการประกอบอาชีพ ทำนองเดียวกับ Anderson (2020)
ที่กล่าวไว้ว่า จริยทักษะ คือ ทักษะภายในบุคคลและทักษะ
ระหว่างบุคคล ซึ่งเป็นทักษะที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรม ความ
คิด และลักษณะส่วนที่จำเป็นต่อการพัฒนาตนเอง สำหรับ
Malykhin et al. (2021) เห็นว่าจริยทักษะ คือ ทักษะทาง
ด้านอารมณ์และอุปนิสัยซึ่งเป็นความสามารถของบุคคลใน

การทำงานร่วมกับผู้อื่นภายใต้สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง
ดังนั้น จริยทักษะจึงเป็นทักษะที่สำคัญต่อบุคคลใน
ยุคปัจจุบัน ช่วยให้บุคคลสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
อย่างมีประสิทธิภาพ พัฒนาตนเอง และประสบความสำเร็จ
ในชีวิต จริยทักษะสามารถพัฒนาได้โดยการฝึกฝน การ
เรียนรู้ และการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ Brungardt (2011)
กล่าวว่าจริยทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 มี 4 ข้อ ดังนี้

1. ทักษะด้านการทำงานเป็นทีม (Teamwork)
บุคคลต้องสามารถทำงานเป็นทีมได้อย่างมีประสิทธิภาพ
สมาชิกในทีมสามารถทำงานร่วมกันเพื่อบรรลุเป้าหมาย
นอกจากนี้ ควรสามารถจัดการความขัดแย้งและสร้างความ
ไว้วางใจระหว่างสมาชิกในทีมได้

2. ทักษะด้านการแก้ปัญหา (Problem Solving)
บุคคลต้องสามารถระบุปัญหา วิเคราะห์สาเหตุของปัญหา
พัฒนาวิธีแก้ปัญหา และสามารถนำวิธีแก้ปัญหาไปใช้ได้
อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ทักษะด้านการตัดสินใจ (Decision Making)
บุคคลต้องสามารถประเมินสถานการณ์ วิเคราะห์ข้อมูล
ตัดสินใจได้อย่างมีเหตุผล และสามารถรับผิดชอบต่อผลลัพธ์
ของการตัดสินใจของตนได้

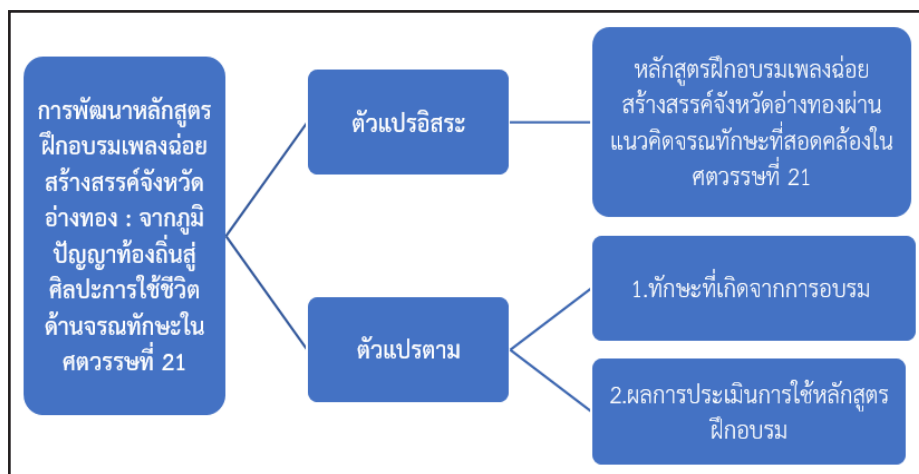
4. ทักษะด้านการสื่อสาร (Communication)
บุคคลต้องสามารถสื่อสารวิสัยทัศน์ กลยุทธ์ เป้าหมายของ
องค์กรได้อย่างชัดเจน และสามารถสื่อสารกับพนักงาน
ลูกค้า และผู้มีส่วนได้เสียอื่น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากความสำคัญข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า
จริยทักษะมีความสำคัญในศตวรรษที่ 21 เนื่องจากเป็น
ทักษะที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีม โดยการให้ความสำคัญ
กับทักษะอื่น ๆ เช่น ทักษะการตัดสินใจ ทักษะด้าน
การคิดวิเคราะห์ ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการสื่อสาร
และทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น เป็นต้น นอกจากนี้
แนวคิดจริยทักษะยังมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาหลักสูตร
ฝึกอบรมเพลงน้อยสร้างสรรค์จังหวัดอ่างทอง โดยการ
นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาผสมผสานกับทักษะเหล่านี้
โดยพัฒนาทักษะชีวิตที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ผ่าน
กระบวนการเรียนรู้แบบโต้ตอบและการแสดงบทเพลง
น้อยที่ต้องใช้การสื่อสาร การคิดวิเคราะห์ และการทำงาน
เป็นทีมอย่างมีประสิทธิภาพ การฝึกฝน จริยทักษะใน
บริบทของเพลงน้อยช่วยให้ผู้เรียนมีความมั่นใจในการ
แสดงออก และสามารถปรับตัวต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ดีขึ้น

นับเป็นการยกระดับภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กลายเป็นศิลปะ
การใช้ชีวิตที่มีคุณค่า รวมถึงประยุกต์ใช้ได้ในสังคมสมัย

ใหม่อย่างยั่งยืน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

1. สภาพปัญหาและความต้องการทางด้านดนตรี
พื้นบ้านมีอิทธิพลต่อการสร้างหลักสูตรฝึกอบรมเพลงน้อย
สร้างสรรค์ในจังหวัดอ่างทอง
2. หลักสูตรฝึกอบรมเพลงน้อยสร้างสรรค์ที่
พัฒนาผ่านแนวคิดจรรยาวัชในศตวรรษที่ 21 มีผลอย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติ ในด้านการเรียนรู้และพัฒนาจรรยาวัช
ทั้ง 4 ด้าน
3. การใช้หลักสูตรฝึกอบรมเพลงน้อยสร้างสรรค์
ในสถานศึกษาจังหวัดอ่างทอง ส่งผลต่อคะแนนจรรยาวัช
ของผู้เรียน รวมถึงสามารถส่งเสริมการเรียนรู้ด้านภูมิปัญญา
ท้องถิ่น ได้แก่ ด้านดนตรี และด้านการใช้ภาษาไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพลง
น้อยสร้างสรรค์จังหวัดอ่างทอง : จากภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่
ศิลปะการใช้ชีวิตด้านจรรยาวัชในศตวรรษที่ 21 เป็นการ
วิจัยแบบผสมผสาน โดยแบ่งขั้นตอนการวิจัยเป็น 3 ระยะ
ดังนี้

ระยะที่ 1 ระยะต้นน้ำ : การศึกษาสภาพปัญหา
และความต้องการ

ศึกษาสภาพปัญหา และความต้องการในการ
พัฒนาหลักสูตรเพลงน้อยสร้างสรรค์จังหวัดอ่างทอง

โดยใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเรื่องสภาพปัญหา
และความต้องการทางด้านดนตรีพื้นบ้านในการสร้าง
หลักสูตรฝึกอบรมเพลงน้อยสร้างสรรค์จังหวัดอ่างทอง

- ศึกษาแนวคิดทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่
เกี่ยวข้อง โดยมีการสำรวจและรวบรวมข้อมูลเพลงน้อย
จังหวัดอ่างทอง

- จัดสนทนากลุ่ม (Focus group) ประเด็น
เพลงน้อยสร้างสรรค์ในศตวรรษที่ 21 สู่สถานศึกษา
จังหวัดอ่างทอง จำนวน 6 ราย ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ
ทางด้านหลักสูตร ด้านดนตรีพื้นบ้าน และด้านภาษาไทย
รวมถึงบุคลากรทางการศึกษาในจังหวัดอ่างทอง และ
พระนครศรีอยุธยา

ระยะที่ 2 ระยะกลางน้ำ : การสร้างและพัฒนา
หลักสูตรฝึกอบรม

ร่างหลักสูตรฝึกอบรมหลักสูตรเพลงน้อยสร้างสรรค์
จังหวัดอ่างทอง

ตรวจสอบความถูกต้องโดยผู้เชี่ยวชาญ รวม
ถึงตรวจสอบคุณภาพของกระบวนการพัฒนาหลักสูตร
ฝึกอบรม

จัดทำและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพลงน้อย
สร้างสรรค์จังหวัดอ่างทองตามแนวคิดการออกแบบและ
พัฒนาหลักสูตรของ Taba (1962)

ระยะที่ 3 ระยะปลายน้ำ : การนำไปใช้และประเมินผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรม

อบรมหลักสูตรฝึกอบรมเพลงน้อยสร้างสรรค์จังหวัดอ่างทอง

เผยแพร่บทเพลงน้อยสร้างสรรค์ในงาน ครุวิชาการ ครั้งที่ 12 จัดโดยคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ประเมินผลหลักสูตรฝึกอบรมเพลงน้อยสร้างสรรค์จังหวัดอ่างทองโดยผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตร ด้านดนตรีพื้นบ้าน และด้านภาษาไทย รวมถึงการประเมินจากผู้บริหาร และคณาจารย์จากสถานศึกษา ในจังหวัดอ่างทอง และพระนครศรีอยุธยา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 โรงเรียนโยธินบูรณะอ่างทอง จำปาหล่อพิทยาคม) ในสำนักเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง จำนวน 120 คน

กลุ่มตัวอย่าง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาาระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1-3 โรงเรียนโยธินบูรณะอ่างทอง (จำปาหล่อพิทยาคม) จำนวน 30 คน ปีการศึกษา 2/2567 โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายโดยใช้ตารางตัวเลขสุ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เชิงปริมาณ

1. แบบวัดทักษะก่อนและหลังการอบรม (pretest and posttest) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์เรื่องเพลงน้อยสร้างสรรค์จังหวัดอ่างทองสำหรับก่อนและหลังเรียนจำนวน 30 ข้อ รูปแบบปรนัย 4 ตัวเลือก โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.67-1.00 ผ่านเกณฑ์ทุกข้อ จากผู้เชี่ยวชาญทางด้านการสอนภาษาไทย จำนวน 5 คน และทางด้านดนตรีจำนวน 5 คน อีกทั้ง ผู้วิจัยได้หาค่าความยากง่าย ระหว่าง 0.30-0.65 และค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.5-1.00 จากนั้น นำไปหาความเชื่อมั่นทั้งฉบับโดยใช้สูตร KR-20 ของ คูเดอร์-ริชาร์ดสัน (Kuder-Richardson) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.82

2. แบบประเมินผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรมเพลงน้อยสร้างสรรค์จังหวัดอ่างทอง แบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านเนื้อหา 4 ข้อ ด้านการจัดการเรียนการสอน 4 ข้อ และด้าน

การวัดและประเมินผล 4 ข้อ

เชิงคุณภาพ

1. แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเรื่องสภาพปัญหาและความต้องการทางด้านดนตรีพื้นบ้านในการสร้างหลักสูตรฝึกอบรมเพลงน้อยสร้างสรรค์จังหวัดอ่างทอง รวมจำนวน 10 ข้อ

2. แบบบันทึกประเด็นการสนทนากลุ่มจำนวน 7 ข้อ เป็นลักษณะคำถามปลายเปิด ได้แก่ ประเด็นสภาพและปัญหาของการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรท้องถิ่นจังหวัดอ่างทองในปัจจุบัน บริบทของการเรียนการสอนเพลงน้อยซึ่งเป็นเพลงพื้นบ้านของจังหวัดอ่างทอง รวมถึงแนวโน้มของการจัดการเรียนการสอนด้วยหลักสูตรท้องถิ่น “เพลงน้อยสร้างสรรค์” ที่มีการนำเพลงน้อยซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น มาปรับเนื้อหาเพลงให้สอดคล้องกับจรรยาทักษะในศตวรรษที่ 21 เป็นต้น

ทั้งแบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถามที่ใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยนี้ได้ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านหลักสูตร ด้านดนตรี และด้านภาษาไทย จำนวน 5 ท่าน ซึ่งค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา IOC (Index of Item -Objective Congruence) สูงกว่า 0.5 ขึ้นไป มีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาใช้ได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้เวลาในการเก็บข้อมูลในปีการศึกษา 2/2567 ระหว่างเดือนตุลาคม 2567 ถึงมกราคม 2568 รวมระยะเวลาการเก็บข้อมูล 4 เดือน ดังนี้

การจัดสนทนากลุ่มประเด็นเพลงน้อยสร้างสรรค์ในศตวรรษที่ 21 สู่สถานศึกษาจังหวัดอ่างทอง ในเดือนตุลาคม 2567

การอบรมหลักสูตรฝึกอบรมเพลงน้อยสร้างสรรค์จังหวัดอ่างทอง ระหว่างเดือนพฤศจิกายนถึงธันวาคม 2567

การประเมินผลหลักสูตรฝึกอบรมเพลงน้อยสร้างสรรค์จังหวัดอ่างทอง ในเดือนมกราคม 2568

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปสำหรับการประมวลผลข้อมูลทางสถิติ ซึ่งสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

(SD) ใช้เกณฑ์ในการแปลผลคะแนนเฉลี่ยของผู้ตอบแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 5 ระดับ (Srisaard, 2002) ดังต่อไปนี้

ระดับค่าเฉลี่ย	การแปลความหมาย
4.50-5.00	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด
3.50-4.49	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก
2.50-3.49	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง
1.50-2.49	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย
1.00-1.49	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตาราง 1

สภาพปัญหาทางด้านดนตรีพื้นบ้านในการสร้างหลักสูตรฝึกอบรมเพลงฉ่อยสร้างสรรค์จังหวัดอ่างทอง

ลำดับ	รายการ	Mean	SD	แปลผล
1	ความจำเป็นของการพัฒนาหลักสูตร	4.25	0.18	มาก
2	ความสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น	4.48	0.30	มาก
3	ความเหมาะสมกับผู้เรียน	4.38	0.35	มาก
4	ความเป็นไปได้ในการพัฒนาหลักสูตร	4.31	0.24	มาก
5	ความเหมาะสมของเนื้อหาในหลักสูตร	4.67	0.26	มากที่สุด
รวมทั้งสิ้น		4.42	0.27	มาก

จากตาราง 1 แสดงสภาพปัญหาทางด้านดนตรีพื้นบ้านในการสร้างหลักสูตรฝึกอบรมเพลงฉ่อยสร้างสรรค์จังหวัดอ่างทองอยู่ระดับมาก (Mean=4.42, SD=0.27) หากพิจารณารายด้าน พบว่า ปัญหาเรื่องความเหมาะสมของเนื้อหาในหลักสูตรอยู่ในระดับมากที่สุด (Mean=4.67, SD=0.26) รองลงมา ความสอดคล้องกับความต้องการของ

นอกจากนี้ มีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา เพื่อการตีความ และการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย ตามแนวคิดของ Chantawanich (2016) จากนั้น นำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีการพรรณนาเป็นความเรียง พร้อมแสดงข้อสรุป

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการทางด้านดนตรีพื้นบ้านในการสร้างหลักสูตรฝึกอบรมเพลงฉ่อยสร้างสรรค์จังหวัดอ่างทอง แสดงผลดังตาราง 1

ท้องถิ่นอยู่ในระดับมาก (Mean=4.48, SD=0.30) และความเหมาะสมกับผู้เรียนอยู่ในระดับมาก Mean=4.38, SD=0.30) ตามลำดับ

นอกจากนี้ คณะผู้วิจัยได้ศึกษาความต้องการทางด้านดนตรีพื้นบ้านในการสร้างหลักสูตรฝึกอบรมเพลงฉ่อยสร้างสรรค์จังหวัดอ่างทอง แสดงผลดังตาราง 2

ตาราง 2

ความต้องการทางด้านดนตรีพื้นบ้านในการสร้างหลักสูตรฝึกอบรมเพลงฉ่อยสร้างสรรค์จังหวัดอ่างทอง

ลำดับ	รายการ	Mean	SD	แปลผล
1	ด้านเนื้อหาเพลงของหลักสูตร	4.82	0.15	มากที่สุด
2	ด้านการขับร้อง	4.56	0.17	มากที่สุด
3	ด้านบุคลิกภาพ	4.35	0.14	มาก
4	ด้านการบริหารจัดการเวลาในชั้นเรียน	4.49	0.21	มาก
5	ด้านการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น	4.71	0.13	มากที่สุด
รวมทั้งสิ้น		4.59	0.16	มากที่สุด

จากตาราง 2 แสดงความต้องการทางด้านดนตรีที่บ้านในการสร้างหลักสูตรฝึกอบรมเพลงน้อยสร้างสรรค์จังหวัดอ่างทองอยู่ในระดับมากที่สุด (Mean=4.59, SD=0.16) หากพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านเนื้อหาเพลงของหลักสูตรอยู่ในระดับมากที่สุด (Mean=4.82, SD=0.15) เน้นเนื้อหาเพลงที่คงทำนองดั้งเดิม แต่เพิ่มเติมในเนื้อหา ร่มสมัย สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตประจำวัน รองลงมา ด้านการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นอยู่ในระดับมากที่สุด (Mean=4.71, SD=0.13) เน้นให้ผู้เรียนเกิดความรัก ห่วงแหน และภาคภูมิใจในภูมิปัญญาเพลงน้อยของจังหวัดอ่างทอง และ ด้านการขับร้องอยู่ในระดับมากที่สุด (Mean=4.56, SD= 0.17) ตามลำดับ

ตาราง 3

โครงสร้างการจัดการเรียนรู้ของหลักสูตรฝึกอบรมเพลงน้อยสร้างสรรค์จังหวัดอ่างทอง

หัวข้อการเรียนรู้	ชื่อหน่วย	สาระสำคัญ	การบูรณาการกลุ่มสาระ	จำนวนชั่วโมง
1	ท้องถิ่นของเรา	- ประวัติความเป็นมาของ จ.อ่างทอง - บทบาทเพลงพื้นบ้านใน จ.อ่างทอง - บทบาทดนตรีในสังคม - อิทธิพลของดนตรีในสังคม	1. กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย 2. กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (ดนตรี)	3
2	ทำความรู้จักเพลงน้อยสร้างสรรค์	- ความหมายของเพลงน้อย - ลักษณะของเพลงน้อย - องค์ประกอบของเพลงน้อย - การใช้องค์ประกอบในการสร้างสรรค์งานดนตรี - เทคนิคที่ใช้ในการสร้างสรรค์งานดนตรี	1. กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย 2. กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (ดนตรี)	3
3	จรรยาวัถุที่สำคัในศตวรรษที่ 21	- ความหมายของจรรยาวัถุ - ความสำคัญของจรรยาวัถุ - คุณลักษณะของจรรยาวัถุ - การร้องเพลงและการบรรเลงดนตรีรวมวง - เทคนิคและการแสดงออกในการขับร้องและบรรเลงดนตรีต่อสาธารณชน	1. กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย 2. กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (ดนตรี)	3

2. ผลการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพลงน้อยสร้างสรรค์จังหวัดอ่างทองผ่านแนวคิดจรรยาวัถุที่สอดคล้องในศตวรรษที่ 21 ผลจากการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการสร้างหลักสูตรฝึกอบรมเพลงน้อยสร้างสรรค์จังหวัดอ่างทอง สามารถนำมาออกแบบและพัฒนาหลักสูตรตามความต้องการของท้องถิ่น ประกอบด้วย หลักการของหลักสูตร ความสำคัญของหลักสูตร ท้องถิ่น คุณภาพของผู้เรียน จุดมุ่งหมายของหลักสูตร ข้อมูลพื้นฐานและสภาพบริบทของท้องถิ่น โครงสร้างการจัดการเรียนรู้ แผนการวัดผลประเมินผล โดยในรายละเอียดของโครงสร้างการจัดการเรียนรู้ แสดงดังตาราง 3

4	เพลงน้อยสร้างสรรค์เพื่อจรรณ ทักษะที่สำคัญในศตวรรษที่ 21	- จรรณทักษะด้านการทำงาน เป็นทีม - จรรณทักษะด้านการสื่อสาร - จรรณทักษะด้านการแก้ปัญหา - จรรณทักษะด้านการบริหาร เวลา - จรรณทักษะด้านความคิด สร้างสรรค์ - เทคนิคการขับร้อง - การขับร้องและการบรรเลง เครื่องดนตรีประกอบการร้อง	1. กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษา ไทย 2. กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (ดนตรี)	3
---	--	--	---	---

จากตาราง 3 แสดงโครงสร้างการจัดการเรียนรู้ของหลักสูตรฝึกอบรมเพลงน้อยสร้างสรรค์จังหวัดอ่างทอง ประกอบด้วยหน่วยการเรียนรู้จำนวน 4 หน่วย ได้แก่ หน่วยที่ 1 ท้องถิ่นของเรา หน่วยที่ 2 ทำความรู้จักเพลงน้อยสร้างสรรค์ หน่วยที่ 3 จรรณทักษะที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 และหน่วยที่ 4 เพลงน้อยสร้างสรรค์เพื่อจรรณทักษะที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 โดยหลักสูตรได้บูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะและกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ใช้ระยะเวลาทั้งสิ้น 12 ชั่วโมงในด้าน

หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 เพลงน้อยสร้างสรรค์เพื่อจรรณทักษะที่สำคัญในศตวรรษที่ 21

ผู้วิจัยได้ประพันธ์บทเพลงน้อยสร้างสรรค์ที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับจรรณทักษะที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 จำนวน 5 บทเพลง ได้แก่ เพลงที่ 1 ด้านการทำงานเป็นทีม(กลอนลา) เพลงที่ 2 ด้านการสื่อสาร (กลอนลี) เพลงที่ 3 ด้านการแก้ไขปัญหา (กลอนโล) เพลงที่ 4 ด้านการบริหารเวลา(กลอนลา) และเพลงที่ 5 ความคิดสร้างสรรค์ (กลอนลั่น) ดังภาพที่ 2

1. ด้านการทำงานเป็นทีม (กลอนลา)	
เอ็ง เจิง เจอ ซะ เอ็ง เจ๊	
มาร้องมาร่าละเล่นเพลงน้อย	แต่กลัวจะร่อยไม่ร่อยไป
เล่นได้หลายแบบและหลายรส	คันตอกกลอนสดให้สุขใจ
วันนี้ถูกขี้เรามาร่วมรัก	เชิญคุณมารู้จัก soft skill ของไทย
จะร้องหรือจะรำก็ว่ากันต่อ	เชิญทุกท่านหัวร่อกันต่อไป
เอซา...เอ้ซา...ซา ซ่าซา หน้อยแม่	
เอ็ง เจิง เจอ ซะ เอ็ง เจ๊	
มาร้องมาร่าละเล่นเพลงน้อย	ว่ากันให้ร่อยกันด้วยกลอนลา
สังคมปัจจุบันทุกวันนี้	ขาดความสามัคคีมีแต่ปัญหา
คนไม่สำราญงานไม่สำเร็จ	ทำงานก็จะไม่เสร็จตามเวลา
จึงอยากเชิญชวนให้มาร่วมกัน	สร้างความสมานฉันท์นะแก้วตา
เขาเรียก teamwork นะน้องพี่	เพื่อเสริมสร้างศักดิ์ศรีพลังศรัทธา
สร้างความก้าวหน้าพาให้โดดเด่น	สังคมร่วมเย็นตลอดมา
Teamwork อยู่ที่ไหนก็สำเร็จที่นั่น	เพราะว่ามันสำคัญสุดพรรณนา
มาร่วมสร้าง teamwork ให้เกิดสามัคคี	ประเทศไทยเราจะได้มีการพัฒนา
เอซา...เอ้ซา...ซา ซ่าซา หน้อยแม่	
เอ็ง เจิง เจอ ซะ เอ็ง เจ๊	
teamwork รู้รักสามัคคี	มารู้จักน้ำ 4 กันดีกว่ามา
น้ำที่ 1 นั้นหรือคือน้ำใจ	ต้องเอื้อเฟื้อกันไว้ไว้ปัญหา
น้ำที่ 2 นั้นคือต้องช่วยกัน	อย่าได้เียงจกงานต่าง ๆ นานา
น้ำที่ 3 น้ำคำจำไว้สัณนิ	พูดอะไรก็ต้องคิดพิจารณา
น้ำที่ 4 น้ำคือน้ำใจที่ 4	น้ำชนิดนี้ต้องใช้อุปการ
น้ำทั้ง 4 ที่กล่าวมาเป็นบทเป็นตอน	ดังทรัพยากรที่มีคุณค่า
teamwork คือน้ำที่ชุ่มชื่น	คอยขโมยผ่านพื้นพิภพ
เอซา...เอ้ซา...ซา ซ่าซา หน้อยแม่	

ภาพ 2 ตัวอย่างเนื้อหาหลักสูตรอบรมเพลงน้อยสร้างสรรค์
ที่มา: Panjindawan (2024)

จากภาพ 2 แสดงตัวอย่างตัวอย่างเนื้อหาหลักสูตรอบรมเพลงน้อยสร้างสรรค์ ด้านการทำงานเป็นทีม (กลอนลา) เนื้อหาของเพลงมีลักษณะร่วมสมัย เห็นได้จากการใช้คำศัพท์ภาษาต่างประเทศ อาทิ soft skill และ teamwork นอกจากนี้ยังมีการใช้โวหารภาพพจน์ เช่น อุปลักษณ์ ได้แก่ น้ำที่ 1 คือ น้ำใจ น้ำที่ 2 คือ น้ำมือ เป็นต้น

3. ผลการประเมินการใช้หลักสูตรฝึกอบรมเพลงน้อยสร้างสรรค์ให้กับสถานศึกษาในจังหวัดอ่างทอง

ตาราง 4

ผลคะแนนก่อนอบรมและหลังอบรมหลักสูตรฝึกอบรมเพลงน้อยสร้างสรรค์จังหวัดอ่างทอง (n=30)

การทดสอบ	จำนวน (ข้อ)	Mean	SD	df	t-test	Sig.
ก่อนอบรม	30	14.17	3.43	29	17.87	0.05*
หลังอบรม	30	23.80	2.62			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 4 แสดงให้เห็นว่านักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับเพลงน้อยสร้างสรรค์หลังการอบรมค่าเฉลี่ย 23.80 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.62 ซึ่งสูงกว่าก่อนการอบรมมีค่าเฉลี่ย 14.17 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3.43 ค่า T-test = 17.87 จึงสรุปได้ว่าหลังการอบรมนักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับเพลงน้อยสร้างสรรค์สูงกว่าก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ภายหลังพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมบทเพลงน้อยสร้างสรรค์จังหวัดอ่างทองผ่านแนวคิดจรรยาวัชระที่สอดคล้องในศตวรรษที่ 21 เสร็จสิ้นแล้ว ผู้วิจัยได้มีการนำหลักสูตรไปทดลองใช้ที่โรงเรียนโยธินบูรณะอ่างทอง (จำปาหล่อพิทยาคม) ซึ่งเป็นสถานศึกษาในจังหวัดอ่างทอง ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบก่อนอบรมและหลังอบรม ให้แก่นักเรียนจำนวน 30 คน โดยแสดงผลคะแนนก่อนอบรมและหลังอบรม ดังตาราง 4

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้นำผลงานการแสดงไปเผยแพร่ในงานครูวิชาการ ครั้งที่ 12 จัดโดยคณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ในวันที่ 21 มกราคม 2568 ดังภาพ 3

ภาพ 3 การแสดงเพลงน้อยสร้างสรรค์ งานครูวิชาการ ครั้งที่ 12 จัดโดยคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
ที่มา: Panjindawan (2024)

จากภาพ 3 การแสดงเพลงน้อยสร้างสรรค์ในงาน
ครูวิชาการ ครั้งที่ 12 จัดโดยคณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัย
ราชภัฏพระนครศรีอยุธยาเป็นการคัดเลือกตัวแทนจาก
ผู้เข้าร่วมอบรมมาแสดงผลงานการขับร้องเพลงน้อย
สร้างสรรค์ รวมทั้งเป็นพื้นที่ให้กับเยาวชนได้แสดงออก
และได้เผยแพร่ สืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นทางด้านเพลงพื้น
บ้านสู่สาธารณชน อีกทั้ง เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไป
ใช้เป็นฐานทรัพยากรด้านการศึกษ สังคมและวัฒนธรรม

ให้กับชุมชนต่อไป

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ทำการประเมินผลการ
ใช้หลักสูตรฝึกอบรมเพลงน้อยสร้างสรรค์จังหวัดอ่างทอง
จากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา
ครูผู้สอน ผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรี ด้านภาษาไทย โดยมีผล
การประเมินการใช้หลักสูตรฝึกอบรมเพลงน้อยสร้างสรรค์
จังหวัดอ่างทอง ดังตาราง 5

ตาราง 5

ผลการประเมินการใช้หลักสูตรฝึกอบรมเพลงน้อยสร้างสรรค์จังหวัดอ่างทอง

รายการ	ค่าเฉลี่ย (M)	ค่าส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (SD)	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านเนื้อหา			
1.1 เนื้อหาวิชาสอดคล้องกับจุดประสงค์รายวิชาของหลักสูตร	4.48	0.16	มาก
1.2 เนื้อหาวิชามีความทันสมัยตรงกับสภาพปัจจุบัน	4.60	0.29	มากที่สุด
1.3 เนื้อหาวิชาสร้างความสนใจและความต้องการของผู้เรียน	4.58	0.26	มากที่สุด
1.4 การจัดเรียงลำดับเนื้อหามีความเหมาะสม	4.54	0.24	มากที่สุด
รวม	4.55	0.54	มากที่สุด
2. ด้านการจัดการเรียนการสอน			
2.1 การจัดการเรียนการสอนเหมาะสมกับผู้เรียนและสอดคล้องกับหลักสูตร	4.52	0.31	มากที่สุด
2.2 การจัดการเรียนการสอนได้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น	4.55	0.28	มากที่สุด
2.3 การจัดการเรียนการสอนได้สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมให้แก่ผู้เรียน	4.62	0.27	มากที่สุด
2.4 การจัดการเรียนการสอนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้	4.65	0.33	มากที่สุด
รวม	4.58	0.29	มากที่สุด
3. ด้านการวัดและประเมินผล			
3.1 เกณฑ์การวัดและประเมินผลมีความเหมาะสมกับสภาพการเรียนการสอน	4.49	0.33	มาก
3.2 เกณฑ์การวัดและประเมินผลมีความหลากหลาย	4.50	0.28	มากที่สุด
3.3 การประเมินผลการเรียนครอบคลุมพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย	4.46	0.30	มาก
รวม	4.48	0.26	มาก
ภาพรวม	4.54	0.15	มากที่สุด

จากตาราง 5 โดยภาพรวมพบว่าผลการประเมิน
การใช้หลักสูตรฝึกอบรมเพลงน้อยสร้างสรรค์จังหวัด
อ่างทอง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด (Mean=4.54,
SD=0.15) หากพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการจัดการ
เรียนการสอนมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด (Mean=4.58,
SD=0.29) รองลงมา เป็นด้านเนื้อหา ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ
มากที่สุด (Mean=4.55, SD=0.54) และด้านการวัดและ

ประเมินผล มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (Mean=4.48,
SD=0.26) ตามลำดับ

การอภิปรายผล

1. ด้านสภาพปัญหาและความต้องการทางด้าน
ดนตรีพื้นบ้านในการสร้างหลักสูตรฝึกอบรมเพลงน้อย
สร้างสรรค์จังหวัดอ่างทอง

คณะผู้วิจัยได้มีการดำเนินการโดยศึกษาข้อมูลพื้นฐานของท้องถิ่น รวบรวมข้อมูลพื้นฐานด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ประเพณี วัฒนธรรม และการประกอบอาชีพพบว่าสภาพปัญหาและความต้องการของสถานศึกษาในจังหวัดอ่างทองมีหลักสูตรดนตรีไทย หลักสูตรการขับร้อง และหลักสูตรนาฏศิลป์ แต่ยังขาดหลักสูตรอบรมเกี่ยวกับเพลงน้อยสร้างสรรค์ ทางสถานศึกษาในจังหวัดอ่างทองจึงมีความต้องการให้พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพลงน้อยสร้างสรรค์จังหวัดอ่างทอง เพื่อส่งเสริมความสามารถทางด้านเพลงพื้นบ้านให้กับผู้เรียน อีกทั้งต้องการให้ผู้เรียนมีความภาคภูมิใจ และหวงแหนภูมิปัญญาของท้องถิ่นตนเอง นอกจากนี้ยังต้องการเป็นต้นแบบฐานทรัพยากรทางการศึกษาเพลงพื้นบ้านให้กับท้องถิ่นและจังหวัดต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Muangsong (2018) ที่ได้ศึกษาเรื่อง สภาพปัญหาและแนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนวิชาดนตรีช่วงชั้นที่ 1-2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ฐานข้อมูลและเอกสารประกอบหลักสูตรไม่มีความเพียงพอจึงทำให้การเรียนการสอนวิชาดนตรีมีข้อจำกัด นอกจากนี้ Runchai & Trinaopas (2019) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมนาฏศิลป์พื้นบ้าน เรื่องเสน่ห์เนินมะปรางสำหรับนักเรียนชุมนุมนาฏศิลป์ไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นพบว่าผลการสร้างและการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมนาฏศิลป์พื้นบ้าน เรื่องเสน่ห์เนินมะปราง สำหรับนักเรียนชุมนุมนาฏศิลป์ไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด(Mean=4.73, SD=0.38) โดยหลักสูตรมุ่งเน้นให้นักเรียนเกิดความรู้สึกรัก ภูมิใจ และหวงแหนสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเอง โดยในหลักสูตรมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติ มีกระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความสามารถ ส่งเสริมให้นักเรียนรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน รู้จักบทบาทหน้าที่ เป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี

2. ด้านการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมบทเพลงน้อยสร้างสรรค์ จังหวัดอ่างทองผ่านแนวคิดจรรยาตักกะที่สอดคล้องในศตวรรษที่ 21

ด้านการพัฒนาหลักสูตรอบรมบทเพลงน้อยสร้างสรรค์ จังหวัดอ่างทองผ่านแนวคิดจรรยาตักกะที่สอดคล้องในศตวรรษที่ 21 มีกระบวนการที่สอดคล้องกับ Taba (1962) ในด้านการวางแผนและออกแบบหลักสูตร

อย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจากการวิเคราะห์ความต้องการของชุมชนและผู้เรียน เพื่อให้หลักสูตรมีความสอดคล้องกับบริบทท้องถิ่นและความต้องการจริง การกำหนดจุดมุ่งหมายและการเลือกเนื้อหาสาระจึงเน้นความเชื่อมโยงกับภูมิปัญญาพื้นบ้าน และทักษะที่จำเป็นในยุคปัจจุบัน เช่น การพัฒนาจรรยาตักกะที่ส่งเสริมการทำงานร่วมกัน การสื่อสาร และการคิดวิเคราะห์ นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Chamnian et al. (2021) ที่กล่าวถึงการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นการแสดงพื้นบ้านรำโทนนกพิทิต ตำบลกรุงชิง อำเภอ นบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยเน้นการศึกษาความต้องการ และบริบทของชุมชนเพื่อนำมาพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น จากการพัฒนาหลักสูตรทำให้ได้โครงสร้างเนื้อหาหลักสูตร ประกอบด้วย 4 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ กรุงชิงของฉั่น เรียนรู้ร้องเล่นเป็นศิลปะสร้างสรรค์นกพิทิต และการเผยแพร่สืบสานการรำโทนนกพิทิต โดยจัดระยะเวลาเรียน สัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง รวม 40 สัปดาห์ สำหรับหลักสูตรฝึกอบรมเพลงน้อยสร้างสรรค์จังหวัดอ่างทองจะมีการใช้ระยะเวลาเพียง 12 ชั่วโมง ซึ่งมีความแตกต่างในปัจจัยด้านเวลา อย่างไรก็ตาม กระบวนการและขั้นตอนการออกแบบและพัฒนาหลักสูตรมีความสอดคล้องกัน คณะผู้วิจัยเห็นว่าแนวโน้มของการใช้หลักสูตรจึงเป็นในทิศทางเดียวกัน ภายหลังการทดลองใช้หลักสูตร มีการประเมินหลักสูตรในสถานศึกษา แสดงให้เห็นว่า การนำบริบทชุมชนมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ช่วยให้เนื้อหามีความสอดคล้องกับชีวิตจริงของผู้เรียน สร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ และส่งเสริมอัตลักษณ์ท้องถิ่น ความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน ครูผู้สอน และชุมชนจึงเปรียบเสมือนระบบนิเวศทางการศึกษา โดยมีผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ ครูผู้สอนเป็นผู้ออกแบบกิจกรรมที่เชื่อมโยงความรู้กับชีวิต และชุมชนทำหน้าที่เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีชีวิตจริง การมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันในลักษณะนี้ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้แบบองค์รวมซึ่งพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21

3. การประเมินผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรมเพลงน้อยสร้างสรรค์ให้กับสถานศึกษาในจังหวัดอ่างทอง

สำหรับการประเมินผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรมเพลงน้อยสร้างสรรค์ให้กับสถานศึกษาในจังหวัดอ่างทองมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ Baikularb (2022) ที่ศึกษาผลการใช้หลักสูตรท้องถิ่นในการจัดการเรียนการ

สอนแบบบูรณาการในอำเภอทองไทร จังหวัดสุโขทัย ในด้านกระบวนการ ได้แก่ การเกี่ยวกับการวางแผน การจัดการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลการศึกษา ในภาพรวม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก (Mean=4.12, SD=0.21) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า นักศึกษาครู และครู มีความคิดเห็นว่า ในการใช้หลักสูตรท้องถิ่นแบบ บูรณาการในด้านการวางแผนมีค่าเฉลี่ยสูงสุดเป็นอันดับ แรก (Mean=4.18, SD=0.38) รองลงมาคือด้านการจัดการ เรียนรู้ (Mean=4.08, SD=0.12) ผลการศึกษาระบุว่า การนำหลักสูตรไปใช้โดยทั่วไปได้รับการตอบรับเป็นอย่างดี และนำไปสู่การปรับปรุงที่สำคัญในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนรู้ของนักเรียนและการตระหนักรู้ในการอนุรักษ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยที่เน้น การมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ภายในสถานศึกษา

ข้อจำกัดของการวิจัย

การวิจัยนี้ดำเนินการกับกลุ่มตัวอย่างเฉพาะ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนโยธินบูรณะ อ่างทองเท่านั้น ซึ่งอาจจำกัดความสามารถของการวิจัย ไปยังกลุ่มประชากรอื่น ๆ ที่มีลักษณะ และบริบทที่แตกต่าง กันในจังหวัดอ่างทอง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ควรมีการสนับสนุนภูมิปัญญาด้านดนตรีพื้น บ้านจากภาครัฐบาลเอกชน และท้องถิ่น อีกทั้ง ควรมี

การส่งเสริมการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้และเครือข่ายครู ภูมิปัญญาในระดับท้องถิ่น โดยเน้นการอนุรักษ์และถ่ายทอด ศิลปะการขับร้องเพลงฉ่อยแก่เยาวชนทั้งในระบบและนอกระบบการศึกษา เพื่อเป็นเวทีฝึกฝน ทบทวน แลกเปลี่ยนองค์ ความรู้ระหว่างครูภูมิปัญญา ปราชญ์ชาวบ้านกับนักเรียนได้ อย่างยั่งยืน รวมถึงการสร้างฐานข้อมูลออนไลน์ด้านดนตรี พื้นบ้านในจังหวัดอ่างทอง ทั้งนี้จะช่วยขับเคลื่อนการสืบสาน วัฒนธรรมไทยในรูปแบบที่สอดคล้องกับบริบททางสังคม การเรียนรู้ตลอดชีวิต

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลวิจัยไปใช้

ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพในด้านภาษาไทย และ ด้านมานุษยดนตรีวิทยา (Ethnomusicology) แบบเชิงลึก สำหรับด้านภาษาไทย เน้นการศึกษา วิเคราะห์กลวิธีใน การประพันธ์เพลงฉ่อยสร้างสรรค์ เพื่อให้เห็นมุมมอง ทางภาษาไทย เช่น ฉันทลักษณ์ในการประพันธ์ สารสำคัญที่นำเสนอผ่านการใช้คำในบทเพลง และ วรรณศิลป์ที่เพิ่มพลังในการสื่อสาร สำหรับด้านดนตรี เน้นการศึกษาทำนอง เนื้อร้อง รวมถึงบทบาทของดนตรี ที่มีต่อท้องถิ่นในฐานะเครื่องมือในการถ่ายทอดวัฒนธรรม และประสบการณ์ของปราชญ์ชาวบ้าน รวมถึงผู้มีส่วน เกี่ยวข้องในเพลงฉ่อย เพลงพื้นบ้านอื่น ๆ เพื่อสร้างแรงบันดาลใจ และความภาคภูมิใจในท้องถิ่น

References

- Anderson, N. J. (2020). *Soft skills for success: Building a foundation for workplace readiness*. Routledge.
- Baikularb, P., Comeson, S., Jarernvonggrayab, A., Meesup, P., & Sermsuk, S. (2022). Evaluation of the integrated local wisdom curriculum and instruction in Kong Krailat District, Sukhothai. *Journal of faculty of education Pibulsongkram Rajabhat University*, 9(1), 136–148. (in Thai)
- Brungardt, C. (2011). The intersection between soft skills development and leadership education. *Journal of leadership education*, 10(1), 1-21.

- Chamnian, M., Mukharak, T., Pechmon, P., Chamnian, K., Boonkwan, S., & Sukkhao, K. (2021) Local curriculum development of Ramton Nokphithid Folk Performance, Krungching Subdistrict, Nopphitam District Nakhon Si Thammarat Province. *Humanities & social sciences*, 38(3), 86-104. (in Thai)
- Chantawanich, S. (2016). *Data analysis in qualitative research*. Bangkok: Chulalongkorn University. (in Thai)
- Chotikeerativatch, C. & Ariratana, W. (2017). Needs assessment for soft skills development in teachers' learning management in schools under the secondary educational service area office 25. KRU Research. *Journal of humanities and social sciences (Graduate study)*, 5(1), 44-52. (in Thai)
- Malykhin, V., Aristova, A., Kalinina, O., & Opaliuk, O. (2021). Soft skills as a factor in the development of human capital in the context of digitalization. *International conference on digital transformation and human development*, 142-147.
- Muangsong, Y. (2018). Problems and suggested development for music teaching for students in levels 1-2 under Ubon Ratchathani education service area office. *Kasalongkham research journal Chiang Rai Rajabhat University*, 6(2), 99-106. (in Thai)
- Nawikamun, A. & Pitakrat, N. (2007). *Folk songs*. Bangkok: Sarakadee. (in Thai)
- Runchai, K. & Trinaopas, S. (2019). The development of a local dramatic art training curriculum entitled "the charm of Noenmaprang" for a junior high school Thai dramatic art association. *Humanities and social sciences journal of graduate school Pibulsongkram Rajabhat University*, 13(1), 220-235. (in Thai)
- Somsriploy, S. (2021). Phleng Greon Choi Song: Charm of central Thai folk song. *The new viridian journal of arts, humanities and social sciences*, 1(6), 44-60. (in Thai)
- Srisaard, B. (2002). *Preliminary research*. (7th ed.). Bangkok: Suwiriyasan. (in Thai)
- Sutchaya, S. (2000). *Folk song studies*. Bangkok: Chulalongkorn University. (in Thai)
- Taba, H. (1962). *Curriculum development: Theory and practice*. New York: Harcourt Brace and World.
- Will, D. (2019). Soft skills and hard skills: What employers want. *Journal of business education*, 20(3), 26-32.

ปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดภาวะเบาหวานขณะตั้งครรภ์ในหญิงตั้งครรภ์ในจังหวัดปทุมธานี

Factors Affecting Gestational Diabetes Mellitus Among Pregnant Women in Pathumthani

สุนันทา ย่างวนิชเศรษฐ^{1*} และ ขวัญใจ ตีอินทอง¹

Sununta Youngwanichsetha^{1*} and Khuanjai Teeintong¹

¹คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย

¹School of Nursing, Eastern Asia University

*Corresponding Author, email: sununta@eau.ac.th

Received: July 1, 2025

Revised: August 19, 2025

Accepted: August 19, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบบรรยายเชิงวิเคราะห์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดภาวะเบาหวานขณะตั้งครรภ์ในหญิงตั้งครรภ์ในจังหวัดปทุมธานี ได้แก่ (1) การดื่มเครื่องดื่มที่มีน้ำตาลฟรุกโตส (2) การรับประทานอาหารที่มีไขมันสูง (3) ภาวะน้ำหนักเกินหรืออ้วน (4) น้ำหนักเพิ่มขึ้นเกินเกณฑ์ในระยะตั้งครรภ์ และ (5) ปัจจัยเสี่ยงรวมในระยะตั้งครรภ์ กลุ่มตัวอย่างเป็นหญิงตั้งครรภ์ที่ไปฝากครรภ์ในโรงพยาบาลปทุมธานี โรงพยาบาลธัญบุรีและโรงพยาบาลคลองหลวง จำนวน 140 ราย โดยเลือกตามสัดส่วนหญิงตั้งครรภ์ที่เข้ารับบริการฝากครรภ์แต่ละโรงพยาบาล ร่วมกับการสุ่มเข้ากลุ่มอย่างเป็นระบบ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามปัจจัยเสี่ยงต่อการเป็นเบาหวานขณะตั้งครรภ์ และแบบบันทึกค่าระดับน้ำตาลในเลือด วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ Binary logistic regression ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยที่มีผลทำนายการเกิดภาวะเบาหวานขณะตั้งครรภ์ในหญิงตั้งครรภ์ในจังหวัดปทุมธานี ได้แก่ น้ำหนักเพิ่มขึ้นเกินเกณฑ์ในระยะตั้งครรภ์ (OR=1.307, 95% CI 1.193-1.431, p=.000) และปัจจัยเสี่ยงรวมต่อการเป็นเบาหวานขณะตั้งครรภ์ (OR=1.614, 95% CI 1.284-2.028, p=.000) การดื่มเครื่องดื่มที่มีน้ำตาลฟรุกโตส การรับประทานอาหารที่มีไขมันสูง และภาวะน้ำหนักเกินหรืออ้วนแต่ละปัจจัยไม่สามารถทำนายโอกาสเสี่ยงในการเป็นเบาหวานขณะตั้งครรภ์ได้ ผลการวิจัยครั้งนี้เป็นประโยชน์ในการนำไปใช้ในการวางแผนการส่งเสริมออกแบบโครงการส่งเสริมการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพเพื่อควบคุมน้ำหนักในระยะตั้งครรภ์ในหญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะน้ำหนักเกินหรืออ้วนเพื่อป้องกันการเกิดภาวะเบาหวานขณะตั้งครรภ์

คำสำคัญ: เบาหวานขณะตั้งครรภ์; น้ำตาลฟรุกโตส; ภาวะน้ำหนักเกิน; หญิงตั้งครรภ์

Abstract

This descriptive analytic research aimed to examine factors affecting the development of gestational diabetes mellitus among pregnant women in Pathumthani that included (1) fructose consumption, (2) high fat diet consumption (3), overweight or obesity, (4) excessive gestational weight gain and (5) total GDM risk scores. Studied sample was pregnant women attended antenatal

care services in Pathumthani hospital, Thanyaburi hospital, and Khlongluang hospital. One hundred and forty subjects were recruited using quota sampling and systematic random sampling. Data were collected using GDM risk factors questionnaire and blood glucose records. Binary logistic regression was used to analyze the data. Results revealed that two factors including excessive gestational weight gain (OR=1.307, 95% CI 1.193-1.431, $p=.000$) and total risk scores OR=1.614, 95% CI 1.284-2.028, $p=.000$) could predict the development of gestational diabetes among pregnant women in Pathumthani. Fructose, high fat diet consumption, overweight and obesity could not use to predict the development of gestational diabetes. These findings should be used to design effective intervention promoting modification of health behavior to control excessive gestational weight gain in order to prevent gestational diabetes mellitus among overweight and obese pregnant women.

Keywords: Gestational diabetes mellitus; Fructose; Overweight; Pregnant women

บทนำ

ภาวะเบาหวานขณะตั้งครรภ์ (gestational diabetes mellitus) หมายถึง ภาวะระดับน้ำตาลในเลือดสูงกว่าปกติซึ่งตรวจพบ และได้รับการวินิจฉัยครั้งแรกในระยะตั้งครรภ์ หญิงตั้งครรภ์ทุกรายที่ไปรับบริการตรวจครรภ์จะได้รับการตรวจคัดกรองและวินิจฉัยภาวะเบาหวานขณะตั้งครรภ์เมื่อไปฝากครรภ์ครั้งแรกหรือเมื่ออายุครรภ์ 24-28 สัปดาห์ ซึ่งวินิจฉัยได้โดยการตรวจพบระดับน้ำตาลในเลือดสูงกว่าเกณฑ์ปกติในระยะตั้งครรภ์ โดยระดับน้ำตาลในเลือดหลังรับประทานอาหารสูงกว่า 95 มิลลิกรัมต่อเดซิลิตร และระดับน้ำตาลในเลือดหลังการทดสอบด้วยการดื่มน้ำตาล 100 กรัม สูงกว่า 180 มิลลิกรัมต่อเดซิลิตร 155 มิลลิกรัมต่อเดซิลิตร และ 140 มิลลิกรัมต่อเดซิลิตร ในชั่วโมงที่ 1 ชั่วโมงที่ 2 และชั่วโมงที่ 3 ตามลำดับ การตรวจพบค่าระดับน้ำตาลในเลือดสูงกว่าปกติ 2-4 ค่าถือว่าเป็นภาวะเบาหวานขณะตั้งครรภ์ (Wang et al., 2022) ซึ่งเป็นปัญหาสุขภาพที่พบบ่อยและมีแนวโน้มสูงขึ้นในหญิงตั้งครรภ์ทั่วโลกโดยพบได้ร้อยละ 7.1-27.6 (Wang et al., 2022) ในประเทศไทยพบว่าหญิงตั้งครรภ์ร้อยละ 9.8-19.2 เป็นเบาหวานขณะตั้งครรภ์ซึ่งสูงกว่าประเทศอื่น ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Kunasegaran et al. 2021; Lappharat et al., 2022) โดยอัตราการเป็นเบาหวานในหญิงตั้งครรภ์แต่ละภูมิภาคมีดังนี้ หญิงตั้งครรภ์ที่ไปฝากครรภ์ในโรงพยาบาล

ส่งเสริมสุขภาพเชียงใหม่เป็นเบาหวานขณะตั้งครรภ์ร้อยละ 9.4 (Singnon, Chotiga, & Kapheak, 2025) ในโรงพยาบาลศิริราช กรุงเทพมหานคร พบเบาหวานขณะตั้งครรภ์ร้อยละ 12.3 (Sirirat, Ruangvutitert, Yapan et al., 2022) ในโรงพยาบาลศรีนครินทร์ จังหวัดขอนแก่นพบผู้หญิงเป็นเบาหวานขณะตั้งครรภ์ร้อยละ 16.15 (Aussawamaykin, Srisaeng, & Komwilaisak, 2023) โรงพยาบาลพุทธชินราชพิษณุโลกพบหญิงตั้งครรภ์เป็นเบาหวานร้อยละ 16.99 (Maneenin, 2024) และจากการศึกษาในโรงพยาบาลมหาวิทยาลัยเชียงใหม่พบว่าความชุกของภาวะเบาหวานขณะตั้งครรภ์เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 3.4 ในปี พ.ศ. 2543 เป็นร้อยละ 22.0 ในปี พ.ศ. 2565 (Jatavan, Luewan, Sirilert et al., 2023) แสดงให้เห็นว่าปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดภาวะเบาหวานในหญิงตั้งครรภ์ไทยมีแนวโน้มที่สูงขึ้นซึ่งมีผลกระทบต่อสุขภาพของหญิงตั้งครรภ์และทารกในครรภ์ ปัจจัยเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับการเกิดภาวะเบาหวานขณะตั้งครรภ์ได้แก่ อายุ ประวัติพันธุกรรมของโรคเบาหวาน ในครอบครัว พฤติกรรมสุขภาพและประวัติภาวะสุขภาพ การตั้งครรภ์และการคลอด

1. อายุ

หญิงตั้งครรภ์ที่มีอายุมากกว่า 25 ปี มีโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดภาวะเบาหวานขณะตั้งครรภ์ได้สูงกว่าหญิงตั้งครรภ์ที่มีอายุต่ำกว่า 25 ปี 2.4 เท่า เนื่องจากการสะสม

ของปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดภาวะเบาหวานเป็นเวลานานมากขึ้น เช่น ภาวะอ้วน ร่างกายสร้างฮอร์โมนอินซูลินได้น้อยลงหรือต่อต้านการทำงานของฮอร์โมนอินซูลิน (Zhang et al., 2021) โดยโอกาสเสี่ยงต่อการเป็นเบาหวานขณะตั้งครรภ์จะสูงขึ้นในหญิงตั้งครรภ์ที่มีอายุมากกว่า 30 ปี (Wareesawedsuwan & Kornpetpanee, 2019)

2. ประวัติพันธุกรรมของโรคเบาหวานในครอบครัว
หญิงตั้งครรภ์ที่มีประวัติพันธุกรรมของบุคคลในครอบครัวเป็นโรคเบาหวานมีโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดภาวะเบาหวานขณะตั้งครรภ์ได้สูงกว่าหญิงตั้งครรภ์ที่ไม่มีประวัติบุคคลในครอบครัวเป็นเบาหวาน 21.14 เท่า (Zhang et al., 2021) เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงของยีนส์ที่ควบคุมการเผาผลาญสารอาหาร การใช้พลังงานของร่างกาย และการทำงานของอินซูลินซึ่งทำหน้าที่ควบคุมระดับน้ำตาลในเลือด (Rayet al., 2024)

3. ประวัติการเป็นเบาหวานในครรภ์ก่อน
หญิงตั้งครรภ์ที่มีประวัติเป็นเบาหวานขณะตั้งครรภ์ในครรภ์ก่อนมีโอกาสเสี่ยงสูงต่อการเป็นเบาหวานขณะตั้งครรภ์ในครรภ์ปัจจุบันได้สูงกว่าหญิงตั้งครรภ์ที่ไม่มีประวัติการเป็นเบาหวานในครรภ์ก่อน 21.14 เท่า เนื่องจากมีการคงอยู่ของปัจจัยเสี่ยงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเกิดภาวะเบาหวานขณะตั้งครรภ์ โดยเฉพาะการทำงานของตับอ่อนที่สร้างอินซูลินได้น้อยลง (Zhang et al., 2021)

พฤติกรรมสุขภาพ

พฤติกรรมสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับการเกิดภาวะเบาหวานขณะตั้งครรภ์ ได้แก่ การดื่มเครื่องดื่มที่มีน้ำตาลฟรุกโตส และการรับประทานอาหารที่มีไขมันสูง

3.1 การดื่มเครื่องดื่มที่มีน้ำตาลฟรุกโตส

น้ำตาลฟรุกโตสเป็นส่วนประกอบของเครื่องดื่มต่าง ๆ หลายชนิดเมื่อดื่มเป็นประจำทำให้มีไขมันในเลือดสูง มีการสะสมของไขมันในตับ กล้ามเนื้อ และเนื้อเยื่อไขมัน ทำให้เกิดภาวะน้ำหนักเกินหรืออ้วน และร่างกายต่อต้านการทำงานของอินซูลิน ทำให้มีระดับน้ำตาลในเลือดสูงกว่าปกติซึ่งเป็นปัจจัยเสี่ยงของการเกิดโรคเบาหวาน (Youngwanichsetha & Teeintong, 2024)

3.2 การรับประทานอาหารที่มีไขมันสูง

อาหารที่มีไขมันสูงที่เป็นปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดโรคเบาหวานได้แก่ อาหารที่มีส่วนประกอบของไขมันทรานส์ เช่น ขนมปัง เบเกอรี่ต่าง ๆ หรือไขมันสัตว์ เช่น

หมูสามชั้น หมูกรอบ ขาหมู ลูกชิ้น ไส้กรอกต่าง ๆ มีการศึกษาพบว่า การรับประทานอาหารจานด่วนซึ่งมีไขมันทรานส์และไขมันสัตว์ในปริมาณมากเป็นปัจจัยเสี่ยงทำให้ภาวะเบาหวานในหญิงตั้งครรภ์ได้ (Aussawamakin, Srisaeng, & Komwilaisak, 2023)

4. ภาวะสุขภาพในระยะตั้งครรภ์

ภาวะสุขภาพในระยะตั้งครรภ์ที่เกี่ยวข้องกับการเกิดภาวะเบาหวานขณะตั้งครรภ์ ได้แก่ ภาวะน้ำหนักเกินหรืออ้วน น้ำหนักเพิ่มขึ้นเกินเกณฑ์ในระยะตั้งครรภ์

4.1. ภาวะน้ำหนักเกินหรืออ้วน

ภาวะน้ำหนักเกิน (overweight) หมายถึง ผู้หญิงที่มีดัชนีมวลกายก่อนตั้งครรภ์ 23 กิโลกรัม/ตารางเมตรหรือมากกว่า ภาวะอ้วน (obesity) หมายถึง ผู้หญิงที่มีดัชนีมวลกายก่อนตั้งครรภ์ 25 กิโลกรัม/ตารางเมตรหรือมากกว่า งานวิจัยที่ผ่านมาพบว่า ภาวะน้ำหนักเกินหรืออ้วนก่อนตั้งครรภ์เป็นปัจจัยที่สามารถทำนายโอกาสเสี่ยงในการเป็นเบาหวานขณะตั้งครรภ์ได้ (Wareesawedsuwan & Kornpetpanee, 2019) โดยหญิงตั้งครรภ์ที่มีน้ำหนักเกิน อ้วน และมีภาวะดื้ออินซูลินมาก่อนตั้งครรภ์เสี่ยงต่อการเป็นเบาหวานขณะตั้งครรภ์ได้สูงกว่าหญิงตั้งครรภ์ที่มีดัชนีมวลกายปกติ 2.64 เท่า (Bashir et al., 2024)

4.2 น้ำหนักเพิ่มขึ้นเกินเกณฑ์ในระยะตั้งครรภ์ (excessive gestational weight)
หญิงตั้งครรภ์ควรมีการรับประทานอาหารเพื่อให้มีน้ำหนักตัวเพิ่มขึ้นตามเกณฑ์ที่กำหนด เพื่อให้ทารกมีการเจริญเติบโตเป็นไปตามปกติ กรณีที่มีการรับประทานอาหารที่ให้พลังงานมากเกินไปตามความต้องการใช้พลังงานของร่างกาย การขาดการออกกำลังกายทำให้เกิดภาวะน้ำหนักเกินหรืออ้วน (Sweeting, Hannah, Backman, et al., 2024) การรับประทานอาหารกลุ่มคาร์โบไฮเดรต และไขมันในปริมาณมากเป็นเวลานานทำให้มีระดับน้ำตาลและไขมันในเลือดสูง ร่างกายนำไปเก็บสะสมในเซลล์เนื้อเยื่อไขมันใต้ผิวหนังและไขมันในช่องท้อง ทำให้ประสิทธิภาพในการทำงานของอินซูลินในการนำน้ำตาลกลูโคสเข้าสู่เซลล์ลดลง

5. ประวัติการคลอดทารก

หญิงตั้งครรภ์ที่มีประวัติคลอดทารกน้ำหนักมากกว่า 4,000 กรัม มีโอกาสเสี่ยงต่อการเป็นเบาหวานขณะตั้งครรภ์สูงกว่าหญิงตั้งครรภ์ทั่วไป 2.54 เท่า หญิงตั้งครรภ์ที่มีประวัติคลอดก่อนกำหนดมีโอกาสเสี่ยงต่อการ

เป็นเบาหวานขณะตั้งครรภ์สูงกว่าหญิงตั้งครรภ์ทั่วไป 3.01 เท่า และหญิงตั้งครรภ์ที่มีประวัติคลอดทารกเสียชีวิตในครรภ์มีโอกาสเสี่ยงต่อการเป็นเบาหวานขณะตั้งครรภ์สูงกว่าหญิงตั้งครรภ์ทั่วไป 2.34 เท่า (Zhang et al., 2021)

ภาวะเบาหวานขณะตั้งครรภ์เป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดภาวะแทรกซ้อนในระยะตั้งครรภ์ได้เช่น การแท้งบุตร การคลอดก่อนกำหนด ภาวะความดันโลหิตสูง ทารกในครรภ์มีขนาดใหญ่ มีความพิการแต่กำเนิด หรือเสียชีวิตในครรภ์ได้ (Hanafee, Suthon, Innang et al., 2025) หญิงตั้งครรภ์ที่เป็นเบาหวานและมีภาวะแทรกซ้อนเกิดขึ้นจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตตามมาด้วยเนื่องจากมีความเสี่ยงต่อการเป็นโรคเบาหวานชนิดที่สอง โรคความดันโลหิตสูง โรคหลอดเลือดสมอง โรคไต เป็นต้น (Panyaso, Sangin, & Chuahorm, 2025) นอกจากนี้ทารกที่คลอดจากหญิงตั้งครรภ์ที่เป็นเบาหวานมีโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดภาวะอ้วนและเป็นเบาหวานได้ในอนาคตด้วย (O'Reilly, McAuliffe, Geraghty et al., 2025) ผลกระทบจากภาวะเบาหวานขณะตั้งครรภ์มีผลกระทบต่อสุขภาพของหญิงตั้งครรภ์และบุตร เป็นสาเหตุของการเจ็บป่วยด้วยโรคเบาหวาน จากข้อมูลการตรวจคัดกรองโรคเบาหวานในจังหวัดปทุมธานีพบว่าผู้มีระดับน้ำตาลในเลือดสูงกว่าปกติซึ่งเป็นกลุ่มเสี่ยงโรคเบาหวานร้อยละ 14.3-16.8 และมีอัตราป่วยจากโรคเบาหวาน 692.3 รายต่อแสนประชากร (Muknopparat, 2024) ซึ่งเป็นการเพิ่มภาระในการรักษาพยาบาลจึงจำเป็นต้องทราบสาเหตุ ปัจจัยเสี่ยงที่เกี่ยวข้องเพื่อป้องกันและลดอัตราการเป็นเบาหวานขณะตั้งครรภ์ จากการทบทวนงานวิจัยที่ผ่านมาพบว่ามีปัจจัยที่สามารถทำนายโอกาสเสี่ยงต่อการเป็นเบาหวานในหญิงตั้งครรภ์ได้แก่ อายุมากกว่า 30 ปี ภาวะน้ำหนักเกิน อ้วน ก่อนตั้งครรภ์ และน้ำหนักที่เพิ่มขึ้นในระยะตั้งครรภ์ (Warreesawedsuwan & Kornpetpanee, 2019) ประวัติการเป็นเบาหวานในครรภ์ก่อน ประวัติญาติสายตรงเป็นเบาหวาน และพฤติกรรมการรับประทานอาหารจานด่วน (Aussawamakin, Srisaeng, & Komwilaisak, 2023) แต่ยังไม่มีการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มที่มีน้ำตาลฟรุกโตส และการรับประทานอาหารที่มีไขมันสูงอื่น ๆ และความชุกของภาวะเบาหวานในหญิงตั้งครรภ์มีแนวโน้มที่สูงขึ้น ซึ่งระดับน้ำตาลในเลือดที่สูงกว่าปกติทำให้เสี่ยงต่อการเกิดภาวะแทรกซ้อนต่าง ๆ ทั้งในหญิง

ตั้งครรภ์ และทารก การศึกษาเพื่อหาปัจจัยทำนายการเกิดภาวะเบาหวานขณะตั้งครรภ์ให้ครอบคลุมทุกปัจจัยจะเป็นประโยชน์ในการนำไปใช้ในการออกแบบโปรแกรมการดูแลสุขภาพของหญิงตั้งครรภ์เพื่อป้องกันการเป็นเบาหวานได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดภาวะเบาหวานขณะตั้งครรภ์ในหญิงตั้งครรภ์ในจังหวัดปทุมธานี โดยมี 5 ปัจจัยที่นำมาศึกษา ได้แก่ 1) การดื่มเครื่องดื่มที่มีน้ำตาลฟรุกโตส 2) การรับประทานอาหารที่มีไขมันสูง 3) ภาวะน้ำหนักเกินหรืออ้วน 4) น้ำหนักเพิ่มขึ้นเกินเกณฑ์ระยะตั้งครรภ์ และ 5) ปัจจัยเสี่ยงรวมต่อการเป็นเบาหวานขณะตั้งครรภ์

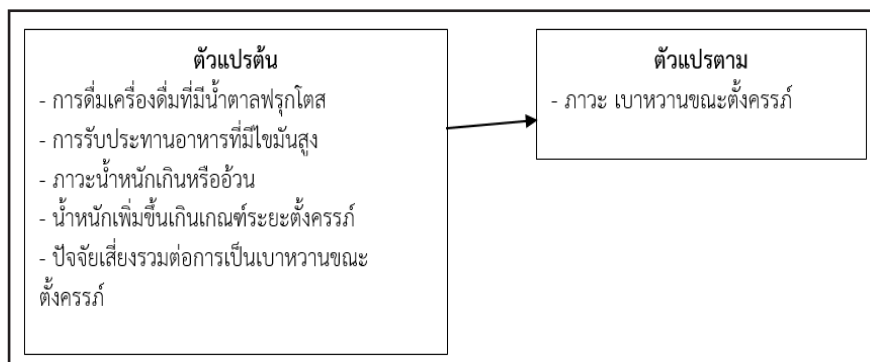
แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้แนวคิดพยาธิสรีรวิทยาของการเกิดภาวะเบาหวานในหญิงตั้งครรภ์ (Pathophysiological model) ซึ่งได้อธิบายปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเกิดภาวะเบาหวาน ได้แก่ 1) สรีรวิทยาของการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือด โดยฮอร์โมนอินซูลินจะทำหน้าที่ในการนำน้ำตาลกลูโคสเข้าสู่เซลล์ต่าง ๆ เพื่อนำไปเผาผลาญให้เกิดพลังงานและการทำหน้าที่ของเซลล์ต่าง ๆ ในระยะตั้งครรภ์ความต้องการอินซูลินจะเพิ่มขึ้นเพื่อนำน้ำตาลกลูโคสไปใช้ในการสร้างเนื้อเยื่อของทารกและรก แต่ในกรณีที่ตับอ่อนไม่สามารถสร้างอินซูลินได้เพียงพอกับความต้องการของร่างกาย ก็ทำให้เกิดภาวะระดับน้ำตาลในเลือดสูงกว่าปกติและเกิดภาวะเบาหวานขณะตั้งครรภ์ได้ (Ornoy, Beker, Weinstein-Fudim, & Ergaz, 2021) 2) ปัจจัยเสี่ยงต่าง ๆ ที่ทำให้ตับอ่อนผลิตฮอร์โมนอินซูลินได้น้อยลง โดยเบต้าเซลล์จะทำงานลดลง (Beta cell dysfunction) ในกรณีที่รับประทานอาหารที่มีน้ำตาลกลูโคส หรือน้ำตาลฟรุกโตสสูงเป็นเวลานาน ซึ่งพบในหญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะน้ำหนักเกินและอ้วนก่อนตั้งครรภ์ (Bashir, Fagier, Ahmed, & Konje, 2024) และ 3) ปัจจัยเสี่ยงต่าง ๆ ที่ทำให้ร่างกายต้องการทำงานของอินซูลินหรือประสิทธิภาพการทำงานของอินซูลินลดลง เช่น ภาวะที่มีไขมันในเลือดสูงจากการรับประทานอาหารที่มีไขมันทรานส์หรือไขมันสัตว์ (Alamolhoda, Simbar, Mirmiran, & Mirabi, 2024) ทำให้มีการสะสมของเนื้อเยื่อ

ไขมันในร่างกาย ที่ตับ กล้ามเนื้อ และใต้ผิวหนัง ภาวะน้ำหนักเกิน อ้วน นอกจากนี้ฮอร์โมนจากระบบต่อมไร้ท่อจะทำงานของอินซูลินเพื่อให้ร่างกายสำรองน้ำตาลกลูโคสไว้ให้ร่างกายทำให้หญิงตั้งครรภ์ที่มีปัจจัยเสี่ยงต่าง ๆ เหล่านี้เกิดภาวะเบาหวานในระหว่างตั้งครรภ์ได้ (American Diabetes Association, 2025)

กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นจากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานการวิจัยในการศึกษานี้มี ดังนี้

1. พฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มที่มีน้ำตาลฟรุกโตส การรับประทานอาหารที่มีไขมันสูง ภาวะน้ำหนักเกิน อ้วน และน้ำหนักเพิ่มขึ้นเกินเกณฑ์ และปัจจัยเสี่ยงรวมมีความสัมพันธ์กับการเกิดภาวะเบาหวานขณะตั้งครรภ์
2. หญิงตั้งครรภ์ที่ดื่มเครื่องดื่มที่มีน้ำตาลฟรุกโตสมีโอกาสเสี่ยงในการเกิดภาวะเบาหวานขณะตั้งครรภ์สูงกว่าหญิงตั้งครรภ์ที่ไม่ดื่มเครื่องดื่มที่มีน้ำตาลฟรุกโตส
3. หญิงตั้งครรภ์ที่รับประทานอาหารที่มีไขมันสูงมีโอกาสเสี่ยงในการเกิดภาวะเบาหวานขณะตั้งครรภ์สูงกว่าหญิงตั้งครรภ์ที่ไม่รับประทานอาหารที่มีไขมันสูง
4. หญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะน้ำหนักเกินหรืออ้วนมีโอกาสเสี่ยงในการเกิดภาวะเบาหวานขณะตั้งครรภ์สูงกว่าหญิงตั้งครรภ์ที่มีน้ำหนักอยู่ในเกณฑ์ปกติ
5. หญิงตั้งครรภ์ที่มีน้ำหนักเพิ่มขึ้นเกินเกณฑ์มีโอกาสเสี่ยงในการเกิดภาวะเบาหวานขณะตั้งครรภ์สูงกว่าหญิงตั้งครรภ์ที่น้ำหนักเพิ่มขึ้นตามเกณฑ์ในระยะตั้งครรภ์
6. หญิงตั้งครรภ์ที่มีคะแนนรวมปัจจัยเสี่ยงต่อการเป็นเบาหวานขณะตั้งครรภ์สูงมีโอกาสเสี่ยงในการเกิดภาวะ

กับปัจจัยเสี่ยงต่าง ๆ ในระหว่างตั้งครรภ์ซึ่งมีผลต่อการเกิดภาวะเบาหวานขณะตั้งครรภ์ (gestation diabetes mellitus) โดยศึกษาปัจจัยเกี่ยวกับพฤติกรรม การรับประทานอาหารที่มีน้ำตาลฟรุกโตสสูง และอาหารที่มีไขมันสูง มีผลทำให้มีระดับน้ำตาลและไขมันในเลือดสูง มีการสะสมของเนื้อเยื่อไขมันมาก มีภาวะน้ำหนักเกิน อ้วน น้ำหนักเพิ่มขึ้นเกินเกณฑ์ในระยะตั้งครรภ์ ร่างกายเกิดภาวะดื้ออินซูลิน จึงทำให้เกิดภาวะเบาหวานในหญิงตั้งครรภ์ได้ ซึ่งสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ ดังนี้

เบาหวานขณะตั้งครรภ์สูงกว่าหญิงตั้งครรภ์ที่มีคะแนนรวมปัจจัยเสี่ยงต่อการเป็นเบาหวานขณะตั้งครรภ์ต่ำ

นิยามศัพท์

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีดังนี้

1. การดื่มเครื่องดื่มที่มีน้ำตาลฟรุกโตส พฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มที่มีน้ำตาลฟรุกโตส เช่น น้ำหวาน ชาเย็น โกโก้ น้ำอัดลม หรือเครื่องดื่มชนิดอื่น ๆ ก่อนการตั้งครรภ์ และในระยะตั้งครรภ์ซึ่งเก็บข้อมูลจากการตอบแบบสอบถาม ปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดภาวะเบาหวานขณะตั้งครรภ์ของหญิงตั้งครรภ์
2. การรับประทานอาหารที่มีไขมันสูง หมายถึง พฤติกรรมการรับประทานอาหารที่มีส่วนประกอบของไขมันทรานส์ เช่น ขนมปัง เบเกอรี่ต่าง ๆ และการรับประทานอาหารที่มีไขมันสัตว์สูง เช่น หมูสามชั้น หมูกรอบ ลูกชิ้น ไส้กรอก ก่อนการตั้งครรภ์และในระยะตั้งครรภ์ซึ่งเก็บข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดภาวะเบาหวานขณะตั้งครรภ์ของหญิงตั้งครรภ์
3. ภาวะน้ำหนักเกินหรืออ้วนก่อนตั้งครรภ์ หมายถึง หญิงตั้งครรภ์ที่มีดัชนีมวลกายเท่ากับหรือมากกว่า

23.00 กก./ม.2 ซึ่งคำนวณได้จากน้ำหนักก่อนตั้งครรภ์หารด้วยส่วนสูงเป็นตารางเมตร

4. น้ำหนักเพิ่มขึ้นเกินเกณฑ์ในระยะตั้งครรภ์ (gestational weight gain) หมายถึง น้ำหนักของหญิงตั้งครรภ์ที่เพิ่มขึ้นจากน้ำหนักก่อนตั้งครรภ์ซึ่งมากกว่าเกณฑ์ที่กำหนดตามดัชนีมวลกายคือ หญิงตั้งครรภ์ที่มีดัชนีมวลกายปกติ น้ำหนักเพิ่มขึ้น 11.50-16.00 กิโลกรัมตลอดการตั้งครรภ์ หญิงตั้งครรภ์ที่มีดัชนีมวลกาย 23.00-27.49 กก./ม.2 น้ำหนักเพิ่มขึ้น 7.00-11.50 กิโลกรัมตลอดการตั้งครรภ์ และหญิงตั้งครรภ์ที่มีดัชนีมวลกายเท่ากับหรือมากกว่า 27.50 กก./ม.2 น้ำหนักเพิ่มขึ้นไม่เกิน 7.00 กิโลกรัมตลอดการตั้งครรภ์ (Aji, Lipoeto, Yusrawati et al., 2022)

5. ปัจจัยเสี่ยงรวมต่อการเกิดภาวะเบาหวานขณะตั้งครรภ์ หมายถึงคะแนนรวมของปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดภาวะเบาหวานขณะตั้งครรภ์ในแบบสอบถามปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดภาวะเบาหวานขณะตั้งครรภ์ ประกอบด้วย ได้แก่ อายุมากกว่า 25 ปี มีประวัติพันธุกรรมของโรคเบาหวานในครอบครัว การดื่มเครื่องดื่มที่มีน้ำตาลฟรุกโตส การรับประทานอาหารที่มีไขมันทรานส์ ไขมันสัตว์ น้ำหนักก่อนตั้งครรภ์ ดัชนีมวลกาย น้ำหนักเพิ่มขึ้นเกินเกณฑ์ในระยะตั้งครรภ์ การออกกำลังกาย ประวัติการเป็นเบาหวานในครอบครัวหรือในครรภ์ก่อน การคลอดทารกน้ำหนักมากกว่า 4,000 กรัม ซึ่งเก็บข้อมูลได้จากการสัมภาษณ์หญิงตั้งครรภ์ แบบบันทึกข้อมูลในสมุดฝากครรภ์ และผลการตรวจระดับน้ำตาลในเลือดโดยคะแนนรวมมีค่าเท่ากับ 0-20

6. ภาวะเบาหวานขณะตั้งครรภ์ (gestational diabetes mellitus) หมายถึง การตรวจพบระดับน้ำตาลในเลือดสูงกว่าปกติเป็นครั้งแรกในช่วงตั้งครรภ์โดยการทดสอบด้วยการดื่มน้ำตาลกลูโคส 100 กรัม (100 gram Oral glucose tolerance test) ซึ่งมีค่าระดับน้ำตาลในเลือดสูงกว่าเกณฑ์วินิจฉัย 2-4 ค่า คือ ระดับน้ำตาลในเลือดสูงกว่าเกณฑ์วินิจฉัย 2-4 ค่า คือ ระดับน้ำตาลในเลือดหลังอดอาหารเท่ากับหรือสูงกว่า 95 มิลลิกรัม/เดซิลิตร ระดับน้ำตาลในเลือดหลังทดสอบ 1 ชั่วโมงเท่ากับหรือสูงกว่า 190 มิลลิกรัม/เดซิลิตร ระดับน้ำตาลในเลือดหลังทดสอบ 2 ชั่วโมงเท่ากับหรือสูงกว่า 180 มิลลิกรัม/เดซิลิตร ระดับน้ำตาลในเลือดหลังทดสอบ 3 ชั่วโมงเท่ากับหรือสูงกว่า 145 มิลลิกรัม/เดซิลิตร (American Diabetes Association, 2025) ซึ่งบันทึกอยู่ในผลการตรวจทางห้อง

ปฏิบัติการหรือในสมุดฝากครรภ์ของหญิงตั้งครรภ์

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ คือ หญิงตั้งครรภ์ที่ไปฝากครรภ์ในโรงพยาบาล 3 แห่งในจังหวัดปทุมธานี คือโรงพยาบาลปทุมธานี โรงพยาบาลธัญบุรี และโรงพยาบาลคลองหลวง เนื่องจากเป็นโรงพยาบาลที่มีหญิงตั้งครรภ์ที่เป็นเบาหวานไปรับบริการฝากครรภ์ และยังไม่มีการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดภาวะเบาหวานในหญิงตั้งครรภ์ในจังหวัดปทุมธานี โดยมีเกณฑ์ในการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างและคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างเข้าศึกษา ดังนี้

การคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นหญิงตั้งครรภ์ที่ไปรับบริการฝากครรภ์ในโรงพยาบาล 3 แห่งในจังหวัดปทุมธานี คือ โรงพยาบาลปทุมธานี โรงพยาบาลธัญบุรี และโรงพยาบาลคลองหลวง ในระหว่างเดือน มกราคม-มิถุนายน 2566 จำนวน 140 ราย ซึ่งคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างจากการใช้ค่าสัดส่วนการเกิดภาวะเบาหวานขณะตั้งครรภ์ในการสังเคราะห์งานวิจัยที่ผ่านมา คือร้อยละ 5.6-10.61 (Lean, Derricott, Jones, & Heazell, 2017) จึงได้กำหนดค่าประมาณของสัดส่วนความน่าจะเป็น (proportion) ของภาวะเบาหวานในหญิงตั้งครรภ์ในการศึกษาครั้งนี้เป็น ร้อยละ 10 ($p=0.1$) โดยกำหนดค่าความคลาดเคลื่อน (d) เท่ากับ 0.05 ระดับเชื่อมั่น ร้อยละ 95 และ ค่า $Z(1-\alpha/2)$ เท่ากับ 1.96 จากสูตรการคำนวณ ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ขนาดกลุ่มตัวอย่าง (N)} &= Z^2 [p(1-p) / d^2] \\ &= (1.96 \times 1.96) (0.1 \times 0.9) / (.05 \times .05) \\ &= 138.29 \end{aligned}$$

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้เพิ่มเป็น 140 ราย เพื่อทดแทนการขาดหายของกลุ่มตัวอย่าง และได้เลือกกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของหญิงตั้งครรภ์ (quota sampling) ที่ไปรับบริการฝากครรภ์ที่โรงพยาบาลปทุมธานี ซึ่งมีจำนวนประมาณ 40-50 ราย/วัน จำนวน 84 ราย (ตามสัดส่วนร้อยละ 60) โรงพยาบาลธัญบุรี 28 ราย (ตามสัดส่วนร้อยละ 20) และโรงพยาบาลคลองหลวง

28 (ตามสัดส่วนร้อยละ 20) โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

เกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง (inclusion criteria)

เกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างเข้าในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งเป็นกลุ่มศึกษาและกลุ่มควบคุม มีดังนี้

- 1) เป็นหญิงตั้งครรภ์ที่มีอายุครรภ์ 28-40 สัปดาห์
- 2) เป็นการตั้งครรภ์ครั้งแรก หรือครรภ์หลัง
- 3) อายุ 15-40 ปี
- 4) ไม่มีปัจจัยเสี่ยงรุนแรงและไม่มีอาการเปลี่ยนแปลงที่อาจนำไปสู่ระยะก่อนมีอาการช็อกจากภาวะระดับน้ำตาลในเลือดสูง (diabetic ketoacidosis)

เกณฑ์การคัดออกกลุ่มตัวอย่าง (exclusion criteria)

เกณฑ์การคัดกลุ่มตัวอย่างออกจากการศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ มีดังนี้

- 1) ไม่สามารถสื่อสารภาษาไทยได้ เช่น สัญชาติพม่า มอญ ลาว กัมพูชา เป็นต้น
- 2) กรณีอายุ ต่ำกว่า 18 ปี ไม่มีผู้ปกครองลงนามให้เข้าร่วมโครงการวิจัยได้

เกณฑ์การยุติการเข้าร่วมโครงการวิจัย (Termination criteria)

หญิงตั้งครรภ์มีภาวะแทรกซ้อนที่รุนแรงในระยะตั้งครรภ์ เช่น มีการเปลี่ยนแปลงของระดับความรู้สึกตัวเนื่องจากน้ำตาลในเลือดสูงหรือมีสารคีโตนคั่ง มีอาการชักจากความดันโลหิตสูง เป็นต้น

การจัดผู้เข้าร่วมการวิจัยเข้ากลุ่ม (subject allocation)

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาแบบ analytical cross-sectional study ได้จัดผู้เข้าร่วมการวิจัยเข้ากลุ่มศึกษาโดยการสุ่มอย่างเป็นระบบ (systematic random sampling) จากทะเบียนหญิงตั้งครรภ์ที่ไปฝากครรภ์แต่ละวันในโรงพยาบาลต่าง ๆ โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างในลำดับที่ 1, 3, 5, 7, 9, 11, 13, ...ตามจำนวนหญิงตั้งครรภ์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์ปัจจัยเสี่ยงภาวะเบาหวานขณะตั้งครรภ์ ประกอบด้วยปัจจัย

ส่วนบุคคล ปัจจัยอนามัยการเจริญพันธุ์ ปัจจัยเสี่ยงด้านพฤติกรรมสุขภาพ และแบบบันทึกภาวะเบาหวานขณะตั้งครรภ์

เกณฑ์ในการให้คะแนนการสัมภาษณ์ปัจจัยระยะตั้งครรภ์ในส่วนที่ 1-4 คือ มีปัจจัยเสี่ยงใด ๆ ในแต่ละข้อให้ 1 คะแนนและ ไม่มี ให้ 0 คะแนน ซึ่งคะแนนรวมอยู่ในช่วง 0-24 และเกณฑ์ในการให้คะแนนภาวะเบาหวานในระยะตั้งครรภ์ คือ มีปัจจัยเสี่ยงใด ๆ ในแต่ละข้อให้ 1 คะแนนและ ไม่มี ให้ 0 คะแนน ซึ่งคะแนนรวมอยู่ในช่วง 0-20

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้รับการรับรองโดยคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย หมายเลข SN2565-42 ลงวันที่ 20 มีนาคม 2566 ตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (face validity) และตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงของข้อคำถามด้วยวิธีการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย (Item-objective congruence) โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 4 ท่าน ประกอบด้วย (1) อาจารย์พยาบาลผู้เชี่ยวชาญการพยาบาลและการผดุงครรภ์ 2 ท่าน (2) พยาบาลวิชาชีพผู้เชี่ยวชาญการพยาบาลและการผดุงครรภ์ 1 ท่าน และ (3) สูติแพทย์ 1 ท่าน ผลการตรวจสอบเครื่องมือวิจัยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.75-1.0 หลังจากนั้นได้นำเครื่องมือวิจัยไปทดลองใช้ศึกษานำร่องกับกลุ่มตัวอย่างหญิงตั้งครรภ์ในโรงพยาบาลปทุมธานี จำนวน 20 ราย ผลการวิเคราะห์ค่าความเที่ยง Cronbach's alpha ของแบบสัมภาษณ์ปัจจัยเสี่ยงภาวะเบาหวานขณะตั้งครรภ์ มีค่าเท่ากับ 0.89

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการหลังได้รับการรับรองโครงการวิจัยและเครื่องมือวิจัยโดยคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย และขออนุญาตเก็บข้อมูลผ่านผู้อำนวยการโรงพยาบาลปทุมธานี โรงพยาบาลธัญบุรี และโรงพยาบาลคลองหลวง ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยทีมผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยโดยการสัมภาษณ์ และบันทึกข้อมูลจากสมุดฝากครรภ์ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างเป็นหญิงตั้งครรภ์ที่ไปฝากครรภ์ที่โรงพยาบาลปทุมธานี 84 ราย โรงพยาบาลธัญบุรี 28 ราย และโรงพยาบาลคลองหลวง 28 ราย ในช่วงเดือน

เมษายน-มิถุนายน 2566 กลุ่มตัวอย่างได้รับการพิทักษ์สิทธิ์ในการเข้าร่วมการวิจัย โดยไม่มีการบันทึก ชื่อ-สกุล หรือหมายเลขประจำตัวโรงพยาบาล ก่อนสัมภาษณ์ผู้วิจัย ได้อธิบายวัตถุประสงค์การวิจัยให้ทราบและขอความร่วมมือในการให้ข้อมูลโดยให้ลงนามในเอกสารยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย และมีการเก็บข้อมูลไว้ในตู้เก็บเอกสารโครงการวิจัย

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS ในการประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยเสี่ยงที่นำมาศึกษาโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานการวิจัยในการพยากรณ์โอกาสเสี่ยงของการดื่มเครื่องดื่มที่มีน้ำตาลฟรุกโตส การรับประทานอาหารที่มีไขมันสูง ภาวะน้ำหนักเกินหรืออ้วน และปัจจัยเสี่ยงรวมต่อการเกิดภาวะเบาหวานขณะตั้งครรภ์ต่อการเกิดภาวะเบาหวานขณะตั้งครรภ์โดยใช้ Binary logistic regression ด้วยวิธี Enter method และใช้สถิติทดสอบ

ของวอลด์ (Wald statistic) โดยใช้อายุของหญิงตั้งครรภ์เป็นตัวแปรควบคุม

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยประกอบด้วย 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคล พฤติกรรมสุขภาพและปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดภาวะเบาหวานขณะตั้งครรภ์ และตอนที่ 2 ผลการทดสอบสมมติฐาน

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคล พฤติกรรมสุขภาพและปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดภาวะเบาหวานขณะตั้งครรภ์

1.1 ข้อมูลส่วนบุคคล

หญิงตั้งครรภ์ในจังหวัดปทุมธานีที่เข้าร่วมเป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาวิจัยครั้งนี้จำนวน 140 ราย ส่วนใหญ่ร้อยละ 77.14 มีอายุอยู่ในช่วง 21-35 ปี ระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 62.85 และมีการทำงานประกอบอาชีพร้อยละ 65.42 (ตาราง 1)

ตาราง 1

จำนวน ร้อยละของหญิงตั้งครรภ์ในจังหวัดปทุมธานีจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
1. อายุ		
18-20 ปี	12	8.57
21-35 ปี	108	77.14
36-40 ปี	20	14.28
2. ระดับการศึกษา		
ปริญญาตรีหรือสูงกว่า	52	37.15
ต่ำกว่าปริญญาตรี	88	62.85
3. การทำงานประกอบอาชีพ		
ทำงาน	92	65.42
ไม่ได้ทำงาน	48	34.28
4. รายได้ต่อเดือน		
10,000-20,000 บาท	44	31.42
20,001-30,000 บาท	75	53.58
มากกว่า 30,000 บาท	21	15.00
รวม	140	100.00

1.2 ปัจจัยอนามัยเจริญพันธุ์	ตั้งครรภ์ครั้งที่ 2-3 ร้อยละ 66.43 เคยคลอดบุตร 1-3 ครั้ง
ปัจจัยอนามัยเจริญพันธุ์ของหญิงตั้งครรภ์ใน	ร้อยละ 88.58 ไม่เคยคลอดก่อนกำหนด และร้อยละ 2.82
จังหวัดปทุมธานี พบว่า หญิงตั้งครรภ์ส่วนใหญ่ร้อยละ	เคยคลอดทารกมีน้ำหนักมากกว่า 4,000 กรัม (ตาราง 2)
62.86 มีการวางแผนครอบครัว ร้อยละ 65.72 เป็นการ	

จำนวน ร้อยละของหญิงตั้งครรภ์ในจังหวัดปทุมธานีจำแนกตามปัจจัยอนามัยเจริญพันธุ์

1.3 พฤติกรรมสุขภาพของหญิงตั้งครรภ์ใน
จังหวัดปทุมธานี

ปัจจัยเสี่ยงด้านพฤติกรรม สุขภาพในระยะตั้งครรภ์
พบว่า กลุ่มตัวอย่างหญิงตั้งครรภ์ดื่มเครื่องดื่มที่มีน้ำตาล

ฟรุ้งโตสร้อยละ 60.00 รับประทานอาหารที่มีส่วนประกอบ
ของไขมันทรานส์ร้อยละ 48.57 รับประทานอาหารที่มี
ส่วนประกอบของไขมันสัตว์ร้อยละ 40.00 และร้อยละ 70
ไม่ได้ออกกำลังกาย (ตาราง 3)

ตาราง 3

จำนวน ร้อยละของหญิงตั้งครรภ์ในจังหวัดปทุมธานีจำแนกตามปัจจัยเสี่ยงด้านพฤติกรรมสุขภาพ

ปัจจัยเสี่ยงด้านพฤติกรรมสุขภาพในระยะตั้งครรภ์	จำนวน	ร้อยละ
1. การดื่มเครื่องดื่มที่มีน้ำตาลฟรุ้งโตส		
ดื่ม	85	60.00
ไม่ดื่ม	55	40.00
2. การรับประทานอาหารที่มีไขมันทรานส์		
รับประทานอาหาร	68	48.57
ไม่รับประทานอาหาร	72	51.43
3. การรับประทานอาหารที่มีส่วนประกอบของไขมันสัตว์		
รับประทานอาหาร	56	40.00
ไม่รับประทานอาหาร	84	60.00
4. การออกกำลังกาย		
ออกกำลังกายเป็นประจำ	42	30.00
ไม่ได้ออกกำลังกาย	98	70.00
รวม	140	100.00

1.4 ปัจจัยเสี่ยงระยะตั้งครรภ์
กลุ่มตัวอย่างหญิงตั้งครรภ์ในจังหวัดปทุมธานี
ร้อยละ 21.43 อายุมากกว่า 35 ปี ร้อยละ 25.00

มีน้ำหนักเกิน และร้อยละ 19.28 มีภาวะอ้วน มีคะแนน
ปัจจัยเสี่ยงต่อการเป็นเบาหวานขณะตั้งครรภ์รวม 11-15
ร้อยละ 30.00 (ตาราง 4)

ตาราง 4

จำนวน ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างหญิงตั้งครรภ์ในจังหวัดปทุมธานีจำแนกตามปัจจัยเสี่ยงต่อการเป็นเบาหวานขณะตั้งครรภ์

ปัจจัยเสี่ยงต่อการเป็นเบาหวานขณะตั้งครรภ์	จำนวน	ร้อยละ
1. อายุ		
18-19 ปี	12	8.57
20-35 ปี	98	70.00
36-40 ปี	30	21.43
41-45 ปี	98	70.00
2. น้ำหนักก่อนตั้งครรภ์		
50-59 กก.	20	14.28
60-69 กก.	38	27.14
70-79 กก.	45	32.15
80-89 กก.	30	21.43
90-100 กก.	7	5.00

3. ดัชนีมวลกายก่อนตั้งครรภ์		
ดัชนีมวลกายปกติ (18.5-22.9 กก./ม.2)	78	55.72
น้ำหนักเกิน (23.0-24.9 กก./ม.2)	35	25.00
ภาวะอ้วน (>25.0 กก./ม.2)	27	19.28
4. น้ำหนักเพิ่มขึ้นเกินเกณฑ์ในระยะตั้งครรภ์		
น้ำหนักเพิ่มขึ้นเกินเกณฑ์	43	31.20
น้ำหนักเพิ่มตามเกณฑ์ปกติ	97	68.80
5. คะแนนรวมปัจจัยเสี่ยงต่อการเป็นเบาหวานขณะตั้งครรภ์		
1-5	61	43.58
6-10	37	26.42
11-15	42	30.00
16-20	-	-
รวม	140	100.00

1.5 ภาวะเบาหวานขณะตั้งครรภ์
กลุ่มตัวอย่างหญิงตั้งครรภ์ในจังหวัดปทุมธานี ที่ศึกษาครั้งนี้มีภาวะเบาหวานขณะตั้งครรภ์ 33 ราย (ร้อยละ 23.57) และไม่เป็นเบาหวานขณะตั้งครรภ์ 107 ราย (ร้อยละ 76.43)

2. ปัจจัยที่เป็นตัวแปรพยากรณ์การเกิดภาวะเบาหวานขณะตั้งครรภ์ของหญิงตั้งครรภ์ในจังหวัดปทุมธานี
ผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า กลุ่มตัวอย่างหญิงตั้งครรภ์ ในจังหวัดปทุมธานี มีภาวะเบาหวานขณะตั้งครรภ์ ร้อยละ

23.57 โดยมีปัจจัยที่เป็นตัวแปรพยากรณ์การเกิดภาวะเบาหวานขณะตั้งครรภ์ของหญิงตั้งครรภ์ในจังหวัดปทุมธานี ได้แก่ น้ำหนักเพิ่มขึ้นเกินเกณฑ์ในระยะตั้งครรภ์ และปัจจัยเสี่ยงรวมต่อการเป็นเบาหวานขณะตั้งครรภ์ โดยพฤติกรรม การดื่มน้ำตาลฟรุกโตส การรับประทานอาหารที่มีไขมันสูง ภาวะน้ำหนักเกินหรืออ้วน แต่ละปัจจัยไม่สามารถทำนาย การเกิดภาวะเบาหวานขณะตั้งครรภ์ได้ (ตาราง 5)

ตาราง 5

ปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดภาวะเบาหวานขณะตั้งครรภ์ของหญิงตั้งครรภ์ในจังหวัดปทุมธานี

ตัวแปรพยากรณ์	B	Wald	p-value	Odd ratio	95% CI	
					Lower	Upper
1. น้ำหนักเพิ่มขึ้นเกินเกณฑ์ในระยะตั้งครรภ์	3.814	14.102	.000	1.307	1.193	1.431
2. ปัจจัยเสี่ยงรวมระยะก่อนตั้งครรภ์	4.780	16.849	.000	1.614	1.284	2.028

การอภิปรายผล

ผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า กลุ่มตัวอย่างหญิงตั้งครรภ์ ในจังหวัดปทุมธานีที่ไปฝากครรภ์ในโรงพยาบาลปทุมธานี โรงพยาบาลธัญบุรี และโรงพยาบาลคลองหลวง เป็นเบาหวานขณะตั้งครรภ์ 33 ราย (ร้อยละ 23.57) ซึ่งใกล้เคียงกับการศึกษาเปรียบเทียบอัตราการเกิดภาวะเบาหวานขณะตั้งครรภ์ในหญิงตั้งครรภ์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งพบว่าหญิงตั้งครรภ์ไทยร้อยละ 24.70 เป็นเบาหวาน

ขณะตั้งครรภ์ ซึ่งสูงกว่าอัตราการเป็นเบาหวานขณะตั้งครรภ์ในหญิงตั้งครรภ์ในประเทศสิงคโปร์ (ร้อยละ 23.50) มาเลเซีย (ร้อยละ 22.50) เวียดนาม (ร้อยละ 21.30) (Kunasegaran et al., 2021) และการศึกษาในประเทศจีน พบว่า หญิงตั้งครรภ์ร้อยละ 20.91 เป็นเบาหวานขณะตั้งครรภ์ (Zhang et al., 2022) การศึกษาในโรงพยาบาลมหาวิทยาลัยเชียงใหม่มีหญิงตั้งครรภ์ร้อยละ 22.0 เป็นเบาหวานขณะตั้งครรภ์ (Jatavan et al., 2023)

และการศึกษาในโรงพยาบาลศิริราช กรุงเทพมหานคร พบภาวะเบาหวานขณะตั้งครรภ์ ร้อยละ 20.61 (Hanafee et al., 2025)

การศึกษาครั้งนี้ พบว่ามีปัจจัยที่สามารถพยากรณ์โอกาสเสี่ยงในการเป็นเบาหวานขณะตั้งครรภ์ ได้แก่ น้ำหนักเพิ่มขึ้นเกินเกณฑ์ (Odd ratio 1.307, 95% CI 1.193-1.431, $p=.000$) และปัจจัยเสี่ยงรวมระยะตั้งครรภ์ (Odd ratio 1.614, 95% CI 1.284-2.028, $p=.000$) หญิงตั้งครรภ์ที่มีน้ำหนักเพิ่มขึ้นเกินเกณฑ์มีโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดภาวะเบาหวานขณะตั้งครรภ์ได้สูงกว่าหญิงตั้งครรภ์ที่มีน้ำหนักในระยะตั้งครรภ์เพิ่มขึ้นตามเกณฑ์ที่กำหนด (11.50-16 กก.) 1.3 เท่า ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาที่ผ่านมาที่พบว่าภาวะน้ำหนักเกิน อ้วน ก่อนตั้งครรภ์ทำให้เสี่ยงต่อการมีน้ำหนักเพิ่มขึ้นเกินเกณฑ์ในระยะตั้งครรภ์และทำให้เพิ่มโอกาสเสี่ยงในการเป็นเบาหวานขณะตั้งครรภ์ (Wareesawedsuwan & Kornpetpanee, 2019; Aji et al., 2022) ในการศึกษาครั้งนี้กลุ่มตัวอย่างหญิงตั้งครรภ์ ร้อยละ 25.00 มีน้ำหนักเกิน และร้อยละ 19.28 มีภาวะอ้วนก่อนตั้งครรภ์เนื่องจากภาวะอ้วน และน้ำหนักที่เพิ่มขึ้นในระยะตั้งครรภ์ทำให้ร่างกายหญิงตั้งครรภ์มีการสะสมของไขมันในตับ กล้ามเนื้อ เนื้อเยื่อไขมันในช่องท้องและใต้ผิวหนังมากกว่าปกติจึงเกิดภาวะดื้ออินซูลินขึ้นในร่างกาย ดับอ่อนสร้างอินซูลินได้น้อยลง และประสิทธิภาพการทำงานของอินซูลินในการนำน้ำตาลเข้าสู่เซลล์ต่าง ๆ ลดลง ทำให้มีระดับน้ำตาลในเลือดสูงโดยเฉพาะระดับน้ำตาลในเลือดหลังรับประทานอาหาร 1-2 ชั่วโมง (Wagan et al., 2021) ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญของการเกิดภาวะเบาหวานขณะตั้งครรภ์ (Bashir et al., 2024; Aussawamaykin et al., 2023) นอกจากนี้มีการศึกษาพบว่าการเพิ่มขึ้นของฮอร์โมนที่เกี่ยวข้องกับการเจริญเติบโตของร่างกาย (growth hormone) ทำให้เกิดภาวะดื้ออินซูลินของร่างกายจึงทำให้เกิดระดับน้ำตาลในเลือดสูงกว่าเกณฑ์ปกติซึ่งเป็นอาการแสดงของภาวะเบาหวานขณะตั้งครรภ์ (Cui et al., 2025)

ปัจจัยเสี่ยงรวมต่อการเป็นเบาหวานขณะตั้งครรภ์สามารถทำนายโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดภาวะเบาหวานขณะตั้งครรภ์ได้โดยหญิงตั้งครรภ์ที่มีปัจจัยเสี่ยงรวมสูงมีโอกาสเกิดภาวะเบาหวานขณะตั้งครรภ์ได้สูง 1.6 เท่า กว่าหญิงตั้งครรภ์ที่มีคะแนนปัจจัยเสี่ยงต่ำ กลุ่มตัวอย่างในการ

ศึกษานี้ร้อยละ 56.42 มีคะแนนปัจจัยเสี่ยงรวม 6-15 ซึ่งคะแนนปัจจัยเสี่ยงรวมประกอบด้วยพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มที่มีน้ำตาลฟรุกโตส การรับประทานอาหารที่มีไขมันทรานส์ ไขมันสัตว์ การออกกำลังกาย อายุ น้ำหนักก่อนตั้งครรภ์ ดัชนีมวลกาย และน้ำหนักที่เพิ่มขึ้นในระยะตั้งครรภ์

สำหรับพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มที่มีน้ำตาลฟรุกโตส การรับประทานอาหารที่มีไขมันสูงแต่ละปัจจัยไม่สามารถพยากรณ์โอกาสเสี่ยงต่อการเป็นเบาหวานขณะตั้งครรภ์ได้เนื่องจากต้องมีการวิเคราะห์ปริมาณและระยะเวลาที่รับประทานด้วย แต่ในการศึกษานี้สะท้อนให้เห็นว่าหญิงตั้งครรภ์ที่ดื่มเครื่องดื่มที่มีน้ำตาลฟรุกโตสและรับประทานอาหารที่มีไขมันสูงติดต่อกันเป็นเวลานานจนกระทั่งทำให้มีภาวะน้ำหนักเกิน อ้วน และมีน้ำหนักเพิ่มขึ้นเกินเกณฑ์ในระยะตั้งครรภ์จึงเกิดภาวะดื้ออินซูลินและมีระดับน้ำตาลในเลือดสูงขึ้นจึงเป็นเบาหวานขณะตั้งครรภ์ การศึกษาที่ผ่านมาพบว่าหญิงตั้งครรภ์ที่เป็นเบาหวานขณะตั้งครรภ์ตรวจพบระดับน้ำตาลฟรุกโตสในเลือดเฉลี่ย 1.30 ไมโครกรัมต่อมิลลิลิตรซึ่งสูงกว่าหญิงตั้งครรภ์ที่ไม่เป็นเบาหวานที่มีระดับน้ำตาลฟรุกโตสในเลือดเฉลี่ย 1.16 ไมโครกรัมต่อมิลลิลิตร (Zhang et al., 2022) และมีการศึกษาพบว่าการดื่มเครื่องดื่มที่มีน้ำตาลฟรุกโตส เช่น นมรสหวาน น้ำผลไม้ต่าง ๆ เป็นปัจจัยเสี่ยงทำให้เกิดภาวะเบาหวานขณะตั้งครรภ์ (Yong et al., 2021) โดยมีการศึกษาพบว่า การตรวจพบระดับน้ำตาลฟรุกโตสในเลือดหลังรับประทานอาหารตั้งแต่ 1.036 ไมโครกรัมต่อมิลลิลิตรเพิ่มโอกาสเสี่ยงต่อการเป็นเบาหวานขณะตั้งครรภ์ 1.7 เท่า และระดับน้ำตาลฟรุกโตสในเลือดที่สูงขึ้น 1 ไมโครกรัม จะเพิ่มโอกาสเสี่ยงต่อการเป็นเบาหวานขณะตั้งครรภ์ได้มากกว่าร้อยละ 81.1 (Zhang et al., 2022) เนื่องจากการรับประทานอาหารและเครื่องดื่มที่มีน้ำตาลฟรุกโตสสูงเป็นเวลานานก่อนตั้งครรภ์และในระยะตั้งครรภ์ระดับจะทำหน้าที่ย่อยสลายน้ำตาลฟรุกโตสโดยนำไปสร้างเป็นไขมันไว้ในเซลล์ตับ ไขมันในเลือดสูง และมีการสะสมของเนื้อเยื่อไขมันในร่างกายปริมาณมากทำให้ร่างกายเกิดภาวะดื้อต่อการทำงานของฮอร์โมนอินซูลินซึ่งทำหน้าที่นำน้ำตาลกลูโคสเข้าสู่เซลล์ต่าง ๆ ของร่างกายโดยเฉพาะกล้ามเนื้อและเนื้อเยื่อไขมัน (Bashir et al., 2024) การดื่มเครื่องดื่มที่มีน้ำตาลฟรุกโตสในระยะก่อนตั้งครรภ์เป็นปัจจัยเสี่ยงที่

ทำให้หญิงตั้งครรภ์ประมาณร้อยละ 50 มีน้ำหนักเพิ่มขึ้น ในระยะตั้งครรภ์เกินกว่า 15 กิโลกรัม และร่างกายมีภาวะ ดื้อต่ออินซูลินซึ่งเพิ่มโอกาสเสี่ยงต่อการเป็นเบาหวานขณะ ตั้งครรภ์ (Goran, Plows, & Ventura, 2019)

การรับประทานอาหารที่มีไขมันสูงโดยเฉพาะ ไขมันทรานส์ ซึ่งพบได้ในเนย มาการีนซึ่งเป็นส่วนประกอบ ในขนมปังและเบเกอรี่ต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กับภาวะอ้วน น้ำหนักเกินและระดับไขมันในเลือดสูงซึ่งเป็นปัจจัยเสี่ยง ของการเกิดภาวะเบาหวานขณะตั้งครรภ์ในหญิงตั้งครรภ์ (Alamolhoda et al., 2024) ในการศึกษาครั้งนี้ พบว่า หญิงตั้งครรภ์ร้อยละ 25.0 มีภาวะน้ำหนักเกิน และร้อยละ 19.24 มีภาวะอ้วนมาก่อนตั้งครรภ์ ซึ่งสอดคล้องกับ การศึกษาในหญิงตั้งครรภ์ในประเทศอินโดนีเซียที่พบว่าหญิง ตั้งครรภ์ที่เป็นเบาหวานร้อยละ 43.1 โดยหญิงตั้งครรภ์ที่มี ภาวะน้ำหนักเกินหรืออ้วนก่อนตั้งครรภ์ มีโอกาสเกิดภาวะ น้ำหนักเพิ่มเกินเกณฑ์สูงกว่าหญิงตั้งครรภ์ที่มีดัชนีมวล กายปกติ 4.09 เท่า (Aji et al., 2022) ในการศึกษาครั้งนี้ พบว่า หญิงตั้งครรภ์มีน้ำหนักเพิ่มขึ้นเกินเกณฑ์ร้อยละ 31.20 ซึ่งสูงกว่าหญิงตั้งครรภ์อินโดนีเซียที่มีน้ำหนัก เพิ่มขึ้นเกินเกณฑ์เพียงร้อยละ 12.3 เนื่องจากในการศึกษา ครั้งนี้เป็นการศึกษาในกลุ่มหญิงตั้งครรภ์ที่เป็นเบาหวาน ด้วย ผลการศึกษานี้สรุปได้ว่าพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่ม ที่มีน้ำตาลฟรุกโตส และการรับประทานอาหารที่มี ไขมันสูงสะสมเป็นเวลานานจนกระทั่งเกิดภาวะน้ำหนักเกิน อ้วน และมีน้ำหนักเพิ่มขึ้นเกินเกณฑ์ในระยะตั้งครรภ์เป็น ปัจจัยเสี่ยงที่ทำให้เกิดภาวะเบาหวานขณะตั้งครรภ์โดยหญิง ตั้งครรภ์ที่มีอายุมากกว่า 30 ปี จะเพิ่มโอกาสเสี่ยงต่อการ

เป็นเบาหวานขณะตั้งครรภ์มาก (Wareesawedsuwan, 2019) กลุ่มตัวอย่างหญิงตั้งครรภ์ในการศึกษานี้ร้อยละ 21.43 มีอายุ 36-40 ปี

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยครั้งนี้สามารถนำไปใช้ในการจัดทำ โครงการส่งเสริมสุขภาพหญิงตั้งครรภ์และศึกษาวิจัย ต่อไป ได้ดังนี้

1. หน่วยฝากครรภ์ในโรงพยาบาลต่าง ๆ ควร จัดทำสื่อความรู้เกี่ยวกับผลกระทบของการรับประทาน อาหารและเครื่องดื่มที่มีส่วนประกอบของน้ำตาลฟรุกโตส ไขมันทรานส์ และไขมันสัตว์เพื่อเพิ่มความรอบรู้ในการดูแล สุขภาพ และสร้างความตระหนักในการป้องกันการเป็นเบา หวานขณะตั้งครรภ์โดยเฉพาะในหญิงตั้งครรภ์ที่มีน้ำหนัก เกินหรืออ้วนก่อนตั้งครรภ์

2. ควรศึกษาวิจัยระยะยาว หรือเชิงทดลองเกี่ยวกับผลกระทบของน้ำตาลฟรุกโตส ไขมันทรานส์ และไขมัน สัตว์ต่อการเพิ่มขึ้นของน้ำหนักตัวในระยะตั้งครรภ์ การเกิด ภาวะดื้ออินซูลินของร่างกาย และการเป็นโรคเบาหวาน

ข้อจำกัดการวิจัย

การศึกษานี้มีข้อจำกัด คือ การออกแบบการ วิจัยเป็นแบบการศึกษาภาคตัดขวาง cross-sectional analysis ทำให้ไม่สามารถวัดระยะเวลาและปริมาณที่ สัมผัสปัจจัยเสี่ยงได้แน่นอน เช่น หญิงตั้งครรภ์แต่ละราย ดื่มเครื่องดื่มที่มีน้ำตาลฟรุกโตสปริมาณทั้งหมดก็มีผลลิกรัม เป็นระยะเวลานานเท่าไร เป็นต้น

References

- Aji, A., Lipoeto, N. I., Yusrawati, Y., Malik, S., Kusmayanti, N. A., & Susanto, I. et al. (2022). Association between pre-pregnancy body-mass index and gestational weight gain on pregnancy outcomes: A cohort study in Indonesian pregnant women. *BMC pregnancy and childbirth*, 22, 492. Doi: <https://doi.org/10.1186/s12884-022-04815-8>
- Alamolhoda, S. H., Simbar, M., Mirmiran, P., & Mirabi, P. (2024). The effectiveness of low-trans fatty acids dietary pattern in pregnancy and the risk of gestational diabetes. *Caspian journal of internal medicine*, 10(2), 197-204. Doi: 10.22088/cjim.10.2.197

- American Diabetes Association. (2025). Management of diabetes in pregnancy: Standards of care in diabetes-2025. *Diabetes care*, 48(1), S306-S320.
- Aussawamaykin, R., Srisaeng, P., & Komwilaisak, R. (2023). Factors prediction of gestational diabetes mellitus among Thai women, Srinagarind Hospital. *Health science journal*, 7(2), 15-28.
- Bashir, M., Fagier, Y., Ahmed, B., & Konje, J. C. (2024). An overview of diabetes in pregnant women with obesity. *Best practice and research clinical obstetrics and gynecology*, 93, 1-11.
- Goran, M. I., Plows, J. F., & Ventura, E. E. (2019). Effects of consuming sugars and alternative sweeteners during pregnancy on maternal and child health: Evidence for a secondhand sugar effect. *Proceeding of the nutrition society*, 78(3), 262-271. Doi: 10.1017/s002966511800263x.
- Hanafee, A., Suthon, S., Innang, S., Songlilitchuwong, S., Masuwan, N., & Narkdontri, T. et al. (2025). Comparison of maternal characteristics and clinical parameters in Thai pregnant women with and without gestational diabetes mellitus. *Diabetes research and clinical practice*, 226, 112336.
- Jatavan, P., Luewan, S., Sirilert, S., & Tongsong, T. (2023). Trends in the prevalence of diabetes mellitus in pregnancy during the past two decades in northern Thailand. *Health care*, 2023, 1315. Doi: <https://doi.org/10.3390/healthcare 11091315>
- Kunasegaran, T., Balasubramaniam, V., Arasoo, V. J. T., Palanisamy, U. D., & Ramadas, A. (2021). Gestational diabetes mellitus in Southeast Asia: A scoping review. *International journal of environmental research and public health*, 18, 1272. Doi: <https://doi.org/10.3390/ijerph18031272>
- Lappharat, S., Rathmanee, P., Jandee, K., Suksai, M., & Liabsuetrakul, T. (2022). A model for predicting gestational diabetes mellitus in early pregnancy: A prospective study in Thailand. *Obstetrics and gynecology science*, 65(2), 156-165.
- Maneenin, M. (2024). Risk factors associated of gestational diabetes mellitus in universal screening. *Journal of environmental education, medical and health*, 9(4), 62-69.
- Muknopparat, S. (2024). Factors associated with glycemic control among diabetes mellitus patients in primary care unit: Beung Bon, Nongsue district, Pathumtani province. *Journal of public health research and innovation*, 1(4), 41-51.
- O'Reilly, S. L., Mc Auliffe, F. M., Geraghty, A. A., Burden, C., & Davies, A. (2025). Implementing weight management during and after pregnancy to reduce diabetes and CVD risk in maternal and child populations. *Proceeding of the nutrition society*, 84, 24-35.
- Ornoy, A., Beker, M., Weinstein-Fudim, L., & Ergaz, Z. (2021). Diabetes during pregnancy: A maternal disease complicating the course of pregnancy with long-term deteriorous effects on the offspring. A clinical review. *International of molecular sciences*, 22, 29-65. Doi: <https://doi.org/10.3390/ijms22062965>
- Panyaso, K., Sangin, S., & Chuahorm, U. (2025). Factors associated with health-related quality of life among pregnant women with gestational diabetes mellitus in public hospital, upper northern region Thailand. *Journal of Faculty of Nursing Burapha University*, 28(3), 27-40.
- Ray, G. W., Zeng, Q., Kusi, P., Zhang, H., Shao, T., & Yang, T. et al. (2024). Genetic and inflammatory factors underlying gestational diabetes mellitus: A review. *Frontier endocrinology*, 15, 1-8. Doi: <https://doi.org/10.3389/fendo2024.1399694>

- Singnon, J., Chotiga, P., & Kapheak, K. (2025). The development of a care model for pregnant women at risk of gestational diabetes at Health Promotion Hospital, regional health promotion center 1. *Chiang Mai*, 15(1), 94-109.
- Sirirat, S., Ruangvutilert, P., Yapan, P., & Boriboonhirunsarn, D. (2022). Prevalence of gestational diabetes mellitus among women with lower risk for gestational diabetes mellitus in Siriraj hospital. *Thai journal of obstetrics and gynecology*, 30(5), 313-320.
- Sweeting, A., Hannah, W., Backman, H., Catalano, P., Feghali, M., & Herman, W. et al. (2024). Epidemiology and management of gestational diabetes. *The lancet*, 404(10448), 175-192.
- Wang, H., Li, N., Chivese, T., Werfalli, M., Sun, H., & Yuen, L. et al. (2022). IDF Diabetes Atlas: Estimation of global and regional gestational diabetes mellitus prevalence for 2021 by International Association of Diabetes in Pregnancy Study Group's Criteria. *Diabetes research and clinical practice* 183(109050), 1-7.
- Wagan, N., Amanullah, A. T., Makhijani, P. B., & Kumari, R. (2021). Factors associated with gestational diabetes mellitus: A cross-sectional study. *Cureus*, 13(8), e17113. Doi: 10.7759/cureus.17113
- Wareesawedsuwan, N., & Kornpetpanee, S. (2019). Monitoring the incidence of gestational diabetes mellitus using adjusted p controlled chart. *Research methodology and cognitive science*, 17(2), 111-132.
- Yon, H. Y., Shariff, Z. M., Yusof, B. N. M., Rejali, Z., Tee, Y. Y. S., Bindels, J., & Van der Beek, E. M. (2021). Beverage intake and the risk of gestational diabetes mellitus: The SECOST. *Nutrients*, 13, 2208. Doi: <https://doi.org/10.3390/nu13072208>
- Youngwanichsetha, S., & Teeintong, K. (2023). Pregnancy outcomes and related factors. *EAU Heritage journal science and technology (online)*, 17(3), 1–11.
- Youngwanichsetha, S., & Teeintong, K. (2024). Fructose: Risk factor for diabetes in pregnant women. *EAU Heritage journal science and technology (online)*, 18(3), 15–22.
- Zhang, H., Li, X., Niu, Y., Yang, Z., Lu, Y., Su, O., & Qin, L. (2022). Fasting serum fructose is associated with the risk of gestational diabetes mellitus. *BMC pregnancy childbirth*, 22, 446. DOI: 10.1186/s12884-022-04768-y
- Zhang, Y., Xiao, C. M., Zhang, Y., Chen, Q., Zhang, X. Q., & Li, X. F. et al. (2021). Factors associated with gestational diabetes: A meta-analysis. *Journal of diabetes research*, 1-18. Doi: <https://doi.org/10.1155/2021/6692695>

การสำรวจความต้องการด้านสมรรถนะของบัณฑิตพยาบาล หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต
ตามความต้องการของผู้ประกอบการสถานประกอบการทางสุขภาพ
Exploring the Competencies Requirements from Bachelor of Nursing Science,
Based on the Needs of Health Care Organization

อุทัยวรรณ พงษ์บริบูรณ์¹, รัชยา รัตนถาวร¹, ปัทมพร ลิ้มปลาวัง¹ และ ชีรนุช ก้อนแก้ว²
Uthaiwan Pongboriboon¹, Ratchaya Rattanataworn¹, Pattaporn Limlawan¹ and Teelanuch
Kornkeaw²

¹คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย

¹School of Nursing, Eastern Asia University

²สำนักวิจัยและนวัตกรรม มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย

²Research and Innovation Office, Eastern Asia University

Received: July 2, 2025

Revised: August 6, 2025

Accepted: August 5, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความต้องการด้านสมรรถนะของบัณฑิตพยาบาล หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์ ตามความต้องการของผู้ปฏิบัติงานในสถานประกอบการทางสุขภาพ ครอบคลุม 4 ด้าน ได้แก่ ความรู้ ทักษะ จริยธรรม และลักษณะบุคคล การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ปฏิบัติงานในสถานประกอบการทางสุขภาพของรัฐและเอกชน จำนวน 200 คน ซึ่งได้จากการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วย แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เครื่องมือผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ในช่วง 0.80–1.00 และทดสอบความเชื่อมั่นด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค เท่ากับ 0.92 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า ผู้ปฏิบัติงานในสถานประกอบการทางสุขภาพต้องการบัณฑิตพยาบาลที่มีสมรรถนะด้านจริยธรรมอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านลักษณะบุคคล ด้านทักษะ และด้านความรู้ตามลำดับ ซึ่งสะท้อนว่า สมรรถนะด้านคุณธรรมจริยธรรมและคุณลักษณะภายในตัวบุคคล ได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ ความตรงต่อเวลา ความอดทน มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการประกอบวิชาชีพพยาบาล จึงสามารถนำข้อมูลที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ให้มีคุณภาพสอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบันและความต้องการของสถานประกอบการทางสุขภาพ

คำสำคัญ: สมรรถนะของบัณฑิตพยาบาล; สถานประกอบการทางสุขภาพ; หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต

Abstract

This study aimed to explore the competency requirements for nursing graduates from the bachelor of nursing science program, School of Nursing, as perceived by professionals in healthcare institutions. The research focused on four core competency domains: knowledge, skills, ethics, and personal characteristics. A mixed-methods approach was employed. The sample consisted of 200 healthcare professionals from public and private sectors, selected through purposive sampling. Data collection instruments included a five-point Likert scale questionnaire and a structured interview. The instruments were validated by three experts, with an Index of Item-Objective Congruence (IOC) ranging from 0.80 to 1.00. Reliability was confirmed with a Cronbach's alpha coefficient of 0.92. Data were analyzed using descriptive statistics frequency, percentage, mean, and standard deviation—as well as content analysis. The results indicated that the highest priority was placed on ethical competencies, followed by personal characteristics, skills, and knowledge. These findings highlight the critical importance of ethical conduct and intrinsic personal qualities such as honesty, responsibility, punctuality, and perseverance in the nursing profession. The insights gained from this study can serve as a foundation for enhancing the Bachelor of Nursing Science curriculum to ensure alignment with current healthcare demands and professional expectations.

Keywords: Competency; Health care organization; Bachelor of nursing science curriculum

บทนำ

การมีสุขภาพดีทุกช่วงวัยเป็นหนึ่งในเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ซึ่งเป็นวาระสำคัญของโลกที่ประเทศไทยต้องดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายภายในปี พ.ศ. 2573 เพื่อผลักดันให้ประเทศก้าวเข้าสู่การเป็นศูนย์กลางสุขภาพนานาชาติ (Medical hub) เต็มรูปแบบโดยเร็ว คือเป็นศูนย์กลางบริการทางการแพทย์และสุขภาพครบวงจร (Medical service hub) ศูนย์กลางบริการเพื่อส่งเสริมสุขภาพ (Wellness hub) ศูนย์กลางยาและผลิตภัณฑ์ทางสุขภาพ (Product hub) ศูนย์กลางวิชาการและงานวิจัย (Academic hub) และต่อยอดสู่การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health tourism) ทำให้ภาคธุรกิจมีความต้องการบุคลากรทางสุขภาพโดยเฉพาะวิชาชีพพยาบาลในปริมาณที่เพิ่มมากขึ้น โดยต้องมีทักษะด้านแนวคิดการเป็นผู้ประกอบการทางธุรกิจสุขภาพ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างรอบรู้ เท่าทัน รวมถึงการสร้างสรรค์นวัตกรรมทางสุขภาพบัณฑิตพยาบาลที่สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรจะต้องมีสมรรถนะทั้งด้านความรู้ ด้านทักษะ ทั้งทักษะด้านการ

ปฏิบัติการพยาบาลและทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลในการยกระดับการให้บริการทางสุขภาพได้แบบองค์รวม มีคุณธรรมจริยธรรม และลักษณะส่วนบุคคลที่เหมาะสมกับการประกอบวิชาชีพการพยาบาลในสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงผันผวนในปัจจุบัน

ปัจจุบันวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์เป็นสาขาขาดแคลน โดยพบว่า มีพยาบาลวิชาชีพจำนวนประมาณ 209,187 คน คิดสัดส่วนพยาบาลต่อจำนวนประชากรประมาณ 1 ต่อ 316 คน ซึ่งถือว่ามีส่วนที่สูง (กระทรวงสาธารณสุข, 2567) นอกจากนี้จากการเปลี่ยนแปลงสภาพสังคมไทยที่ก้าวเข้าสู่สังคมสูงอายุโดยสมบูรณ์ และคาดว่าจะในปี 2573 สังคมไทยจะก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุระดับสุดยอด คือ มีจำนวนผู้สูงอายุ 65 ปีขึ้นไปประมาณ 21.3 ของประชากรทั้งหมด (กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, ม.ป.ป) ประกอบกับสถานการณ์การเกิดโรคอุบัติใหม่ไวรัสโคโรนา (Covid-19) และโรคอุบัติซ้ำส่งผลให้เกิดปัญหาสุขภาพ โรคเรื้อรัง และภาวะการพึ่งพิงของผู้สูงอายุต่อคนวัยทำงานสูงขึ้น

ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดบริการทางสุขภาพ และความต้องการบุคลากรสุขภาพที่มีสมรรถนะเฉพาะ เพื่อดูแลผู้สูงอายุ รวมทั้งโครงสร้างของครอบครัวเปลี่ยน จากครอบครัวขยายเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น จำนวน สมาชิกครอบครัวลดลง ทำให้สมาชิกที่เป็นเด็ก ผู้สูงอายุ หรือผู้ที่มีภาวะพึ่งพิงขาดผู้ดูแล อีกทั้งสภาพที่อยู่อาศัยที่มีความแออัด รวมไปถึงค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลที่เพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจทำให้เกิดเศรษฐกิจดิจิทัล (Digital based globalization) การก้าวสู่สังคมไร้เงินสด ทำให้ประชาชนปรับเปลี่ยนวิธีการเข้าถึงระบบบริการสุขภาพด้วยเทคโนโลยีด้านดิจิทัลมากขึ้น ส่งผลให้การบริการด้านสุขภาพต้องมีความทันสมัยและตอบสนองต่อความต้องการบริการด้านสุขภาพที่รวดเร็วในขณะที่สุดส่วนพยาบาลต่อประชากรที่มีอยู่ จึงเป็นที่มาของแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกำลังคนด้านสุขภาพ 10 ปี ทั้งภาครัฐและเอกชนมีความต้องการพยาบาลวิชาชีพ ใน พ.ศ. 2568–2577 จำนวน 333,745 คน เพื่อลด อัตราส่วนพยาบาลต่อประชากรลงให้เหลือ 1:200 คน ภายใน 10 ปี ซึ่งปัจจุบันยังขาดแคลนประมาณ 124,558 คน (กระทรวงสาธารณสุข, 2567) ดังนั้นคณะพยาบาล ศาสตร์จึงต้องปรับตัวรับมือกับสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต จึงต้องพัฒนาหลักสูตรให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง โดยใช้แนวคิดการจัดการศึกษาที่เน้นผลลัพธ์การเรียนรู้เป็นกรอบในการออกแบบ โดยคำนึงถึงกำลังคนของประเทศและสมรรถนะตามประกาศคณะกรรมการมาตรฐานอุดมศึกษา เรื่องเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2565 ประกาศคณะกรรมการมาตรฐานอุดมศึกษาเรื่องเกณฑ์ มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2565 และข้อบังคับ สภาการพยาบาลว่าด้วยการให้ความเห็นชอบหลักสูตรการ ศึกษาระดับวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์หลักสูตร พยาบาลศาสตรบัณฑิต พ.ศ. 2566

สมรรถนะพยาบาลวิชาชีพ

สมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพ (Professional nurse Competency) หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออก ถึงความสามารถที่เกี่ยวข้องกับความรู้ ทักษะ เจตคติต่อการปฏิบัติการพยาบาล หรืองานที่เกี่ยวข้องของพยาบาล วิชาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อผลลัพธ์บริการพยาบาล ที่ดีและการบรรลุผลตามเป้าหมายขององค์กร สภาการ

พยาบาลได้กำหนดสมรรถนะผู้ประกอบการวิชาชีพการพยาบาล และการผดุงครรภ์ที่สำเร็จการศึกษาในหลักสูตรระดับ ปริญญาตรีไว้ 8 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านจริยธรรม จรรยาบรรณ และกฎหมาย 2) ด้านการปฏิบัติการพยาบาล และการผดุงครรภ์ 3) ด้านคุณลักษณะเชิงวิชาชีพ 4) ด้าน ภาวะผู้นำการจัดการ และการพัฒนาคุณภาพ 5) ด้าน วิชาการและวิจัย 6) ด้านการสื่อสารและสัมพันธภาพ 7) ด้านเทคโนโลยีและสารสนเทศ และ 8) ด้านสังคม (สภาการพยาบาล, 2553) ในด้านการศึกษาคณะกรรมการ มาตรฐานการอุดมศึกษา (กฎกระทรวงมาตรฐานหลักสูตร การศึกษาระดับอุดมศึกษา, 2565) กำหนดให้ทุกสถาบัน ที่ผลิตบัณฑิตพยาบาลเตรียมความพร้อมให้ผู้ที่จะจบการ ศึกษาเข้าสู่ตลาดแรงงานและปฏิบัติงานตามบทบาทของ วิชาชีพ และติดตามประเมินผลคุณลักษณะของบัณฑิต ที่พึงประสงค์ที่เป็นผลมาจากผลลัพธ์การเรียนรู้ตาม มาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565 ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่

1. ความรู้ (Knowledge) หมายถึง มีความรู้ หลักการ แนวคิด ทฤษฎีของศาสตร์ทางการพยาบาล และการผดุงครรภ์ และศาสตร์อื่น ๆ ในกลุ่มพื้นฐาน วิชาชีพ วิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ สังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการพยาบาล ประยุกต์ ความรู้ ศาสตร์ทางการพยาบาลและการผดุงครรภ์ และศาสตร์อื่น ๆ ในกลุ่มพื้นฐานวิชาชีพ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ วางแผนปฏิบัติการพยาบาลแบบองค์รวมในทุกสภาวะทุกช่วงวัยของ ผู้รับบริการทางสุขภาพ มีความรู้ทางกฎหมายวิชาชีพและ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง มีความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการ วิจัยและร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรมทางการพยาบาลและ การผดุงครรภ์ มีความรู้ และแนวคิดในการประกอบธุรกิจ เชิงสุขภาพ สามารถออกแบบการบริการพยาบาลใน สถานประกอบการทางสุขภาพ เช่น คลินิกดูแลผู้สูงอายุ คลินิกความสวยความงาม คลินิกสเปา

2. ทักษะ (Skills) หมายถึง

- 1) ทักษะวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ หมายถึง ปฏิบัติการพยาบาลและการผดุงครรภ์แบบองค์ รวมภายใต้จรรยาบรรณและมาตรฐานวิชาชีพคำนึงถึง ความปลอดภัย ความเป็นปัจเจกบุคคลและความแตกต่างทางวัฒนธรรม ปฏิบัติการพยาบาลต่อผู้รับบริการและ

ผู้ป่วยทุกช่วงวัยที่มีภาวะปกติ ภาวะเจ็บป่วย และระยะท้ายของชีวิต ทั้งในสถานพยาบาลและในชุมชนตามความหลากหลายทางวัฒนธรรม ภายใต้กฎหมายและจรรยาบรรณวิชาชีพ ประยุกต์ใช้ กระบวนการพยาบาลในการปฏิบัติการพยาบาลและการผดุงครรภ์ในระยะตั้งครรภ์ ระยะคลอดและหลังคลอดได้ปฏิบัติหัตถการทางการพยาบาลตามหลักการอย่างถูกต้อง ชักประวัติ ตรวจร่างกายผู้รับบริการและผู้ป่วย ให้ได้ข้อมูล เพื่อประกอบการวินิจฉัยและการดูแลได้ถูกต้องและครอบคลุม เตรียมอุปกรณ์การตรวจวินิจฉัยและการรักษาได้ถูกต้อง สามารถบริหารจัดการเกี่ยวกับการใช้ยาได้อย่างสมเหตุสมผล

2) ทักษะด้านดิจิทัล หมายถึง การใช้สารสนเทศ เทคโนโลยีดิจิทัลขั้นพื้นฐานและหลักฐานเชิงประจักษ์เพื่อการเรียนรู้และปฏิบัติการพยาบาล ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสืบค้น ประมวลผล และนำเสนอข้อมูลที่ทันสมัย ใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ในการดูแลและแก้ไขปัญหาสุขภาพของผู้รับบริการได้อย่างถูกต้อง ใช้สารสนเทศ เทคโนโลยีดิจิทัลขั้นพื้นฐานและหลักฐานเชิงประจักษ์ที่น่าเชื่อถือในการออกแบบโครงการบริการสุขภาพ/นวัตกรรม/วิจัยทางการพยาบาล

3. จริยธรรม (Ethics) หมายถึง มีความซื่อสัตย์ สุจริต แสดงออกถึงความมีคุณธรรม จริยธรรมกฎหมายและจรรยาบรรณวิชาชีพ มีมนุษยธรรม มีความกตัญญู เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ โอบอ้อมอารี มีเมตตา มีจิตบริการ รักษาสิ่งแวดล้อม มีความรับผิดชอบต่อนตนเองและสังคม ยอมรับในการกระทำของตน ไม่ปกปิดความผิดของตน ไม่คัดลอกผลงานของผู้อื่นปฏิบัติตนตามจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ การพยาบาล ปฏิบัติต่อผู้รับบริการและผู้ป่วยโดยเคารพ ในคุณค่า ความเชื่อ และศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ปฏิบัติต่อผู้รับบริการและผู้ป่วยได้อย่างถูกต้อง ตามสิทธิขั้นพื้นฐาน เช่น การให้ข้อมูลที่ถูกต้อง การรักษาความลับ ปฏิบัติการพยาบาลต่อผู้รับบริการและผู้ป่วยด้วยความรอบคอบ และคำนึงถึงประโยชน์สูงสุด พึงทักสีหิและไมละเมิดสิทธิของผู้รับบริการและผู้ป่วย มีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพพยาบาล

4. ลักษณะบุคคล (Character) หมายถึง มีบุคลิกภาพเหมาะสม สุภาพ อ่อนโยน รู้จักกาลเทศะ

กล้าแสดงออกในสิ่งที่เหมาะสม กล้าตัดสินใจในการแก้ปัญหาทางการพยาบาลได้เหมาะสม ใช้วิธีการสื่อสารทางวิชาการและเชิงวิชาชีพและในชีวิตประจำวันด้วยการ ฟัง พูด อ่าน เขียน ภาษาไทยได้ถูกต้อง ใช้วิธีการสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษในระดับที่สามารถสื่อสารเชิงวิชาชีพได้ ใช้ศัพท์ทางการแพทย์และการพยาบาลได้อย่างถูกต้อง มีสัมพันธภาพที่ดีต่อเพื่อน ผู้ร่วมวิชาชีพ ผู้รับบริการและผู้ป่วยได้อย่างเหมาะสม สามารถสื่อสารเชิงวิชาชีพได้เหมาะสมกับสถานการณ์ในการปฏิบัติการพยาบาลสามารถแสดงภาวะผู้นำในการปฏิบัติงานและการบริหารจัดการด้านการพยาบาลได้ สามารถทำงานเป็นทีมวิชาชีพและสหวิชาชีพหรือผู้เกี่ยวข้องได้ สามารถเป็นผู้นำในการปฏิบัติงานทั้งในสถานการณ์จำลอง สถานการณ์จริงในคลินิกและในชุมชนได้ ใฝ่รู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ปรับตัวให้สอดคล้องกับบริบทของสังคม วัฒนธรรม และยึดหลักปฏิบัติตามปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง ดำรงตน ส่งเสริมค่านิยม วัฒนธรรมแห่งชาติ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิถีชุมชนเป็นสมาชิกและแบบอย่างที่ดีในองค์กรและวิชาชีพพยาบาล

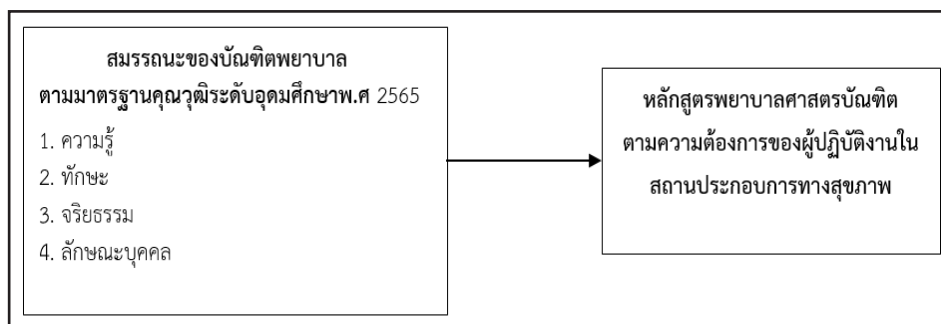
ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมุ่งสำรวจความต้องการสมรรถนะของบัณฑิตพยาบาลจากมุมมองของผู้ประกอบการ ทั้งภาครัฐและเอกชนซึ่งจะเป็นประโยชน์นำมาใช้เป็นแนวประกอบการพัฒนาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อสำรวจความต้องการด้านสมรรถนะของบัณฑิตพยาบาลที่พึงประสงค์ 4 ด้าน ได้แก่ ความรู้ ทักษะ จริยธรรม และลักษณะบุคคล ตามความต้องการของผู้ปฏิบัติงานในสถานประกอบการทางสุขภาพ

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะและสมรรถนะทางวิชาชีพ มาตรฐานผลลัพธ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565 ทั้ง 4 ด้าน จากนั้นนำมากำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ประชากรในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ปฏิบัติงานในสถานประกอบการทางสุขภาพ ทั้งภาค รัฐและเอกชน ในเขตสุขภาพที่ 4 และกรุงเทพมหานคร จากสถานประกอบการทางสุขภาพที่มีจำนวนพนักงาน ตั้งแต่ 201–500 คน แยกเป็นโรงพยาบาลรัฐบาล 8 แห่ง ทั้งระดับปฐมภูมิ ทติยภูมิ และตติยภูมิ และโรงพยาบาล เอกชน 5 แห่งในกรุงเทพมหานคร

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ปฏิบัติงานในสถานประกอบการทางสุขภาพจากภาครัฐและเอกชน ในเขตสุขภาพที่ 4 และกรุงเทพมหานคร จากสถานประกอบการที่มีจำนวน พนักงานจำนวน 201–500 คน แยกเป็นโรงพยาบาล รัฐบาล 8 แห่ง ทั้งระดับปฐมภูมิ ทติยภูมิ และตติยภูมิ และ โรงพยาบาลเอกชน 5 แห่งในกรุงเทพมหานคร ได้มา โดยการเลือกแบบเจาะจง จากสถานพยาบาลที่มีการรับ บัณฑิตพยาบาลเข้าทำงานหรือฝึกงาน รวมทั้งสิ้นจำนวน 200 คน แบ่งออกเป็น 6 กลุ่ม ได้แก่ ผู้อำนวยการ โรงพยาบาล 5 คน ผู้อำนวยการฝ่ายการพยาบาล 15 คน หัวหน้าหอผู้ป่วย 60 คน พยาบาลปฏิบัติการ 90 คน ผู้จัดการฝ่ายทรัพยากรบุคคล 15 คน และผู้จัดการฝ่าย การตลาด 15 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูล 2 ชุด ได้แก่

1. แบบสอบถามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน
2. แบบสอบถามความต้องการด้านสมรรถนะ ของบัณฑิตพยาบาล ทั้ง 4 ด้านหลัก ได้แก่ ความรู้ ทักษะ จริยธรรม และลักษณะบุคคล จำนวน 40 ข้อ โดยใช้ มาตรฐานประมาณค่าแบบลิเคิร์ต 5 ระดับ (5 = มาก ที่สุด, 4 = มาก, 3 = ปานกลาง, 2 = น้อย, 1 = น้อยที่สุด)
3. แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

การตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามเข้าสู่กระบวนการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญในด้านการพยาบาลและด้านการวิจัยทาง สังคมศาสตร์ โดยตรวจสอบความสอดคล้อง มีค่าดัชนีความ สอดคล้องระหว่าง 0.80 ถึง 1.00 ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับดีมาก จากนั้นได้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อทดสอบความ เชื่อ มั่นของแบบสอบถาม โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ผลการวิเคราะห์ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.92 ซึ่งอยู่ในระดับสูง แสดงว่าเครื่องมือมีความเชื่อมั่นเพียงพอ ต่อการนำไปใช้เก็บข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สัมภาษณ์กลุ่มผู้ปฏิบัติงานในสถานประกอบการที่มี ประสบการณ์ในการบริหารจัดการและประเมินบัณฑิต พยาบาล จำนวน 20 คน ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงพยาบาล ผู้อำนวยการฝ่ายการพยาบาล หัวหน้าหอผู้ป่วย พยาบาล ปฏิบัติการ และผู้จัดการฝ่ายการตลาด แนวคำถามในการ สัมภาษณ์ ครอบคลุมสมรรถนะ 4 ด้าน เช่นเดียวกัน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการทำหนังสือถึงกลุ่มตัวอย่างผ่านสำนักวิจัยและนวัตกรรม ขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากสถานประกอบการทางสุขภาพในเขตสุขภาพที่ 4 และกรุงเทพมหานคร จำนวน 200 คน โดยผู้วิจัยนัดหมาย วัน เวลา และสถานที่ในการเก็บข้อมูลล่วงหน้า พร้อมชี้แจงวัตถุประสงค์และวิธีตอบแบบสอบถามแบบสอบถามจัดส่งทั้งในรูปแบบเอกสารกระดาษ (paper-based) และแบบฟอร์มออนไลน์ผ่าน Google Forms เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ตอบในบางกรณีสำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์กับกลุ่มย่อยที่คัดเลือกจากกลุ่มตัวอย่างหลัก จำนวน 20 คน โดยพิจารณาจากความสมัครใจ ประกอบด้วยผู้อำนวยการโรงพยาบาล ผู้อำนวยการฝ่ายการพยาบาล หัวหน้าหอผู้ป่วย พยาบาลปฏิบัติการ และผู้จัดการฝ่ายการตลาด โดยสัมภาษณ์ในสถานที่ทำงานของผู้ให้ข้อมูลหรือผ่านระบบออนไลน์ ทั้งนี้ ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ขออนุญาตและขอความยินยอมจากผู้ให้ข้อมูลก่อนดำเนินการบันทึกเสียงการสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ ข้อมูลที่ได้ถูกถอดเทปและนำไปวิเคราะห์เชิงเนื้อหา เพื่อหาประเด็นสำคัญที่สะท้อนความต้องการสมรรถนะของบัณฑิตพยาบาลตามมุมมองของผู้ประกอบการ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป ได้แก่ ประเภทของสถานประกอบการและจำนวนพนักงานและปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ตำแหน่ง ระดับการศึกษา และประสบการณ์

ตารางแสดง

ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานตามความต้องการของผู้ปฏิบัติงานในสถานประกอบการทางสุขภาพด้านความรู้ ทักษะ จริยธรรม และลักษณะบุคคลของบัณฑิตพยาบาล ($n=200$)

ข้อคำถาม	ระดับความต้องการ		
	$\bar{X}$	SD	แปลผล
1. ด้านความรู้ (Knowledge)	4.01	0.685	มาก
2. ด้านทักษะ (Skills)			
2.1 ทักษะวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์	4.05	0.670	มาก
2.2 ทักษะด้านดิจิทัล	4.09	0.615	มาก
3. ด้านจริยธรรม (Ethics)	4.46	0.55	มากที่สุด
4. ลักษณะบุคคล (Character)	4.13	0.650	มาก

ในการปฏิบัติงานในสถานประกอบการสุขภาพ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพและลักษณะของผู้ปฏิบัติงานในสถานประกอบการทางสุขภาพจำนวน 200 คนพบว่า เป็นผู้ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลเอกชนมากที่สุด รองลงมาคือ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลและคลินิกให้บริการสุขภาพอื่นแต่ละสถานประกอบการมีจำนวนพนักงานมากที่สุด ระดับที่ 1 คือ 201-500 คนรองลงมาคือ 501 คนขึ้นไป และ 51-200 คนตามลำดับ สำหรับปัจจัยส่วนบุคคลพบว่า ผู้ปฏิบัติงานในสถานประกอบการทางสุขภาพส่วนใหญ่มีอายุ 31-35 ปีมากที่สุด รองลงมา คือ อายุ 25-30 ปี อายุ 36-40 ปี และ 41 ปีตามลำดับ มีตำแหน่งเป็นพยาบาลปฏิบัติการจำนวนมากที่สุด รองลงมา คือ หัวหน้าหอผู้ป่วย ผู้อำนวยการฝ่ายการพยาบาล ผู้จัดการฝ่ายการตลาดและผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงพยาบาลตามลำดับ ทั้งนี้มีระดับการศึกษาปริญญาตรีมากที่สุด รองลงมาคือปริญญาโทและมีประสบการณ์การทำงาน 10 ปีขึ้นไปมากที่สุด รองลงมาคือ 6-9 ปีและ 2-5 ปีตามลำดับ

2. ผลการศึกษาความต้องการด้านสมรรถนะของบัณฑิตพยาบาลหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์ ด้านความรู้ ทักษะ จริยธรรมและลักษณะบุคคลตามความต้องการของผู้ปฏิบัติงานในสถานประกอบการทางสุขภาพรายละเอียดแสดงในตาราง ดังนี้

จากตารางแสดง ความต้องการด้านสมรรถนะของบัณฑิตพยาบาล หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์ ในด้านความรู้ ทักษะ จริยธรรม และลักษณะบุคคล ของบัณฑิตพยาบาล โดยเรียงลำดับมากที่สุดถึงระดับน้อยตามลำดับ แต่ละด้าน ดังนี้

ด้านจริยธรรมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพพยาบาล รองลงมา คือ ปฏิบัติต่อผู้รับบริการและผู้ป่วยโดยเคารพในคุณค่า ความเชื่อ และศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์

ด้านลักษณะบุคคลโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ใช้วิธีการสื่อสารทางวิชาการและเชิงวิชาชีพและในชีวิตประจำวันด้วยการฟัง พูด อ่าน เขียน ภาษาไทยได้ถูกต้อง รองลงมา คือ ใฝ่รู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

ด้านทักษะวิชาชีพพยาบาลและการผดุงครรภ์โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สามารถบริหารจัดการเกี่ยวกับการใช้ยาได้อย่างสมเหตุผล รองลงมา คือ ปฏิบัติหัตถการทางการพยาบาลตามหลักการอย่างถูกต้อง และมีความต้องการทักษะด้านดิจิทัลโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ในการดูแลและแก้ไขปัญหาสุขภาพของผู้รับบริการได้อย่างถูกต้อง รองลงมา คือ ใช้สารสนเทศเทคโนโลยีดิจิทัลขั้นพื้นฐานและหลักฐานเชิงประจักษ์เพื่อการเรียนรู้และปฏิบัติการพยาบาล

ด้านความรู้โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สามารถออกแบบการบริการพยาบาลในสถานประกอบการทางสุขภาพ เช่น คลินิกดูแลผู้สูงอายุ, คลินิกความสวยความงาม, คลินิกสปา รองลงมา คือ มีความรู้และแนวคิดในการประกอบธุรกิจเชิงสุขภาพ

3. ผลการสัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติงานในสถานประกอบการทางสุขภาพ

1. ด้านความรู้ (Knowledge) หัวหน้าหอผู้ป่วย 6 คน พยาบาลปฏิบัติการ 8 คน ผู้จัดการฝ่ายการตลาด 6 คน มีความต้องการบัณฑิตพยาบาลที่มีความรู้ในทฤษฎีของศาสตร์ทางการพยาบาลและการผดุงครรภ์ และศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการพยาบาล สามารถใช้กระบวนการพยาบาลในการแก้ไขปัญหาสุขภาพและส่งเสริมสุขภาพ สามารถ

กำหนดปัญหาทางการพยาบาลที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ป่วย และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการธุรกิจด้านสุขภาพได้

2. ด้านทักษะ (Skills) ทักษะด้านวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ ผู้อำนวยการพยาบาล 1 คน ผู้อำนวยการฝ่ายการพยาบาล 2 คน หัวหน้าหอผู้ป่วย 5 คน และพยาบาลปฏิบัติการ 12 คน มีความต้องการบัณฑิตพยาบาลที่มีทักษะในการคิดวิเคราะห์ และทักษะในการปฏิบัติการพยาบาล มีความกระตือรือร้นในการพัฒนาทักษะการปฏิบัติการพยาบาลอย่างต่อเนื่อง สามารถสอนหรือให้คำแนะนำแก่ผู้ป่วยหรือผู้ใช้บริการทางสุขภาพเพื่อแก้ไขปัญหาการพยาบาลได้ มีทักษะในการให้ข้อมูลทางสุขภาพได้อย่างถูกต้อง และมีทักษะในการวางแผนการทำงานและบริหารเวลาได้

ทักษะด้านดิจิทัล ต้องการบัณฑิตพยาบาลที่สามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสืบค้นข้อมูล ประมวลผล นำเสนอข้อมูลที่ทันสมัยในการดูแลและแก้ไขปัญหาสุขภาพของผู้รับบริการได้อย่างถูกต้อง สามารถใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ที่น่าเชื่อถือในการออกแบบโครงการบริการสุขภาพ/นวัตกรรม/วิจัยทางการพยาบาลได้

3. ด้านจริยธรรม (Ethics) ผู้อำนวยการโรงพยาบาล 3 คน ผู้อำนวยการฝ่ายการพยาบาล 2 คน หัวหน้าหอผู้ป่วย 7 คน และพยาบาลปฏิบัติการ 8 คน มีความต้องการบัณฑิตพยาบาลที่มีความตระหนักรู้และความตั้งใจในการปฏิบัติการพยาบาล มีความเต็มใจให้การช่วยเหลือผู้ใช้บริการ ปฏิบัติการพยาบาลโดยแสดงออกถึงความเมตตา กรุณา คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของผู้ใช้บริการ มีจิตสาธารณะ มีความซื่อสัตย์ สุจริต รักษาความลับ เคราพลีสิทธิผู้ป่วย ให้ข้อมูลที่ถูกต้อง ไม่คัดลอกผลงานของผู้อื่น ไม่ปกปิดความผิดของตน และปฏิบัติต่อผู้ใช้บริการได้อย่างถูกต้องตามจรรยาบรรณวิชาชีพ

4. ด้านลักษณะบุคคล (Character) ผู้อำนวยการฝ่ายการพยาบาล 3 คน หัวหน้าหอผู้ป่วย 8 คน และพยาบาลปฏิบัติการ 9 คน ต้องการบัณฑิตพยาบาลที่มีความรับผิดชอบ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความฉลาดทางอารมณ์ มีความละเอียดรอบคอบ ช่างสังเกต มีภาวะผู้นำและเป็นผู้ตามได้ดี รับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้อื่น กล้าแสดงออกในสิ่งที่เหมาะสม เป็นสมาชิกและแบบอย่างที่ดีในองค์กรและวิชาชีพพยาบาล สามารถสื่อสารเชิงวิชาชีพ

ได้เหมาะสมกับสถานการณ์และในการปฏิบัติการพยาบาลสามารถทำงานเป็นทีมวิชาชีพและสหวิชาชีพหรือผู้เกี่ยวข้องได้และใฝ่เรียนรู้ตลอดชีวิต

จะเห็นว่าในภาพรวม ผู้ประกอบการมีความต้องการสมรรถนะของบัณฑิตพยาบาลในระดับมากถึงมากที่สุด โดยให้ความสำคัญมากที่สุดในด้านจริยธรรม ($\bar{X}=4.46$, $SD=0.755$) รองลงมา คือ ลักษณะบุคคล ($\bar{X}=4.13$, $SD=0.650$) ทักษะ ($\bar{X}=4.05$, $SD=0.670$) และความรู้ ($\bar{X}=4.01$, $SD=0.685$) ตามลำดับ ซึ่งสะท้อนว่าองค์ประกอบด้านคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะภายในตัวบุคคล เช่น ความรับผิดชอบ ความอดทน ความตรงต่อเวลา มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการประกอบวิชาชีพพยาบาลที่ต้องให้บริการด้วยจิตวิญญาณและความมั่นคงทางอารมณ์

เมื่อพิจารณารายละเอียดเฉพาะด้านพบว่า ทักษะทางวิชาชีพพยาบาล เช่น การคิดวิเคราะห์ การตัดสินใจ การสื่อสาร และการดูแลอย่างต่อเนื่องล้วนเป็นทักษะสำคัญที่ผู้ประกอบการต้องการให้บัณฑิตสามารถปฏิบัติได้ทันทีหลังจบการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริการ การจัดการข้อมูล และการสื่อสารในระบบสารสนเทศด้านสุขภาพ ซึ่งแม้จะเป็นด้านที่ได้คะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X}=4.09$, $SD=0.615$) แต่ก็ยังอยู่ในระดับมาก และควรเป็นจุดที่หลักสูตรต้องให้ความสำคัญเพิ่มขึ้น ส่วนด้านความรู้ ผู้ประกอบการคาดหวังให้บัณฑิตมีความรู้ทั้งด้านวิชาชีพและองค์ความรู้ที่สามารถนำไปใช้ต่อยอดในการแก้ปัญหาเชิงระบบ เช่น การบริหารจัดการบริการสุขภาพ คลินิกเฉพาะทาง และระบบสุขภาพในยุคดิจิทัล ทั้งนี้ยังมีความต้องการให้มีความรู้เฉพาะทางเพิ่มขึ้นตามแนวโน้มบริการสุขภาพ เช่น การดูแลผู้สูงอายุ ความงาม หรือสุขภาพองค์กรวม ซึ่งสะท้อนถึงความจำเป็นที่หลักสูตรพยาบาลต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ด้านลักษณะบุคคล ผู้ประกอบการเน้นย้ำคุณลักษณะสำคัญ เช่น ความมุ่งมั่น ความมีวินัย ทัศนคติเชิงบวก การทำงานเป็นทีม และความสามารถในการจัดการอารมณ์ในสถานการณ์กดดัน ซึ่งถือเป็นสมรรถนะด้านอารมณ์และพฤติกรรมที่ส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพการบริการทางสุขภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทที่ต้องดูแลผู้ป่วยและญาติอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง ผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกยังชี้ว่า ผู้ประกอบ

การมีความคาดหวังให้บัณฑิตมีความพร้อมทั้งด้านวิชาการและปฏิบัติจริง มีความคล่องตัวในการปรับตัวสู่หน้างาน มีศักยภาพในการเรียนรู้ด้วยตนเอง และสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง โดยเสนอให้เพิ่มเนื้อหาเกี่ยวกับการจัดการเชิงธุรกิจ การวิเคราะห์ระบบบริการสุขภาพ และการพัฒนาความเป็นผู้นำตั้งแต่ในระดับปริญญาตรี

การอภิปรายผล

ผลการวิจัย เรื่อง ความต้องการสมรรถนะของบัณฑิตพยาบาลจากมุมมองของผู้ประกอบการสถานประกอบการทางสุขภาพ พบว่า ผู้ประกอบการส่วนใหญ่เป็นพยาบาลปฏิบัติการในโรงพยาบาลเอกชนที่มีประสบการณ์มากกว่า 10 ปี ซึ่งแสดงถึงความเข้าใจลึกซึ้งในบริบทการปฏิบัติงานจริง ส่งผลให้ความคาดหวังต่อบัณฑิตพยาบาลมีความชัดเจนในหลายมิติ โดยเฉพาะในด้านการสมรรถนะที่สามารถตอบสนองการเปลี่ยนแปลงของระบบสุขภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพและจากผลการวิจัยพบว่าความต้องการสมรรถนะด้านจริยธรรมอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือด้านลักษณะบุคคล ด้านทักษะและด้านความรู้ตามลำดับ จึงอภิปรายผลจากลำดับมากที่สุดตามลำดับ ดังนี้

1. ด้านจริยธรรม พบว่า ผู้ปฏิบัติงานในสถานประกอบการทางสุขภาพต้องการบัณฑิตพยาบาลที่มีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพพยาบาล และปฏิบัติต่อผู้ใช้บริการและผู้ป่วยโดยเคารพในคุณค่า ความเชื่อ และศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ซึ่งวิชาชีพพยาบาลเป็นวิชาชีพที่สังคมคาดหวังเกี่ยวกับพฤติกรรมจริยธรรม ในปัจจุบันมีแนวโน้มว่าผู้ประกอบการวิชาชีพด้านสุขภาพถูกร้องเรียน ฟ้องร้องด้านจริยธรรม หรือถูกเรียกร้องค่าเสียหายสูงขึ้น (Nursing Council Regulations on Limitations and Conditions for the Practice of Nursing and Midwifery, B.E. 2564, 2021) เนื่องจากการทำงานของพยาบาลเป็นการปฏิบัติโดยตรงต่อมนุษย์ ต้องการการดูแลด้วยความเอื้ออาทรและเคารพในศักดิ์ศรีคุณค่าความเป็นมนุษย์ รวมถึงทัศนคติหรือเจตคติต่อวิชาชีพพยาบาล ซึ่งเป็นความเข้าใจหรือความรู้สึกนึกคิดที่เห็นคุณค่าและมีแนวโน้มที่จะกระทำการปฏิบัติการพยาบาลต่อบุคคล อันเป็นผลมาจากการเรียนรู้ประสบการณ์ และสิ่งแวดล้อม ดังนั้น ผู้ที่จะเป็นพยาบาลที่ดีสามารถให้การพยาบาลได้อย่างมีประสิทธิภาพจึงต้องมีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพพยาบาล (Na Nakorn, & Noyudom,

2020) ซึ่งทัศนคติต่อวิชาชีพการพยาบาลมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมจริยธรรมในการปฏิบัติการพยาบาล และการรับรู้สมรรถนะหลักของพยาบาลวิชาชีพ เนื่องจากทัศนคติเป็นปัจจัยภายในตัวบุคคลที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้และความสามารถในการปฏิบัติงาน ผู้ที่มีทัศนคติที่ดีจะสามารถนำความรู้และทักษะไปปฏิบัติงานให้มีพฤติกรรมที่ดีในการดูแลผู้ป่วย หากพยาบาลมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อวิชาชีพจะทำให้ไม่สามารถให้การดูแลที่ดีกับผู้ป่วยได้ รวมทั้งไม่คำนึงถึงความปลอดภัยของผู้ป่วย ทัศนคติที่แสดงออกมาทั้งในด้านบวกหรือด้านลบ มีผลต่อความตั้งใจในการประกอบวิชาชีพ ความรับผิดชอบและความเอาใจใส่ในการปฏิบัติงาน (Netisarayaphakorn, Tanopas, & Phaocharoen, 2021)

และจากการสัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติงานในสถานประกอบการทางสุขภาพที่พบว่า ต้องการบัณฑิตที่มีความตระหนักและความตั้งใจในการปฏิบัติการพยาบาล มีความเต็มใจให้การช่วยเหลือผู้ใช้บริการ ปฏิบัติการพยาบาลโดยแสดงออกถึงความเมตตา กรุณา คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของผู้ใช้บริการ มีความซื่อสัตย์ สุจริต รักษาความลับ ให้ข้อมูลที่ถูกต้อง ไม่คัดลอกผลงานของผู้อื่น ไม่ปกปิดความผิดของตน และปฏิบัติต่อผู้ใช้บริการได้อย่างถูกต้อง การส่งเสริมให้พยาบาลมีคุณธรรม จริยธรรมประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการประกอบกิจแห่งวิชาชีพจึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับวิชาชีพพยาบาล (Thongjam, Thongpan, & Leeka, 2021) ดังนั้น บัณฑิตพยาบาลที่มีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพพยาบาลจะส่งผลให้มีพฤติกรรมในการปฏิบัติการพยาบาลต่อผู้ใช้บริการและผู้ป่วยโดยเคารพในคุณค่า ความเชื่อ และศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ และให้การดูแลที่ตระหนักถึงคุณค่าความต้องการและเอกลักษณ์ของบุคคล ให้ผู้ใช้บริการได้ตัดสินใจด้วยตนเอง มีความเอื้ออาทรต่อผู้ใช้บริการ และมีการแสดงออกของพฤติกรรมที่สื่อให้เห็นถึงความจริงใจ อยากช่วยเหลือ แสดงพฤติกรรมในลักษณะการปฏิบัติที่นุ่มนวล ดูแลเอาใจใส่ ด้วยความห่วงใยและเอื้ออาทรต่อกัน (Department of Thai Traditional and Alternative Medicine, 2021) พยาบาลจึงต้องเป็นผู้ที่มีคุณธรรมและจริยธรรม ให้การดูแลรักษาพยาบาลผู้ป่วยด้วยความเมตตา กรุณา ดูแลเสมือนเป็นญาติพี่น้อง เอาใจใส่และปฏิบัติสิ่งต่าง ๆ โดยเห็นแก่ประโยชน์ของผู้

ป่วยเป็นที่ตั้ง อีกทั้งต้องเป็นผู้มีสติมีความรอบคอบ ให้การดูแลผู้ป่วยโดยระมัดระวังไม่ให้เกิดความผิดพลาดอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่าในภาพรวมผู้ปฏิบัติงานในสถานประกอบการทางสุขภาพต้องการบัณฑิตพยาบาลที่มีจริยธรรมอยู่ในระดับมากที่สุด

2. ด้านลักษณะบุคคล พบว่า ผู้ปฏิบัติงานในสถานประกอบการทางสุขภาพต้องการบัณฑิตพยาบาลที่สามารถใช้วิธีการสื่อสารทางวิชาการและเชิงวิชาชีพ และในชีวิตประจำวันด้วยการฟัง พูด อ่าน เขียน ภาษาไทยได้ถูกต้อง และมีความใฝ่รู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง การสื่อสารมีความจำเป็นสำหรับการปฏิบัติการพยาบาล ทั้งการรายงานข้อมูลผู้ป่วย อาการที่เปลี่ยนแปลง การวางแผนการพยาบาล หรือการปรับเปลี่ยนแผนการพยาบาล รวมถึงการสื่อสารในทีมพยาบาลหรือผู้ร่วมวิชาชีพ เพื่อให้การพยาบาลที่มีประสิทธิภาพ การสื่อสารที่ผิดพลาดระหว่างผู้ให้บริการทางสุขภาพเป็นสาเหตุสำคัญที่ส่งผลต่อความปลอดภัยของผู้ป่วย การสื่อสารจึงเป็นสมรรถนะหนึ่งของพยาบาลวิชาชีพที่สำคัญ การสื่อสารเชิงวิชาชีพที่มีประสิทธิภาพจะช่วยลดช่องว่างในการสื่อสาร ลดระยะเวลา และช่วยส่งเสริมความปลอดภัยในการดูแลผู้ป่วย (Niyomsat, Aunchangwang, Suwanwaiphatthana, Sangbumrung, & Niyomkar, 2024) การให้ข้อมูลต้องใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย วาจาสุภาพและไพเราะ ทำที่เป็นมิตร จะทำให้การสื่อสารเป็นไปอย่างราบรื่น การสื่อสารที่ไม่ถูกต้องอาจทำให้เกิดความขัดแย้งหรือความโกรธขึ้น อาจทำให้เกิดผลเสียทั้งต่อพยาบาลหรือผู้ป่วย ส่งผลไม่ดีต่อสัมพันธภาพ (Thongjam, Thongpan, & Leeka, 2021) รวมถึงความต้องการลักษณะบุคคลของบัณฑิตพยาบาลที่มีความใฝ่รู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการพัฒนาตนเองทำได้โดยการใฝ่หาความรู้ สนใจกระตือรือร้น ใฝ่หาที่จะเรียนเพื่อสะสมความรู้ ความชำนาญ ทักษะ และความสามารถ เพื่อเพิ่มศักยภาพของตน เกิดการเรียนรู้และนำมาซึ่งการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เกิดความเจริญก้าวหน้าในตนเอง สังคม และองค์กร (Pongsubkaroon, 2024) ดังนั้น พยาบาลวิชาชีพจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ตามการเปลี่ยนแปลงของสังคมเพื่อก้าวตามให้ทันกับสังคมในยุคนี้ และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนด้านภาวะสุขภาพอนามัยความปลอดภัยของชีวิตได้อย่าง

ครบถ้วน และจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ประกอบการสถานประกอบการทางสุขภาพ ต้องการบัณฑิตที่มีความรับผิดชอบ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความฉลาดทางอารมณ์ มีความละเอียดรอบคอบ ช่างสังเกต มีภาวะผู้นำและเป็นผู้ตามได้ดี รับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้อื่น กล้าแสดงออกในสิ่งที่เหมาะสม เป็นสมาชิกและแบบอย่างที่ดีในองค์กรและวิชาชีพพยาบาล สามารถสื่อสารเชิงวิชาชีพได้เหมาะสมกับสถานการณ์และในการปฏิบัติการพยาบาลสามารถทำงานเป็นทีมวิชาชีพพร้อมกับสหวิชาชีพหรือผู้เกี่ยวข้องได้ สอดคล้องกับสมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพ (สภาการพยาบาล, 2553)

3. ด้านทักษะ พบว่า ต้องการบัณฑิตพยาบาลที่มีทักษะวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ ที่สามารถบริหารจัดการเกี่ยวกับการใช้ยาได้อย่างสมเหตุผล และมีทักษะการปฏิบัติหัตถการทางการพยาบาลตามหลักการอย่างถูกต้องในทักษะด้านวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ ต้องการบัณฑิตที่มีทักษะในการคิดวิเคราะห์ และทักษะในการปฏิบัติการพยาบาล มีความกระตือรือร้นในการพัฒนาทักษะการปฏิบัติการพยาบาลอย่างต่อเนื่อง พยาบาลที่มีความรู้หรือทักษะในการปฏิบัติการพยาบาลน้อย ทำให้ไม่สามารถให้การดูแลผู้ป่วยได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดความเสี่ยงในการปฏิบัติการพยาบาลให้กับผู้ป่วย ดังนั้น พยาบาลต้องมีความรู้และมีทักษะทางการพยาบาลที่เพียงพอในการดูแลผู้ป่วย จึงจะสามารถดูแลผู้ป่วยให้ปลอดภัยได้ การปฏิบัติการพยาบาลที่ไม่ถูกต้องตามเทคนิคหรือหลักการพยาบาลตามมาตรฐานการพยาบาล อาจทำให้ผู้ป่วยมีอาการไม่พึงประสงค์หรือเกิดภาวะแทรกซ้อน ทำให้ส่งผลกระทบต่อผู้ป่วยได้ (Thongjam, Thongpan, & Leeka, 2021) รวมถึงการสอนหรือให้คำแนะนำแก่ผู้ป่วยและผู้ให้บริการทางสุขภาพเพื่อแก้ไขปัญหการพยาบาล พยาบาลต้องมีทักษะในการให้ข้อมูลทางสุขภาพได้อย่างถูกต้อง มีทักษะในการบริหารจัดการเกี่ยวกับการใช้ยาได้ ซึ่งเป้าหมายในการใช้ยาอย่างสมเหตุผล เป็นการมุ่งสู่การใช้ยาอย่างปลอดภัยและเกิดประโยชน์จริงต่อผู้ป่วย จากรายงานขององค์การอนามัยโลกพบว่ามากกว่าร้อยละ 50 ของการใช้ยาเป็นไปอย่างไม่เหมาะสม ก่อให้เกิดความไม่ปลอดภัยต่อผู้ป่วยได้หลายลักษณะและเป็นอันตรายที่ไม่ควรเกิดขึ้น (Phumkokrak, 2020) ปัจจุบันประเทศไทยกำลังเผชิญ

ปัญหาการใช้ยาอย่างไม่สมเหตุผล มีผลกระทบต่อการรักษาผู้ป่วยทำให้เกิดอาการไม่พึงประสงค์ เกิดปัญหาเชื้อดื้อยาที่สูงขึ้น ส่งผลเสียต่อสุขภาพและการเสียชีวิตก่อนวัยอันควร รวมถึงเป็นการเพิ่มค่าใช้จ่ายด้านการรักษาของประเทศ (International Health Policy Foundation, 2023) การที่บัณฑิตพยาบาลมีความสามารถบริหารจัดการยาได้อย่างสมเหตุผล ภายใต้ความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่ดีต่อการปฏิบัติงาน จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้เกิดคุณภาพและผลลัพธ์ที่ดีต่อผู้ใช้บริการ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงสมรรถนะหลัก (Core Competency) และเป็นทักษะที่เกิดขึ้นนั้น มาจากพื้นฐานความรู้จนสามารถปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สภาการพยาบาล, 2553)

ส่วนทักษะด้านเทคโนโลยี ดิจิทัล พบว่า ต้องการบัณฑิตพยาบาลที่มีทักษะในการใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ในการดูแลและแก้ไขปัญหาสุขภาพของผู้ใช้บริการได้อย่างถูกต้อง และมีทักษะในการใช้สารสนเทศ เทคโนโลยีดิจิทัลขั้นพื้นฐาน และหลักฐานเชิงประจักษ์เพื่อการเรียนรู้และปฏิบัติการพยาบาล การใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ทางการพยาบาลนำไปสู่การปฏิบัตินับว่าเป็นสมรรถนะหลักอย่างหนึ่งที่สำคัญสำหรับพยาบาล เพื่อนำมาใช้ในการประกอบการตัดสินใจในการดูแลและแก้ไขปัญหาของผู้ป่วยหรือผู้ใช้บริการ โดยมุ่งเน้นให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีขึ้นต่อผู้ป่วยทั้งด้านบริการที่ดีขึ้น มีความปลอดภัยสูงขึ้น และลดค่าใช้จ่ายในการดูแลผู้ป่วย (Khammathit, 2021) นอกจากนี้ยังพบว่าบุคลากรทางการพยาบาลส่วนมากยังขาดทักษะการสืบค้นที่เป็นระบบทำให้มีอุปสรรคในการเข้าถึงข้อมูล และอุปสรรคด้านภาษา เนื่องจากการรายงานผลการวิจัยส่วนมากตีพิมพ์เป็นภาษาอังกฤษ เมื่อบุคลากรขาดความเชี่ยวชาญในการใช้ภาษาต่างประเทศจึงทำให้มีการเข้าถึงและนำไปใช้น้อย ดังนั้น บัณฑิตพยาบาลต้องมีทักษะกระบวนการสืบค้นที่เป็นระบบในการค้นหาปัญหาทางการพยาบาลที่ต้องการแก้ไข ใช้เทคนิคการสืบค้นเพื่อการเรียนรู้และปฏิบัติการพยาบาล ในการค้นหาคำตอบที่ต้องการและถูกต้อง สอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ประกอบการสถานประกอบการทางสุขภาพ ต้องการบัณฑิตที่สามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสืบค้นข้อมูลประมวลผล นำเสนอข้อมูลที่ทันสมัยในการดูแลและแก้ไขปัญหาสุขภาพของผู้รับบริการได้อย่างถูกต้อง สามารถใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ที่น่าเชื่อถือ

ในการออกแบบโครงการบริการสุขภาพ/นวัตกรรม/วิจัยทางการแพทย์บาลได้ (สภาการพยาบาล, 2553)

4. ด้านความรู้ พบว่า ความต้องการบัณฑิตพยาบาลที่สามารถออกแบบการบริการพยาบาลในสถานประกอบการทางสุขภาพ เช่น คลินิกดูแลผู้สูงอายุ คลินิกความสวยความงาม คลินิกสปา มีความรู้ และแนวคิดในการประกอบธุรกิจเชิงสุขภาพ เนื่องจากประเทศไทยอยู่ในช่วงการปฏิรูประบบบริการสุขภาพ การบริการสุขภาพย่อมต้องมีการเปลี่ยนแปลง รูปแบบของการบริการการพยาบาลจึงจำเป็นต้องปรับให้สอดคล้องกับทิศทางใหม่ในการบริการสุขภาพ ผู้ปฏิบัติการพยาบาลจะต้องมีความไว้วางใจในการปรับแต่งการบริการ การจัดการการบริการการพยาบาล และการปฏิบัติการพยาบาลไปพร้อม ๆ กัน ซึ่งจำเป็นต้องจัดขึ้นอย่างมีรูปแบบและมองเห็นผลผลิตอย่างชัดเจน (Angkhanit, Somsup, & Wongpimon, (2020)

ดังนั้น ผู้ปฏิบัติงานในสถานประกอบการทางสุขภาพ จึงต้องการบัณฑิตพยาบาลที่สามารถออกแบบการบริการพยาบาลในสถานประกอบการทางสุขภาพได้ เพื่อสอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการทางสุขภาพ โดยเฉพาะในด้านสมรรถนะที่ผู้ประกอบการคาดหวัง เช่น การคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ การทำงานเป็นทีม และการใช้เทคโนโลยีด้านสุขภาพอย่างเหมาะสม

นอกจากนี้ลักษณะของการให้บริการทางสุขภาพในปัจจุบันเริ่มเปลี่ยนไปในเชิงของธุรกิจ ซึ่งธุรกิจเชิงสุขภาพเป็นธุรกิจที่มีตลาดขนาดใหญ่และกำลังเติบโตอย่างต่อเนื่องทั้งในระดับโลกและในประเทศไทย (Global Wellness Institute, 2024) และธุรกิจเชิงสุขภาพในประเทศไทยยังมีแนวโน้มเติบโตอย่างต่อเนื่องจาก 4 เมกะเทรนด์ด้านสุขภาพของไทย ได้แก่ 1) การก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ 2) พฤติกรรมผู้บริโภคที่มีแนวโน้มใส่ใจสุขภาพมากขึ้นหลังวิกฤตโควิด-19 3) แนวโน้มการเป็นโรคไม่ติดต่อเรื้อรังเพิ่มสูงขึ้น 4) การสนับสนุนจากภาครัฐ ซึ่งจะช่วยส่งเสริมให้เกิดการใช้จ่ายด้านสุขภาพต่อเนื่องทั้งในระยะสั้นและระยะยาว (Jaenglom, Tantipidok, & Krongkaew, 2023) ผู้ให้บริการต้องมีความรู้ในการส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันโรค หรือฟื้นฟูสุขภาพที่ผ่านการอบรม

ในหลักสูตรที่ได้รับการรับรอง ได้รับวุฒิบัตร/ใบรับรองเฉพาะด้านของการให้บริการ มีความรู้ในการให้บริการเฉพาะเรื่องที่ทำให้บริการอย่างดี สามารถอธิบายทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในการบริการ อธิบายถึงผลกระทบทั้งผลดีและข้อควรระวังจากการบริการได้ สามารถป้องกันและแก้ไขภาวะแทรกซ้อนที่อาจเกิดขึ้น ในระหว่างให้บริการหรือภายหลังได้เพื่อความปลอดภัยแก่ผู้รับบริการ (Department of Thai Traditional and Alternative Medicine, 2021) การที่พยาบาลจะปฏิบัติได้บรรลุผลและเกิดผลดีต่อผู้ใช้บริการนั้นสอดคล้องกับสมรรถนะตามที่สภาการพยาบาลกำหนด (สภาการพยาบาล, 2553)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรนำผลการวิจัยไปใช้ในการปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอนในหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการทางสุขภาพ โดยเฉพาะในด้านสมรรถนะที่ผู้ประกอบการคาดหวัง เช่น การคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ การทำงานเป็นทีม และการใช้เทคโนโลยีด้านสุขภาพอย่างเหมาะสม
2. ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ เช่น การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ การบูรณาการเรียนรู้อย่างจริงจัง เพื่อพัฒนาสมรรถนะเชิงปฏิบัติการของนักศึกษาพยาบาลให้มีประสิทธิภาพและตอบโจทย์การปฏิบัติงานจริง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

1. ควรศึกษาสมรรถนะของบัณฑิตพยาบาลในเชิงเปรียบเทียบจากกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียที่หลากหลายมากขึ้น เช่น ผู้บริหาร อาจารย์พยาบาล ผู้บัณฑิตพยาบาล และผู้ใช้บริการ เพื่อให้ได้มุมมองที่ครอบคลุมและสะท้อนภาพรวมของความต้องการที่แท้จริงในระบบบริการสุขภาพ
2. ควรวิจัยเชิงทดลองหรือวิจัยและพัฒนาหลักสูตรเพื่อประเมินผลของการนำแนวทางจากงานวิจัยนี้ไปปรับใช้กับการจัดการเรียนการสอน เช่น การจัดกิจกรรมฝึกปฏิบัติเชิงสมรรถนะ หรือการใช้เทคโนโลยีสนับสนุนการเรียนรู้ทางการแพทย์บาล

References

- Angkhanit, M., Somsup, R., & Wongpimon, B. (2020). A model for the development of the quality of the nursing research and development department Roi Et Hospital. *Journal of nursing and health care*, 38(1), 107-116.
- Department of Thai Traditional and Alternative Medicine. (2021). *Wellness center evaluation criteria*. Samchareon Phanich. (in Thai)
- Global Wellness Institute. (2024). *Global wellness economy monitor 2024: The global wellness economy reaches a new peak of \$6.3 trillion and is forecast to hit \$9 trillion by 2028*. Retrieved from <https://globalwellnessinstitute.org/press-room/press-releases/the-global-wellness-economy-reaches-a-new-peak-of-6-3-trillion-and-is-forecast-to-hit-9-trillion-by-2028/>
- International Health Policy Foundation. (2023). *Thai national health accounts 2020–2021 and projection of health expenditure 2022–2024*. Nonthaburi: International Health Policy Foundation. (in Thai)
- Jaenglom, K., Tantipidok, P., & Krongkaew, K. (2023). *Deep dive into Thai wellness trends a hot business opportunity SCB Economic Intelligence Center*. Retrieved from <https://www.scbeic.com/th/>
- Khammathit, A. (2021). The evidence-based approach in health care management, applied to nursing. *The southern college network journal of nursing and public health*, 8(2), 315–328.
- Ministry of Public health. (2024). *Strategy for reforming the workforce public health service in the 10 years period*. Retrieved from <http://spd.moph.go.th/wp.content/upload/2021/11>.
- Ministry of Social Development and Human Security. (n.d.). *Aging scoiety*. Retrieved from http://m_society.go.th//ewtadmin/et/mso_web
- Na Nakorn, P., & Noyudom, A. (2020). A study of attitude towards nursing profession in the 21st century: The perspective of nursing students at Ramathibodi Nursing School. *Journal of the royal thai army nurses*, 21(2), 349–357.
- Netisarayaphakorn, B., Tanopas, B., & Phaocharoen, U. (2021). Attitude towards nursing profession, ethical behaviors in nursing practice and perception on core competencies of newly graduated nurses. *Journal of nursing science Christian University of Thailand*, 8(1), 1–21.
- Niyomsat, Y., Aunchangwang, W., Suwanwaiphatthana, W., Sangbumrung, P., & Niyomkar, S. (2024). Development of online learning material to enhancing English professional communication in pediatric nursing practicum for nursing students. *Journal of health research and development, Nakhon Ratchasima Provincial public health office*, 10(2), 156–176.
- Nursing Council. (2021). Regulations on limitations and conditions for the practice of nursing and midwifery, B.E. 2564 (2021). *Royal gazette*, 138(Special Section 53 D), 28–38.
- Phumkokrak, A. (2020). Foreign countries' rational drug use policies. *Yawipak*, 11(45), 11–16.
- Thongjam, R., Thongpan, S., & Leeka, J. (2021). The development of ethical behavior for professional nurse. *Journal of graduate mcu Khon Kaen Campus*, 8(4), 201–213.

การพัฒนารูปแบบการป้องกันการใช้บุหรี่ไฟฟ้าหน้าใหม่ของนักเรียน : กรณีศึกษา
นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตอำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี
Development of a Model for Preventing New Users of Electronic Cigarettes
Among Students: A Case Study of Upper Secondary School Students
in Thanyaburi District, Pathum Thani Province

ภัทรภร ลิ้มป๋าวณย์¹, อิดารัตน์ วิเศษศักดิ์¹, อุทัยวรรณ พงษ์บริบูรณ์^{1*} และ สุรชัย สิกขhabandit²
Pattaporn Limlawan¹, Tidarat Wisedsak¹, Uthaiwan Pongboriboon^{1*} and Surachai Sikkhabandit²

¹คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย

¹School of Nursing, Eastern Asia University

²หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย

²Master of Education, Eastern Asia University

*Corresponding Author, email: uthaiwan.pongboriboon@gmail.com

Received: August 28, 2025

Revised: September 19, 2025

Accepted: September 23, 2025

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการป้องกันการใช้บุหรี่ไฟฟ้าหน้าใหม่ของนักเรียน: กรณีศึกษา นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตอำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้บุหรี่ไฟฟ้าในกลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี และเพื่อพัฒนารูปแบบการป้องกันที่มีประสิทธิภาพ โดยเป็นการวิจัยกึ่งทดลอง ผ่านรูปแบบการวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตอำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี จำนวน 250 คน เก็บข้อมูลผ่านแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ ผลการวิจัยพบว่านักเรียนส่วนใหญ่เคยมีประสบการณ์การสูบบุหรี่ไฟฟ้า โดยมีพฤติกรรมการสูบต่อวันมากกว่า 5 ครั้ง และใช้นิโคตินในระดับ 4 มิลลิกรัม รูปแบบการป้องกันที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยกิจกรรมที่ส่งเสริมการจัดการตนเองด้านสุขภาพในมิติพฤติกรรมเสี่ยง จิตวิทยา สังคมและสิ่งแวดล้อม รวมถึงการเข้าถึง ผลการทดลองพบว่า หลังเข้าร่วมกิจกรรม นักเรียนมีพฤติกรรมการจัดการตนเองดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จากผลการวิจัยนี้เสนอให้สถานศึกษานำรูปแบบดังกล่าวไปพัฒนาเป็นหลักสูตรเสริมเพื่อป้องกันการใช้บุหรี่ไฟฟ้าอย่างต่อเนื่อง และสามารถนำไปต่อยอดในระดับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการภายใต้แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาบุหรี่ไฟฟ้าในสถานศึกษาได้อย่างเป็นระบบและยั่งยืน

คำสำคัญ: บุหรี่ไฟฟ้า; การใช้บุหรี่ไฟฟ้าหน้าใหม่; พฤติกรรมเสี่ยง

Abstract

The research titled “Development of a model for preventing new users of electronic cigarettes among students: A case study of upper secondary school students in Thanyaburi district, Pathum Thani province” aimed to examine the situation and contributing factors related to e-cigarette use among upper secondary school students in Thanyaburi District, Pathum Thani Province, and to develop an effective prevention model. This quasi-experimental study employed a mixed-methods approach, involving 250 student participants. Data were collected through questionnaires and interviews. Findings revealed that most students had prior experience with e-cigarette use, typically consuming more than 5 times per day with nicotine concentrations of 4 milligrams. The developed preventive model included activities that promoted self-management of health behaviors across four dimensions: risk behavior, psychological factors, social and environmental influences, and accessibility. After participating in the intervention, students demonstrated significantly improved self-management behaviors, with statistical significance at the 0.05 level. Based on these results, it is recommended that schools adopt this model as part of a supplementary curriculum to continuously prevent e-cigarette use among students. Furthermore, the model can be expanded and integrated into national policy under the Ministry of Education’s framework for preventing and addressing e-cigarette issues in educational institutions in a systematic and sustainable manner.

Keywords: Electronic cigarette; New electronic cigarette use; Risk behavior

บทนำ

ปัจจุบันการสูบบุหรี่ไฟฟ้าในประเทศไทยยังคงมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชน จากผลการสำรวจการบริโภคผลิตภัณฑ์ยาสูบในเยาวชนไทย (Global Youth Tobacco Survey : GYTS) ปี 2565 พบว่า การสูบบุหรี่ไฟฟ้าของเด็กและเยาวชนเพิ่มสูงขึ้นจากร้อยละ 3.3 ในปี 2558 เป็นร้อยละ 17.6 ในปี 2565 หรือเพิ่มขึ้นถึง 5.3 เท่า และอายุเฉลี่ยที่เริ่มทดลองสูบบุหรี่ไฟฟ้า คือ 15.6 ปี (Ruanphet, 2021) สอดคล้องกับรายงาน Hooking the next generation ขององค์การอนามัยโลกที่แสดงให้เห็นว่าเด็กอายุ 13-15 ปี ทั่วโลกประมาณ 37 ล้านคนใช้ยาสูบ โดยในหลายประเทศมีอัตราการสูบบุหรี่ไฟฟ้าในกลุ่มวัยรุ่นสูงกว่าผู้ใหญ่ และประเทศที่อยู่ในภูมิภาคยุโรปพบว่า ร้อยละ 20 ของผู้ตอบแบบสำรวจอายุ 15 ปี มีการสูบบุหรี่ไฟฟ้าในช่วง 30 วันที่ผ่านมา (WHO, 2024) ทำให้เด็กได้รับอันตรายจากบุหรี่ไฟฟ้ามากขึ้น บุหรี่ไฟฟ้ามีปริมาณสารนิโคตินที่สูงกว่า

เมื่อเทียบกับบุหรี่ธรรมดา สารนิโคตินเป็นสารเสพติดอันตรายกับสมองโดยเฉพาะเด็กและวัยรุ่นเซลล์สมองจะเติบโตไปจนถึงอายุ 25 ปี ถ้าเสพติดก่อนที่สมองโตเต็มที่ก็จะส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ อารมณ์ การควบคุมตัวเอง และยังพบว่าการใช้บุหรี่ไฟฟ้าในวัยรุ่นมีความสัมพันธ์กับปัญหาสุขภาพจิตที่เพิ่มมากขึ้นด้วย เช่น ภาวะซึมเศร้า การฆ่าตัวตาย (Becker et al., 2021) นอกจากนี้อาจทำให้วัยรุ่นเสี่ยงไปใช้สารเสพติดชนิดอื่น ๆ ได้อีกในอนาคต ซึ่งการติดนิโคตินจากบุหรี่ไฟฟ้านั้นเด็กและวัยรุ่นจะติดเร็วกว่าบุหรืธรรมดา ยิ่งติดเร็วเท่าไรเด็กก็จะยังมีความเสี่ยงไปใช้สารเสพติดอื่นมากยิ่งขึ้น

สถานการณ์การระบาดของบุหรี่ไฟฟ้าของเด็กไทยในปัจจุบันเข้าขั้นวิกฤต รวมไปถึงการส่งเสริมการขายบุหรี่ไฟฟ้า โดยผู้ขายหรือผู้ผลิตบุหรี่ไฟฟ้าได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบให้พกพาง่าย รูปร่างสวยงาม มีกลิ่นหอม บางยี่ห้อสามารถใช้แล้วทิ้ง มีการโฆษณาผ่านทางโซเชียล

มีเดียเพื่อดึงดูดใจ และยังสามารถหาซื้อได้ง่ายผ่านทางช่องทางออนไลน์ต่าง ๆ สามารถซื้อผ่านทางเว็บไซต์ หรือผ่านแอปพลิเคชัน เช่น Line, Youtube, Facebook, Twitter, Instagram, TikTok เป็นต้น รวมไปถึงนักเรียนแอบซื้อยาสูบหรี่ไฟฟ้ากันเองจากเพื่อนในโรงเรียนอีกด้วย นอกจากนี้ยังพบว่าในโรงเรียนมีการสอนเกี่ยวกับเรื่องของพิษภัย บุหรี่ลดลงจาก 76.2% เหลือ 65.8% ทำให้เด็กมีความรู้ความเข้าใจเรื่องของบุหรี่ไฟฟ้าน้อยลง เข้าใจผิดคิดว่าบุหรี่ไฟฟ้าไม่อันตรายและมีอันตรายน้อยกว่าบุหรี่มวนทั่วไป (Thai Health Promotion Foundation, 2023) และ

ตาราง 1

สถานการณ์บุหรี่ไฟฟ้าในเยาวชนไทย จากการสำรวจระหว่างปี พ.ศ. 2558–2566

แหล่งข้อมูล	พ.ศ.	อัตราการสูบบุหรี่ไฟฟ้า (ร้อยละ)													
		อายุของผู้สูบบุหรี่ไฟฟ้า (ปี)													
		9	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24
การสำรวจการบริโภคยาสูบของเยาวชนไทยในสถานศึกษา	2558			33											
	2564					8.1									
การสูบบุหรี่ไฟฟ้าของนักเรียนไทย ม.2 ใน 4 ภูมิภาค	2561				18.11										
การสำรวจการใช้บุหรี่ไฟฟ้าของเยาวชนในสถาบันการอาชีวศึกษา	2562								28.7						
การสำรวจพฤติกรรมการสูบบุหรี่ การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์	2562				3.7										
การสำรวจในนิสิตปี 3 มหาวิทยาลัยนครสวรรค์	2563									18.1					
การสำรวจภาวะสุขภาพนักเรียนในประเทศไทย	2564					13.6									
การสำรวจโครงการสำรวจพฤติกรรมม ทัศนคติ และการได้รับความรู้ ในนิสิตนักศึกษาวิชาชีพสาธารณสุข (7 วิชาชีพ)	2564									2.7					
การสำรวจโครงการสำรวจพฤติกรรมม ทัศนคติ และการได้รับความรู้ ในนิสิตนักศึกษาวิชาชีพสาธารณสุข	2564									3.9					
การสำรวจในเยาวชนสถานศึกษา	2564							4.2		4.6					
การสำรวจความรู้และทัศนคติต่อบุหรี่ไฟฟ้าในประเทศไทย	2564				3.1			3.7		10.6					
การสำรวจพฤติกรรมสุขภาพของสามเณรในแผนกสามัญศึกษา	2565					14.4									
สถานการณ์การใช้บุหรี่ของเยาวชนไทย	2565					5.8									
พฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของเยาวชนระดับพื้นที่เขตสุขภาพ	2566								9.1						
พฤติกรรมสุขภาพของเด็กและเยาวชนที่อยู่ในศูนย์ฝึกอบรม	2566								79.3						

ที่มา: ศูนย์วิจัยและจัดการความรู้เพื่อการควบคุมยาสูบ (Tobacco Control Research and Knowledge Management Center, 2024)

นิโคตินในบุหรี่ไฟฟ้าส่งผลให้เกิดอันตรายต่ออวัยวะต่าง ๆ ของเด็กและเยาวชน เช่น ปอด หัวใจ หลอดเลือดสมอง เสี่ยงต่อโรคมะเร็ง และยังมีผลกระทบทำลายสมอง ส่งผลต่อพัฒนาการของเด็กและเยาวชน ซึ่งอันตรายที่เกิดขึ้นนี้ กระบวนการป้องกันเพื่อมิให้เกิดนักสูบหน้าใหม่จะเป็นกระบวนการที่ช่วยแก้ปัญหาตั้งแต่จุดเริ่มต้น อย่างไรก็ตามจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการใช้บุหรี่ไฟฟ้า พบว่า การพัฒนารูปแบบการป้องกันการใช้บุหรี่ไฟฟ้ายังมีไม่มากนักและไม่ครอบคลุมตามลักษณะ

ยังพบว่าการใช้บุหรี่ไฟฟ้าในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ซึ่งเป็นเยาวชนที่มีอายุระหว่าง 15-18 ปี ซึ่งการรวบรวมข้อมูลจากการสำรวจและงานวิจัยที่ดำเนินการระหว่างปี พ.ศ. 2558-2566 พบว่าเยาวชนช่วงอายุระหว่าง 15-18 ปี มีการสูบบุหรี่ไฟฟ้ามากขึ้น และมีแนวโน้มที่ระดับอายุของเยาวชนที่สูบลดน้อยลง โดยมีการพบว่าเด็กระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เริ่มสูบบุหรี่ไฟฟ้าแล้ว (Tobacco Control Research and Knowledge Management Center, 2024) ดังตาราง 1

ของสภาพแวดล้อมในแต่ละพื้นที่ ทั้งนี้รูปแบบการพัฒนาการป้องกันการใช้บุหรี่ไฟฟ้าที่มีการพัฒนาขึ้นในช่วงที่ผ่านมาส่วนใหญ่ พบว่า ลักษณะของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีประเด็นที่มีความสัมพันธ์ต่อการป้องกัน คือ สภาพแวดล้อมรอบตัวของกลุ่มตัวอย่าง เช่น เพื่อน ครอบครัว และชุมชน จะมีความแตกต่างกันออกไปตามพื้นที่ที่ทำการศึกษา โดยเฉพาะในพื้นที่ที่ทำการศึกษา คือ อำเภอรัญบุรี จังหวัดปทุมธานี การออกแบบโปรแกรมจะต้องคำนึงถึงประเด็นเหล่านี้ด้วย (Jungsom-

jatepaisal and Tuaymeerit, 2021; Suwatpinyo, Kengganpanich & Kengganpanich, 2021; Ruanphet, 2021; Maneekun, 2023)

ดังนั้น การป้องกันการใช้บุหรี่ไฟฟ้าในเด็กมัธยมศึกษาตอนปลายจึงมีความสำคัญ เพื่อไม่ให้เด็กและเยาวชนตกเป็นเหยื่อบุหรี่ไฟฟ้าและกลายเป็่นนักสูบบุหรี่ใหม่ที่จะได้รับอันตรายต่อสุขภาพทั้งในระยะสั้นและระยะยาว จากความสำคัญดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนารูปแบบการป้องกันการใช้บุหรี่ไฟฟ้าหน้าใหม่ของนักเรียน : กรณีศึกษานักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตอำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี เพื่อหารูปแบบที่เหมาะสมในการป้องกันการใช้บุหรี่ไฟฟ้าหน้าใหม่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และข้อมูลที่ได้จากงานวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อศูนย์วิจัยและจัดการความรู้ในการควบคุมการใช้บุหรี่ไฟฟ้า เพื่อนำไปกำหนดนโยบายและมาตรการการควบคุมการใช้บุหรี่ไฟฟ้าต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์และปัจจัยด้านต่าง ๆ ของการใช้บุหรี่ไฟฟ้าหน้าใหม่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตอำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการป้องกันการใช้บุหรี่ไฟฟ้าหน้าใหม่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตอำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี
3. เพื่อเปรียบเทียบก่อน-หลังการใช้รูปแบบการป้องกันการใช้บุหรี่ไฟฟ้าหน้าใหม่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตอำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (quasi-experimental research) เพื่อพัฒนารูปแบบการป้องกันการใช้บุหรี่ไฟฟ้าหน้าใหม่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตอำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี โดยผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสาน (mixed methods research) ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสำรวจสถานการณ์ปัจจัยต่าง ๆ ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตอำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี ในประเด็นการใช้บุหรี่ไฟฟ้าและประเด็นที่เกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้บุหรี่ไฟฟ้าหน้าใหม่

ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตอำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี ใน 4 ประเด็น ก่อนเริ่มการทดลอง ได้แก่ 1) ปัจจัยเสี่ยงด้านพฤติกรรม 2) ปัจจัยด้านจิตวิทยา 3) ปัจจัยด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม และ 4) ปัจจัยการเข้าถึง โดยใช้แบบสอบถาม

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบการป้องกันการใช้บุหรี่ไฟฟ้าหน้าใหม่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตอำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี

2.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลในกลุ่มของนักเรียนที่ไม่มีประสบการณ์การใช้บุหรี่ไฟฟ้าด้วยการสนทนากลุ่มและสัมภาษณ์เชิงลึกในกลุ่มที่มีประสบการณ์การใช้บุหรี่ไฟฟ้า โดยมีประเด็นในการสนทนากลุ่มและสัมภาษณ์เชิงลึก 4 ประเด็น คือ 1) ปัจจัยเสี่ยงด้านพฤติกรรม 2) ปัจจัยด้านจิตวิทยา 3) ปัจจัยด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม และ 4) ปัจจัยการเข้าถึง

2.2 นำข้อมูลที่ได้มารวมกับข้อมูลจากขั้นตอนที่ 1 มาทำการวิเคราะห์และพัฒนาเป็นรูปแบบการป้องกันการใช้บุหรี่ไฟฟ้าหน้าใหม่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตอำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี โดยพัฒนาเป็นรูปแบบกิจกรรมในการป้องกันการใช้บุหรี่ไฟฟ้าหน้าใหม่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายประกอบด้วยกิจกรรมการให้ความรู้ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การสร้างความเข้มแข็งและความเข้าใจด้านจิตวิทยา การสร้างแนวทางในการอยู่ร่วมในสังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสม และการหลีกเลี่ยงการเข้าถึงบุหรี่ไฟฟ้า

2.3 ดำเนินงานตามรูปแบบการป้องกันการใช้บุหรี่ไฟฟ้าหน้าใหม่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ตามกรอบระยะเวลา 20 สัปดาห์ และเก็บรวบรวมข้อมูลหลังการทดลองตามประเด็นการใช้บุหรี่ไฟฟ้าและประเด็นที่เกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้บุหรี่ไฟฟ้าหน้าใหม่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตอำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี ใน 4 ประเด็น ได้แก่ 1) ปัจจัยเสี่ยงด้านพฤติกรรม 2) ปัจจัยด้านจิตวิทยา 3) ปัจจัยด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม และ 4) ปัจจัยการเข้าถึง โดยใช้แบบสอบถาม

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาเปรียบเทียบก่อน-หลังของการใช้รูปแบบการป้องกันการใช้บุหรี่ไฟฟ้าหน้าใหม่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตอำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี โดยการดำเนินงานกึ่งทดลอง (quasi-experimental research) ผ่านรูปแบบการวิจัย

แบบผสมผสาน (mixed methods research) ทั้งข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ และข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นที่ทำการศึกษาในเชิงปริมาณ โดยนำข้อมูลที่ได้รับจากการขั้นตอนที่ 1 และ 2 ด้วยวิธีการต่าง ๆ มาวิเคราะห์ผลที่ได้จากการวัดผลกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังการทดลอง นำผลที่ได้รับมาปรับปรุงรูปแบบการป้องกันการใช้บุหรี่ไฟฟ้าหน้าใหม่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ก่อนทำการสรุปผลและจัดทำรายงาน

การทบทวนวรรณกรรมและแนวคิด

การพัฒนารูปแบบการป้องกันการสูบบุหรี่ไฟฟ้า มีทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. โมเดลเชิงนิเวศวิทยา (ecological model) เป็นแนวคิดทฤษฎีทางสังคมศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคลและสิ่งแวดล้อม เป็นความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคลที่อาศัยอยู่ในระบบ และความสัมพันธ์ในลักษณะการพึ่งพิงระหว่างสมาชิกหรือองค์ประกอบของระบบ หากส่วนหนึ่งส่วนใดของระบบเกิดการเปลี่ยนแปลงก็จะกระทบต่อส่วนอื่น ๆ ของระบบเช่นกัน แมคเคลรอยและคณะ (1988) ได้นำแนวคิดมาประยุกต์ใช้ในการสร้างเสริมสุขภาพ ซึ่งแบ่งระดับของสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมสุขภาพเป็น 5 ระดับ คือ ระดับบุคคล (intrapersonal) ระดับระหว่างบุคคล (interpersonal) ระดับองค์กร (organizational) ระดับชุมชน (community) และระดับนโยบายสาธารณะ (public policy) โมเดลเชิงนิเวศวิทยาเป็นแนวคิดสำหรับการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรค มีฐานคิด ประกอบด้วย 1) พฤติกรรมถูกกำหนดโดยพหุปัจจัยในหลายระดับ (multiple levels of influence) 2) มีการปฏิสัมพันธ์กันในแต่ละระดับหรืออิทธิพลจากพหุปัจจัยเหล่านั้นยังมีผลต่อกันและกัน (interaction across different levels) 3) โมเดลจะต้องเฉพาะเจาะจงต่อพฤติกรรมสุขภาพแต่ละชนิด (behavior-specific) และ 4) การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพต้องใช้การจัดกระทำหลายระดับ (multi-level interventions) (Sallis et. al., 2008)

2. แบบจำลองการวางแผนส่งเสริมสุขภาพ (Precede-Proceed Model) เป็นกระบวนการวินิจฉัยเพื่อการวางแผนและประเมินผล ได้รับการพัฒนาขึ้นโดย Green and Kreuter (2005) โดยมีแนวคิดว่าพฤติกรรม

ของบุคคลมีสาเหตุมาจากหลายปัจจัย จึงต้องมีการวินิจฉัยถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อพฤติกรรมนั้น ๆ เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการวางแผน กำหนดกลวิธีในการดำเนินงานเพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และมีการนำมาใช้อย่างแพร่หลายในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพตามที่ต้องการ (Ua-Kit, and Pensri, 2019) ประกอบด้วย 1) ปัจจัยนำ (predisposing factors) เป็นปัจจัยพื้นฐานของการเกิดแรงจูงใจในพฤติกรรมของบุคคล เป็นความพอใจ มาจากประสบการณ์การเรียนรู้ โดยปัจจัยนำเข้าที่สำคัญ คือ การปฏิบัติพฤติกรรม และการรับรู้ความสามารถในการปฏิบัติ ตลอดจนปัจจัยส่วนบุคคล เช่น อายุ เพศ สถานภาพของบุคคล เป็นต้น 2) ปัจจัยเสริม (reinforcing factors) เป็นปัจจัยที่แสดงให้เห็นว่าพฤติกรรมสุขภาพนั้นได้รับการสนับสนุนหรือกระตุ้น เป็นผลสะท้อนที่บุคคลได้รับจากการแสดงพฤติกรรมสุขภาพ เป็นปัจจัยภายนอกที่มาจากบุคคล หรือกลุ่มคนที่มีอิทธิพลในเรื่องนั้นทั้งในการยอมรับและไม่ยอมรับ เป็นปัจจัยเสริมที่ส่งผลให้เกิดความยั่งยืนในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพนั้น ๆ เช่น พ่อ แม่ บุคคลในครอบครัว เพื่อน ครู เป็นต้น และ 3) ปัจจัยเอื้อ (enabling factors) เป็นปัจจัยที่อาศัยอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อม อาจเป็นได้ทั้งการสนับสนุนหรือการยับยั้งการเกิดของพฤติกรรม สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในด้านความพร้อมเพื่อกิจกรรม การเข้าถึงแหล่งบริการได้สะดวก ทรัพยากรต่าง ๆ เช่น สถานบริการสุขภาพ บุคลากร โรงเรียน เป็นต้น และยังหมายรวมถึงทักษะในการปฏิบัติพฤติกรรมสุขภาพของบุคคลที่เป็นทักษะใหม่ ซึ่งอาจเป็นกระบวนการจัดการทางพฤติกรรมสุขภาพต่าง ๆ

3. แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรม พฤติกรรมหมายถึง การกระทำหรืออาการที่แสดงออกของจิตใจทั้งภายในและภายนอก เป็นการกระทำเพื่อตอบสนองความต้องการของบุคคลซึ่งบุคคลอื่นสังเกตและใช้เครื่องมือทดสอบได้ (Bloom, 1975) แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ 1) พฤติกรรมด้านความรู้ (cognitive domain) เป็นกระบวนการทางด้านสมอง เป็นความสามารถที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้การจำข้อเท็จจริงต่าง ๆ รวมทั้งการพัฒนาทักษะทางสติปัญญา การใช้ความคิดและวิจารณ์ญาณเพื่อประกอบการตัดสินใจตามลำดับขั้นจากง่ายไปยาก 2) พฤติกรรมด้านเจตคติ (affective domain) เป็นกระบวนการทาง

ด้านจิตใจ อารมณ์ ความรู้สึก ความสนใจ การให้คุณค่า ค่านิยม รวมไปถึงความเชื่อ และความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ และ 3) พฤติกรรมการปฏิบัติ (psychomotor domain) เป็นการใช้ความสามารถที่แสดงออกทางร่างกาย และสังเกตได้ เป็นพฤติกรรมที่บุคคลปฏิบัติออกมาโดยมีด้านความรู้ และด้านเจตคติ เป็นตัวช่วยให้เกิดพฤติกรรมด้านการปฏิบัติที่ถูกต้อง

4. แนวคิดเกี่ยวกับความว่าเหว่ ความว่าเหว่ เกิดจากการมีสัมพันธภาพที่ผิวเผินกับผู้อื่น เป็นการตอบสนองต่อการไม่มีสัมพันธภาพในแบบที่ตนคิดไว้ในใจ เป็นความทุกข์อันเกิดจากการขาดหรือแยกจากบุคคลหรือสิ่งที่รู้สึกผูกพันด้วย อาจแสดงออกในลักษณะของความวิตกกังวล หงุดหงิด กระวนกระวายได้ ความว่าเหว่แบ่งออกเป็น 2 ชนิด Weiss (1973) ดังนี้ 1) ความว่าเหว่ทางอารมณ์ (emotional loneliness) เป็นพฤติกรรมที่แสดง ความวิตกกังวล ความกระวนกระวาย และความรู้สึกว่าเปล่า ซึ่งเป็นผลที่เกิดจากการขาดสัมพันธ์อันใกล้ชิดกับบุคคลอื่น 2) ความว่าเหว่ทางสังคม (social loneliness) เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความรู้สึกเบื่อหน่ายและรู้สึกมีช่องว่างในการแบ่งแยก เป็นผลที่เกิดจากการขาดความสัมพันธ์ที่มีความหมาย หรือขาดความรู้สึกที่เป็นส่วนหนึ่งของชุมชนหรือสังคม ลักษณะทางอารมณ์ ความคิด และพฤติกรรมของบุคคลที่ว่าเหว่ เป็นดังนี้ 1) ด้านจิตใจ จะรู้สึกหมดหวัง รู้สึกไม่มีคุณค่า เบื่อหน่าย ขาดกำลังใจ รู้สึกซึมเศร้า เกิดความกลัว หดหู่ใจ เหมือนถูกแยกออกจากสังคม 2) ด้านพฤติกรรม แสดงออกโดยการเก็บตัวออกจากสังคม มีพฤติกรรมใช้ยาเสพติด ใช้เวลาส่วนใหญ่ในการทำกิจกรรมคนเดียว มีความอคติ แยกตนเองออกจากสังคม 3) ด้านความคิด มักตำหนิตนเอง การเรียนรู้ ความจำ บิดเบือน เกิดความลังเล ตัดสินใจไม่ได้ ขาดความเชื่อมั่น 4) ด้านร่างกาย มักจะมีอาการ อ่อนเพลีย เบื่ออาหาร คลื่นไส้ มึนงง ปวดหัว มีการนอนมากกว่าปกติ หรือนอนไม่หลับ

5. แนวคิดเกี่ยวกับการเห็นคุณค่าในตนเอง (self-esteem) การเห็นคุณค่าในตนเอง หมายถึง ทักษะของบุคคลที่มีต่อตนเอง มีความเคารพ ยอมรับในตนเองว่ามีความสำคัญ มีความเชื่อมั่นในคุณค่าแห่งตน การเห็นคุณค่าของตนเองจะพัฒนามาตั้งแต่วัยเด็ก เมื่อได้รับการชื่นชมและการยอมรับนับถือจากผู้อื่น (Coopersmith, 1981) เป็น การที่บุคคลรับรู้และแสดงออกในแง่ของการยอมรับตนเอง

หรือไม่ยอมรับตนเอง แสดงให้เห็นถึงความเชื่อของบุคคลที่มีต่อตนเอง รวมไปถึงการรับรู้จากการประเมินของบุคคลอื่นที่มีต่อตนเอง ซึ่งสามารถรับรู้ได้จากคำพูดและท่าทีที่บุคคลนั้นแสดง ดังนี้ 1) ความสำคัญ (significance) เป็นการรับรู้เกี่ยวกับการได้รับการยอมรับ รู้สึกว่าตนเองเป็นที่รักของบุคคลอื่น มีประโยชน์ต่อครอบครัวและสังคม 2) ความสามารถ (competence) เป็นความมีคุณค่าจากการกระทำสำเร็จตามเป้าหมาย เฝื่อนกับอุปสรรคต่าง ๆ ด้วยความมั่นใจ สามารถปรับตัวได้ดี ใช้กลไกในการป้องกันตัวเองอย่างเหมาะสม 3) คุณความดี (virtue) เป็นการปฏิบัติตนสอดคล้องกับศีลธรรม จริยธรรม ค่านิยมของสังคม ขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรม รับรู้คุณค่าของตนเองตามความเป็นจริง มีความพอใจในชีวิตที่มีอยู่ และ 4) พลังอำนาจ (power) เป็นอิทธิพลที่บุคคลมีต่อตนเอง ต่อบุคคลอื่น และเหตุการณ์ต่าง ๆ รอบตัว มีความเชื่อมั่นในการกระทำของตน สามารถกระทำการต่าง ๆ ให้บรรลุตามเป้าหมายที่ต้องการได้

6. แนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติ (attitude) ทัศนคติเป็นสภาพทางจิตของบุคคลที่เกิดจากการเรียนรู้ที่จะตอบสนองต่อ บุคคล สิ่งของ หรือเหตุการณ์เฉพาะอย่างใดอย่างหนึ่ง สามารถบอกถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับบุคคล บุคคลกับสิ่งของ และบุคคลกับสถานการณ์ โดยแสดงออกทางความรู้สึกดีหรือไม่ดี ชอบหรือไม่ชอบ และส่งผลต่อการแสดงออกทางพฤติกรรม การที่บุคคลมีทัศนคติต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดแตกต่างกันเนื่องจากบุคคลมีความเข้าใจ มีความรู้สึก หรือมีแนวคิดแตกต่างกัน ทัศนคติมี 3 องค์ประกอบ คือ 1) องค์ประกอบด้านปัญญา (cognitive component) คือ ความรู้ ความคิด และความเห็นที่บุคคลมีต่อที่หมายของทัศนคติ (attitude object) 2) องค์ประกอบด้านอารมณ์ ความรู้สึก (affective component) หมายถึง ความรู้สึกชอบ-ไม่ชอบ หรือท่าทางที่ดี-ไม่ดีที่ บุคคลจะปฏิบัติต่อที่หมายของทัศนคติ และ 3) องค์ประกอบด้านพฤติกรรม (behavior component) หมายถึง แนวโน้มหรือความพร้อมที่บุคคลจะปฏิบัติต่อที่หมายของทัศนคติ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กิตติพงษ์ เรือนเพชร (2021) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของนักเรียนชาย อาชีวศึกษา จังหวัดบุรีรัมย์ โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียน

ชายที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 338 คน ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีประสบการณ์สูบบุหรี่ไฟฟ้า ร้อยละ 59.8 อายุเฉลี่ยที่เริ่มสูบบุหรี่ไฟฟ้า คือ 15.6 ปี ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของนักเรียนชายอาชีวศึกษา ได้แก่ การถูกเพื่อนชักชวนให้สูบ การสูบบุหรี่มวนของเพื่อน การสูบบุหรี่ไฟฟ้าของเพื่อน และการเข้าถึงบุหรี่ไฟฟ้า ตามลำดับ

พรทิพา สุวัฒน์บุญ, มณฑา เก่งการพานิช และ ธราดล เก่งการพานิช (2021) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายอายุระหว่าง 17-19 ปี จำนวน 359 คน จากผลการวิจัยพบว่า นักเรียนร้อยละ 49.4 มีความรู้เกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้าอยู่ในระดับต่ำ การรับรู้ความรุนแรงของการสูบบุหรี่ไฟฟ้าอยู่ในระดับสูง ร้อยละ 58.7 การรับรู้ประโยชน์ของการสูบบุหรี่ไฟฟ้าอยู่ในระดับน้อย ร้อยละ 45 และเจตคติเชิงลบต่อบุหรี่ไฟฟ้า ร้อยละ 66.6 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ พบว่า เพศ การสูบบุหรี่ของนักเรียน ผลการเรียนรู้ การรับรู้ความรุนแรงของการสูบบุหรี่ไฟฟ้า การรับรู้ประโยชน์ของการสูบบุหรี่ไฟฟ้า เจตคติของนักเรียนที่มีต่อบุหรี่ไฟฟ้า การพบรายการสนับสนุนการขายบุหรี่ไฟฟ้า การสูบบุหรี่ไฟฟ้าของเพื่อนสนิท การพูดคุยทิศทางเนื้อหาที่พูดคุย การชักชวนของเพื่อน และการเรียนการสอนเรื่องบุหรี่ไฟฟ้าในโรงเรียน มีความสัมพันธ์กับการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตกรุงเทพมหานคร

จุฑามาศ มณีกุล (2023) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการสูบบุหรี่ไฟฟ้าในระยะแรกของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดฉะเชิงเทรา กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 321 คน ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายมีอัตราการใช้บุหรี่ไฟฟ้าในระยะแรก ร้อยละ 16.2 อายุเฉลี่ยที่เริ่มสูบบุหรี่ไฟฟ้า คือ 16.4 ปี โดยปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการสูบบุหรี่ไฟฟ้าในระยะแรก ได้แก่ทัศนคติต่อการสูบบุหรี่ไฟฟ้า ประวัติการสูบบุหรี่ การสูบบุหรี่มวนของเพื่อน การสูบบุหรี่ไฟฟ้าของเพื่อน เพื่อนชวนให้สูบบุหรี่ไฟฟ้า และการเข้าถึงบุหรี่ไฟฟ้า ตามลำดับ

ภัทรพล จิงสมเจตไพศาล และ สันติ ทวยมีฤทธิ์ (2521) ได้ทำการศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบการส่งเสริมป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งทำการศึกษาทั้ง 3 โรงเรียน โดยพบว่า รูปแบบฯ ที่พัฒนาขึ้นสามารถใช้งานได้จริง กิจกรรมในรูปแบบฯ ถูกพัฒนาให้มีความเหมาะสมตามบริบทของแต่ละโรงเรียน สามารถนำไปใช้ในบริบทที่ใกล้เคียงกับจังหวัดนครราชสีมาได้ และต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

จากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น สามารถนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนารูปแบบการป้องกันการสูบบุหรี่ไฟฟ้าหน้าใหม่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตอำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี ตามประเด็นปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้ ดังนี้

1. ข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ ศาสนา ระดับการศึกษา ผลการเรียนรู้ รายได้เฉลี่ย จำนวนรายได้ การสูบบุหรี่ ประเภทบุหรี่ ระยะเวลาที่สูบบุหรี่ ปริมาณที่สูบ และความเข้มข้นที่สูบ ตามแนวทางของโมเดลเชิงนิเวศวิทยา และแบบจำลองการวางแผนส่งเสริมสุขภาพ

2. ปัจจัยด้านพฤติกรรมเสี่ยง ประกอบด้วย การดื่มแอลกอฮอล์ การใช้สารเสพติด การใช้กัญชา และการสูบบุหรี่ ตามแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมและแนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติ

3. ปัจจัยด้านจิตวิทยา ประกอบด้วย ความว่าหวั่นการไม่ได้รับความไว้วางใจจากคนรอบข้าง ความสัมพันธ์ในครอบครัว ความเครียด การแสวงหาความตื่นเต้นเร้าใจ การเห็นคุณค่าในตัวเอง การรับรู้อันตรายของบุหรี่ไฟฟ้า ทัศนคติต่อบุหรี่ไฟฟ้า ตามแนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติ แนวคิดเกี่ยวกับความว่าหวั่น และแนวคิดเกี่ยวกับการเห็นคุณค่าในตนเอง

4. ปัจจัยด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย การใช้บุหรี่ไฟฟ้าของเพื่อน และการใช้บุหรี่ไฟฟ้าของสมาชิกในครอบครัว ตามโมเดลเชิงนิเวศวิทยา แบบจำลองการวางแผนส่งเสริมสุขภาพ และแนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติ

5. ปัจจัยการเข้าถึง ประกอบด้วย ราคาของบุหรี่ไฟฟ้า ช่องทางการซื้อบุหรี่ไฟฟ้า และการพบเห็นโฆษณาบุหรี่ไฟฟ้าจากสื่อต่าง ๆ ตามแนวทางแบบจำลองการวางแผนส่งเสริมสุขภาพ

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการทบทวนแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จึงสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จากโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ซึ่งตั้งอยู่ในอำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เลือกแบบเจาะจง (purposive) จากโรงเรียนที่มีการจัดการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ซึ่งตั้งอยู่ในอำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี จำนวน 5 แห่ง โดยคัดเลือกนักเรียนที่มีคุณสมบัติตรงตามเกณฑ์ที่กำหนด คือ เข้าร่วมการวิจัยด้วยความสมัครใจและลงนามในเอกสารยินยอม ไม่จำกัดเพศ มีสัญชาติไทยมีความสามารถทางสติปัญญาในการเรียนรู้ปกติ และได้รับความยินยอมจากผู้ปกครอง รวมทั้งสิ้น 250 คน แบ่งออกเป็นโรงเรียนละ 50 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. รูปแบบการป้องกันการใช้บุหรี่ปัฟฟาน้ำใหม่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตอำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี

2. แบบสอบถามการจัดการตนเองต่อพฤติกรรมสุขภาพในการป้องกันการใช้บุหรี่ปัฟฟาน้ำใหม่ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นแบบสอบถามที่ให้นักเรียนตอบเอง ประกอบด้วย 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป เป็นข้อคำถามที่สอบถามข้อมูลส่วนบุคคล

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามการจัดการตนเองต่อพฤติกรรมสุขภาพในการป้องกันการใช้บุหรี่ปัฟฟาน้ำใหม่ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ตามประเด็นปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) ได้แก่

- 1) ปัจจัยด้านพฤติกรรมเสี่ยง จำนวน 10 ข้อ
- 2) ปัจจัยด้านจิตวิทยา จำนวน 10 ข้อ
- 3) ปัจจัยด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม จำนวน 10 ข้อ
- 4) ปัจจัยด้านการเข้าถึง จำนวน 10 ข้อ

3. แบบสัมภาษณ์ประเภทกึ่งโครงสร้าง แนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม เพื่อใช้สัมภาษณ์ตัวแทน

กลุ่มตัวอย่าง โดยเป็นข้อคำถามเกี่ยวกับการจัดการตนเองต่อพฤติกรรมสุขภาพในการป้องกันการใช้บุหรี่ปัฟฟาน้ำใหม่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ตามประเด็นปัจจัยที่เกี่ยวข้อง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้กระบวนการเก็บข้อมูลแบบผสมผสาน (mixed methods research) ทั้งวิธีการเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ดังนี้

1. ผู้วิจัยขออนุญาตในการเก็บรวบรวมข้อมูลกลุ่มตัวอย่างจากหน่วยงานต้นสังกัดที่เกี่ยวข้อง

2. ผู้วิจัยนัดหมาย วัน และเวลา ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกลุ่มตัวอย่างกับผู้เกี่ยวข้อง เพื่อดำเนินการเก็บข้อมูลแบบสอบถาม

3. ข้อมูลจากแบบสอบถาม ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บจากกลุ่มตัวอย่างในช่วงก่อนและหลังการทดลอง คือ สัปดาห์ที่ 1-3 และสัปดาห์ที่ 19-20

4. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ตัวแทนกลุ่มตัวอย่างที่สามารถให้ความร่วมมือ โดยนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ในการสนทนากลุ่มเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกในสัปดาห์ที่ 1-3

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ดำเนินการโดยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบพิจารณาความเหมาะสมตรงตามวัตถุประสงค์ ตรงตามเนื้อหา ความถูกต้องและความเหมาะสมของภาษาของเครื่องมือที่ได้พัฒนาขึ้น และนำข้อเสนอแนะที่ได้มาปรับปรุงให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น หลังจากการพัฒนาแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้นำมาตรวจสอบคุณภาพผ่านการหาความตรงเชิงโครงสร้าง (construct validity) ความตรงของเนื้อหา (content validity) ผลการวิเคราะห์ construct validity ด้วย CFA พบว่า แบบสอบถามมีความตรงเชิงโครงสร้างทั้งในด้าน convergent และ discriminant validity ตามเกณฑ์มาตรฐานของ Hair et. al., (2010) และ Fornell & Larcker (1981) และผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ให้ความคิดเห็นเพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (index of item objective consistency: IOC) เลือกข้อคำถามที่มี

ค่า IOC ตั้งแต่ 0.5-1.0 ขึ้นไป เป็นข้อคำถามที่มีความเที่ยงตรงเหมาะสมที่จะนำมาใช้เป็นคำถาม และการหาค่าความเชื่อมั่น (reliability) โดยทดลองใช้ (try out) กับนักเรียนจากโรงเรียนอื่น ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง ที่ทำการศึกษา จำนวน 30 คน และใช้การวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) โดยแบบสอบถามที่พัฒนามีความเชื่อมั่นและมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค มากกว่า 0.7 ขึ้นไป โดยได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค 0.87

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้เสนอโครงการวิจัยและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยต่อคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย เนื่องจากกลุ่มตัวอย่าง ที่เข้าร่วมการวิจัยเป็นนักเรียนที่อายุต่ำกว่า 20 ปี ซึ่งเป็นผู้ที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ผู้วิจัยจึงได้ทำหนังสือขออนุญาตจากผู้ปกครองของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง โดยให้ผู้ปกครองลงนามอนุญาตในแบบยินยอมให้เข้าร่วมการวิจัย มีการชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยกับกลุ่มตัวอย่าง ถึงการเข้าร่วมการวิจัยที่เป็นไปโดยสมัครใจ ไม่มีผลเสียหรือเงื่อนไขใด ๆ ต่อกลุ่มตัวอย่าง และไม่มีการระบุ ชื่อ-นามสกุลของกลุ่มตัวอย่าง ข้อมูลที่ได้รับจากการวิจัยเป็นความลับ มีเพียงผู้วิจัยเท่านั้นที่ได้อ่านและรับทราบข้อมูล ผลการศึกษานำเสนอใน ภาพรวมมิได้วิเคราะห์แยกตามโรงเรียน ข้อมูลจะถูกทำลายหลังจากวิจัยเผยแพร่และตีพิมพ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

แบ่งออกตามลักษณะของข้อมูล ดังนี้

1. ข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากการตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ (frequency) ร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และสถิติ Independent

t-test เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยด้านพฤติกรรมเสี่ยงด้านจิตวิทยา ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม และด้านการเข้าถึง ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง

2. ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสนทนากลุ่ม ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

ผลการวิจัย

1. สถานการณ์และปัจจัยด้านต่าง ๆ ของการใช้บุหรี่ไฟฟ้าหน้าใหม่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตอำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี

จากการเก็บรวบรวมข้อมูล พบว่า ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่พบว่า เป็นเพศชาย ร้อยละ 55.60 มีอายุเฉลี่ย 17 ปี ร้อยละ 51.20 นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 95.60 ศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ร้อยละ 54.00 มีผลการเรียนเฉลี่ย 3.01-3.50 ร้อยละ 51.60 มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนที่ได้รับพอเพียง ร้อยละ 78.30 โดยได้รับ 4,001-5,000 บาท ร้อยละ 58.00 เคยมีประสบการณ์การสูบบุหรี่ ร้อยละ 25.6 ส่วนใหญ่เป็นการสูบบุหรี่ไฟฟ้า ร้อยละ 76.40 ผู้ที่สูบเป็นประจำจะมีการสูบบุหรี่มานานแล้ว 2 ปี ร้อยละ 23.20 ผู้ที่สูบบุหรี่ไฟฟ้าจะสูบมาแล้ว 1 ปี ร้อยละ 49.20 โดยปริมาณบุหรี่ที่สูบต่อวัน คือ มากกว่า 5 มวนต่อวัน ร้อยละ 15.20 ส่วนผู้ที่สูบบุหรี่ไฟฟ้า มีปริมาณการสูบต่อวัน มากกว่า 5 ครั้งต่อวัน ร้อยละ 46.00 ความเข้มข้นของนิโคตินในบุหรี่ไฟฟ้าที่ใช้ อยู่ที่ 4 มิลลิกรัม ร้อยละ 21.60

คะแนนเฉลี่ยรวมพฤติกรรมการจัดการตนเองต่อพฤติกรรมสุขภาพในการป้องกันการใช้นิโคตินไฟฟ้าหน้าใหม่ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเด็นปัจจัยด้านพฤติกรรมเสี่ยง ด้านจิตวิทยา ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม และด้านการเข้าถึง สามารถนำเสนอได้ดังตาราง 1

ตาราง 1

คะแนนเฉลี่ยรวมพฤติกรรมการจัดการตนเองต่อพฤติกรรมสุขภาพในการป้องกันการใช้บุหรี่ไฟฟ้าหน้าใหม่ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเด็นปัจจัยด้านพฤติกรรมเสี่ยง ด้านจิตวิทยา ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม และด้านการเข้าถึง (n=250)

คะแนนเฉลี่ยรวมพฤติกรรมการจัดการตนเองต่อพฤติกรรมสุขภาพในการป้องกันการใช้บุหรี่ไฟฟ้าหน้าใหม่ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย	$\bar{X}$	SD
ปัจจัยด้านพฤติกรรมเสี่ยง		
ก่อนการทดลอง	2.50	0.693
หลังการทดลอง	3.44	0.654
ปัจจัยด้านจิตวิทยา		
ก่อนการทดลอง	2.51	0.943
หลังการทดลอง	3.51	0.944
ปัจจัยด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม		
ก่อนการทดลอง	2.28	0.730
หลังการทดลอง	3.28	0.730
ปัจจัยด้านการเข้าถึง		
ก่อนการทดลอง	3.01	0.332
หลังการทดลอง	4.01	0.333

2. การพัฒนารูปแบบการป้องกันการใช้บุหรี่ไฟฟ้าหน้าใหม่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตอำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี

รูปแบบการป้องกันการใช้บุหรี่ไฟฟ้าหน้าใหม่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตอำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี ที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยกิจกรรมหลักคือ

กิจกรรมสัปดาห์ที่ 1-3 : เตรียมความพร้อมของกลุ่มตัวอย่าง มีการชี้แจงวัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการระยะเวลาในการดำเนินการ การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามการจัดการตนเองต่อพฤติกรรมสุขภาพในการป้องกันการใช้บุหรี่ไฟฟ้าหน้าใหม่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในประเด็นปัจจัยด้านพฤติกรรมเสี่ยง ด้านจิตวิทยา ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม และด้านการเข้าถึง ครั้งที่ 1

กิจกรรมสัปดาห์ที่ 4-18 : ป้อนข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการใช้บุหรี่ไฟฟ้าหน้าใหม่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นการจัดกิจกรรมให้กลุ่มตัวอย่างได้รับความรู้เกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้าและความรู้ตามประเด็นปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการใช้บุหรี่ไฟฟ้า

หน้าใหม่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

กิจกรรมสัปดาห์ที่ 19-20 : ติดตามและประเมินผลที่ได้จากการใช้รูปแบบการป้องกันการใช้บุหรี่ไฟฟ้าหน้าใหม่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามการจัดการตนเองต่อพฤติกรรมสุขภาพในการป้องกันการใช้บุหรี่ไฟฟ้าหน้าใหม่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในประเด็นปัจจัยด้านพฤติกรรมเสี่ยง ด้านจิตวิทยา ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม และด้านการเข้าถึง ครั้งที่ 2

กิจกรรมสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างด้วยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างการจัดการตนเองต่อพฤติกรรมสุขภาพในการป้องกันการใช้บุหรี่ไฟฟ้าหน้าใหม่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ตามประเด็นปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและซักถามปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติการจัดการตนเองของกลุ่มตัวอย่างภายหลังการเข้าร่วมการวิจัยครบ 20 สัปดาห์

3. การเปรียบเทียบก่อน-หลังการใช้รูปแบบการป้องกันการใช้บุหรี่ไฟฟ้าหน้าใหม่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตอำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี

การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยรวมพฤติกรรม
การจัดการตนเองต่อพฤติกรรมสุขภาพในการป้องกัน
การใช้บุหรี่ไฟฟ้าหน้าใหม่ของนักเรียนมัธยมศึกษา
ตอนปลาย ก่อนและหลังการทดลอง ประเด็นปัจจัยด้าน

พฤติกรรมเสี่ยง ด้านจิตวิทยา ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม
และด้านการเข้าถึง ซึ่งผลการเปรียบเทียบ พบว่าในทุก
ประเด็นปัจจัยก่อนและหลังการทดลองมีความแตกต่างกัน
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สามารถนำเสนอได้ดังตาราง 2-5

ตาราง 2

การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยรวมพฤติกรรมการจัดการตนเองต่อพฤติกรรมสุขภาพในการป้องกันการใช้บุหรี่ไฟฟ้าหน้าใหม่ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ก่อนและหลังการทดลอง ประเด็นปัจจัยด้านพฤติกรรมเสี่ยง (n=250)

การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยรวม ประเด็นปัจจัย ด้านพฤติกรรมเสี่ยง	$\bar{X}$	SD	F	df	p-value	สรุป
ปัจจัยด้านพฤติกรรมเสี่ยง ก่อนการทดลอง	2.50	0.693	1.288	1,249	.001*	แตกต่างอย่างมี นัยสำคัญ
ปัจจัยด้านพฤติกรรมเสี่ยง หลังการทดลอง	3.44	0.654				

*p = 0.05

ตาราง 3

การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยรวมพฤติกรรมการจัดการตนเองต่อพฤติกรรมสุขภาพในการป้องกันการใช้บุหรี่ไฟฟ้าหน้าใหม่ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ก่อนและหลังการทดลอง ประเด็นปัจจัยด้านจิตวิทยา (n=250)

การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยรวม ประเด็นปัจจัย ด้านจิตวิทยา	$\bar{X}$	SD	F	df	p-value	สรุป
ปัจจัยด้านจิตวิทยา ก่อนการทดลอง	2.51	0.943	1.288	1,249	.001*	แตกต่างอย่างมี นัยสำคัญ
ปัจจัยด้านจิตวิทยา หลังการทดลอง	3.51	0.944				

*p = 0.05

ตาราง 4

การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยรวมพฤติกรรมการจัดการตนเองต่อพฤติกรรมสุขภาพในการป้องกันการใช้บุหรี่ไฟฟ้าหน้าใหม่ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ก่อนและหลังการทดลอง ประเด็นปัจจัยด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม (n=250)

การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยรวม ประเด็นปัจจัย ด้านสังคมและสิ่ง แวดล้อม	$\bar{X}$	SD	F	df	p-value	สรุป
ปัจจัยด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม ก่อนการทดลอง	2.28	0.730	1.288	1,249	.001*	แตกต่างอย่างมี นัยสำคัญ
ปัจจัยด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม หลังการทดลอง	3.28	0.730				

*p = 0.05

ตาราง 5

การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยรวมพฤติกรรมการจัดการตนเองต่อพฤติกรรมสุขภาพในการป้องกันการใช้บุหรี่ไฟฟ้าหน้าใหม่ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ก่อนและหลังการทดลอง ประเด็นปัจจัยด้านการเข้าถึง (n=250)

การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยรวมประเด็นปัจจัย ด้านการเข้าถึง	$\bar{X}$	SD	F	df	p-value	สรุป
ปัจจัยด้านการเข้าถึงก่อนการทดลอง	3.01	0.332	1.288	1,249	.001*	แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ
ปัจจัยด้านการเข้าถึงหลังการทดลอง	4.01	0.333				

*p = 0.05

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายกลุ่มตัวอย่างพบว่า พฤติกรรมการจัดการตนเองต่อพฤติกรรมสุขภาพในการป้องกันการใช้บุหรี่ไฟฟ้าหน้าใหม่ ตามประเด็นปัจจัยการจัดการตนเอง ทั้ง 4 ปัจจัย เป็นดังนี้

1. ปัจจัยด้านพฤติกรรมเสี่ยง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มที่มีพฤติกรรมเสี่ยงอยู่แล้ว คือ มีการดื่มแอลกอฮอล์ ใช้สารเสพติด เสพกัญชา ตลอดจนมีสมาชิกในครอบครัวที่มีพฤติกรรมเสี่ยงเช่นเดียวกัน นักเรียนกลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมเสี่ยงในเชิงการอยากรู้ อยากลอง ตามลักษณะของช่วงอายุที่อยู่ในวัยรุ่นมากกว่าที่จะมีการใช้สารเสพติดหรือกัญชาอย่างจริงจัง และมีพฤติกรรมประจำ คือ การดื่มแอลกอฮอล์และการสูบบุหรี่ไฟฟ้า

2. ปัจจัยด้านจิตวิทยา พบว่า เมื่อกลุ่มตัวอย่างมีปัญหาในด้านจิตใจ เช่น เหนง ว่า เหนง มีความเครียด หรือมีปัญหาที่ไม่สบายใจ จะเลือกสูบบุหรี่ไฟฟ้าเพื่อให้ลืมปัญหาที่เกิดขึ้น หรือเชื่อว่าจะช่วยให้อาการดีขึ้นได้ มีการสูบบุหรี่ไฟฟ้าระหว่างการสังสรรค์ระหว่างกลุ่มเพื่อน และกลุ่มตัวอย่างยังมีความเชื่อว่าบุหรี่ไฟฟ้าไม่ทำให้ติด ไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ และไม่เชื่อในการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับโทษของบุหรี่ไฟฟ้า

3. ปัจจัยด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในสภาพแวดล้อมที่การสูบบุหรี่ไฟฟ้าเป็นเรื่องปกติ ทั้งจากครอบครัว กลุ่มเพื่อน และในชุมชน เนื่องจากมีแนวคิดที่เห็นว่าการสูบบุหรี่ไฟฟ้าไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพและไม่ทำให้ติด จึงทำให้การสูบบุหรี่ไฟฟ้าดีกว่าการสูบบุหรี่แบบมวน

4. ปัจจัยด้านการเข้าถึง พบว่า กลุ่มตัวอย่างค่อนข้างมีความพร้อมในการเข้าถึงบุหรี่ไฟฟ้า สามารถหาซื้อได้

โดยง่ายทั้งจากเพื่อน จากแผงบ้าน หรือซื้อผ่านออนไลน์ ราคาของบุหรี่ไฟฟ้าอยู่ในราคาที่หาซื้อได้

การอภิปรายผล

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่ารูปแบบการป้องกันการใช้บุหรี่ไฟฟ้าหน้าใหม่ของนักเรียน สามารถพัฒนาให้นักเรียนให้มีความสามารถในการป้องกันการเป็นผู้ที่ติดบุหรี่ไฟฟ้าได้ โดยผ่านการพัฒนาแนวคิดต่าง ๆ ที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม และตามประเด็นปัจจัยด้านพฤติกรรมเสี่ยง ด้านจิตวิทยา ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม และด้านการเข้าถึง ซึ่งพบว่าแต่ละปัจจัยมีความสัมพันธ์และส่งอิทธิพลต่อการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของนักเรียนตามแนวคิดโมเดลเชิงนิเวศวิทยาที่ว่าปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นหรืออิทธิพลจากพหุปัจจัยมีผลต่อกันและกัน (McLeroy, Bibeau, Steckler & Glanz, 1988) และเป็นไปตามแบบจำลองการวางแผนส่งเสริมสุขภาพที่มีแนวคิดว่าการพฤติกรรมของบุคคลมีสาเหตุมาจากหลายปัจจัยจึงต้องมีการวินิจฉัยถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อพฤติกรรมนั้น ๆ เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการวางแผน และกำหนดวิธีในการดำเนินงานเพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม (Green and Kreuter, 2005) ซึ่งรูปแบบการป้องกันการใช้บุหรี่ไฟฟ้าหน้าใหม่ของนักเรียนนี้สอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมที่บุคคลปฏิบัติออกมาโดยมีด้านความรู้และด้านเจตคติ เป็นตัวช่วยให้เกิดพฤติกรรมด้านการปฏิบัติที่ถูกต้อง (Bloom, 1975) ทำให้ผลที่ได้จากการใช้รูปแบบฯ กับกลุ่มตัวอย่างแสดงให้เห็นถึงผลของปัจจัยในด้านต่าง ๆ ที่มีค่าเพิ่มขึ้นภายหลังการทดลอง สอดคล้องกับการศึกษาของ กิตติพงษ์ เรือนเพชร (2564) ที่พบว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของนักเรียนชายอาชีวศึกษา ได้แก่

ความสัมพันธ์กับการถูกเพื่อนชักชวนให้สูบบุหรี่ ปริมาณของเพื่อน การสูบบุหรี่ไฟฟ้าของเพื่อน และการเข้าถึงบุหรี่ไฟฟ้า สอดคล้องกับพรทิพา สุวัฒน์ญ โฆษณา เก่งการพานิช และธรรดล เก่งการพานิช (2021) ที่ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตกรุงเทพมหานคร โดยปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ คือ การสูบบุหรี่ไฟฟ้าของเพื่อนสนิท การพูดคุย ทิศทางเนื้อหาที่พูดคุย การชักชวนของเพื่อน และจากการศึกษาของจุฑามาศ มณีกุล (2023) เรื่อง ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการสูบบุหรี่ไฟฟ้าในระยะแรกของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่าปัจจัยด้านการสูบบุหรี่ปริมาณของเพื่อน การสูบบุหรี่ไฟฟ้าของเพื่อน เพื่อนชวนให้สูบบุหรี่ไฟฟ้า และการเข้าถึงบุหรี่ไฟฟ้า มีความสัมพันธ์กับการสูบบุหรี่ไฟฟ้าในระยะแรก สอดคล้องกับการศึกษาของพงษ์ศักดิ์ อ้นมอย, อาทิตยา บัวเรือง, ชนุดา พาโพนงาม, ธิดา จันทรรุ่งเรือง, นฤมล ลาวน้อย และ อัมพวัน บุญรอด (2022) เรื่อง ปัจจัยที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของเยาวชนจังหวัดอุดรธานี พบว่าปัจจัยที่สัมพันธ์ คือ คนในครอบครัวที่สูบบุหรี่ไฟฟ้า เพื่อนสนิทสูบบุหรี่ไฟฟ้า การพบเห็นสื่อโฆษณาบุหรี่ไฟฟ้า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จากงานวิจัยที่หลากหลายข้างต้นจะเห็นได้ว่าการพัฒนารูปแบบการป้องกันการใช้บุหรี่ไฟฟ้าหน้าใหม่ ของนักเรียนที่นำปัจจัยด้านพฤติกรรมเสี่ยง ด้านจิตวิทยา ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม และด้านการเข้าถึง และผลที่ได้รับจากการเปรียบเทียบการใช้รูปแบบฯ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างมีการพัฒนาไปในทางการป้องกันการสูบบุหรี่ไฟฟ้าที่ดีขึ้น จึงสามารถนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการป้องกันและเป็นกลไกที่จะช่วยให้นักเรียนป้องกันตนเองจากการเป็นผู้สูบบุหรี่ไฟฟ้าหน้าใหม่ได้

อย่างไรก็ตามจากผลการวิเคราะห์ทางสถิติที่ได้ในการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างก่อนการทดลอง และหลังการทดลอง จะมีประเด็นของการที่ข้อมูลของตัวแปรที่ได้ก่อนและหลังการทดลองมีความสัมพันธ์หรือใกล้เคียงกันสูงมาก จนไม่สามารถแยกผลที่เกิดขึ้นจากการทดลองของแต่ละตัวแปรได้ชัดเจนมากนัก ทั้ง ๆ ที่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งอาจเป็นผลมาจากการที่มีช่วงระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลหลังการทดลองใช้รูปแบบฯ ที่น้อยเกินไป คือ เพียง 20 สัปดาห์

เท่านั้น รวมทั้งการที่กลุ่มตัวอย่างบางส่วนมีการใช้บุหรี่ไฟฟ้ามาแล้ว 1-2 ปี ดังนั้น จึงอาจต้องใช้เวลาในการปรับพฤติกรรมเพิ่มขึ้นซึ่งนับว่าเป็นข้อจำกัดของการวิจัยในครั้งนี้

ผลการวิจัย

การพัฒนารูปแบบการป้องกันการใช้บุหรี่ไฟฟ้าหน้าใหม่ของนักเรียน : กรณีศึกษานักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตอำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี เป็นการวิจัยที่มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์และปัจจัยด้านต่าง ๆ ของการใช้บุหรี่ไฟฟ้าหน้าใหม่ เพื่อพัฒนารูปแบบการป้องกันการใช้บุหรี่ไฟฟ้าหน้าใหม่และเปรียบเทียบก่อน-หลังการใช้รูปแบบดังกล่าวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตอำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี โดยใช้รูปแบบการวิจัยกึ่งทดลอง กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตอำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี จำนวน 250 คน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ทำการทดลองใช้รูปแบบการป้องกันการใช้บุหรี่ไฟฟ้าหน้าใหม่ของนักเรียน มีคะแนนเฉลี่ยรวมพฤติกรรมการจัดการตนเองต่อพฤติกรรมสุขภาพในการป้องกันการใช้บุหรี่ไฟฟ้าหน้าใหม่ในปัจจุบัน พฤติกรรมเสี่ยง ด้านจิตวิทยา ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม และด้านการเข้าถึง หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง และจากการเปรียบเทียบทางสถิติ พบว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยสามารถเสนอแนะ ได้ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผลการวิจัยเบื้องต้นชี้ให้เห็นแนวทางที่อาจนำไปสู่การพิจารณาพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา เพื่อช่วยส่งเสริมและสนับสนุนในการสร้างเสริมการป้องกันการสูบบุหรี่ไฟฟ้าให้กับนักเรียนอย่างต่อเนื่อง

2. รูปแบบการป้องกันการใช้บุหรี่ไฟฟ้าหน้าใหม่ ของนักเรียนที่พัฒนาขึ้น สามารถนำไปพัฒนาต่อยอดตามนโยบาย “การป้องกันและแก้ไขปัญหาบุหรี่ไฟฟ้าในสถานศึกษา” ของกระทรวงศึกษาธิการ

ข้อเสนอแนะเชิงวิจัย

1. ในการวิจัยครั้งต่อไปควรเพิ่มตัวแปรผู้ปกครองในการสร้างการมีส่วนร่วมและความเข้าใจในการป้องกันการเป็นผู้สูบบุหรี่ไฟฟ้าหน้าใหม่ให้กับนักเรียน

2. ในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาเจาะลึกในรายละเอียดที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการป้องกันการสูบบุหรี่ไฟฟ้าให้ครอบคลุมมากขึ้น และเพิ่มระยะเวลาในการทดลองให้มากขึ้น เพื่อให้เห็นพัฒนาการความแตกต่าง

References

- Becker, T. D., Arnold, M. K., Ro, V., Martin, L., & Rice, T. R. (2021). Systematic review of electronic cigarette use (vaping) and mental health comorbidity among adolescents and young adults. *Nicotine & Tobacco Research*, 23(3), 415-425. Doi: doi0.1093/ntr/ntaa171.
- Bloom, R. S. (1975). Stating educational objectives i behavioral terms. *Nursing forum*, 14(1), 30-42.
- Coopersmith, S. (1981). *Coopersmith self-esteem inventories (CSEI) [Database record]*. APA PsycTests. Doi: <https://doi.org/10.1037/t06456-000>
- Fornell, C., & Larcker, D. F. (1981). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. *Journal of marketing research*, 18(1), 39-50.
- Green, L., & Kreuter, M. (2005) *Health program planning: An educational and ecological approach*. (4th ed.). New York: McGraw Hill.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2010). *Multivariate data analysis*. (7th ed.). London: Pearson Education.
- Jungsomjatepaisal, P., & Tuaymeerit, S. (2021). Development of a smoking prevention promotion model of secondary school students in Nakhon Ratchasima Province. *Journal of health science*, 30(5), 824-833. (in Thai)
- Maneekun, C. (2023). *Factors related to early electric smoking stage among upper secondary school students in Chachoengsao Province Burapha University*. Retrieved from <https://ir.buu.ac.th/dspace/bitstream/1513/841/1/63910211.pdf> (in Thai)
- Mc Leroy, K. R., Bibeau, D., Steckler, A., & Glanz, K. (1988). An ecological perspective on health promotion programs. *Health education quarterly*, 15, 351-77.
- Onmoy, P., Buarueang, A., Paponngam, C., Janrungrueang, T., Lao-noi, N., & Boonrawd, A. (2022). Factors associated with electronic cigarette smoking behaviors of adolescents in Uttaradit Province, Thailand. *Journal of health science*, 31, 197-205. (in Thai)
- Ruanphet, K. (2021). *Factors related to electric smoking among male vocational students in Buriram Province Burapha University*. Retrieved from <https://ir.buu.ac.th/dspace/bitstream/1513/1/61920147.pdf> (in Thai)
- Sallis, J. F., Owen, N., & Fisher, E. B. (2008). *Ecological models of health behavior*. In: Glanz, K, Rimer, BK., Viswanath, K, editors. *Health behavior and health education: Theory, research and practice*. (4th ed.). San Francisco: Jossey-Bass.

- Suwatpinyo, P., Kengganpanich, M., & Kengganpanich, T. (2021). Factors related to e-cigarette smoking among senior high school students in Bangkok Metropolitan area. *Thai journal of health education*, 44(2), 88-101. (in Thai)
- Thai Health Promotion Foundation (Thai Health). (2023). *Thai health report 2023*. Bangkok: Amarin Printing and Publishing. (in Thai)
- Tobacco Control Research and Knowledge Management Center. (2024). *The situation of e-cigarette use among Thai youth*. Retrieved from <https://www.trc.or.th/th/ศูนย์ข้อมูล/สื่อเผยแพร่/infographic.html>
- Ua-Kit, N., & Pensri, L. (2019). Utilization of the precede model in health promotion. *Thai red cross nursing journal*, 12(1), 38-48. (in Thai)
- Weiss, R. S. (1973). *Loneliness: The experience of emotional and social isolation*. Cambridge, MA: MIT Press.
- World Health Organization. (2024). *Hooking the next generation: How the tobacco industry captures young customers*. Geneva: World Health Organization

โมเดลความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัล ความยืดหยุ่นผูกพันในงานกับประสิทธิผล
การปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี
The Relationship Model among Digital Leadership Work Engagement and
Teacher Performance Effectiveness under The Secondary Educational
Service Area Office Pathum Thani

รุจา รอดเข็ม¹, สุรชัย สิกขาบัณดิต¹, กรณัฐ สุกุลกฤติ² และ อภิปราย ดวงน้อย³
Ruja Rodkhem¹, Surachai Sikkhabandit¹, Koranut Sakulkrit² and Apiprai Doungnoi³

¹บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย

¹Graduate School, Eastern Asia University

²คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย

²School of Business Administration, Eastern Asia University

³สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย

³Office of Academic Affairs, Eastern Asia University

Received: August 5, 2025

Revised: September 9, 2025

Accepted: September 9, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาระดับภาวะผู้นำดิจิทัล ความยืดหยุ่นผูกพันในงาน และประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี (2) ศึกษาอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมของภาวะผู้นำดิจิทัล ความยืดหยุ่นผูกพันในงานต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี และ (3) ทดสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัล ความยืดหยุ่นผูกพันในงาน และประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี กับข้อมูลเชิงประจักษ์ กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี จำนวน 265 คน เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง ผลการวิจัย พบว่า 1) ระดับภาวะผู้นำดิจิทัล ความยืดหยุ่นผูกพันในงาน และประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.33$ $SD=0.54$, $\bar{X}=4.46$ $SD=0.48$, $\bar{X}=4.45$ $SD=0.44$) ตามลำดับ 2) ภาวะผู้นำดิจิทัลและความยืดหยุ่นผูกพันในงานมีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู ($\beta=0.38$, $p<0.01$, $\beta=0.54$, $p<0.01$) ภาวะผู้นำดิจิทัลมีอิทธิพลทางตรงต่อความยืดหยุ่นผูกพันในงาน ($\beta=0.78$, $p<0.01$) และมีอิทธิพลทางอ้อมต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูโดยผ่านความยืดหยุ่นผูกพันในงาน ($\beta=0.42$, $p<0.01$) ค่าอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.80 อธิบายความแปรปรวนของประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู ได้ร้อยละ 76 และ 3) โมเดลความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัล ความยืดหยุ่นผูกพันในงาน และประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่า $\chi^2/df=1.30$ $p\text{-value}=0.06$ $RMR=0.0076$ $RMSEA=0.034$ $GFI=0.96$ $AGFI=0.93$ $NFI=0.99$ และ $CFI=1.00$ จากผลการวิจัย ผู้บริหารควรพัฒนาและใช้ภาวะผู้นำดิจิทัลเสริมสร้าง

ให้ครูมีความยึดมั่นผูกพันในงานเพื่อส่งผลให้ครูปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมายของโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำดิจิทัล; ความยึดมั่นผูกพันในงาน; และประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู

Abstract

The objectives of this research were to (1) study the level of digital leadership work engagement and teacher performance effectiveness (2) study the direct and indirect effect of digital leadership work engagement on teacher performance effectiveness (3) examine the consistency of the relationship model among digital leadership work engagement and teacher performance effectiveness with empirical data. The sample consisted of 265 teachers. Data were collected using a questionnaire. The gathered data were analyzed using descriptive statistics and structural equation modelling (SEM). The research results found that 1) the overall average level of digital leadership work engagement and teacher performance effectiveness were at a high level ($\bar{X}=4.33$ SD=0.54, $\bar{X}=4.46$ SD=0.48, $\bar{X}=4.45$ SD=0.44) respectively. 2) digital leadership and work engagement had a positive direct effect on teacher performance effectiveness ($\beta=0.38$, $p<0.01$, $\beta=0.54$, $p<0.01$) Digital leadership had a positive direct effect on work engagement ($\beta=0.78$, $p<0.01$) and had an indirect effect on teacher performance effectiveness through work engagement ($\beta=0.42$, $p<0.01$) the total effect value was 0.80, explaining the variation of teacher performance effectiveness at 76 %. 3) the relationship model among digital leadership work engagement and teacher performance effectiveness was consistent with the empirical data ($\chi^2/df=1.30$ p-value=0.06 RMR=0.0076 RMSEA=0.034 GFI=0.96 AGFI=0.93 NFI=0.99 and CFI=1.00). Based on the findings, administrators should develop and apply digital leadership to enhance teachers' work engagement to work effectively and achieve school's goals.

Keywords: Digital Leadership; Work Engagement; and Teacher Performance Effectiveness

บทนำ

ในการจัดการศึกษาเพื่อการนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายของการจัดการศึกษาตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ และ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๓ ตามมาตรา 4 ที่ว่า การศึกษา” หมายความว่า กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้ บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ซึ่งกล่าวในนัยหนึ่ง คือ การจัดการศึกษาเพื่อมุ่งสู่ความมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นเป้าหมายหลัก

ของการดำเนินงานของสถานศึกษา ดังนั้นประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูจึงเป็นปัจจัยด้านบุคลากรที่สำคัญในการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนตามเป้าหมายของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และครูจำเป็นต้องมีการปรับตัวให้สอดคล้องกับการบริหารในสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นพลวัต โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีอย่างฉับพลัน (Disruptive technology) ที่ส่งผลต่อด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม รวมถึงสถานศึกษาในระดับต่าง ๆ เป็นอย่างมาก ที่จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงสู่การทำงานวิถีใหม่ตามพันธกิจของสถานศึกษา โดยการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อการนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายของ

การจัดการศึกษา และสอดคล้องกับการบริหารสถานศึกษา ในศตวรรษที่ 21 ภายใต้การนำของผู้บริหารที่ถึงพร้อมในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว

บุคคลที่มีบทบาทสำคัญในสถานศึกษาที่จะมีแนวคิดและการปฏิบัติในการรองรับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวคือผู้บริหารสถานศึกษาที่จะต้องมีความรู้ด้านดิจิทัลที่มีคุณลักษณะสำคัญ ประกอบด้วย 1) การมีวิสัยทัศน์ 2) การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้แบบโลกยุคดิจิทัล 3) การปฏิบัติที่เป็นเลิศอย่างมืออาชีพ 4) การปรับปรุงอย่างเป็นระบบ และ 5) การเป็นพลเมืองในยุคดิจิทัล (สุกัญญา แซ่มซ้อย, 2562) และจิราภรณ์ ปรกรณ์ (2564) ระบุว่า ภาวะผู้นำดิจิทัล คือ ความสามารถและทักษะในการแสดงออก แบบมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล ในการสนับสนุนทรัพยากร ส่งเสริมการทำงานที่จะทำให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาร่วมมือกันทำงานโดยนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาบูรณาการในการจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเหมาะสมกับบริบททางการศึกษา โดยที่ผู้บริหารจะต้องรู้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อองค์กร สามารถปรับตัวรับมือกับสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรมีการพัฒนาตนเอง และนำเทคนิควิธีการ อุปกรณ์ เทคโนโลยี เครื่องมือต่าง ๆ ที่ทันสมัยมาใช้ในการปฏิบัติงานในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงได้ทันทั่วทั้งที่ และต้องนำการเปลี่ยนแปลงด้วยตนเองเพื่อการสนับสนุนและส่งเสริมให้ครูมีการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิผลอันจะนำพาสถานศึกษาบรรลุเป้าหมาย ซึ่งมีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู พบว่ามีความสัมพันธ์ในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (นภัสสรณ์ สุขเสนา, ปารย์พิชชา ก้านจักร, และเสาวณี สิริสุขศิลป์, 2565) และงานวิจัยต่างประเทศของ Nawaz, H. Jabbar, N.M and Malik, F.Q. (2023) และ Saeed, S. & Kang, M.A. (2024) ที่พบว่าภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครู

นอกเหนือจากผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำดิจิทัลที่เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการบริหารในยุคปัจจุบันแล้ว ครูซึ่งเป็นบุคลากรหลักที่สำคัญที่จะเป็นพลังในการขับเคลื่อนสู่การบรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา ความมุ่งมั่นตั้งใจในการทำงานของครู ความทุ่มเทในงานเป็นพันธะผูกพันของบุคคลที่มีต่องาน เป็นารูคิดที่จะตอบ

สนองความสามารถในการทำงาน และยึดติดกับภาพพจน์ของตนเองที่จะให้คุณค่าและความสำคัญต่องาน (May et al., 2004) ซึ่งความผูกพันในงานของบุคลากรย่อมนำมาถึงผลการปฏิบัติงานที่บรรลุประสิทธิผลเพราะบุคลากรจะปฏิบัติงานด้วยความมุ่งมั่น ตั้งใจจริง มีความสุขในการทำงาน ดังที่ อรพินทร์ ชูชม (2557) สรุปไว้ว่าพนักงานที่มีความยึดมั่นผูกพันในงานนั้น มีพลังในการทำงานสูง มีความกระตือรือร้นในการทำงาน และมุ่งมั่นทุ่มเทให้งานอย่างเต็มที่ และความยึดมั่นผูกพันในการทำงาน ไม่ใช่ลักษณะการเสพติดการทำงาน (workaholics) เนื่องจากการเสพติดการทำงานนั้นมีแนวโน้มที่จะทำงานหนักมากเกินไป ถูกครอบงำด้วยงาน และคิดเกี่ยวกับงานตลอดเวลา ถึงแม้ไม่ได้ทำงาน (Schaufeli, Taris & Van Rhenen, 2008) แต่คนที่ยึดมั่นผูกพันในงานมีสภาวะทางจิตในทางบวกที่เกี่ยวข้องกับงาน มีความสุข และสนุกในการทำงาน อาจกล่าวได้ว่า ความยึดมั่นผูกพันในงานเกี่ยวข้องกับการทุ่มเททางกาย ปัญญา และจิตใจอย่างเต็มที่ในการปฏิบัติงาน และงานวิจัยของ ศิริธัญญา ชัยรุ่งโรจน์ปัญญา และคณะ (2566) พบว่าความยึดมั่นผูกพันในงานมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับการปฏิบัติงานของครู และ Liang H, Vasudevan A, Bamini J, et al. (2024) พบว่าความยึดมั่นผูกพันในงานมีอิทธิพลทางบวกต่อผลการปฏิบัติงานของครู

จากที่กล่าวมาจะเห็นถึงความสัมพันธ์ของตัวแปรทั้งสามตัวแปร คือ ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู ภาวะผู้นำดิจิทัล และความยึดมั่นผูกพันในงาน ซึ่งมีความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงและต่างก็เป็นตัวแปรที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการนำพาองค์กรบรรลุเป้าหมาย ไม่ว่าจะเป็นองค์กรภาครัฐหรือเอกชน รวมถึงสถานศึกษาที่เป็นองค์กรทางการศึกษาที่จะต้องบรรลุเป้าหมายสู่การจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล นำไปสู่การพัฒนาผลผลิตทางการศึกษา คือ คุณภาพของผู้เรียน โดยที่ประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียน การส่งเสริมให้ครูมีขวัญ กำลังใจและความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน หรือความยึดมั่นผูกพันในงานของครูจึงเป็นประเด็นที่สำคัญในการที่จะทำให้ครูเกิดความรู้สึกกระตือรือร้น มีความมุ่งมั่นที่จะทำงาน มีขวัญและกำลังใจ สิ่งเหล่านี้จะมีผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการทำงาน รวมทั้งส่งผลต่อความสำเร็จตามเป้าหมาย

ขององค์กร ซึ่งบุคคลที่จะมีส่วนทำให้ครูเกิดความรู้สึกดังกล่าวคือผู้บริหารสถานศึกษาที่ต้องมีภาวะผู้นำ สามารถกำหนดเป้าหมาย ทิศทางการทำงาน โดยการสื่อสารวิสัยทัศน์ สร้างแรงบันดาลใจ เป็นแบบอย่างที่ดี รวมถึงการโน้มน้าว จูงใจให้บุคลากรร่วมกันปฏิบัติงานที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ในระดับที่สูงขึ้น และส่งผลให้บุคลากรมีความผูกพันยึดมั่นในงาน

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าว ประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูเป็นประเด็นที่มีความสำคัญต่อการบรรลุเป้าหมายในการจัดการศึกษา ผู้วิจัยสนใจศึกษา โมเดลความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัล ความยึดมั่นผูกพันในงานและประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี เพื่อศึกษาอิทธิพลระหว่างตัวแปร และตรวจสอบโมเดลด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ เพื่อนำไปสู่การวางแผนพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา และการสร้างเสริมให้ครูมีความยึดมั่นผูกพันในงาน เพื่อส่งผลต่อความมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของครู นำไปสู่การบรรลุเป้าหมายของสถานศึกษาและคุณภาพของการจัดการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำดิจิทัล ความยึดมั่นผูกพันในงาน และประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมของภาวะผู้นำดิจิทัล ความยึดมั่นผูกพันในงานต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี
3. เพื่อทดสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัล ความยึดมั่นผูกพันในงาน และประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี กับข้อมูลเชิงประจักษ์

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. ภาวะผู้นำดิจิทัล
ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการบริหารองค์กรในยุคที่เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาทต่อวิถีการดำเนินงานในองค์กร โดยเฉพาะ

สถานศึกษาที่จำเป็นต้องนำเทคโนโลยีด้านต่าง ๆ มาใช้ในการบริหารงานของสถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็นด้านการบริหารงานทั่วไป การบริหารงานวิชาการ เช่น การจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ

นักวิชาการได้อธิบายความหมายของภาวะผู้นำดิจิทัล ดังเช่น สุกัญญา แซ่มซ้อย (2561) เป็นการนำของผู้บริหารองค์กรในยุคดิจิทัลที่มีพฤติกรรมสามารถนำองค์กรโดยใช้เทคโนโลยีหรือนวัตกรรมดิจิทัลเพื่อเป็นกลไกสำคัญที่จะขับเคลื่อนผลลัพธ์ของสถานศึกษา ทำให้การบริหารงานเป็นไปอย่างมีระบบส่งผลให้งานเกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น Wasono, L. W., and Furinto, A. (2018) ภาวะผู้นำดิจิทัล เป็นทักษะและความสามารถทางดิจิทัลของผู้นำในการนำไปใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานขององค์กร และ Wright, G. and Ritter, J. (2024) ความเป็นผู้นำทางดิจิทัลคือการใช้สินทรัพย์ดิจิทัลของบริษัทและเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นใหม่อย่างมีกลยุทธ์เพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางธุรกิจ ผู้นำด้านดิจิทัลคือบุคคลที่ชี้แนะแนวทางดิจิทัลภายในองค์กร

สรุป ภาวะผู้นำดิจิทัล หมายถึง ทักษะและความสามารถของผู้บริหารในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ เท้าทันกับการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานของสถานศึกษา

จากการทบทวนองค์ประกอบภาวะผู้นำดิจิทัล จากแนวคิดของนักวิชาการเหล่านี้ Elliott, T. (2017). Sheninger, E. (2019). Thannimalai, R. and Raman, A. (2018) สุกัญญา แซ่มซ้อย (2561) ทินกร บัวชุม (2562) และ ชีวิน อ่อนละอ และคณะ (2563) สรุปองค์ประกอบภาวะผู้นำดิจิทัล 5 ด้าน ดังนี้ 1) การมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล 2) วัฒนธรรมการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล 3) การเป็นพลเมืองดิจิทัล 4) การพัฒนาตนเองทางวิชาชีพ และ 5) การปรับปรุงอย่างเป็นระบบ

2. ความยึดมั่นผูกพันในงาน
ความผูกพันในงานเป็นแนวคิดที่พบในการจัดการองค์กรและเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของพนักงาน หมายถึงสภาวะเชิงบวก อารมณ์ และสร้างแรงบันดาลใจที่มีพลังงานสูง ซึ่งควบคู่ไปกับการมีส่วนร่วมในการทำงานและการมุ่งมั่นที่แข็งแกร่ง (Bakker, A. B., & Albrecht, S., 2018)

ความยึดมั่นผูกพันในงาน เป็นสภาวะทางจิตในทางบวกของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับงาน มีความสุข และสนุกในการทำงาน ทำให้เกิดความทุ่มเททางกาย ปัญญา และจิตใจอย่างเต็มที่ในการปฏิบัติงาน เป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะส่งผลต่อการปฏิบัติงาน Kahn (1990) ได้ให้ความหมายของความยึดมั่นผูกพันในงาน หมายถึง ระดับที่บุคคลแสดงความพึงพอใจในงานที่เสริมสร้างความเชื่อมโยงระหว่างตนเองกับงาน ที่สามารถเพิ่มประสิทธิภาพของงานในหน้าที่ด้วยการทุ่มเททั้งพลัง ความคิด อารมณ์ และร่างกาย Schaufeli et al. (2002) กล่าวว่า เป็นสภาพความรู้สึกของพนักงานที่มีความรู้สึกทางบวก การมุ่งมั่นบรรลุปเป้าหมายต่องานที่มาจากคุณลักษณะ ความมีพลังในการทำงาน ความเสียสละ และความซึ่มซบในงานที่ปฏิบัติ และ Gallup (2013) กล่าวว่า เป็นการมีส่วนร่วมและความกระตือรือร้นของพนักงานในงานและสถานที่ทำงาน สะท้อนให้เห็นถึงระดับที่พนักงานทุ่มเททางจิตใจให้กับงานและองค์กร พนักงานที่มีส่วนร่วมคือผู้ที่มีส่วนร่วมและกระตือรือร้นในการทำงาน ซึ่งเป็นแรงผลักดันให้เกิดประสิทธิภาพและนวัตกรรม Gallup แบ่งระดับความผูกพันของพนักงานออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ มีส่วนร่วม ไม่มีส่วนร่วม และไม่สนใจมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง

อรพินทร์ ชูชม (2557, หน้า 18) กล่าวว่า พนักงานที่มีความยึดมั่นผูกพันในงานนั้น มีพลังในการทำงานสูง มีความกระตือรือร้นในการทำงาน และมุ่งมั่นทุ่มเทให้ทำงานอย่างเต็มที่ และความยึดมั่นผูกพันในการทำงานไม่ใช่ลักษณะการเสพติดการทำงาน (workaholics) เพราะคนที่ยึดมั่นผูกพันในงานมีความสุขและสนุกในการทำงาน อาจกล่าวได้ว่า ความยึดมั่นผูกพันในงานเกี่ยวข้องกับการทุ่มเททางกาย (hands) สมอง (head) และจิตใจ (heart) อย่างเต็มที่ในการปฏิบัติงาน (Rich, Lepine, and Crawford, 2010)

สรุป ความยึดมั่นผูกพันในงาน หมายถึง ความรู้สึกทางบวกของบุคคลที่มีต่องานที่ปฏิบัติ ที่แสดงออกถึงความมีพลัง ความทุ่มเทเสียสละต่องาน และความซึ่มซบในงานที่ปฏิบัติ ในการศึกษาครั้งนี้ยึดตามแนวคิดของ Schaufeli and Bakker (2003) ประกอบด้วย 1) ความมีพลังในการทำงาน (vigor) 2) ความเสียสละและอุทิศตนในการทำงาน (dedication) และ 3) ความซึ่มซบในงานที่ปฏิบัติ (absorption)

3. ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู

ประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู เป็นการปฏิบัติงานของครูตามขอบเขตของงานที่ได้รับมอบหมายตามบทบาทหน้าที่ให้บรรลุเป้าหมายในระดับที่แสดงถึงควมมีศักยภาพ ความรู้ ความสามารถ สร้างความพึงพอใจและความมีประสิทธิภาพในการดำเนินงานกิจกรรมต่างๆ รวมถึงการนำประสบการณ์ที่สั่งสมมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน อานนท์ แสนเภา (2565, หน้า 77) กล่าวถึง ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานไว้ว่า เป็นผลของการทำงานที่บุคลากรสามารถปฏิบัติได้ตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้โดยอาจไม่คำนึงถึงความประหยัดหรือความสิ้นเปลืองของทรัพยากรที่ใช้ โดยการใช้ขีดความสามารถของบุคคลที่มีอยู่ทั้งด้านความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์นำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติภารกิจ เพื่อให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ส่วน สกฤษฎา ไบภักดี (2565, หน้า 69) ให้ความหมายว่า การที่ครูผู้สอนสามารถปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายที่โรงเรียนกำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้สถานศึกษาประสบความสำเร็จในการบริหาร

ตามข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 (คุรุสภา, 2562) ระบุมาตรฐานการปฏิบัติงาน หมายความว่า ข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะ หรือการแสดงพฤติกรรมการปฏิบัติงานและการพัฒนางาน ซึ่งผู้ประกอบการวิชาชีพทางการศึกษา รวมทั้งผู้ต้องการประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องปฏิบัติตามเพื่อให้เกิดผลตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายการเรียนรู้หรือการจัดการศึกษา รวมทั้งต้องฝึกฝนพัฒนาตนเองให้มีทักษะ หรือความชำนาญสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ผู้ประกอบวิชาชีพครู ต้องมีมาตรฐานการปฏิบัติงาน สรุปดังนี้

1. การปฏิบัติหน้าที่ครู ในด้านพัฒนาผู้เรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม และมีความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ส่งเสริมการเรียนรู้ที่คำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละบุคคล โดยสร้างแรงบันดาลใจแก่ผู้เรียนให้เป็นผู้ใฝ่เรียนรู้ และผู้สร้างนวัตกรรม รวมถึงการพัฒนาตนเองให้มีความรอบรู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง

2. การจัดการเรียนรู้ ร่วมพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การวางแผนและจัดการเรียนรู้ ด้วยสื่อ วิธีการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย บูรณาการความรู้และศาสตร์การสอนที่สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีปัญญาวิคิด และมีความเป็นนวัตกร จัดกิจกรรมและสร้างบรรยากาศ

การเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีความสุขในการเรียน ดูแลช่วยเหลือ และพัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคลตามศักยภาพ รายงานผลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างเป็นระบบ โดยตระหนักถึงสภาวะของผู้เรียน และพัฒนางานด้านวิชาการ โดยการวิจัย สร้างนวัตกรรม และประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน และปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์และมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาวิชาชีพ

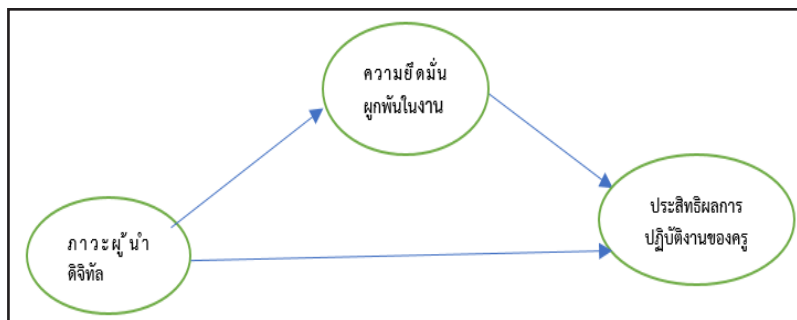
3. ความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชนในการพัฒนาและแก้ปัญหาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สนับสนุนการเรียนรู้ที่มีคุณภาพของผู้เรียน ศึกษาเข้าถึงบริบทของชุมชน และสามารถอยู่ร่วมกันบนพื้นฐานความแตกต่างทางวัฒนธรรม และส่งเสริม อนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

สรุป ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู หมายถึง ผลการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย สามารถดำเนินงานได้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

จากการสังเคราะห์องค์ประกอบของประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูจากงานวิจัยของ บัณฑิต ลักษณะ ภาวรรณ และกนกกร สมปราชญ์ (2562) นภสรณ์ สุขเสนา, ปารย์พิชชา ก้านจักร และเสาวณี สิริสุขศิลป์ (2565) และข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 ได้องค์ประกอบของประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู 5 ด้าน ดังนี้ 1) การจัดกระบวนการเรียนรู้ 2) การพัฒนาตนเอง 3) การทำงานเป็นทีม 4) ความสัมพันธ์กับชุมชน และ 5) คุณภาพผู้เรียน

กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัยครั้งนี้สังเคราะห์จากแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำดิจิทัล ความยืดหยุ่นผูกพันในงาน และประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง โดยการสร้างโมเดลสมการโครงสร้างของสามตัวแปรดังกล่าว ดังแสดงตามแผนภาพ 1

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

1. ภาวะผู้นำดิจิทัล มีอิทธิพลทางตรงต่อความยืดหยุ่นผูกพันในงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ปทุมธานี
2. ภาวะผู้นำดิจิทัล มีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ปทุมธานี
3. ความยืดหยุ่นผูกพันในงาน มีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ปทุมธานี

4. ภาวะผู้นำดิจิทัล มีอิทธิพลทางอ้อมต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูโดยผ่านความยืดหยุ่นผูกพันในงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ปทุมธานี

5. โมเดลความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัล ความยืดหยุ่นผูกพันในงาน และประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ปทุมธานี มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เป็น การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ศึกษาโมเดลสมการโครงสร้าง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัล ความยืดหยุ่นผู้พันในงาน และประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี โดยวิเคราะห์เส้นทางอิทธิพล (Path Analysis) และวิเคราะห์ความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์กับข้อมูลเชิงประจักษ์

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี ประจำปีการศึกษา 2567 จำนวน 2,081 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี, 2567)

กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี ประจำปีการศึกษา 2567 จำนวน 325 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากการเปิดตารางของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) และตามหลักการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) ที่คำนึงถึงหลัก การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างเพื่อลดโอกาสที่จะก่อให้เกิดความคลาดเคลื่อนในการวิจัย และให้สรุปผลการวิจัยมีความแม่นยำยิ่งขึ้นตามลักษณะการวิเคราะห์ ซึ่งจะมีขนาดกลุ่มตัวอย่างไม่ต่ำกว่า 20 เท่าของตัวแปร (Lenderman and Gold, 1980, อ้างถึงใน นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542) ซึ่งในงานวิจัยนี้ ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 13 ตัวแปร ($13 \times 20 = 260$ คน) จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ จำนวน 265 คน ซึ่งสอดคล้องกับหลักการดังกล่าว

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่ศึกษาจากเอกสารและงานวิจัย กำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการและสร้างข้อคำถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำดิจิทัล ความยืดหยุ่นผู้พันในงาน และประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู และสร้างเป็นแบบสอบถามประกอบด้วย 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับข้อเท็จจริงที่เป็นข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะเป็นแบบเลือกคำตอบคำตอบเดียว ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และระยะเวลาในการปฏิบัติงาน

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 21 ข้อ

ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความยืดหยุ่นผู้พันในงานของครู จำนวน 9 ข้อ

ส่วนที่ 4 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู จำนวน 24 ข้อ

โดยส่วนที่ 2-4 เป็นข้อคำถามแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ โดยที่ 5 คะแนน หมายถึง การแสดงออกถึงภาวะผู้นำ/เห็นด้วย ระดับมากที่สุด 4 คะแนน หมายถึง การแสดงออกถึงภาวะผู้นำ/เห็นด้วย ระดับมาก 3 คะแนน หมายถึง การแสดงออกถึงภาวะผู้นำ/เห็นด้วย ระดับปานกลาง 2 คะแนน หมายถึง การแสดงออกถึงภาวะผู้นำ/เห็นด้วย ระดับน้อย และ 1 คะแนน หมายถึง การแสดงออกถึงภาวะผู้นำ/เห็นด้วย ระดับน้อยที่สุด กำหนดเกณฑ์การแปลความหมายของคะแนน (Best, 1997) ดังนี้ ค่าเฉลี่ย 4.50-5.00 หมายถึง การแสดงออกถึงภาวะผู้นำ/เห็นด้วย อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 3.50-4.49 หมายถึง การแสดงออกถึงภาวะผู้นำ/เห็นด้วย อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 2.50-3.49 หมายถึง การแสดงออกถึงภาวะผู้นำ/เห็นด้วย อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 1.50-2.49 หมายถึง การแสดงออกถึงภาวะผู้นำ/เห็นด้วย อยู่ในระดับน้อย และค่าเฉลี่ย 1.00-1.49 หมายถึง การแสดงออกถึงภาวะผู้นำ/เห็นด้วย อยู่ในระดับน้อยที่สุด

การหาคุณภาพของเครื่องมือ

คุณภาพของเครื่องมือ พิจารณาจาก 1) ความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถามจากการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน และหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Indexes of Item-Objective Congruence: IOC) โดยมีค่า IOC รายข้อของแบบสอบถามทั้ง 3 ฉบับ มีค่าตั้งแต่ 0.67-1.00 2) ความเที่ยงของแบบสอบถาม (reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) โดยค่าความเที่ยงของแบบสอบถามภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา แบบสอบถามความยืดหยุ่นผู้พันในงานของ

ครู และแบบสอบถามประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู มีค่าเท่ากับ 0.96, 0.89 และ 0.95 ตามลำดับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยขอหนังสือจากทางมหาวิทยาลัยถึง ผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี เพื่อขออนุญาต เก็บรวบรวมข้อมูลจากครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี จำนวนทั้งสิ้น 325 คน ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา 265 ฉบับคิดเป็นร้อยละ 82

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. วิเคราะห์เส้นทางอิทธิพล (Path Analysis) และวิเคราะห์ความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์กับ

ตาราง 1

ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของภาวะผู้นำดิจิทัล ความยึดมั่นผูกพันในงาน และประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี

ตัวแปร	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1. ภาวะผู้นำดิจิทัล	4.33	0.54	มาก
2. ความยึดมั่นผูกพันในงาน	4.46	0.48	มาก
3. ประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู	4.45	0.44	มาก

จากตาราง 1 พบว่าระดับภาวะผู้นำดิจิทัล ความยึดมั่นผูกพันในงาน และประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมากทุกตัวแปร

3. การวิเคราะห์อิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม

ตาราง 2

อิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมของโมเดลความสัมพันธ์ภาวะผู้นำดิจิทัล ความยึดมั่นผูกพันในงาน ต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู

ตัวแปร	DE	IE	TE
ภาวะผู้นำดิจิทัล → ความยึดมั่นผูกพันในงาน			0.78
ภาวะผู้นำดิจิทัล → ประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู			0.38
ความยึดมั่นผูกพันในงาน → ประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู			0.54
ภาวะผู้นำดิจิทัล → ความยึดมั่นผูกพันในงาน → ประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู	0.38	0.42	0.80

$p < 0.01$

DE (Direct Effect) หมายถึง อิทธิพลทางตรง IE (Indirect Effect) หมายถึง อิทธิพลทางอ้อม TE (Total Effect) หมายถึง อิทธิพลรวม

ข้อมูลเชิงประจักษ์ ด้วยโปรแกรม LISREL โดยพิจารณาจากค่าสถิติที่ใช้ในการตรวจสอบ ดังนี้ $p\text{-value} > 0.05$, $GFI/AGFI > 0.90$, $RMR < 0.05$, $RMSEA < 0.05$, $NFI > 0.90$, $CFI > 0.90$

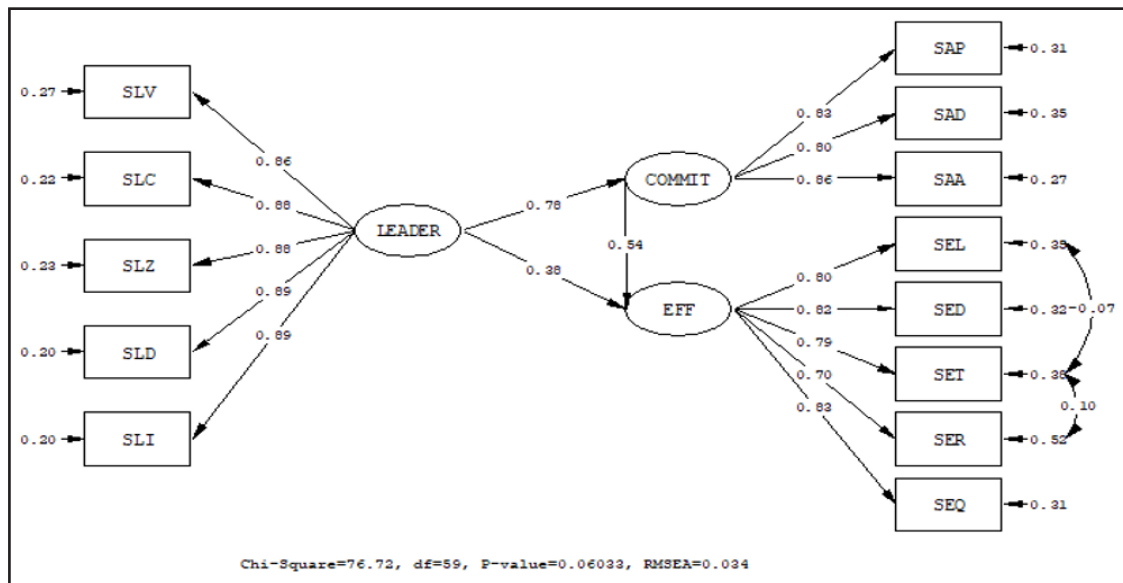
ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 70.6 มีอายุอยู่ในช่วง 30-39 ปี ร้อยละ 51.3 ระดับการศึกษาปริญญาตรี ร้อยละ 66.8 และประสบการณ์ในการทำงาน 10 ปีหรือน้อยกว่า ร้อยละ 74.72
2. ผลการวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำดิจิทัล ความยึดมั่นผูกพันในงาน และประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี โดยการวิเคราะห์ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของตัวแปร ดังแสดงตามตาราง 1

และอิทธิพลรวมของโมเดลความสัมพันธ์ภาวะผู้นำดิจิทัล ความยึดมั่นผูกพันในงาน ต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี ดังแสดงตามตาราง 2

จากตาราง 2 พบว่าภาวะผู้นำดิจิทัลและความยึดมั่นผูกพันในงานมีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู ($\beta=0.38, p<0.01, \beta=0.54, p<0.01$) ภาวะผู้นำดิจิทัลมีอิทธิพลทางตรงต่อความยึดมั่นผูกพันในงาน ($\beta=0.78, p<0.01$) และมีอิทธิพลทางอ้อมต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูโดยผ่านความยึดมั่นผูกพันในงาน ($\beta=0.42, p<0.01$) ค่าอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.80

4. ผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องของโมเดล ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัล ความยึดมั่นผูกพันในงาน และประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี กับข้อมูลเชิงประจักษ์ และแสดงค่าสัมประสิทธิ์มาตรฐานของโมเดลประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู ตามแผนภาพ 2

ภาพ 2 ค่าสัมประสิทธิ์มาตรฐานของโมเดลประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู

จากแผนภาพ 2 พบว่าโมเดลความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัล ความยึดมั่นผูกพันในงาน และประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่า $\chi^2/df=1.30$ $p\text{-value}=0.06$ $RMR=0.0076$ $RMSEA=0.034$ $GFI=0.96$ $AGFI=0.93$ $NFI=0.99$ และ $CFI=1.00$ ซึ่งเป็นไปตามข้อกำหนด

การอภิปรายผล

ผู้วิจัยนำเสนอการอภิปรายผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์และสมมติฐาน ดังนี้

1. ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.33, SD=0.54$) โดยที่ผู้บริหารแสดงออกซึ่งภาวะผู้นำดิจิทัลได้ทันยุคการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารสามารถเชื่อมโยงวิสัยทัศน์ดิจิทัลไปสู่เป้าหมาย นโยบาย

แผนงาน และโครงการโดยนำเทคโนโลยีดิจิทัลไปใช้ในการบริหารสถานศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม มีความคล่องตัวในการปรับเปลี่ยนการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารสถานศึกษาที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เกี่ยวข้องทั้งครู บุคลากรและนักเรียน โดยเฉพาะการจัดการด้านเทคโนโลยีดิจิทัลที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน จัดระบบฐานข้อมูลที่สามารถนำมาใช้ประกอบการปฏิบัติงานได้อย่างรวดเร็ว ดังที่ Wright, G and Ritter, J. (2024) กล่าวถึง ความเป็นผู้นำทางดิจิทัลคือการใช้สินทรัพย์ดิจิทัลของบริษัทและเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นใหม่อย่างมีกลยุทธ์เพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางธุรกิจ ผู้นำด้านดิจิทัลคือบุคคลที่ชี้แนะทางดิจิทัลภายในองค์กร สอดคล้องกับงานวิจัยต่างประเทศของ Hamzah, N. H., Nasir; M. K. M., & Wahab, J. A, (2021) พบว่าระดับภาวะผู้นำดิจิทัลโดยรวมอยู่ในระดับมาก และงานวิจัยในประเทศของ นภัสรัญช์ สุขเสนา ปารย์พิชชา ก้านจักร และเสาวณี สิริสุขศิลป์ (2567) อนุพงษ์ กิคอม และ ประมุข ชูสอน (2567) กุลจิรา

ยะชนะนพ และ กัญญ์รัชการย์ เลิศอมรศักดิ์ (2567) พบว่าภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก

ความยืดหยุ่นผูกพันในงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.46$, $SD=0.48$) ทั้งนี้เนื่องจากวิชาชีพครูต้องทุ่มเททั้งความรู้และสติปัญญาในการทำงาน มีความขยันและอดสาหัสพากเพียร เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละ หนักแน่น อดกลั้น และอดทน ในการทำงานทั้งงานด้านการเรียนการสอน และงานอื่นที่เป็นภารกิจของสถานศึกษา สอดคล้องกับ Schaufeli et al. (2002) กล่าวถึงความยืดหยุ่นผูกพันต่องานเป็นสภาพความรู้สึกของพนักงานที่มีความรู้สึกทางบวก การมุ่งมั่นบรรลุเป้าหมายต่องาน ที่มาจากคุณลักษณะ ความมีพลังในการทำงาน ความเสียสละ และความซึ่มซบในงานที่ปฏิบัติ สอดคล้องกับงานวิจัยต่างประเทศของ Sudibjo, N. & Riantini, M. G. D. (2023) พบว่า ความยืดหยุ่นผูกพันในงานของครูโรงเรียนเอกชนในกรุงจาการ์ตา ประเทศอินโดนีเซีย อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด และ Jan Nikkie C. and Maquidato Rammel T. Bayani (2024) พบว่าความยืดหยุ่นผูกพันในงานของครู ด้านความมีพลังในการทำงานและด้านความเสียสละและอุทิศตนในการทำงานมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง แต่ไม่สอดคล้องในด้านความซึ่มซบในงานที่ปฏิบัติที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำ และงานวิจัยในประเทศของ จันทรจิรา ท้วมยัง และ เทียมจันทร พานิชย์ผลินไชย (2562) พบว่า ความยืดหยุ่นผูกพันในงานด้านความยึดติดฝังใจกับงานอยู่ในระดับมาก

3. ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.45$ $SD=0.44$) โดยเฉพาะด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ การพัฒนาตนเอง และคุณภาพผู้เรียน ซึ่งครูแสดงบทบาทที่เป็นไปตามวิชาชีพครู ที่ทำหน้าที่หลักทางด้านการเรียนการสอน และการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ ตลอดจนปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนการสอน และการบริหารในสถานศึกษา และสอดคล้องตามข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 (คุรุสภา, 2562) ระบุว่ามาตรฐานการปฏิบัติงาน ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา รวมทั้งผู้ต้องการประกอบ

วิชาชีพทางการศึกษา ต้องปฏิบัติตามเพื่อให้เกิดผลตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายการเรียนรู้ หรือการจัดการศึกษา ต้องฝึกฝนพัฒนาตนเองให้มีทักษะ หรือความชำนาญสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยต่างประเทศของ Özgenel, M. & Mert, P. (2019) ที่ศึกษาบทบาทของการปฏิบัติงานของครูต่อประสิทธิภาพโรงเรียน พบว่าผลการปฏิบัติงานของครูอยู่ในระดับมาก และงานวิจัยในประเทศของ นภัสรัญช์ สุขเสนา ปารย์พิชชา ก้านจักร และเสาวณี สิริสุขศิลป์ (2565) และ สกฤณา ใบภักดี (2565) พบว่าประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูอยู่ในระดับมาก

4. ภาวะผู้นำดิจิทัล มีอิทธิพลทางตรงต่อความยืดหยุ่นผูกพันในงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี ($\beta=0.78$, $p<0.01$) เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยที่ผู้บริหารสนับสนุนการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารสถานศึกษา เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล ครูสามารถเข้าถึงฐานข้อมูลที่สนับสนุนบทบาทหน้าที่ในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างเต็มที่ พัฒนาระบบเทคโนโลยีดิจิทัลที่ครูสามารถใช้งานได้อย่างสะดวกทั้งสถานที่และเวลารวมถึงการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสื่อสารสร้างความเข้าใจที่ดีระหว่างผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานในทุกระดับ เป็นการเสริมแรงที่ดีแก่ครูในการปฏิบัติงานก่อให้เกิดความทุ่มเททั้งความรู้และสติปัญญาในการทำงาน สอดคล้องกับงานวิจัยต่างประเทศของ Agustina, R. et. al (2020) พบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัล มีอิทธิพลทางตรงต่อความยืดหยุ่นผูกพันในงานของครูอาชีวศึกษา เช่นเดียวกับงานวิจัยของ Yuan, F. and Wang, J (2025) พบว่าภาวะผู้นำดิจิทัลมีอิทธิพลทางตรงต่อความยืดหยุ่นผูกพันในงานของครูระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา และงานวิจัยในประเทศของ ชุตติกาญจน์ จำลองกุล (2563) พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของภาวะผู้นำ) มีอิทธิพลทางตรงต่อความยืดหยุ่นผูกพันในงาน

5. ภาวะผู้นำดิจิทัล มีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ปทุมธานี ($\beta=0.38$, $p<0.01$) เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้จากผลการวิจัย ผู้บริหารแสดงออกซึ่งภาวะผู้นำดิจิทัลในระดับมาก โดยเฉพาะการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล และการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัลของผู้บริหาร ดังที่สฤัญญา แซ่มซ้อย (2562,

หน้า 135) กล่าวถึงภาวะผู้นำดิจิทัลในบริบทของการบริหารสถานศึกษา หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารที่แสดงออกถึงความรู้ความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในสถานศึกษา โดยมีวิสัยทัศน์และเป็นผู้ดำเนินการส่งเสริมครูและบุคลากรผู้เกี่ยวข้องนำเทคโนโลยีมาบูรณาการในการจัดการศึกษาได้อย่างสอดคล้องกับสภาพบริบทและความต้องการของผู้เรียน เช่นเดียวกับ ความเป็นผู้นำทางดิจิทัลคือกระบวนการวิเคราะห์แนวโน้มของเทคโนโลยีสารสนเทศ พัฒนาแผนต่าง ๆ และกำกับดูแลการดำเนินการตามแผน ในขณะที่การพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลเร่งตัวขึ้น ความเป็นผู้นำทางดิจิทัลจึงกลายเป็นสิ่งสำคัญในโลกการศึกษา ซึ่งจะเป็นผลทำให้ครูได้นำเทคโนโลยีดิจิทัลไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ดีส่งผลถึงคุณภาพของผู้เรียน และการที่ครูสามารถเข้าถึงฐานข้อมูล สืบค้นความรู้ต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติงานทั้งการเรียนการสอน การศึกษาวิจัย อีกทั้งทำให้เกิดการเรียนรู้ที่เป็นการพัฒนาตนเองได้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง สอดคล้องกับงานวิจัยต่างประเทศของ Nawaz, H. Jabbar, N. M., and Malik, F. Q. (2023) พบว่าภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารมีอิทธิพลทางตรงส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครู เช่นเดียวกับ Saeed, S., & Kang, M. A. (2024) พบว่าภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูมัธยมศึกษาในโรงเรียนเอกชน และงานวิจัยในประเทศของนภสรวิญญ์ สุขเสนา ปารย์พิชชา ก้านจักร และเสาวณี สิริสุขศิลป์ (2565) พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูมีความสัมพันธ์ในทางบวก และภาวะผู้นำดิจิทัลที่เป็นตัวพยากรณ์ประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูคือ ด้านสมรรถนะทางเทคโนโลยีและด้านวิธีการเรียนรู้เชิงดิจิทัล เช่นเดียวกับงานวิจัยของ วรณภา ปรีक्षा และ กัญญ์รัชการย์ เลิศอมรศักดิ์ (2567) พบว่าภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ ด้านการสร้างวัฒนธรรมดิจิทัลและด้านการรู้ดิจิทัล

6. ความยึดมั่นผูกพันในงาน มีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี ($\beta=0.54$, $p<0.01$) เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ความยึดมั่นผูกพัน

ในงานเป็นระดับที่บุคคลแสดงความพึงพอใจในงานที่เสริมสร้างความเชื่อมโยงระหว่างตนเองกับงาน ที่สามารถเพิ่มประสิทธิภาพของงานในหน้าที่ด้วยการทุ่มเททั้งพลังความคิด อารมณ์ และร่างกาย (Kahn, 1990) และ Schaufeli et al. (2002) ระบุว่า สภาพความรู้สึกของพนักงานที่มีความรู้สึกทางบวก การมุ่งมั่นบรรลุปเป้าหมายต่องานที่มาจากคุณลักษณะ ความมีพลังในการทำงาน ความเสียสละ และความซึ่มซบในงานที่ปฏิบัติ ซึ่งวิชาชีพครูเป็นวิชาชีพที่ต้องเสียสละ มีความมุ่งมั่นตั้งใจจริงในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน ที่ต้องดำเนินการตั้งแต่ก่อนเริ่มการสอน ระหว่างสอน และเมื่อสิ้นสุดการสอน และการดูแลอบรมสั่งสอนนักเรียนประดุจญาติ ที่ต้องใช้เวลาทั้งที่อยู่ในโรงเรียนและนอกเวลาทำงาน การประสานงานกับผู้ปกครอง ชุมชน อีกทั้งครูต้องมีการพัฒนาตนเองทางด้านวิชาการและวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยต่างประเทศของ Siddique, A., Khanum, B., & Haleem, B. (2022) พบว่าความยึดมั่นผูกพันในงานของครูมีความสัมพันธ์กับผลการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา และ Liang, H., Vasudevan, A., Bamini J., & et al. (2024) พบว่าความยึดมั่นผูกพันในงานมีอิทธิพลทางบวกต่อผลการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา และงานวิจัยในประเทศของ อรพินทร์ ชูชม (2557) พบว่าความยึดมั่นผูกพันในงานส่งผลโดยตรงทางบวกต่อพฤติกรรมการทำงานตามสายงานวิชาชีพครู

7. ภาวะผู้นำดิจิทัล มีอิทธิพลทางอ้อมต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูโดยผ่านความยึดมั่นผูกพันในงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี ($\beta=0.42$, $p<0.01$) เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ จากผลการศึกษา ภาวะผู้นำดิจิทัลมีอิทธิพลทางตรงต่อความยึดมั่นผูกพันในงาน และความยึดมั่นผูกพันในงาน มีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู สามารถอธิบายถึงความสัมพันธ์ที่มีความเชื่อมโยงกันอย่างเป็นเหตุเป็นผล (สมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 และ 3) โดยที่ผู้บริหารแสดงถึงภาวะผู้นำดิจิทัลที่ทำให้ครูเกิดความยึดมั่นผูกพันในงาน รักต่องานในบทบาทหน้าที่ทำงานด้วยความทุ่มเท ก่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผลในงานที่ปฏิบัติ สอดคล้องกับงานวิจัยต่างประเทศของ Agustina, R. et al (2020) พบว่าภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารมีอิทธิพล

ทางบวกต่อการปฏิบัติงานของครูอาชีวศึกษาผ่านตัวแปรความไว้วางใจ การรับรู้ความสามารถของตน และความยึดมั่นผูกพันในงาน

8. โมเดลความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัล ความยึดมั่นผูกพันในงาน และประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็นว่า โมเดลดังกล่าวสามารถนำไปใช้ได้จริงตามบริบทโรงเรียนมัธยมศึกษา และอธิบายความแปรปรวนของประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูสังกัดโรงเรียนมัธยมศึกษาได้ร้อยละ 76 จากข้อค้นพบนี้ แสดงว่ายังมีตัวแปรอื่นอีกร้อยละ 24 นอกเหนือจากภาวะผู้นำดิจิทัล และความยึดมั่นผูกพันในงาน ที่มีผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูสังกัดโรงเรียนมัธยมศึกษา

ข้อเสนอแนะ

การนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหารสถานศึกษาควรใช้ภาวะผู้นำดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง พัฒนาด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัลและพลเมืองดิจิทัล เพื่อสนับสนุน สร้างแรงจูงใจให้บุคลากรนำเทคโนโลยีดิจิทัลที่ทันสมัยสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงไปใช้ในการบริหารและด้านวิชาการ และนำพาสถานศึกษาไปสู่องค์กรนวัตกรรมทางการศึกษา ที่จะช่วยพัฒนาการบริหารสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และยกระดับคุณภาพของผลลัพธ์ทางการศึกษาต่อไป

2. สถานศึกษาพัฒนาประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูอย่างสม่ำเสมอและครอบคลุม การพัฒนาครูทั้งการศึกษาต่อ การฝึกอบรมด้านบริหารและวิชาการ โดยเฉพาะการพัฒนาด้านการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การเรียนรู้จากฐานข้อมูลดิจิทัล ให้ความสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษา และการเป็นแหล่งเรียนรู้ของครูและนักเรียน

3. ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมและสนับสนุนบุคลากรให้เกิดความยึดมั่นผูกพันในงานในระดับที่สูงขึ้น โดยการแสดงออกซึ่งภาวะผู้นำในการสร้างแรงบันดาลใจ สร้างขวัญและกำลังใจ ตลอดจนกำหนดลักษณะงานที่เหมาะสมและสอดคล้องกับชีวิตครอบครัว ซึ่งจะส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงาน

การวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาวิจัยโมเดลความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรภาวะผู้นำรูปแบบอื่น ๆ และลักษณะของบุคคลในองค์กรที่ส่งผลต่อตัวแปรประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู

2. ควรศึกษาวิจัยในลักษณะการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ในการศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู

References

- Agustina, R., & Kamdi, W. (2020). Influence of the principal's digital leadership on the reflective practices of vocational teachers mediated by trust, self efficacy, and work engagement. *International journal of learning teaching and educational research*, 19(11), Doi: <https://doi.org/10.26803/ijlter.19.11.2>
- Baipakdee, S. (2022). *Administrative factors affecting the effectiveness of teacher performance in schools under Sakon Nakhon Primary educational service area 3 Sakon Nakhon Rajabhat University*. Retrieved from <https://www.scirp.org/reference/referencespapers?referenceid=3540132>
- Bakker, A. B., & Albrecht, S. (2018). Work engagement: Current trends. *Career development international*, 23(1), 4-11
- Best, W. J. (1997). *Research in education*. Boston MA.: Allyn and Bacon.

- Buachoo, T., & Buachoo, T. (2020). The status of digital leadership of education management administrators. *Journal of educational studies*, 13(2), 294-285.
- Chaemchoy, S. (2018). *Educational administration in the digital era*. Bangkok: Chulalongkorn University Press. (in Thai)
- Chaemchoy, S. (2019). *Educational administration in the digital era*. (2nd ed.). Bangkok: Chulalongkorn University Press. (in Thai)
- Chairungrojpanya, S., Chamchantharawong, C., & Tangkawanich. (2023) Relationship between result-based goals, work engagement and performance of the teachers at Chiang Rai Municipality Schools. *Journal of administration and social science review*, 6(6), 25-38.
- Chuchom, A. (2014). *Causal relationship model of attachment and commitment to teachers' work*. Bangkok: Srinakarinwirot University. (in Thai)
- Elliott, T. (2017). *Digital leadership: A Six-Step framework for transformation*. Retrieved from <http://www.digitalistmag.com/author/telliot>
- Gallup. (2013). *State of the global workplace*. Washington DC: The Gallup Headquarters.
- Hamzah, N. H., Nasir, M. K. M., & Wahab, J. A. (2021). The effects of principals' digital leadership on teachers' digital teaching during the Covid-19 pandemic in Malaysia. *Journal of education and e-learning research*, 8(2), 216.
- Jamlongkun, C. (2020). *The relationship model among transformational leadership work engagement, and job performance of head nurses in general hospitals under ministry of public health*. Nakhon Pathom: Christian University. (in Thai)
- Jan Nikkie, C., Maquidato, Rammel, T., & Bayani, E. D. (2024). Workload and work engagement among the teachers: A descriptive-correlational study. *Journal of environmental economics, commerce and educational management*, 11(7), 139-147 Doi: <https://doi.org/10.36713/epra0414>
- Kahn, W. A. (1990). Psychological conditions of personal engagement and disengagement work. *Academy of management journal*, 33, 692-724.
- Kicom, A., & Chusorn, P. (2024). Digital leadership of school administrators affecting innovative teachers under the secondary educational service area office Udon Thani. *Journal of educational technology and communications Faculty of Education Mahasarakham*, 7(22),
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and psychological measurement*, 30(3), 607-610.
- Liang, H., Vasudevan, A., Bamini, J., Xiao, L., Vasumathi, A., & Galdolage, B. S. (2024). Promoting job performance among teachers through work engagement in Hong Kong: The shared mediation model. *Journal of infrastructure, policy and development*, 8(16), 7352. Doi: <https://doi.org/10.24294/jipd7352>
- Luksanapawan, B., & Somprach, K. (2019). Collective leadership affecting effectiveness of teacher's performance in schools under the secondary educational service office area 25. *Dhammathas academic journal*, 19(4), 1-13

- May, D. R., Gilson, R. L., & Harter, L. M. (2004). The psychological conditions of meaningfulness, safety and availability and the engagement of the human spirit at work. *Journal of occupational and organizational psychology*, 77(1), 11–37. Doi: <https://doi.org/10.1348/096317904322915892>
- Nawaz, H., Jabbar, M. N., Naveed, M., & Malik, F. Q. (2023). Relationship between digital leadership competencies and teachers' performance: Structural equation model analysis Pakistan. *Journal of distance & online learning*, 9(2), 51–72
- Onlaor, C., & et.al. (2020). Digital leadership for educational administrators. *Journal of bandit Asia college*, 10(1), 108-119.
- Özgenel, M., & Mert, P. (2019). The role of teacher performance in school effectiveness. *International journal of education technology and scientific researches*, 4(10), 417-434.
- Pakorn, J. (2021). *Model of digital leadership for administrators in schools under the authority of the office of the basic education commission*. Bangkok: Srinakharinwirot University. (in Thai)
- Pruksa, V., & Letamarasak, G. (2024). Digital leadership of school administrators affecting teacher performance in the 21st century under the Pathum Thani primary educational service area office 1. *Sirindhorn periscope journal*, 25(1), 288-296.
- Saeed, S., & Kang, M. A. (2024). The impact of digital leadership on the performance of secondary teachers. *Academy of education and social sciences review*, 4(1), 12–20. Doi: <https://doi.org/10.48112/aessr.v4i1.696>
- Sanphuwa, A. (2022). *The relationship between school administrators' Transformational leadership and the effectiveness of teacher performance under Udon Thani primary educational service area office 3*. Sakon Nakhon: Sakon Nakhon Rajabhat University. (in Thai)
- Schaufeli, W., & Bakker, A. (2003). *Utrecht work engagement scale: Preliminary Manual*. UWES. Retrieved from http://www.beanmanaged.com/doc/pdf/arnoldbakker/articles/articles_arnold_bakker_87.pdf
- Schaufeli, W. B., Taris, T. W., & Van Rhenen, W. (2008). Work aholism, burnout and work engagement: Three of a kind or three different kinds of employee well-being? *Applied psychology: An international review*, 57, 173-203.
- Schaufeli, W. B., & et al. (2002) The measurement of engagement and burnout: a two sample confirmatory factor analytic approach. *Journal of happiness studies*, 3, 71-92. Doi: <http://dx.doi.org/10.1023/A:1015630930326>
- Sheninger, E. (2019). *Digital leadership: Changing paradigms for changing time*. Newbury Park, CA: Sage Publications.
- Siddique, A., Khanum, B., & Haleem, B. (2022). Work engagement and job performance of teachers: A correlational study. *Global educational studies review*, 7(1), 502-516.
- Sudibjo, N., & Riantini, M. G. D. (2023). Factors affecting teachers' work engagement: The case of private school teachers in Jakarta Metropolitan. *Indonesia. reice. revista iberoamericana sobre calidad, eficacia y cambio en educación*, 21(1), 119-137. Doi: <https://doi.org/10.15366/reice2023.21.1>

- Suksena, N., Kanjug, P., & Sirisooksilp, S. (2022). Digital leadership of school administrators affecting teacher performance effectiveness in elementary school under the office of Chaiyaphum primary education service area 2. *Panyapiwat journal*, 14(3),
- Thannimalai, R., & Raman, R. (2018). Principals' technology leadership and teachers' technology integration in the 21st century classroom. *International journal of civil engineering and technology*, 9(2), 177-187.
- The Pathum Thani Secondary Education Service Area Office. (2024). *Number of teachers and educational personnel*. Retrieved from <https://spmpt.go.th/school/>
- Thuamyang, C., & Parnichparinchai, T. (2022). Causal relationship model of engagement of teacher government officials under the office of basic education commission, Phitsanulok Province. *Journal of humanities and social sciences: Sakthong*, 26(3),
- Wasono, L. W., & Furinto, A. (2018). The effect of digital leadership and innovation management for incumbent telecommunication company in the digital disruptive era. *International journal of engineering and technology*, 7, 125-130.
- Wiratchai, N. (1999). *LISREL: Statistical analysis for research*. (3rd ed.). Bangkok: Chulalongkorn University Press. (in Thai)
- Wright, G., & Ritter, J. (2024). *What is digital leadership?*. Retrieved from <https://www.techtarget.com/searchcio/definition/digital-leadership>
- Yasanop, K., & Lertamornsak, G. (2024). Digital leadership affecting the personnel administration effectiveness of school administrators in the office of secondary educational service area Nonthaburi. *Interdisciplinary academic and research journal*, 4(1), 93-112
- Yuan, F., & Wang, J. (2024). *How does digital leadership affect teachers' life satisfaction in primary and secondary schools: The sequential mediating role of digital technology skills and work engagement* Wolters Kluwer Health, Inc. Retrieved from <https://www.researchgate.net/publication/389280888>

แนะนำหนังสือ

Book Review

โดย สุกิจ อุญฺเฐนธรรม

By Sukit U-naidhamma

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย

School of Business Administration, Eastern Asia University

ชื่อหนังสือ: อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา

ผู้เขียน: รองศาสตราจารย์ ดร.นิพนธ์ รัตนะรัต

สำนักพิมพ์: บริษัท ธนาเพรส จำกัด

ปีที่พิมพ์: 2567

สรุป

ตำราอาชญาวิทยาและทัณฑวิทยาเล่มนี้เป็นหนังสือที่มีคุณค่ายิ่ง เหมาะสำหรับเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่ผู้ศึกษาหรือผู้สนใจ อาจารย์ นักวิจัย ตลอดจนนิสิต นักศึกษา และบุคลากรในหน่วยงานภาครัฐ ด้านกระบวนการยุติธรรม เพื่อใช้ในการเรียนการสอน การทำวิจัย รวมทั้งเป็นแนวทางในการนำไปประยุกต์ใช้ในการทำงาน และการกำหนดนโยบายของทางภาครัฐ ในด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม และกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในระดับประเทศ สำหรับเนื้อหาของตำราอาชญาวิทยาเล่มนี้ประกอบด้วยบทต่าง ๆ จำนวน 15 บทโดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 อาชญาวิทยา ซึ่งผู้เขียนมุ่งหมายที่จะอธิบายเนื้อหาทางด้านอาชญาวิทยา แนวคิดของสำนักอาชญาวิทยา และการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญากับผู้ต้องหาหรือจำเลย โดยมีเนื้อหาส่วนใหญ่เป็นการศึกษาเกี่ยวกับสาเหตุของการกระทำความผิดเพื่อใช้ในการควบคุมและป้องกันการเกิดอาชญากรรมในสังคม และส่วนที่ 2 ทัณฑวิทยา ซึ่งผู้เขียนได้อธิบายเนื้อหาเกี่ยวกับทัณฑวิทยา การลงโทษและการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด การติดตามดูแลและการสงเคราะห์ผู้ต้องขังหลังปล่อยออกจากเรือนจำหรือทัณฑสถาน รวมทั้งกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ โดยเป็นเนื้อหาที่เน้นในด้านการปฏิบัติและการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดให้กลับตัวเป็นคนดีของสังคมและไม่กลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก

นอกจากนี้แล้วตำราฉบับนี้ยังมีความโดดเด่นในด้านการนำมาประยุกต์ใช้ในการทำงานอีกด้วย กล่าวคือผู้เขียนได้มีการสอดแทรกเนื้อหาของงานวิจัยบางส่วนที่ผู้เขียนได้จัดทำขึ้นก่อนหน้านี้ โดยได้มีการนำตัวอย่างของแนวคิดทฤษฎีทางด้านอาชญาวิทยาและทัณฑวิทยาไปปรับใช้ในการทำวิจัย ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความก้าวหน้าของวิชาการที่ได้มีการนำเอาแนวคิดทฤษฎีทางด้านอาชญาวิทยาและทัณฑวิทยามาประยุกต์ใช้ในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพจนเกิดผลสำเร็จ และเป็นประโยชน์ต่อสังคมและชุมชนได้จริง ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ตำราอาชญาวิทยาและทัณฑวิทยาเล่มนี้มีองค์ความรู้ครบถ้วนทั้งทางด้านทฤษฎีและการนำไปประยุกต์ใช้ทางด้านปฏิบัติ ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการศึกษา การทำวิจัย และการทำงานเพื่อประโยชน์ต่อประเทศชาติได้ต่อไป โดยมีรายละเอียดดังนี้

บทที่ 1 ความรู้เบื้องต้นทางด้านอาชญาวิทยา เป็นการปูพื้นฐานความรู้ความเข้าใจทางด้านอาชญาวิทยา โดยศึกษาว่ามีนักวิชาการให้ความหมายของคำว่าอาชญาวิทยาว่าอย่างไร มีวัตถุประสงค์ของการศึกษาและขอบเขตของการศึกษาอย่างไร ต้องศึกษาในประเด็นใดบ้าง ทั้งนี้เพื่อจะได้ทราบถึงเนื้อหาของวิชาในภาพรวม

บทที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างอาชญาวิทยากับการควบคุมอาชญากรรม เป็นการศึกษาความหมายและประเภทของอาชญากรรม ซึ่งมีนักคิดหรือนักทฤษฎีได้ให้ความหมายของคำว่าอาชญากรรมไว้อย่างหลากหลาย โดยการทำที่จะถือว่าเป็นอาชญากรรมนั้นจะต้องมีกฎหมายห้ามมิให้กระทำโดยผู้กระทำความผิดนั้นชั่วร้ายในการกระทำ และมีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำกับความเสียหายที่เกิดขึ้น ซึ่งเมื่อทราบความหมายและประเภทของอาชญากรรมแล้วก็สามารถนำไปใช้ศึกษาถึงการควบคุมอาชญากรรมได้ต่อไป

บทที่ 3 สำนักอาชญาวิทยาดั้งเดิม (Classical School) เป็นการศึกษาถึงแนวความคิดและทฤษฎีของสำนักอาชญาวิทยาดั้งเดิม ซึ่งเชื่อว่าเมื่อบุคคลมีอิสระในการเลือกพฤติกรรมหรือมีเจตจำนงอิสระ (Free Will) การใช้เหตุผลในการตัดสินใจ (Rationality) และการคำนึงถึงผล ประโยชน์ที่จะได้รับสูงสุดจากการกระทำ (Utility) ดังนั้น การป้องกันอาชญากรรม จึงต้องทำโดยระบบกฎหมายมีบทกำหนดโทษที่รุนแรง มีการลงโทษที่รวดเร็ว หลังจากที่มีการกระทำผิดเกิดขึ้น และสามารถลงโทษผู้กระทำผิดกฎหมายได้ทุกคน

บทที่ 4 สำนักอาชญาวิทยาแก๊งดั้งเดิม (Neo-Classical School) เป็นการศึกษาถึงแนวความคิดและทฤษฎีของสำนักอาชญาวิทยาแก๊งดั้งเดิม ซึ่งเชื่อว่าบุคคลบางประเภทไม่สามารถใช้เหตุผลในการตัดสินใจ เลือกหนทางในความประพฤติดของตนเองได้ เนื่องจากปัจจัยทางจิตใจ หรือปัจจัยทางกายภาพ เช่น บุคคลที่เป็นโรคจิต ปัญญาอ่อน หรือเป็นเด็กหรือเยาวชน ดังนั้น จึงควรมีระบบกระบวนการยุติธรรมหรือการปฏิบัติต่อผู้กระทำ ความผิดสำหรับบุคคลกลุ่มนี้

บทที่ 5 สำนักอาชญาวิทยาปฏิฐานนิยม (Positive School) เป็นการศึกษาถึงแนวความคิดและทฤษฎีของสำนักอาชญาวิทยาปฏิฐานนิยม ซึ่งเชื่อว่าพฤติกรรมอาชญากรรมเกิดจากแรงกระตุ้น ซึ่งมนุษย์ไม่สามารถควบคุมได้ เช่น ความผิดปกติภายในร่างกายของบุคคล รวมถึงปัจจัยทางกายภาพ ปัจจัยทางมานุษยวิทยา และปัจจัยทางสังคม

บทที่ 6 สิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญา เป็นการศึกษาถึงตัวบทกฎหมายที่ให้ การคุ้มครองต่อสิทธิ และเสรีภาพของผู้กระทำความผิดทั้งในฐานะผู้ต้องหาและในฐานะจำเลย ในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาและการถูกดำเนินคดีในศาล ซึ่งแม้ว่าเขาเหล่านั้นได้กระทำความผิดมาแล้วก็ยังคงต้องให้ความเคารพต่อสิทธิดังกล่าวด้วย

บทที่ 7 การดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เป็นการศึกษาภาพรวมของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของผู้ต้องหาและจำเลย โดยเริ่มตั้งแต่กระบวนการก่อนฟ้องคดีต่อศาล ในระหว่างการดำเนินคดีของศาล และหลังการพิพากษาคดีของศาล โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญ คือ เพื่อปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรม และการปรับเปลี่ยนทัศนคติของผู้กระทำผิดให้กลับตัวเป็นคนดี โดยไม่กลับไป

กระทำความผิดซ้ำอีก

บทที่ 8 การป้องกันอาชญากรรม เป็นการศึกษาความหมายของการป้องกันอาชญากรรมทฤษฎีป้องกันสังคม รวมถึงรูปแบบในการป้องกันอาชญากรรม โดยมีวิธีการป้องกันอาชญากรรมที่สำคัญ 4 วิธี ได้แก่ การบังคับใช้กฎหมาย, การปรับสภาพแวดล้อมและจิตใจ, การลดช่องโอกาสการกระทำความผิด และการจัดสภาพแวดล้อมทางสังคม ซึ่งการป้องกันอาชญากรรมอย่างมีประสิทธิภาพนั้นจะต้องมีการวางแผนการดำเนินการที่ชัดเจน มีการจัดทำอย่างเป็นขั้นตอน และมีการประเมินผลของการดำเนินการนั้นด้วย

บทที่ 9 ความรู้เบื้องต้นทางด้านทัณฑวิทยา ในบทนี้จะอธิบายถึงหลักการเบื้องต้นของวิชาทัณฑวิทยา ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับการจัดการลงโทษผู้กระทำความผิด ซึ่งมีการอธิบายความหมายและขอบเขตของทัณฑวิทยา วิชาพัฒนาการในการลงโทษจากอดีตจนถึงปัจจุบัน รวมทั้งการศึกษาถึงแนวความคิดของสำนักอาชญาวิทยาในเรื่องการลงโทษผู้กระทำผิด วัตถุประสงค์ในการลงโทษ และมาตรการลงโทษทางอาญาที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน

บทที่ 10 การปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดโดยใช้เรือนจำและทัณฑสถาน ในบทนี้จะได้ศึกษาถึงประวัติความเป็นมาและวิวัฒนาการของการลงโทษโดยใช้ระบบเรือนจำและทัณฑสถานในอดีต รูปแบบและวิธีปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของเรือนจำและ ทัณฑสถาน ในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง รวมทั้งการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังบางประเภทซึ่งได้แก่ ผู้ต้องขังหญิง และผู้ต้องขังที่กระทำผิดซ้ำ

บทที่ 11 การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยผู้ต้องขังออกจากเรือนจำหรือทัณฑสถาน โดยในบทนี้จะเป็นการศึกษาถึงแนวคิดและหลักการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย ซึ่งถือเป็นกระบวนการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังในขั้นตอนสุดท้ายก่อนที่จะทำการปล่อยตัวออกไปจากเรือนจำหรือทัณฑสถาน โดยได้มีการยกตัวอย่างของการจัดทำโปรแกรมของเรือนจำโครงสร้างเบา เพื่อประกอบการศึกษาด้วย

บทที่ 12 การติดตามดูแลและการสงเคราะห์ผู้ต้องขังหลังปล่อยออกจากเรือนจำหรือ ทัณฑสถาน ในบทนี้จะได้ศึกษาถึงแนวคิดและหลักการติดตามดูแลและการสงเคราะห์ผู้ต้องขังหลังปล่อย ซึ่งเป็นวิธีการติดตามดูแล

ควบคุมสอดส่องผู้กระทำความผิดหลังจากพ้นโทษหรือได้รับ การปล่อยตัวแล้ว โดยจะให้ความช่วยเหลือด้านต่าง ๆ เพื่อป้องกันการกระทำผิดซ้ำ

บทที่ 13 การปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดโดยไม่ ใช้เรือนจำและทัณฑสถาน จะเป็นการศึกษามาตรการอื่น ในการแก้ไขปรับปรุงเพื่อให้ผู้กระทำความผิดกลับตัวเป็น คนดีแทนการลงโทษในเรือนจำและทัณฑสถาน ได้แก่ การ ใช้วิธีการเลี้ยงออกไปจากกระบวนการยุติธรรม การใช้วิธี การอื่นแทนโทษจำคุก และการเลี่ยงผลกระทบจากโทษ จำคุก

บทที่ 14 กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) ในบทนี้จะเป็น การศึกษาถึง ความหมาย หลักการ และรูปแบบของกระบวนการยุติธรรม เชิงสมานฉันท์ โดยทั้งนี้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ถือเป็นมาตรการอย่างหนึ่งที่ใช้แทนการลงโทษจำคุกหรือ ลงโทษอื่นตามที่กฎหมายกำหนดกับผู้กระทำความผิด โดยการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและการให้อภัยต่อกันระหว่าง ผู้กระทำความผิด ผู้เสียหาย ครอบครัว และชุมชน

บทที่ 15 บทสรุป สำหรับบทนี้จะเป็นการ สรุปย่อเนื้อหาสาระสำคัญของการศึกษาวิชาอาชญาวิทยา และทัณฑวิทยา รวมถึงการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด ในรูปแบบต่าง ๆ ในภาพรวม กล่าวโดยสรุป จะเห็นได้ว่า ในการศึกษาวิชาอาชญาวิทยาและทัณฑวิทยานั้นจะเป็น การศึกษาความรู้เกี่ยวกับการเกิดอาชญากรรม จนนำไป สู่การแสวงหาวิธีการป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรม รวมถึงการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดหลังจากที่ได้ก่อ อาชญากรรมแล้ว โดยมีแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ ของสำนัก อาชญาวิทยาให้การสนับสนุนไว้ ซึ่งประโยชน์ที่ได้จาก การศึกษาวิชาอาชญาวิทยาและทัณฑวิทยานี้ นอกจากจะมี ประโยชน์ในด้านการเรียนการสอนแล้ว ยังมีส่วนสำคัญต่อ การนำไปประยุกต์ใช้ในการกำหนดนโยบายด้านกฎหมาย และการบริหารงานยุติธรรมในระดับ ประเทศ เพื่อช่วย ป้องกันและลดปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในสังคมได้ต่อไป

มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย

เลขที่ 200 หมู่ 1 ถ.รังสิต-นครนายก ต.รังสิต อ.ธัญบุรี จ.ปทุมธานี 12110

โทรศัพท์ : 0-2577-1028 ต่อ 377, 378 โทรสาร : 0-2577-1053

www.eau.ac.th E-mail: eau_heritage@eau.ac.th

<http://eauheritage.eau.ac.th/>

ปรัชญา

“บ่อเกิดแห่งปัญญา คือ การศึกษาที่กว้างไกล”

(Wisdom Through Global Education)

วิสัยทัศน์

“มหาวิทยาลัยแห่งการเรียนรู้เพื่อคุณภาพและคุณธรรมในเอเชีย”

(Learning University for Quality and Morality in Asia)

